

ROČENKA
ZAHRANIČNEJ POLITIKY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
2013

VÝSKUMNÉ CENTRUM
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÚ POLITIKU

BRATISLAVA 2014

© VÝSKUMNÉ CENTRUM
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÚ POLITIKU, N.O.
© AUTORI

EDITOR
PETER BREZÁNI

EDIČNÁ RADA
VLADIMÍR BILČÍK, PETER BREZÁNI, JURAJ BUZALKA, ALEXANDER DULEBA,
PETER HOLÁSEK, PETER LIZÁK, JURAJ MARUŠIAK, TOMÁŠ STRÁŽAY,
JÁN ŠOTH

ROČENKA VYCHÁDZA S PODPOROU MINIS-
TERSTVA ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓP-
SKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

NÁZORY UVEDENÉ V PUBLIKÁCII SÚ OSOBNÝMI NÁZORMI AUTOROV
A NEMUSIA KOREŠPONDOVAŤ S NÁZORMI VYDAVATEĽA.

ISBN 978-80-89356-42-3

**ROČENKA
ZAHRANIČNEJ POLITIKY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
2013**

VÝSKUMNÉ CENTRUM
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÚ POLITIKU

© VÝSKUMNÉ CENTRUM
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÚ POLITIKU, N.O.
BRATISLAVA 2014
© AUTORI

STAROMESTSKÁ 6/D
811 03 BRATISLAVA
TEL.: +421 2 5443 3151
FAX: +421 2 5443 3161
WWW.SFPA.SK

EDITOR
PETER BREZÁNI

EDIČNÁ RADA
VLADIMÍR BILČÍK, PETER BREZÁNI, JURAJ BUZALKA, ALEXANDER DULEBA,
PETER HOLÁSEK, PETER LIZÁK, JURAJ MARUŠIAK, TOMÁŠ STRÁŽAY, JÁN ŠOTH

RECENZENTI
VLADIMÍR BENČ, VLADIMÍR BILČÍK, PETER BREZÁNI, ALEXANDER DULEBA,
DUŠAN FISCHER, REBECCA MURRAY, TOMÁŠ STRÁŽAY, MARTIN VLACHYNSKÝ

JAZYKOVÁ REDAKTORKA
DOROTA BEREČOVÁ, JANKA JUREČKOVÁ (s. 19 – 24)

220 STRÁN, VYDANIE PRVÉ

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ROČENKA VYCHÁDZA S PODPOROU MINISTERSTVA ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

NÁZORY UVEDENÉ V PUBLIKÁCII SÚ OSOBNÝMI NÁZORMI AUTOROV
A NEMUSIA KOREŠPONDOVAŤ S NÁZORMI VYDAVATEĽA.

ISBN 978-80-89356-42-3

OBSAH

Predhovor	5
-----------------	---

Miroslav Lajčák

Zahraničná politika Slovenska v roku 2013	9
---	---

I. Slovenská republika v medzinárodnom prostredí

Vladimír Bilčík

Slovensko v nekrízovom roku EÚ	19
--------------------------------------	----

Zsolt Gál

Z existenčnej do bežnej krízy	25
-------------------------------------	----

Karel Hirman

Slovenská energetická politika v roku 2013	45
--	----

Róbert Ondrejcsák

Bezpečnostná a obranná politika v roku 2013	55
---	----

II. Prioritné oblasti zahraničnej politiky

Tomáš Strážay

Vyšehradská skupina v roku 2013: úspechy v tieni Vilniuskeho samitu	67
---	----

Alexander Duleba

Vzťahy Slovenska s krajinami východnej Európy v roku 2013	75
---	----

Július Lőrincz

Západný Balkán – silná stránka zahraničnej politiky	89
---	----

III. Nástroje slovenskej zahraničnej politiky

Peter Brezáni, Nora Beňáková

Slovenská rozvojová spolupráca v roku 2013	107
--	-----

<i>Ondrej Gažovič</i> Verejná diplomacia SR v roku 2013	127
--	-----

IV. Z histórie slovenskej zahraničnej politiky

<i>Alexander Duleba</i> Dvadsať rokov zahraničnej politiky SR: detské choroby, zvládnutá integrácia a povstupové výzvy	139
--	-----

V. Prílohy

Chronológia dôležitých udalostí v slovenskej zahraničnej politike v roku 2013.....	161
Zmluvy, dohody a dohovory publikované v roku 2013	173
Štruktúra orgánov štátnej správy pôsobiach v oblasti medzinárodných vzťahov a európskych záležitostí v roku 2013	179
Zoznam zastupiteľských úradov krajín EÚ, NATO a niektorých ďalších krajín v Slovenskej republike	187
Zoznam konzulárnych úradov vedených honorárnymi konzulmi v Slovenskej republike	196
Zoznam zastupiteľských úradov Slovenskej republiky, stálych misií, generálnych konzulátov a slovenských inštitútov	199
Zoznam konzulárnych úradov Slovenskej republiky vedených honorárnymi konzulmi	205
Počty príslušníkov OS SR v súčasných misiách na podporu mieru.....	212

VI. O autoroch	215
-----------------------------	-----

PREDHOVOR

Roku 2013 môžeme pokojne dať nálepku „rok výročí“. Dňa 1. januára 2013 oslávilo Slovensko svoje dvadsiate narodeniny. Takisto sme oslávili naše dvadsaťročné pôsobenie na pôde OSN, dekádu programu oficiálnej rozvojovej spolupráce a pripomenuli sme si, že ubehlo 1 150 rokov od príchodu Konštantína a Metoda na naše územie. Rok 2013 však mal okrem tej oslavnej aj pracovnú dimenziu: pokračoval v zabehanej tradícii globálnych, ale aj regionálnych problémov, bol rokom udalostí, na ktoré naša zahraničná politika, resp. diplomacia musela neodkladne reagovať, a priniesol i situácie, ku ktorým stačilo zaujať stanovisko, či tie, ktorých priebeh verejnosť ani nezaregistrovala.

Ambíciou tejto publikácie, ako takmer každý rok opakujem v predhovore, je analyzovať zahraničnú a európsku politiku Slovenska v celej jej komplexnosti na viacerých úrovniach. Je to cieľ ambiciózny, no nevyhnutný aj preto, že zahraničnopolitická, ale i tá európska kritická debata v SR je na iné zdroje, ktoré uchovávajú pamäť o vývine a ďalšom smerovaní zahraničnej a európskej politiky, chudobná. Prirodzene, ako vydavateľ máme limity (primárne finančné), ktoré nás pri tvorbe tejto publikácie obmedzujú v jej rozsahu i forme, a preto sa v ročenke analyzujú hlavne udalosti, ktoré v RC SFPa a v edičnej rade považujeme za tie najdôležitejšie.

V roku 2013 medzi takéto témy nepochybne patrili rokovania o rozpočte Únie na roky 2014 – 2020 a jeho schválenie či prehlbovanie hospodárskej a menovej únie. Obísť nemožno ani rozšírenie Únie o Chorvátsko, ktorého členstvo Slovensko dlhodobo podporovalo, či zamyslieť sa nad úspešne neúspešným Vilniuskym samitom Východného partnerstva. Čoraz dôležitejšou témou boli pokračujúce prípravy na naše prvé predsedníctvo v Rade EÚ. V oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky v minulom roku rezonovala na ministerstve obrany príprava a publikácia bielej knihy, v medzinárodnom meradle „vytŕčali“ iránsky jadrový program či situácia v Sýrii. Nemohli sme opomenúť ani čoraz intenzívnejšiu spoluprácu vo formáte vyšehrad-

skej štvorky či aktivity našich subjektov v oblasti verejnej diplomacie a rozvojovej spolupráce.

Tieto i mnohé (aj keď nie všetky) ďalšie udalosti roka 2013 si našli priestor už v 15. ročenke. Opäť sme sa snažili, aby autori udalosti nielen opísali, resp. odprezentovali, ale poskytli aj svoju analýzu, videnie a odporúčania. Aj preto sme preferovali autorov s odstupom, t. j. z mimovládneho či akademického prostredia.

Prvým v zozname autorov, ktorí poskytli svoj pohľad na rok 2013, je opäť minister zahraničných vecí a európskych záležitostí. Ten vo svojom texte prezentuje problémy a aspekty slovenskej zahraničnej politiky z pohľadu inštitúcie zodpovednej za výkon zahraničnej a európskej politiky.

Odborná časť sa začína príspevkom Vladimíra Bilčíka, vedúceho európskeho programu Výskumného centra Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku (RC SFPA), ktorý analyzuje podstatné udalosti v európskej politike Slovenska počas roka 2013. Základnou tézou príspevku Zsolta Gála z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského je, že aj keď v roku 2013 nastal mierny ekonomický rast a stabilizovala sa situácia v eurozóne, Únia čelila a čelí veľkým vnútorným problémom. Kombinácia vysokého dlhu a nízkeho rastu sa preto podľa autora javí ako čoraz reálnejšia hrozba. Slovenskú energetickú politiku v kontexte nášho fungovania v širšom európskom priestore komplexne zhodnotil analytik RC SFPA Karel Hirman. Svoj pohľad na bezpečnostnú a obrannú politiku Slovenska v roku 2013, ktorý uzatvára časť o pôsobení SR v medzinárodnom prostredí, spracoval Róbert Ondrejcsák, riaditeľ Centra pre európske a severoatlantické vzťahy. Základnou myšlienkou jeho textu je, že rok 2013 bol pri kľúčových témach medzinárodnej bezpečnosti rokom kontinuity, no na úrovni ministerstva obrany bola premárnená šanca nájsť riešenie problémov Ozbrojených síl SR.

Druhú časť ročenky, ktorá sa venuje prioritným oblastiam našej zahraničnej politiky, otvára príspevok Tomáša Strážaya, vedúceho výskumného programu Stredná a juhovýchodná Európa v RC SFPA, ktorý analyzuje stredoeurópsku spoluprácu v roku 2013. Riaditeľ RC SFPA a vedúci výskumného programu Východná Európa Alexander Duleba ponúka stručný analytický prehľad vzťahov SR s krajinami východnej Európy v roku 2013. Ako poznamenáva, udalosti na Ukrajine nastolili kľúčovú dilemu pre ďalší vývin zahraničnej politiky SR. Slovensko bude podľa neho musieť buď znova a jasne pomenovať svoje priority vo vzťahoch s krajinami východnej Európy, alebo zostať krajinou s nečitateľným postojom voči rusko-ukrajinskej kríze, ktorej vyústenie predurčí ďalší vývin v Európe. Slovenské aktivity na západnom Balkáne, kde majú naše aktivity i diplomacia cveng, už tradične hodnotil nezávislý novinár Július Lőrincz.

Tretia časť, ktorá sa zaoberá nástrojmi zahraničnej politiky, pozostáva z textu Nory Beňákovéj z občianskeho združenia Človek v ohrození a Petra Brezáního z RC SFPA, ktorí svoju pozornosť upriamili na fungovanie rozvojovej spolupráce. Zhodnotili uskutočňovanie cieľov nastavených v dokumentoch, snažili sa poskytnúť sumár aktivít slovenskej rozvojovej pomoci v roku 2013 a v záujme skvalitnenia a zefektívnenia ODA predložili niekoľko návrhov a odporúčaní. Túto časť uzatvára príspevok Ondreja Gažoviča z Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, ktorý sa zamerail na hodnotenie a prezentáciu aktivít slovenskej verejnej diplomacie.

Naďalej pokračujeme v rubrike Z histórie slovenskej zahraničnej politiky, ktorej zaradenie je podmienené pripomenutím si významného výročia súvisiaceho s dôležitými osobnosťami alebo udalosťami slovenskej zahraničnej politiky. Dvadsať rokov

samostatnej slovenskej zahraničnej politiky takouto udalosťou hodnou zaznamenania určite bolo, preto sme do tejto edície zaradili krátku, ale obsažnú analýzu dvoch dekád našej zahraničnej politiky, ktorú spracoval Alexander Duleba.

Expertnú časť tradične dopĺňajú prílohy – chronológia dôležitých zahraničnopolitických udalostí, zoznam medzinárodných zmlúv, informácie o štruktúre a predstaviteľoch orgánov štátnej správy pôsobiacich v zahraničnej politike, zoznam diplomatických misií a predstaviteľov SR v zahraničí, diplomatického zboru v SR, informácie o vojenských misiách v zahraničí a podobne.

Pevne verím, že aj táto ročenka si nájde cestu k čitateľom a poslúži všetkým, ktorí sa zaujímajú o minulosť, prítomnosť i budúcnosť Slovenska a jeho zahraničnej politiky. Na záver by som sa rád poďakoval Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí SR za spoluprácu na tomto projekte a za to, že vďaka ich podpore sme v budovaní tejto veľmi potrebnej tradície mohli aspoň v tomto formáte pokračovať.

Peter Brezáni
editor

ZAHRANIČNÁ POLITIKA SLOVENSKA V ROKU 2013

MIROSLAV LAJČÁK

Rok 2013 bol rokom jubileí. Pripomenuli sme si dva významné momenty našich dejín – 1150. výročie príchodu sv. Cyrila a sv. Metoda na územie Veľkej Moravy a 20. výročie vzniku Slovenskej republiky.

Najmä ten druhý míľnik nám poskytol ideálnu príležitosť obzrieť sa späť a zhodnotiť vývoj, ktorým sme za uplynulé dve dekády prešli.

Som rád, že môžeme hovoriť o úspešnom príbehu. Z krajiny, ktorá sa krátko po svojom vzniku ocitla takmer na európskej periférii, sme dnes rešpektovaným, dôveryhodným a zodpovedným partnerom. Stali sme sa súčasťou najužšieho jadra európskej integrácie (eurozóny i Schengenu) a aktívne sa zapájame do diskusií na pôde EÚ, vrátane tých, ktoré sú kľúčové pre ďalšie smerovanie európskeho projektu.

Za ostatnú dekádu sa mnohé zmenilo. Spolu s partnermi z V4 už nie sme „novými členskými štátmi EÚ a NATO“, ale jedným z najdynamickejších regiónov v Európe. Podieľame sa na dôležitých rozhodnutiach a aktivitách EÚ a NATO, ako aj ďalších medzinárodných organizácií, ktorých sme členom, vrátane OSN, OBSE, Rady Európy či Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD).

Od vzniku samostatnej Slovenskej republiky sa naša zahraničná politika vyznačovala jasným smerovaním a konsenzom. Tak ako v 90. rokoch sme mali jeden hlavný zahraničnopolitický cieľ (stať sa členom EÚ a NATO), dnes robíme všetko pre to, aby sme na ich pôde dokázali efektívne presadzovať svoje záujmy a súčasne prispievať k ďalšiemu napredovaniu týchto organizácií.

Pozitívom je, že na Slovensku neexistuje politická sila s relevantnou podporou, ktorá by spochybňovala naše členstvo v oboch pre nás kľúčových zoskupeniach. Strategické smerovanie má dlhodobu podporu naprieč celým politickým spektrom a aj rok 2013

sa niesol v duchu tejto kontinuity a nášho pevného ukotvenia v euroatlantickom hodnotovom rámci. Naša zahraničná politika stojí na stabilných základoch, opierajúcich sa o princípy demokracie, rešpektovania ľudských práv a noriem medzinárodného práva.

NAŠA EURÓPSKA POLITIKA

Európske záležitosti sú dlhodobo v centre pozornosti môjho rezortu a inak to nebolo ani v roku 2013. Ten bol popri spomínaných výročiach aj rokom výziev, z ktorých mnohým sme museli čeliť práve na európskej scéne. Vo viacerých oblastiach sa nám podarilo významne pokročiť. Predovšetkým opatrenia na stabilizáciu menovej a ekonomickej situácie, ako napr. Európsky mechanizmus pre stabilitu (ESM), tzv. fiškálna dohoda či aktivity Európskej centrálnej banky na finančných trhoch, začali prinášať ovocie. Došlo k upokojeniu finančných trhov a poklesu úrokových sadzieb, čo prispelo k tomu, že sa ešte stále opatrne, no už čoraz častejšie začali objavovať pozitívne správy svedčiacie o postupnom zotavovaní sa a oživovaní európskej ekonomiky.

Pokrok sme dosiahli v diskusiách o hospodárskej a menovej únii (HMÚ) i v realizácii krokov smerom k jej dokončeniu. Banková únia bola jedným z najskloňovanejších pojmov roka. Pri jej budovaní sme sa na úrovni Rady EÚ podieľali na finalizácii jednotného mechanizmu bankového dohľadu a na dosiahnutí dohody o jednotnom mechanizme na riešenie krízových situácií v bankovom sektore. V prípade jednotného mechanizmu dohľadu sme vo výslednej dohode udržali rovnocennosť všetkých členských štátov pri rozhodovaní (jeden členský štát – jeden hlas).

Jedným z najdôležitejších výsledkov presadzovania záujmov SR a jej dôsledného angažovania sa na pôde EÚ boli výsledky dohody o viacročnom finančnom rámci (VFR) na roky 2014 – 2020. Pri rokovaní bolo našou prioritou zachovanie významného postavenia politiky súdržnosti. To sa podarilo a národná alokácia určená pre SR v jej rámci bola dokonca zvýšená o 10 % v porovnaní s predchádzajúcim rámcom – aj napriek tomu, že v celkovom objeme politiky súdržnosti došlo v novom VFR k reálnemu poklesu prostriedkov o 8,5 %. Úspechom sú tiež dosiahnuté priaznivejšie podmienky čerpania európskych štrukturálnych a investičných fondov vrátane zachovania súčasnej úrovne spolufinancovania pre najmenej rozvinuté regióny. Rozhodujúca bude, samozrejme, miera, do akej budeme tieto zdroje čerpať, a najmä naša schopnosť čerpať ich efektívne.

Dokázali sme tiež rokovaním dosiahnuť navýšenie prostriedkov na odstavovanie dvoch blokov jadrovej elektrárne Jaslovské Bohunice z pôvodných 118 mil. eur na 225 mil. eur, ako aj možnosť zvýšenia priamych platieb pre poľnohospodárov prostredníctvom vyššieho presunu prostriedkov z rozvoja vidieka. V úzkej koordinácii s vyšehradskými krajinami SR aktívne prispela k dosiahnutiu dohody o reforme spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktorá povedie k postupnému vyrovnávaniu rozdielov v priamych platbách medzi členskými štátmi.

Za absolútne kľúčovú súčasť snahy o vytvorenie efektívnej a fungujúcej HMÚ z môjho pohľadu považujem kroky na zvýšenie demokratickej legitimacy. Uvedomujeme si, že je potrebné zvrátiť súčasný trend, pri ktorom sa zdá, že EÚ je občanom čoraz vzdialenejšia. V opačnom prípade sa môže stať projektom elít s otáznou budúcnosťou.

ťou. Zapojenie verejnosti a zvýšenie jej záujmu o európske témy je o to potrebné, že EÚ v súčasnosti prechádza zásadnými zmenami, ktoré sa občanov bezprostredne týkajú. Diskusie o jej ďalšom smerovaní by sa preto nemali odohrávať za zatvorenými dverami európskych inštitúcií. Naopak, mali by byť predmetom celospoločenskej diskusie v členských štátoch.

Z tohto dôvodu sme v minulom roku opätovne spustili projekt Národný konvent o EÚ. Tento formát so zapojením rôznych segmentov spoločnosti sa nám osvedčil pred vstupom do Únie a aj teraz bolo naším cieľom rozšíriť priestor na intenzívnu celospoločenskú diskusiu na európske témy a najmä priniesť a prezentovať slovenský pohľad na ne.

Diskusie v rámci pravidelných zasadnutí troch pracovných skupín boli venované trom hlavným témam: perspektívam prehlbovania integrácie EÚ, zhodnoteniu desiatich rokov členstva SR v EÚ a výzvam v súvislosti s prípravou a výkonom predsedníctva SR v Rade EÚ v druhej polovici roka 2016. Zapojenie rôznych aktérov, od mladých ľudí cez akademikov a súkromný sektor až po zástupcov štátu, prinieslo množstvo podnetných myšlienok, z ktorých viaceré sa stanú súčasťou našej európskej politiky.

Silná Únia v oblastiach, v ktorých vie ponúknuť pridanú hodnotu, je v záujme jej členských krajín. Naproti tomu v oblastiach, kde si štáty vedia efektívnejšie poradiť samy, by mali kompetencie ostať v ich rukách. V tomto zmysle sme aktívne podporovali komunitárny prístup tam, kde boli inštitúciám EÚ zverené právomoci na dosahovanie spoločných cieľov, no súčasne sme dôsledne trvali na dodržiavaní princípu subsidiarity.

Európska únia býva často kritizovaná, že je aktívna v oblastiach, kde je aktivita občas viac na škodu ako na úžitok. V oblasti nezamestnanosti je však jej úloha nezastupiteľná. Ukazuje sa, že riešenie tohto problému si vyžaduje využitie nadnárodných nástrojov. Osobitne to platí o nezamestnanosti mladých ľudí, ktorí sú jednou z najohrozenejších skupín na trhu práce.

Tak ako na domácej, i na európskej pôde vláda SR venovala tejto téme mimoriadnu pozornosť. Aktívne sme participovali na medzinárodných fórach venovaných hľadaniu riešení a prezentovali sme svoje skúsenosti pri realizácii projektov na podporu zamestnanosti mladých z realokovaných fondov EÚ. V boji proti nezamestnanosti mladých ľudí sme sa tiež spolu s ostatnými členskými štátmi prihlásili k odporúčaniu Rady o zavedení tzv. záruk pre mladých. V rámci dohody o VFR bol na riešenie tejto otázky vyčlenený balík 6 mld. eur, pričom SR by mohla využiť 144 mil. eur.

Jednou z najväčších výziev, ktoré SR na európskej pôde v budúcnosti čakajú, bude určite predsedníctvo v Rade EÚ v druhom polroku 2016. Ponúka ďalší priestor na prezentáciu Slovenska ako zodpovedného partnera schopného úspešne stáť na čele Rady EÚ. Vzhľadom na náročnosť tejto úlohy je nevyhnutná intenzívna príprava a rok 2013 uzavrel v tejto súvislosti prvú, iniciačnú fázu.

Vláda SR schválila Národný program vzdelávania pre zamestnancov štátnej správy, ktorí budú aktívne participovať na výkone predsedníctva, a v oblasti zabezpečenia ľudských zdrojov rezort pristúpil k budovaniu databázy expertov. Intenzívna pozornosť bola venovaná organizačno-logistickému zabezpečeniu predsedníctva vrátane riešenia priestorových kapacít Stáleho zastúpenia SR pri EÚ v Bruseli. Súčasťou bola analýza výdavkov na zabezpečenie predsedníctva, ktorú schválila vláda SR.

MZVaEZ kladie veľký dôraz na dôslednú a profesionálnu prípravu predsedníctva na politickej rovine. Preto iniciovalo podpísanie politickej deklarácie predstaviteľov parlamentných politických strán, v ktorej signatári potvrdili potrebu súčinnosti a hľadania konsenzu s cieľom zabezpečiť kontinuitu priprav aj po predpokladaných parlamentných voľbách na jar 2016. Považujem ju za kľúčový krok k tomu, aby sa historicky prvé predsedníctvo SR v Rade EÚ nestalo obeťou populistických vyhlásení a vytĺkania politického kapitálu pred plánovanými parlamentnými voľbami v roku 2016.

ZÁPADNÝ BALKÁN A VÝCHODNÉ PARTNERSTVO

Popri opísanom dianí v EÚ Slovensko zo svojho radaru nestratilo ani regióny v našom bezprostrednom susedstve. Významnú pozornosť sme venovali západnému Balkánu, ako aj krajinám Východného partnerstva. Oba patria medzi stabilné priority zahraničnej politiky SR.

Vstup Chorvátska do EÚ ako 28. členského štátu k 1. júlu 2013 bol, a bezpochyby aj naďalej bude, silným impulzom pre dynamiku európskej integrácie krajín západného Balkánu. Stačí si spomenúť na úspešné pokračovanie prístupových rokovaní s Čiernou Horou či dosiahnutý pokrok v normalizácii vzťahov medzi Belehradom a Prištinou.

Sme silným podporovateľom európskej perspektívy krajín regiónu. Faktom je, že bez toho, aby sa tieto krajiny stali súčasťou Únie, nebudeme môcť európsku integráciu považovať za ukončenú. Dlhodobo ich podporujeme v európskom smerovaní. To nám však zároveň nebráni byť ich hlasnými kritikmi tam, kde si svoje domáce úlohy neplnia.

Turbulentný vývoj má za sebou projekt Východného partnerstva. V roku 2013 prebiehali prípravy na novembrový Vilniuský samit, kde malo dôjsť k parafovaniu asociačných dohôd Gruzínskom a Moldavskom a k jej podpísaniu s Ukrajinou. Zatiaľ čo Gruzínsko a Moldavsko svoj cieľ splnili, Ukrajina od podpísania na poslednú chvíľu odstúpila. Arménsko dalo ešte skôr prednosť ruskému projektu colnej únie, čím prakticky vylúčilo podpísanie prelomovej dohody o voľnom obchode s EÚ. Nasledujúci vývoj na Ukrajine ukázal, aké veľké rozčarovanie u nášho východného suseda vyvolalo rozhodnutie prezidenta Viktora Janukovyča. Čo je horšie, tento krok priniesol viac otázok než odpovedí. Predznačil, že vyriešenie takpovediac civilizačnej otázky, ktorá pred Ukrajinou stojí, nebude rýchle a už vôbec nie jednoduché.

Napriek tomu by tento – verme, že dočasný – neúspech nemal zatieniť pokrok, ktorý dosiahli naši východní partneri, predovšetkým Gruzínsko a Moldavsko. Pri častej kritike a skepse vo vzťahu k Východnému partnerstvu je namieste otázka, či by takáto, v mnohých smeroch značné priblíženie sa k EÚ bolo možné bez tejto iniciatívy.

STREDNÁ EURÓPA

Jedným z kľúčových zahraničnopolitických podujatí organizovaných v SR v roku 2013 bol júnový 18. samit prezidentov krajín strednej, východnej a juhovýchodnej Európy. Svojím rozsahom bol najdôležitejšou politickou udalosťou v dejinách SR. Zúčastnilo

sa na ňom 18 hláv štátov, predseda Európskej rady a – pri zachovaní pozície SR k jeho nezávislosti – aj predstaviteľka Kosova. Nosnou témou boli aktuálne politické a ekonomické otázky v regionálnom a celoeurópskom kontexte.

Prirodzenou a dlhodobou prioritou zahraničnej politiky SR je rozvoj dobrých susedských vzťahov, a to aj v širšom stredoeurópskom priestore. Prirodzene, najintenzívnejšie kontakty máme s našimi partnermi z Vyšehradskej skupiny, ktorá v súčasnosti prežíva asi najproduktívnejšie obdobie. Pozornosť, ktorú sme venovali jej aktivitám, bola ešte zvýraznená slovenským predsedníctvom v Medzinárodnom vyšehradskom fonde (január – december 2013). Počas neho bolo schválených viac ako 350 projektov mimovládnych neziskových organizácií z krajín regiónu a poskytnutých viac ako 100 štipendií pre študentov z krajín V4, západného Balkánu a Východného partnerstva.

Ďalší priestor na budovanie dobrého mena značky V4 priniesla v apríli tradičná konferencia GLOBSEC, kde bola predstavená spoločná deklarácia ministrov zahraničných vecí. Tá potvrdila záujem zoskupenia o zvýšenie účinnosti, viditeľnosti a vplyvu spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ, posilnenie obranných spôsobilostí EÚ, európskeho obranného priemyslu a jeho výskumno-vývojovej základne.

Na záver poľského predsedníctva vo V4 schválili predsedovia vlád cestovnú mapu na vytvorenie integrovaného trhu s plynom a na októbrovej schôdzke v Budapešti lídri zdôraznili princíp solidarity v oblasti energetiky a dohodli sa na vytvorení spoločnej stratégie spolupráce v oblasti obrany.

Vďaka čoraz väčšej efektívnosti našej spolupráce renomé V4 v zahraničí kontinuálne stúpa a zoskupenie je čoraz atraktívnejším partnerom v očiach externých hráčov. Osobitne možno vyzdvihnúť, že vo Varšave sa konal prvý samit lídrov V4, Nemecka a Francúzska (formát V4 + W3), premiéri V4 sa stretli s japonským partnerom Šinzóom Abem a uskutočnilo sa prvé ministerské stretnutie s partnermi zo severských a z baltských štátov vo formáte V4 + NB8.

EKONOMICKÁ DIPLOMACIA

Bilaterálne stretnutia, zasadnutia multilaterálnych organizácií či naše príspevky do medzinárodných misií sú rozhodujúcimi aktivitami v rámci zahraničnej politiky SR. Ich cieľom však nie je iba zlepšovanie politických vzťahov so zahraničnými partnermi, ale aj prínos v ekonomickej oblasti. Pokiaľ totiž nevytvárajú nové pracovné miesta, neprinášajú zahraničné investície či nemajú iný pozitívny efekt na štátny rozpočet, znamená to, že dostatočne nevyužívame potenciál, ktorý politická diplomacia vytvára. Ekonomickí diplomati na našich ambasádach nie sú jedinými diplomatmi s ekonomickou agendou. Som rád, že ekonomika sa čoraz viac stáva integrálnou súčasťou agendy každého diplomata, každého veľvyslanca zastupujúceho záujmy SR v zahraničí.

Základom správne nastavenej a fungujúcej podpory ekonomických záujmov SR v zahraničí je komunikácia so zástupcami podnikateľskej sféry. V priebehu roka sme preto intenzívne diskutovali na tému siete ekonomických diplomatov v zahraničí. Výsledkom je jej posilnenie v kľúčových teritóriách z hľadiska hospodárskej spolupráce a potenciálu jej zintenzívnenia – v členských štátoch EÚ (Budapešť, Londýn, Paríž, Praha, Varšava, Viedeň) a v USA (New York, Washington). V súčasnosti je na zastupiteľských úradoch vytvorených 49 systemizovaných miest ekonomických diplomatov.

Dôležitým momentom bola orientácia ekonomickej diplomacie na prierezové a globálne témy s ekonomickým dosahom, ako je energetická, surovinová a potravinová bezpečnosť, voda, klimatické zmeny, medzinárodná spolupráca v obrannom priemysle, podpora znalostnej ekonomiky a medzinárodnej spolupráce v oblasti vedy, výskumu a inovácií.

JEDNOTNÁ PREZENTÁCIA SR V ZAHRANIČÍ

Ministerstvo pokračovalo aj v rozvíjaní jednotnej prezentácie SR v zahraničí, ktorú vnímame ako riadený proces smerujúci k maximálnemu využitiu potenciálu oficiálnych prezentačných aktivít. Platformou spolupráce pri riešení uvedenej agendy sa stala Pracovná skupina pre koordinovanú prezentáciu SR v zahraničí, pôsobiaca v rámci Rady vlády SR na podporu exportu a investícií.

Pokračujú tiež práce na tvorbe brandingu SR, ktoré v agende rezortu zaujímajú významnú pozíciu. Nadviazali sme na doteraz realizované aktivity a iniciovali sme vypracovanie štúdie, ktorá prináša návrhy komunikačných posolstiev vhodných na prezentáciu SR v zahraničí. Na jej príprave sa podieľali externí odborníci, zástupcovia štátnych inštitúcií, ako aj predstavitelia podnikateľskej, akademickej a kreatívnej sféry. Rezort tiež inicioval vznik dvoch nadväzujúcich štúdií, ktoré rozvíjajú komunikačné posolstvá do podoby ich vizuálnych stvárnení.

ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCA

V septembri sa podarilo symbolicky zavŕšiť desaťročnú integráciu SR do medzinárodnej donorskej komunity, keď sa stala členom Výboru pre rozvojovú pomoc v rámci Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD/DAC).

Pri adresátoch našej rozvojovej pomoci sme sa aj v roku 2013 zamerali na tri programové krajiny – Afganistan, Južný Sudán a Keňu, pričom išlo najmä o aktivity v sektoroch zdravotnej starostlivosti, vzdelávania, poľnohospodárstva a rozvoja vidieka.

V roku 2013 bol vypracovaný kľúčový dokument oficiálnej rozvojovej spolupráce v podmienkach SR: Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce na roky 2014 – 2018. Jej cieľom je dosiahnuť väčšiu efektivitu využitia prostriedkov rozvojovej pomoci a väčšiu viditeľnosť SR v partnerských krajinách.

Uvedomujeme si, že v oblasti rozvojovej pomoci nepatríme medzi veľkých hráčov. O to dôležitejšie však je, aby bola naša rozvojová pomoc smerovaná do oblastí, kde dokážeme využiť svoje transformačné skúsenosti a kde môže mať naša pomoc pri efektívnom využití prostriedkov maximálny pozitívny účinok.

Aj preto došlo v tejto stratégii k výraznému zníženiu počtu príjemcov rozvojovej pomoci (z 19 na 10). Medzi programové krajiny sme po dôslednej úvahe zaradili Afganistan, Keňu a Moldavsko. Južný Sudán v stratégii figuruje osobitne ako krajina s mimoriadnymi humanitárnymi a rozvojovými potrebami.

KONZULÁRNA POMOC A SLUŽBY OBČANOM

Napriek tomu, že konzulárnu pomoc a služby občanom spomínam až na záver, neznamená to, že by boli menej dôležité ako predchádzajúce témy. Naopak, sú v samotnom centre nášho záujmu. Pri všetkých veľkých politických témach a dôležitosti ekonomickej diplomacie nezabúdame na to najdôležitejšie, na našich občanov žijúcich, pracujúcich, študujúcich či dovolenkujúcich v zahraničí.

Pomoc našim občanom v núdzi je každodennou súčasťou práce rezortu a s rastúcim počtom Slovákov v zahraničí rastie aj počet konzulárnych prípadov – oproti roku 2012 bolo toto číslo o tretinu vyššie. Každému prikladáme vysokú dôležitosť, keďže práve táto časť našej činnosti vytvára náš bezprostredný obraz v očiach slovenskej verejnosti.

Počas celého roka, a najmä pred letnou turistickou sezónou, rezort venoval zvýšenú pozornosť informovaniu verejnosti prostredníctvom zverejňovania cestovných informácií a odporúčaní na svojom informačnom portáli. Novinkou bolo zavedenie zasielania bezplatnej informačnej SMS pri prekročení štátnej hranice so základnými kontaktmi na zastupiteľský úrad SR a spustenie mobilnej aplikácie Svetobežka, ktorá obsahuje praktické rady, ako postupovať v núdzových situáciách v zahraničí, a ďalšie relevantné informácie. Podarilo sa nám tiež dosiahnuť zrušenie vízovej povinnosti do Turecka, kam každoročne smeruje množstvo občanov SR, či uľahčiť cestovanie do ďalších krajín.

NIEKOĽKO POZNÁMOK NA ZÁVER

Celkovo môžem rok 2013 hodnotiť v oblasti zahraničnej a európskej politiky ako rok pozitívnej bilancie. Medzinárodné prostredie sa nesmierne dynamicky vyvíja a je čoraz náročnejšie v ňom včas reagovať a adekvátne konať vo všetkých oblastiach, z ktorých som spomenul len tie najhlavnejšie.

Nám sa to darí, a to aj vďaka dobrej spolupráci s ostatnými aktérmi, ktorí sú do výkonu našej zahraničnej a európskej politiky zapojení. Za to, kde sa SR dnes nachádza a čo sa nám v minulom roku podarilo dosiahnuť, patrí vďaka všetkým, ktorí sa na tom podieľali: ústavným činiteľom, partnerom v iných orgánoch štátnej správy, zahraničným partnerom a v neposlednom rade, samozrejme, pracovníkom ministerstva. Osobitne chcem oceniť aktivity slovenských neziskových organizácií, ktoré realizáciou svojich projektov – aj s našou finančnou podporou – prispievajú k napĺňaniu zahraničnopolitických priorít SR a zároveň jej robia v zahraničí dobré meno.

I.

SLOVENSKÁ REPUBLIKA
V MEDZINÁRODNOM PROSTREDÍ

SLOVENSKO V NEKRÍZOVOM ROKU EÚ

VLADIMÍR BILČÍK

Tento text stručne analyzuje podstatné udalosti v európskej politike Slovenskej republiky počas roku 2013. Na pôsobenie SR v EÚ vplývali najmä dva faktory. Prvým bola stabilná vláda, a tým pádom aj jasný slovenský hlas v Bruseli, čo však neznamená, že Slovensko úspešne plnilo všetky európske (domáce) úlohy. Zjavným problémom krajiny je už dlhodobo schopnosť čerpať ponúknutý balík štrukturálnych fondov. Druhým faktorom bola stabilná situácia v EÚ. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi členské štáty prestali riešiť akútnu krízu eurozóny. Intenzita a obsah európskej politiky sa vrátili do normálu spred vypuknutia dlhodobej krízy. Únia sa aj vďaka dlhodobej podpore SR rozšírila o Chorvátsko, ktoré vstúpilo do integračného klubu ako 28. členský štát 1. júla 2013.

Až koncom roku 2013 oživila intenzívnu politickú diskusiu v Únii kríza na Ukrajine. Odpor proti režimu Viktora Janukovyča, ktorý odmietol podpísať asociačnú dohodu s EÚ, síce naznačil pokračujúcu príťažlivosť integrácie pre okolitý svet, no zároveň podčiarkol rastúcu nestabilitu v susedstve Európskej únie. Napätá situácia na východ od hraníc EÚ ukázala, že pokojné obdobie európskej politiky bolo skôr krátkou epizódou než novým trendom.

KOORDINAČNÉ KAPACITY

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí (MZVaEZ) SR si v roku 2013 upevnilo svoju zastrešujúcu exekutívnu rolu pri realizácii pozícií Slovenskej republiky v Európskej únii. Ak sa v roku 2012 dokončil formálny presun právomocí v oblasti

európskej politiky z Úradu vlády SR na MZVaEZ, v roku 2013 sa zefektívnili mechanizmus koordinácie európskych politík. Rezort diplomacie pripravil zmenu dovtedajšieho mechanizmu tvorby stanovísk SR v EÚ, ktorý vláda schválila 23. októbra 2013.¹ Nový prístup prináša jasnejšie pravidlá vo forme paragrafového znenia dokumentu *Pravidlá pre tvorbu stanovísk k návrhom aktov EÚ a pre koordináciu realizácie politík EÚ*, ktorý poskytuje rámcový návod na prípravu oficiálnych postojov krajiny v EÚ.

Posunom oproti minulosti je povinnosť ministerstiev zaraďovať návrhy prebežných stanovísk SR do medzirezortného pripomienkového konania. Táto zmena má umožniť väčšiu diskusiu a otvorenosť k preferenciám konkrétnych právnych, ale aj politických návrhov Európskej komisie v čase, keď má SR ešte na pracovnej úrovni možnosť zasiahnuť do tvorby európskej legislatívy. Nové pravidlá takisto otvárajú možnosť priamej účasti zástupcov zamestnancov a zamestnávateľov na rokovaníach takzvaných rezortných koordinačných skupín, ktoré pripravujú pracovné pozície krajiny v Bruseli. Dokument tiež linajkuje postup pri prípadných medzirezortných sporoch, ktoré by sa mali riešiť na politickej úrovni štátnych tajomníkov. Praktickým prínosom nových pravidiel je záväzok rezortu diplomacie vypracovať návrh elektronického systému sledovania európskych záležitostí. Ten má sprehľadniť a čiastočne nahradiť doterajšiu fyzickú a často skôr neformálnu komunikáciu pri práci s legislatívou EÚ a pri tvorbe stanovísk Slovenskej republiky v Európskej únii.

Dlhodobým problémom Slovenska sú kapacity na sledovanie legislatívy EÚ a prípravu postojov SR k právnym aktom Únie. Lisabonská zmluva a dlhová kríza EÚ priniesli oveľa viac agendy, no ľudské zdroje na jednotlivých ministerstvách sa nezmenili. V niektorých prípadoch sa dokonca znížili. Obsah výstupov k európskym návrhom tak často nie je hlavným kritériom pre tvorbu stanovísk. Dôležité je, aby Slovenská republika vôbec nejaké stanovisko mala. Práve elektronizácia systému sledovania európskych záležitostí by mohla prispieť k systematickejšiemu prístupu k legislatíve EÚ a vyššej kvalite samotných pozícií SR. Spôsob prijímania každodenných rozhodnutí o SR v EÚ by mal zohľadniť nielen Lisabonskú zmluvu a domáce zdroje, ale jeho kvalita je aj predpokladom pre lepšie možnosti krajiny prispieť k riešeniam súčasného stavu EÚ a zároveň pre úspešnú prípravu na predsedníctvo v Rade EÚ v druhej polovici roka 2016.

KONTROLNÉ KAPACITY

Okrem administratívneho riešenia má úspešné účinkovanie SR v EÚ základný politický rozmer. Nový systém tvorby stanovísk k návrhom aktov EÚ ho však rieši len čiastočne. Pre úspešné kvalitné fungovanie SR v EÚ je dôležitá legitimita a kontrola priorít krajiny. Podstatným kontrolným hráčom by mala byť Národná rada SR, ktorá má silné formálne postavenie v európskych záležitostiach. Ústavný zákon č. 397/2004 Z. z. umožňuje NR SR vymedziť mandát členovi vlády SR na rokovaníach Rady EÚ. Výbor

¹ Uznesenie vlády SR č. 627 z 23. októbra 2013 k Systému tvorby stanovísk k návrhom aktov EÚ a stavu koordinácie realizácie politík EÚ. Úrad vlády SR, 23. 10. 2013, http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Uznesenie-13747?prefixFile=u_ (prístup: 25.10. 2013).

pre európske záležitosti (VEZ), ktorý vznikol podľa zákona č. 893/2004 Z. z., môže na základe zákona č. 253/2005 Z. z. zaviazať člena vlády k presadzovaniu určitej pozície na rokovaní Rady EÚ. Po Lisabonskej zmluve sa navyše pôsobnosť parlamentu rozšírila o možnosť posudzovať legislatívne návrhy Európskej komisie na základe princípu subsidiarity (zákon č. 187/2011 Z. z.).

Faktom však je, že Národná rada SR rieši EÚ skôr okrajovo než systematicky. Parlament má síce veľké právomoci, ale nemá žiadne konkrétne úlohy či politické zadanie zo strany politických strán. Výnimkou sú otázky, ktoré nadobudnú význam v domácej politike, ako bol prípad hlasovania o navýšení eurovalu v roku 2011, ktoré viedlo k pádu vlády Iveti Radičovej.

Každodenne však poslanci venujú maximálne príležitostnú pozornosť príprave legislatívnych návrhov vo vláde, pre ktorú je podstatná Komisia pre európske záležitosti ako hlavný medzirezortný orgán pre tvorbu pozícií SR v EÚ. V legislatívnej praxi parlamentu chýbajú napríklad zreteľné pravidlá pre procedúru takzvanej parlamentnej výhrady,² ktorá by mohla legitimizovať prípadnú absenciu stanoviska alebo nesúhlas SR s konkrétnym návrhom Európskej komisie. Parlament nemá ani vlastný systém *ex ante* kontroly právnych iniciatív EÚ. Odkedy vstúpila do platnosti Lisabonská zmluva, Národná rada SR takmer vôbec nevyužíva takzvanú procedúru žltej karty, kedy parlament môže namietat voči legislatívnemu návrhu z dôvodu porušenia princípu subsidiarity.

Osobitnou kapitolou politickej kontroly je výkonná spolupráca SR s Európskym parlamentom (EP). Ten sa stal po prijatí Lisabonskej zmluvy rovnocenným hráčom Rady pri prijímaní pravidiel EÚ. SR sa vo vzťahu k EP musí spoliehať na vlastné monitorovanie práce EP a neformálne kanály vplyvu. V roku 2013 však Slovenská republika ako jediná členská krajina nemala vlastného parlamentného zástupcu v EP.³ V sumáre tak v roku 2013 vláda síce posilnila potenciálnu výkonnosť administratívnych štruktúr pri príprave postojov SR v EÚ, ale nezmenil sa celkový systém fungovania krajiny v EÚ. Stále zostáva veľký priestor pre zvýšenie kvality a legitimity toho, čo krajina v Európskej únii chce.⁴

FONDY EÚ

Okrem európskej legislatívy riešila SR v roku 2013 aj ďalší systémový problém domácich kapacít, ktorý sa týka schopnosti čerpať finančnú pomoc z Bruselu. Vláda SR zaznamenala v roku 2013 dva podstatné úspechy, no je otáznne, do akej miery zostanú len na papieri.

Prvým úspechom bola európska dohoda o Viacročnom finančnom rámci EÚ na roky 2014 až 2020. Znamená to, že politika solidarity v EÚ bude pokračovať minimál-

² Využíva sa veľmi často napríklad v Holandsku alebo aj v susednom Rakúsku.

³ Zástupcu NR SR pre kontakt s EP zrušil ako predseda parlamentu Richard Sulík, no Pavol Paška túto pozíciu neobnovil.

⁴ Určítym riešením by mohol byť aj Národný konvent o EÚ, ktorý v SR fungoval v rokoch 2004 – 2007 (eurokonvent.sk) na základe pracovných skupín, ktoré prierezovo riešili európsku agendu a ponúkali strategické či konkrétne legislatívne odporúčania vláde SR. Vláda v roku 2013 obnovila činnosť NK EÚ, no na základe tematicky širokých pracovných skupín ako sú perspektívy prehĺbovania integrácie, hodnotenie 10 rokov členstva v EÚ a príprava predsedníctva SR v EÚ.

ne do konca tejto dekády a Slovensko si zabezpečilo prísľub jedinečných zdrojov na rozvoj svojej infraštruktúry, ale aj ľudského potenciálu a investičných príležitostí. Výška pridelených prostriedkov zo štrukturálnych fondov a kohézneho fondu sa v porovnaní s finančným obdobím 2007 – 2013⁵ zvýšila o 10 %. Druhou podstatnou politickou dohodou v roku 2013 bola výnimka čerpať prostriedky zo štrukturálnych fondov pre záväzky z rokov 2011 a 2012 o rok dlhšie, ktorú Slovensko presadilo spolu s Rumunskom.⁶ Slovenská republika tak znížila riziko vrátenia nevyčerpaných prostriedkov do rozpočtu EÚ, no zároveň prijala obrovský záväzok vyčerpať ponúknuté eurofondy v ostatných rokoch do konca roku 2015. Ak krajina neuspje, v budúcnosti ťažko dostane podobnú výnimku, resp. bude v pozícii, aby ďalej obhajovala dnes v Únii atakovaný princíp solidarity.

INTEGRAČNÉ JADRÁ

Slovenská republika sa počas krízy ocitla v politickom jadre EÚ. Podstatným nástrojom na lepšiu pozíciu SR v EÚ sa má stať konsolidácia a udržateľnosť verejných financií. Už v programovom vyhlásení v roku 2012 vláda zdôraznila, že vzhľadom na dlhové problémy v eurozóne SR ako „zodpovedný a konštruktívny aktér“ považuje „zvýšenie koordinácie rozpočtových politík za nevyhnutné“. Vláda Roberta Fica sa prihlásila k silnejším právomociam EÚ v boji proti kríze a k domácej fiškálnej zodpovednosti. Už tradičná domáca politická diskusia o tom, kto vie lepšie využívať eurofondy, nadobudla širší rozmer debaty o udržateľnosti verejných financií a o rozvojových cieľoch Slovenska. Ak SR nezlepší doterajšie čerpanie európskych peňazí, trestá najmä samú seba. Napriek politickej pozícii v EÚ Slovensko pomalým čerpaním znižuje šancu priblížiť sa k hospodárskemu jadrú integrácie.

Relatívne nekρίzový rok Európskej únie zmenil aj dynamiku samotného politického jadra eurozóny. Priestor spoločnej meny sa stabilizoval. Krajiny eurozóny výrazne spomalili svoj inštitucionálny odpich od zvyšku EÚ, ktorý bol markantný počas akútnej fázy eurovej krízy, keď vznikali rozličné interné mechanizmy komunikácie a spoločné záchranné mechanizmy štátov eurozóny. Stretnutia lídrov eurozóny – takzvané Euro samity – boli pre integráciu niekoľko rokov politicky podstatnejšie než stretnutia celej Európskej rady. Rok 2013 priniesol do európskej politiky Slovenska zdanlivú stabilitu. Obavy, či prežije euro, prípadne v akej podobe, sa stali aspoň na nejaký čas neaktuálne. Tento nový kontext prispel k pomalšiemu prijímaniu rozhodnutí o nových nástrojoch krízového manažmentu a ďalších poistkách pre prípadné budúce krízy. Prehlbovanie integrácie začalo stagnovať v momente, keď bolo zrejmé, že EÚ sa nerozpadá.

Typickým príkladom sa stala rodiaca sa banková únia. Tak ako fiškálny pakt je určitou poistkou proti zlyhaniu verejných financií vlád štátov, banková únia má predstavovať určitú obdobu poistného mechanizmu pre súkromný finančný sektor. V roku 2013

⁵ Pozri *Správa o plnení úloh zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky v roku 2013*, <http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=6&ID=885> (prístup: 7. 8. 2014).

⁶ Tamže.

Európska únia dohodla rámec pre bankovú úniu, no je otázne, či – ako tvrdí vládny dokument – „sa podarilo dosiahnuť značný pokrok“⁷ pri budovaní bankovej únie.

Problémom zostáva dlhodobý rámec implementácie dohôd a postupné finančné plnenie zo strany bánk. Členské krajiny sa dohodli na dohľade nad bankovým sektorom, takzvaným prvým pilierom bankovej únie. Záštitu nad zdravím bánk eurozóny preberá Európska centrálna banka (ECB), ktorá bude dozerať na 130 najvýznamnejších bánk v priestore spoločnej meny. Ostatné banky budú podliehať národnému regulačnému dohľadu pod záštitou ECB. Okrem spoločného dohľadu nad finančnými domami sa únia dohodla na garanciách pre jednotnú ochranu vkladov⁸ v eurozóne a položila politické základy pre jednotný mechanizmus riešenia krízových situácií⁹. Mechanizmus riešenia krízových situácií nemá silné a reálne finančné krytie. Jeho napĺňanie bude predmetom ďalších rokovaní v roku 2014. Európska centrálna banka ako hlavný regulátor tak kupuje čiastočne mačku vo vreci. Stav bankového sektora eurozóny odhalia až záťažové testy ECB v druhej polovici roku 2014. V prípade podstatných problémov či krízovej situácie však ECB a členské krajiny zatiaľ nedisponujú finančnými nástrojmi na záchranu bán s účasťou súkromného sektora.¹⁰

NOVÁ KRÍZA?

V novembri 2013 sa ukrajinský prezident Janukovyč rozhodol nepodpísať asociačnú dohodu s Európskou úniou, ktorá mala otvoriť novú kapitolu v politike Východného partnerstva a vo vzťahoch Kyjeva a Bruselu. Konkrétne, Európska únia ponúkla Ukrajinu a ďalším východným partnerom zmluvu o pridružení spolu s dohodou o voľnom obchode. Prezidentove odmietavé rozhodnutie na summite Východného partnerstva vo Vilniuse spustilo na Ukrajine vlnu protestov proti vláde a Janukovyčovmu režimu. Ponuka EÚ sa stala pre mnohých Ukrajincov spúšťačom prejavov dlhodobej nespokojnosti s vlastným štátom. Situácia v Kyjeve a ďalších ukrajinských mestách bola koncom roku 2013 mimoriadne vážna. Zároveň rástlo napätie v rámci EÚ a vo vzťahoch medzi úniou a jej najväčším východným susedom Ruskom.

Kríza na Ukrajine vrátila vnútornú situáciu EÚ do kontextu krízového manažmentu. Hlavným rizikom pre súdržnosť a akcieschopnosť EÚ sa stala kríza vo východnej Európe, ktorá ešte viac zvýšila bezpečnostné riziká v susedstve Európskej únie.¹¹ Z pohľadu Bruselu a Bratislavy sa otázky krátkodobých taktických bojov o lepšiu pozíciu v EÚ dostali na paralelnú koľaj s existenčnými otázkami o sile a povahe EÚ. Medzinárodné okolnosti na konci roku 2013 zreteľne ukázali, že tak v eurozóne, ako aj v zahraničnej politike sa hrá o charakter európskych pravidiel. Členské krajiny sú nielen slabé na to, aby sa vyrovnali s hospodárskymi problémami, ale majú aj obmedzenú schopnosť

⁷ Pozri *Výročnú správu o členstve SR v EÚ*, <http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=6&ID=956> (prístup: 10. 9. 2014).

⁸ *Deposit Guarantee Schemes (DGS)*

⁹ *Single Resolution Mechanism (SRM)*

¹⁰ Banková únia predstavuje samostatnú kapitolu v tejto publikácii, takže technické detaily na tomto mieste ďalej nerozvíjam.

¹¹ Okrem ukrajinskej krízy EÚ dlhodobo čelí problémom v južnom susedstve, najmä v Líbyi, a v juhovýchodnom susedstve s pokračujúcou vojnou v Sýrii a postupnou destabilizáciou Iraku.

vplývať na politiku svojich kľúčových susedov a čeliť bezpečnostným hrozbám. Pre Slovensko vznikla nová politická otázka, ako sa postaviť ku kríze v krajine, ktorá je jeho najväčším susedom. V eurozóne sa Bratislava ocitla v jadre politických inštitúcií a rozhodovacích mechanizmov. V zahraničnej politike EÚ však na konci roka 2013 nebolo jasné, kam presne sa Slovensko v Európskej únii zaradí.

Z EXISTENČNEJ DO BEŽNEJ KRÍZY

ZSOLT GÁL

Ekonomická situácia v Európskej únii sa po niekoľkých búrlivých rokoch v roku 2013 upokojila: pominula existenčná kríza, ktorá hrozila bezprostredným rozpadom menovej únie a bankrotmi členských štátov. Zachraňovať bolo treba iba pomerne malý a málo významný Cyprus, väčšina európskej politickej špičky mohla konečne stráviť leto na dovolenkách namiesto krízových samitov. Konečne bol čas aj na systémové riešenie krízy (vytvorenie bankovej únie) namiesto predtým prevažujúcich ad hoc riešení. Samotná kríza však nepominula. Podarilo sa síce odvrátiť bezprostrednú hrozbu štátneho bankrotu členských krajín z periférie EÚ, čo signalizovali klesajúce výnosy štátnych dlhopisov aj prémie na ich poistenie (swapy na úverové zlyhanie). Avšak fundamentálne ukazovatele reálnej ekonomiky (rast, nezamestnanosť, zadlženosť) sa výrazne nezlepšili, niektoré sa dokonca zhoršovali. A predovšetkým sa zväčšili už aj tak priepastné rozdiely medzi „severom“ a južnou periferiou Európskej únie. Kým sever (najmä Nemecko, resp. krajiny okolo nemeckého jadra a Škandinávia) naozaj ukazoval známky ekonomického oživenia (rast, klesajúca nezamestnanosť) a rozpočtovej konsolidácie (nižšie rozpočtové deficity alebo prebytky, pomalší rast, dokonca pokles verejného dlhu), na južnej periférii bol pravdou opak. Upokojenie situácie na trhu s dlhopismi problémových krajín teda nebolo dôsledkom zmeny ekonomických základov, ale iných faktorov. Najmä toho, že začal fungovať posledný protikrízový nástroj, slovná intervencia guvernéra Európskej centrálnej banky Maria Draghiho z leta 2012, a následne ohlásený (ale doteraz reálne nepoužitý) nový program priamych monetárnych transakcií (Outright Monetary Transactions, OMT). Okrem toho priaznivo pôsobili aj iné externé faktory: najmä pretrvávajúca hojnosť lacných peňazí na trhoch (v dôsledku politiky všetkých kľúčových centrálnych bánk na svete) a fakt, že nedošlo

k žiadnemu veľkému geopolitickému stretu, resp. udalosti vo svetovej ekonomike, ktorá by viedla k vonkajšiemu šoku. Tieto faktory sa však postupne zhoršujú, čo môže podkopať krehký ekonomický rast v Európe. Éra lacných peňazí a nulových úrokových sadzieb sa pomaly (možno veľmi pomaly) končí a postupná eskalácia ukrajinskej krízy dostala EÚ do prehľbujúcej sa ekonomickej vojny s Ruskou federáciou. Pokračovanie oživenia ohrozuje aj krátkozraká politika mnohých národných vlád, ktoré získaný čas (opäť) nepoužili na zrýchlenie či aspoň naštartovanie štrukturálnych reforiem. Skrátka, príliš veľa faktorov negatívne pôsobí na krehké a asymetrické zotavenie, a preto kríza bude pretrvávať. Nedá sa vylúčiť ani to, že opäť prerastie do existenčnej krízy a trhy budú reálne testovať program OMT, čiže odhodlanosť ECB urobiť „všetko“ pre záchranu eura. Napriek všetkým týmto problémom je európsky integračný projekt pre okolité krajiny stále príťažlivý – signalizoval to vstup Chorvátska ako 28. člena do EÚ, ale aj rozšírenie menovej únie o 18. člena (pozvánka do eurozóny pre Lotyšsko v júli 2013) či pozoruhodná snaha väčšiny ukrajinskej populácie zachovať európske smerovanie krajiny (uzavrieť asociačnú dohodu vrátane dohody o voľnom obchode s EÚ namiesto vstupu do euroázijskej únie).

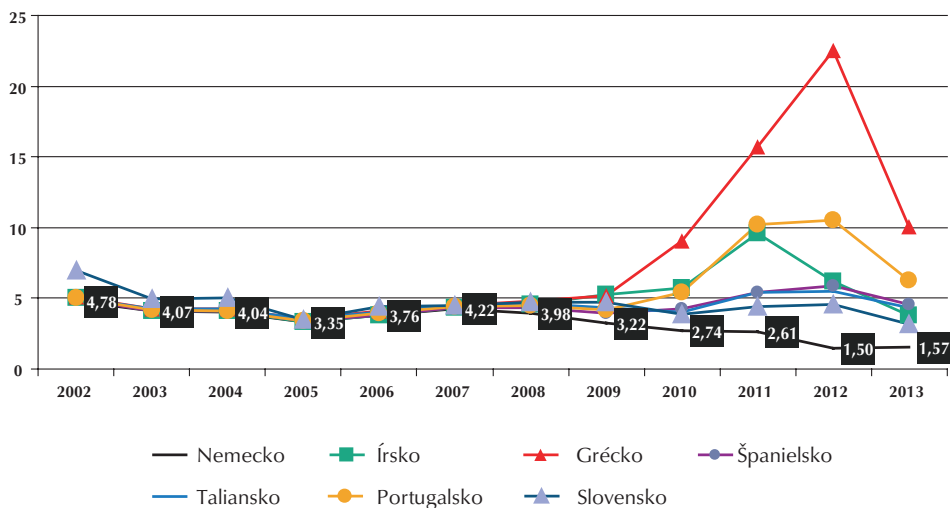
KONIEC PANIKY A RECESIE

V „horúcom lete“ 2012 sa Európska únia dostala na pokraj ekonomickej priepasti: hrozil bezprostredný kolaps eurozóny v dôsledku štátneho bankrotu niekoľkých členských krajín známych pod skratkou PIGS (Portugalsko, Írsko, Taliansko, Grécko, Španielsko). Úročenie ich štátnych dlhopisov a poistenia (známe ako CDS, Credit Default Swaps – swapy na úverové zlyhanie) sa dostalo na veľmi vysoké, dlhodobo neudržateľné úrovne, boli sme svedkami aj odlevu vkladov z komerčných bánk týchto krajín. Investori i vlastní občania jednoducho prestali dôverovať vládam, krajiny PIGS prežili len vďaka rôznym ad hoc riešeniam: záchranným balíčkom zo strany členských štátov a EÚ, dočasnému a trvalému eurovalu, ako aj neštandardnej politike Európskej centrálnej banky.

Rok 2013 priniesol koniec paniky, upokojenie situácie a návrat k ekonomickému rastu. Ekonomika EÚ sa v druhom štvrťroku 2013 dostala z recesie (po šiestich štvrťrokoch klesajúceho HDP) a v problémových krajinách eurozóny výrazne poklesli rizikové prirážky úrokov štátnych dlhopisov (graf 1) a ich poistenia, zastavil sa aj pokles množstva vkladov v bankách.¹ Hlavnou príčinou upokojenia situácie bolo vyhlásenie guvernéra ECB Maria Draghiho v lete 2012, že urobí všetko pre prežitie eura, a následne ohlásený nový program priamych menových transakcií, ktorý nahradil starý program trhov s cennými papiermi (Securities Markets Programme, SMP) a teoreticky umožňoval neobmedzený objem nákupov dlhopisov problémových krajín.²

1 OECD *Economic Surveys: European Union 2014*. OECD Publishing, 2014, s. 15, http://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-european-union-2014_eco_surveys-eur-2014-en (prístup: 21. 8. 2014).

2 Bilčík, V.: Slovenská republika a Európska únia. In: Brezáni, P. (ed.): *Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2012*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, 2013, s. 27; pozri tiež Vlachynský, M.: *Záchranca a zachraňovaný*. Tamže, s. 46 – 47.

Graf 1. Divergencia v úročení štátnych dlhopisov počas krízy

Poznámka: Ročné priemerné úrokové sadzby definované podľa maastrichtských kritérií – úročenie štátnych dlhopisov centrálnej vlády s desaťročnou (alebo podobnou) splatnosťou na sekundárnom trhu.

Zdroj: *Interst rates. EMU convergence criterion series – annual data.* Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home> (prístup: 28. 8. 2014).

Dá sa to povedať takmer s istotou, lebo doterajšie ad hoc riešenia nezabrali, t. j. napriek ich ohláseniu a aplikácii úrokové sadzby štátnych dlhopisov začali pomerne rýchlo opäť rásť. Druhým argumentom je, že pokles úrokových sadzieb nebol dôsledkom pozitívnej zmeny ekonomických základov v krajinách PIIGS (tabuľka 1). Tieto krajiny sa bez výnimky nachádzali v recesii (aj) v roku 2013, stále mali vysoké deficity a rastúci verejný dlh. Inak povedané, prečo by investori zrazu začali požičiavať za výrazne výhodnejších podmienok krajinám, ktoré sú v recesii a ďalej sa zadlžujú? Jednoducho preto, lebo konečne uverili tomu, že ECB zachráni euro (a teda aj členské štáty pred bankrotom) za každú cenu.

Vývoj v roku 2013 však pre zachraňované krajiny znamenal len toľko, že – s výnimkou Grécka – úročenie dlhopisov sa vrátilo na úroveň, ktorá je ešte ako-tak financovateľná. (V lete 2012 úroky krajín PIIGS prevýšili 7 % kritickú hranicu, resp. sa dostali veľmi blízko k nej, čo pri verejnom dlhu okolo 100 % HDP znemožňuje dlhodobé prefinancovanie dlhu a už strednodobo hrozí platobnou neschopnosťou.) Inými slovami, dostali krátky čas na vydýchnutie a na presadenie potrebných štrukturálnych reforiem.

Celkovo návrat k ekonomickému rastu v EÚ nebol výrazným oživením, HDP dvadsaťosmičky sa zvýšil iba o 0,1 % a výkon eurozóny sa dokonca scvrkol o 0,4 %.³ Väčším

3 Real GDP growth rate – volume, General government gross debt, General government deficit/surplus. Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home> (prístup: 28. 8. 2014).

problémom však je, že za týmto celkovým obrazom sa skrýval veľmi rozdielny vývoj v jednotlivých členských krajinách.

Na jednej strane sú krajiny s ekonomickým rastom, ktoré konsolidovali svoje verejné financie. Najväčšiu váhu z týchto krajín má Nemecko, kde sa síce ekonomický rast spomaľoval, ale podarilo sa dosiahnuť pozoruhodné výsledky vo verejných financiách: odstrániť deficit a znížiť dlh. Celkový verejný dlh Nemecka (federálny, krajské a miestne rozpočty plus sociálny systém) v roku 2013 prvýkrát od konca druhej svetovej vojny poklesol a v roku 2015 si Nemecko prvýkrát od roku 1969 neplánuje vziať nijaký nový dlh.⁴ Krajiny PIIGS sa v ostrom kontraste s týmto vývojom nachádzali v recesii, ich dlh ďalej rástol a stále mali vysoké deficity (tabuľka 1).

Tabuľka 1. Ekonomický rast a verejné financie vo vybraných krajinách EÚ

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nemecko	rast	1,2	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	4	3,3	0,7	0,4
	dlh	66,2	68,6	68	65,2	66,8	74,6	82,5	80	81	78,4
	deficit	-3,8	-3,3	-1,6	0,2	-0,1	-3,1	-4,2	-0,8	0,1	0
Francúzsko	rast	2,5	1,8	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	2	0	0,2
	dlh	64,9	66,4	63,7	64,2	68,2	79,2	82,7	86,2	90,6	93,5
	deficit	-3,6	-2,9	-2,3	-2,7	-3	-7,5	-7	-5,2	-4,9	-4,3
Slovensko	rast	5,1	6,7	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,4	3	1,8	0,9
	dlh	41,5	34,2	30,5	29,6	27,9	35,6	41	43,6	52,7	55,4
	deficit	-2,4	-2,8	-3,2	-1,8	-2,1	-8	-7,5	-4,8	-4,5	-2,8
Írsko	rast	4,2	6,1	5,5	5	-2,2	-6,4	-1,1	2,2	0,2	-0,3
	dlh	29,4	27,2	24,6	24,9	44,2	64,4	91,2	104,1	117,4	123,7
	deficit	1,4	1,6	2,9	0,2	-7,4	-13,7	-30,6	-13,1	-8,2	-7,2
Portugalsko	rast	1,6	0,8	1,4	2,4	0	-2,9	1,9	-1,3	-3,2	-1,4
	dlh	61,9	67,7	69,4	68,4	71,7	83,7	94	108,2	124,1	129
	deficit	-4	-6,5	-4,6	-3,1	-3,6	-10,2	-9,8	-4,3	-6,4	-4,9
Španielsko	rast	3,3	3,6	4,1	3,5	0,9	-3,8	-0,2	0,1	-1,6	-1,2
	dlh	46,3	43,2	39,7	36,3	40,2	54	61,7	70,5	86	93,9
	deficit	-0,1	1,3	2,4	2	-4,5	-11,1	-9,6	-9,6	-10,6	-7,1
Taliansko	rast	1,7	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,4	-2,4	-1,9
	dlh	103,7	105,7	106,3	103,3	106,1	116,4	119,3	120,7	127	132,6
	deficit	-3,5	-4,4	-3,4	-1,6	-2,7	-5,5	-4,5	-3,7	-3	-3
Grécko	rast	4,4	2,3	5,5	3,5	-0,2	-3,1	-4,9	-7,1	-7	-3,9
	dlh	98,6	100	106,1	107,4	112,9	129,7	148,3	170,3	157,2	175,1
	deficit	-7,5	-5,2	-5,7	-6,5	-9,8	-15,7	-10,9	-9,6	-8,9	-12,7

Poznámka: Reálny rast HDP v porovnaní s predchádzajúcim rokom v percentách a deficit verejných financií a verejný dlh ako percento HDP.

Zdroj: Real GDP growth rate - volume, c. d.

4 Vlachynský, M.: Posledný skaut. In: *Finweb*, 23. 8. 2014, <http://finweb.hnonline.sk/komentare-a-analyzy-123/posledny-skaut-627926> (prístup: 28. 8. 2014).

Priepastné rozdiely medzi členskými štátmi pretrvávali aj na pracovnom trhu: na jednej strane bolo Nemecko, kde miera nezamestnanosti klesla na historické minimum okolo 5 %, na druhej strane Grécko a Španielsko, kde prevyšovala 25 %, a to sme ešte nehovorili o nezamestnanosti mladých, ktorá v drvivej väčšine členských krajín aspoň dvojnásobne prevyšuje priemer⁵ – v Grécku a Španielsku to, pochopiteľne, znamená vyše 50 %.⁶

Pretrvávajúce ekonomické problémy južnej periférie spolu s ekonomickým zotavením vo väčšine nových členských štátov EÚ viedli k tomu, že krajiny strednej a východnej Európy začali predbiehať niektoré štáty PIIGS. Konkrétne Slovensko prvýkrát vo svojej histórii predbehlo dva staré členské štáty, Grécko a Portugalsko, čo sa týka ekonomickej vyspelosti, keď slovenský HDP na hlavu dosiahol 76 % priemeru Európskej únie⁷ (v prípade Slovinska a Českej republiky sa to stalo už skôr). Sme teda svedkami istého preskupovania vnútri Únie, avšak hlavným dôvodom nie je rýchla ekonomická konvergencia nových členov (ich rast nie je mimoriadne vysoký), ale dramatický kumulatívny pád ekonomík juhu.

Ani pokoj na trhoch so štátnymi dlhopismi (aj to možno len dočasný) neznamená, že trhy prestali vnímať riziká vo verejných financiách členských štátov. Svedčia o tom napríklad údaje od S&P Capital IQ – táto firma (pôvodne CMA Datavision) každý štvrtrok zverejňuje zoznam najmenej rizikových a najrizikovejších krajín z hľadiska pravdepodobnosti štátneho bankrotu v nasledujúcich piatich rokoch. V polovici roka 2013 sa do prvej desiatky krajín s najväčším rizikom platobnej neschopnosti dostali tri členské štáty EÚ, konkrétne Cyprus (2.), Grécko (4.) a Portugalsko (8.), pričom sa ocitli v spoločnosti takých krajín, ako je Argentína, Venezuela, Egypt a Pakistan. Na 13. a 14. mieste ich nasledovali Španielsko a Taliansko a do prvej dvadsiatky sa dostali ďalšie tri členské štáty, Chorvátsko, Slovinsko a Maďarsko.⁸ Až osem členských štátov v prvej dvadsiatke najrizikovejších dlžníkov nie je najlepšia vizitka pre Úniu, ktorá sa chcela stať najkonkurencieschopnejšou ekonomikou na svete. Na druhej strane treba poznamenať, že do prvej desiatky najmenej rizikových krajín S&P Capital IQ zaradila až sedem členských štátov EÚ. To je však zároveň ďalšie svedectvo o priepastných rozdieloch medzi stavom verejných financií štátov Únie, resp. o ich vnímaní investormi.

5 OECD Economic Surveys: European Union 2014, c. d., s. 15.

6 Harmonised unemployment rate by sex – age group 15-24. Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teilm021&plugin=1> (prístup: 28. 8. 2014).

7 HDP na obyvateľa je najčastejšie používaný indikátor na meranie ekonomickej vyspelosti alebo výkonnosti ekonomiky. Eurostat uvádza údaje ako podiel na priemere EÚ (pričom EÚ 28 = 100), avšak národné údaje sú prepočítané na základe parity kúpnej sily, aby zohľadnili cenové rozdiely v jednotlivých krajinách. Pozri *GDP per capita in PPS*. Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114> (prístup: 28. 8. 2014).

8 *Global sovereign debt credit risk report 2nd quarter 2013*. Londýn, New York: McGraw Hill Financial, 2013, s. 21.

PRVÝ SYSTÉMOVÝ KROK – VYTVORENIE BANKOVEJ ÚNIE

Po ad hoc protikrizových opatreniach (prvá grécka záchranná pôžička, dočasný a trvalý euroval, neštandardné nástroje ECB⁹) sa dá postupné vytvorenie bankovej únie (2012 – 2014) interpretovať ako prvé systémové riešenie niektorých príčin finančnej a dlhovej krízy i nedostatkov vo fungovaní menovej únie. Európska únia už mala jednotný trh s voľným pohybom kapitálu, postupne sa rozširujúcu menovú úniu a značne prepojený finančný sektor s veľkými bankami, ktoré pôsobia v mnohých (členských i nečlenských) krajinách, aj pred krízou. Chýbali však podrobnejšie jednotné pravidlá obozretného podnikania pre finančné inštitúcie, jednotný orgán dohľadu nad nimi, jednotné pravidlá na záchranu alebo likvidáciu bánk a na odškodnenie vkladateľov (garancia vkladov). Neexistovala jedna inštitúcia, ktorá by mala pod dohľadom veľké bankové skupiny ako celok v rámci menovej únie – tie mohli pôsobiť v mnohých krajinách, ich jednotlivé časti (materská alebo dcérske spoločnosti) boli pod dohľadom národných inštitúcií jednotlivo, nikto však nemusel disponovať reálnym obrazom o celej skupine. Problém je v tom, že pád jednej veľkej bankovej skupiny alebo viacerých bánk mohol mať vplyv na ďalšie banky a krajiny, alebo dokonca znamenať systémové riziko pre stabilitu finančných trhov v celej eurozóne. Inými slovami, ide o banky, ktoré sú „príliš veľké alebo príliš prepojené na to, aby sme ich nechali padnúť“ (too big to fail, too interconnected to fail). Počas krízy padlo, resp. muselo byť zachránené veľké množstvo finančných inštitúcií z peňazí daňových poplatníkov v jednotlivých členských štátoch. Štátna pomoc na rekapitalizáciu a záchranu bánk v Únii od októbra 2008 do decembra 2012 (schválená Európskou komisiou) dosiahla 591,9 mld. eur (4,6 % HDP EÚ), a keď pridáme aj štátne garancie, suma narastie na astronomických 1 600 miliárd (13 % HDP EÚ) – a to len v období rokov 2008 – 2010.¹⁰ Problém nebol iba v tom, že kým zisky predtým boli privatizované, straty museli byť nacionalizované, ale aj v nerovnomernom rozložení strát. Niektoré členské štáty boli zasiahnuté viac, niektoré až natoľko, že záchrana bánk presahovala možnosti ich národných rozpočtov. Ide najmä o malé krajiny s veľkým finančným sektorom, kde pád niekoľkých veľkých bánk hrozil aj štátnym bankrotom (ako sa to reálne stalo napríklad na Islande). Írsko a Cyprus sa z dôvodu nákladnej záchrany bánk ocitli na pokraji bankrotu a museli ich zachrániť ostatní členovia eurozóny pomocou eurovalov, ale čiastočne to platí aj pre Portugalsko a Španielsko (kde pomoc išla priamo na rekapitalizáciu bánk).¹¹ Straty bánk

9 Kostelný, R.: Mimoriadne opatrenia ECB počas globálnej krízy. In: *BIATEC – Odborný bankový časopis*, ročník 22, 4/2014, s. 2 – 7.

10 *Banking union: restoring financial stability in the Eurozone*. Memo 14/294. Európska komisia, Brusel 2014, s. 6.

11 Španielsku v rámci prvej záchrannej akcie pod záštitou Európskeho stabilizačného mechanizmu (ESM – trvalý euroval) poskytli na rekapitalizáciu bánk celkovo 41,3 mld. eur (v decembri 2012 a vo februári 2013). Peniaze boli prevedené na štátny reštrukturalizačný fond (Fondo de Reestructuración Ordenado Bancaria, FROB), ktorý ich rozdelil medzi banky. Úvery mali priemernú splatnosť 12,5 roka (predčasnému plateniu sa ESM, samozrejme, nebude brániť). O záchrannej pôžičke pre Cyprus rozhodla Euroskupina 25. marca 2013 v objeme do 10 mld. eur. Z toho ESM v rámci svojej druhej záchrannej pôžičky uvoľnilo 8,968 mld. eur (ktoré môžu vyčerpať do konca marca 2016) a od Medzinárodného menového fondu sa očakáva ďalšia časť, jedna miliarda. Pozri *Financial assistance*. ESM, <http://www.esm.europa.eu/assistance/index.htm> (prístup: 10. 9. 2014).

takto boli rozložené nielen medzi daňových poplatníkov v danej krajine, ale sčasti aj naprieč členskými krajinami eurozóny. (Čiastočne preto, lebo – aspoň zatiaľ – nejde o výdavky, ale o pôžičky a garancie na dlhy zo strany ostatných členov menovej únie. V ideálnom prípade pôžičky budú splatené a garancie zostanú nevyužité, vklady do základného imania trvalého eurovalu sa však členom nevrátia.) V tomto prípade je požiadavka ostatných vlád na spoločný dohľad nad predchádzaním podobným situáciám v budúcnosti, resp. nad záchranou, ak bude napriek všetkým snahám predsa len potrebná, celkom logická a legitímna.

Vytvorením bankovej únie sa členské štáty snažili prerušiť aj negatívnu spätnú väzbu medzi bankami a suverénmi. Počas krízy totiž vznikol nebezpečný začarovaný kruh: mnohé banky sa dostali do problémov, potrebovali záchranu od vlády, čo však znamenalo vysoké výdavky a verejný dlh danej krajiny sa zvýšil. To zase malo negatívny vplyv na banky v danej krajine, lebo držali značné množstvo štátnych dlhopisov a tie sa stali menej kvalitnými, čo sa odrazilo na bilancii bánk, ktoré mohli opäť potrebovať dodatočné zdroje, čo zase mohlo viesť k opätovnému zvýšeniu verejného dlhu atď.¹² Narušilo sa tým aj fungovanie menovej únie – napriek tomu, že Európska centrálna banka uplatňovala jednotnú politiku, podniky v Nemecku mali výrazne väčšiu šancu dostať sa k úverom (s lepšími podmienkami) než podniky na južnej periférii. Ďalšou hrozbou bolo rozšírenie nákazy, keďže štátne (ale aj iné) dlhopisy vlastnili krížom-krážom členovia EÚ (napríklad francúzske banky vlastnili množstvo dlhopisov z južanských štátov), ale banky boli často aj vlastnícky prepojené.

Vytvorenie bankovej únie vychádzalo zo správy Smerom k skutočnej hospodárskej a menovej únii¹³, ktorú predseda Európskej rady Herman Van Rompuy predložil 26. júna 2012 na rokovanie Európskej rade a definoval v nej „skutočnú hospodársku a menovú úniu“ (HMÚ). Hlavným zámerom bolo od začiatku budovať spoločné pravidlá, mechanizmy a inštitúcie na riešenie bankových kríz čo najväčšími prostriedkami súkromného sektora a obmedziť tak využívanie verejných zdrojov, čiže záchranu banky financovať pomocou jej vnútorných zdrojov, tzv. bail-in (pojem je potrebné odlišovať od bail-out, čo predstavuje záchranu z verejných rozpočtov).¹⁴

Rámček 1 obsahuje stručný (a značne zjednodušený) opis bankovej únie. Pri interpretácii si treba uvedomiť, že nejde o dokončený proces; schvaľovanie legislatívy, transponovanie do národných právnych aktov a implementácia ešte stále trvajú a budú pokračovať aspoň do rokov 2015 až 2019. Niektoré nástroje budú mať finálnu podobu ešte neskôr (napríklad jednotný rezolučný fond má dosiahnuť plánovanú výšku svojej kapacity – 55 mld. eur – až v roku 2025). Charakteristiky uvedené v rámčeku teda nemusia byť definitívne.

12 *Banking union: restoring financial stability in the Eurozone*, c. d., s. 3.

13 EUCO 120/12, Brusel 2012.

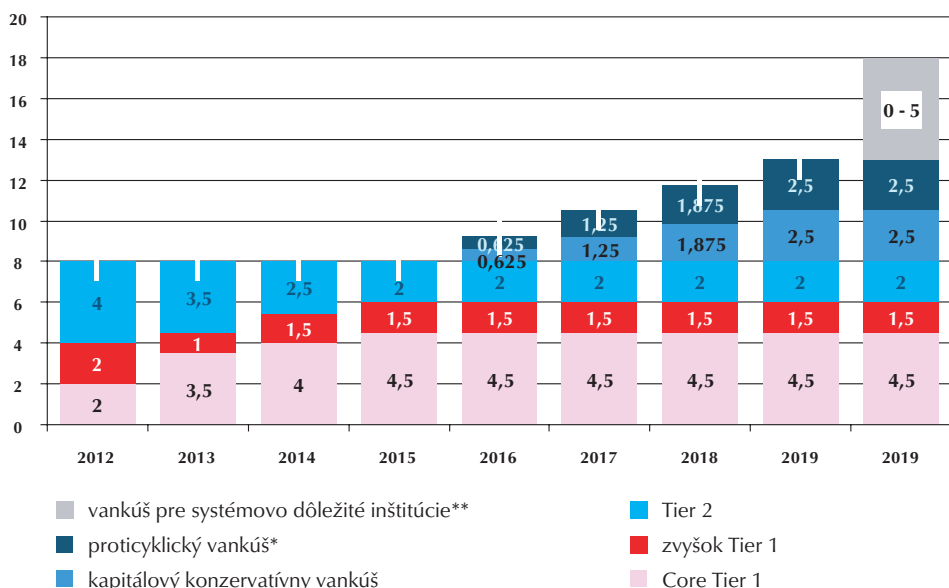
14 Dvořáček, V., Čillíková, J., Pénzeš, P.: Aktuálny vývoj v rámci druhého piliera bankovej únie. In: *BIATEC – Odborný bankový časopis*, ročník 22, 3/2014, s. 20.

Rámček 1. Tri piliere bankovej únie¹⁵

I. pilier Pravidlá	Jednotné pravidlá Balík legislatívnych aktov , predovšetkým tzv. balík CRD IV , platný od 1. januára 2014 pre všetky banky (viac ako 8 300), ale aj investičné spoločnosti v Európskej únii, konkrétne smernica CRD IV a nariadenie CRR o prudenciálnom dohľade a požiadavkách ¹⁶ , prijaté na základe medzinárodnej dohody (a záväzku o implementovaní v rámci G 20) Bazilej III o kapitáli a kapitálovej primeranosti. Po postupnej implementácii legislatívnych aktov (do 1. januára 2019) budú mať banky v EÚ vyšší a kvalitnejší základný kapitál a rôzne kapitálové vankúše (graf 2).
II. pilier Dohľad	Jednotný mechanizmus dohľadu v ECB Do 4. novembra 2014 dohľad nad obozretným podnikaním všetkých viac ako 6 200 bánk so sídlom v eurozóne (prudenciálny dohľad) má prejsť do pôsobnosti ECB v rámci jednotného mechanizmu dohľadu. Vznikne rada pre dohľad , ktorá je inštitucionálne oddelená od vykonávania menovej politiky. Reálne ide o prebratie priameho dohľadu nad najvýznamnejšími bankovými skupinami (okolo 130) , ktoré sú definované na základe absolútnej veľkosti aktív (nad 30 mld. eur), relatívnej veľkosti aktív (aktíva vyššie než 20 % HDP danej krajiny, ak ich celková hodnota nie je nižšia ako 5 mld. eur), ale patria sem aj banky, ktoré majú významné cezhraničné aktíva, žiadali pomoc z eurovalov alebo pre ne bola schválená, a tiež tri najväčšie banky každého členského štátu (v prípade SR Slovenská sporiteľňa, VÚB a Tatra banka) bez ohľadu na to, či spĺňajú niektoré kritérium. Ostatné, „menej významné inštitúcie“ zostanú reálne pod dohľadom národných orgánov dohľadu (väčšinou národných bánk), ktoré však spolupracujú – navzájom aj s ECB – v integrovanom systéme. ECB pritom môže prevziať priamy dohľad aj nad hociktorou bankou či bankami, ak to uzná za vhodné. Pred prebratím dohľadu banky musia prejsť dôkladným komplexným hodnotením bankových súvah a rizikových profilov bánk (vrátane tzv. stresových testov). Pre prípad, že by niektorá banka neprešla komplexným hodnotením, členské štáty eurozóny prevzali politický záväzok pripraviť zabezpečovacie mechanizmy (backstops). Keby niektorá banka mala nedostatok kapitálu, v prvom rade by ho mala doplniť na finančnom trhu, nerozdeliť zisky a pod. (bail-in). Až potom by mali nastúpiť členské štáty (bail-out). Následne banka môže prejsť pod dohľad ECB.
III. pilier Záchrana	Jednotný rezolučný mechanizmus a rezolučný fond Boli vytvorené spoločné pravidlá a postupy na riešenie krízových situácií všetkých bánk pod spoločným dohľadom v bankovej únii (prevencia, záchrana a riadená likvidácia) a na ochranu vkladov. V záseade sa pravidlá týkajú toho, ako sa budú straty a náklady rozdeľovať medzi akcionárov, veriteľov a nepoistených vkladateľov bánk, prípadne sa použijú na nový rezolučný fond. Pravidlá umožňujú rýchle vykonanie rezolúcie „cez víkend“ (za 32 hodín). Rezolúcií predchádza prevencia a včasná intervencia s rôznymi nástrojmi zo strany dohľadu a rezolučných orgánov. Keď nič z týchto opatrení nefunguje, až vtedy dôjde k samotnej rezolúcii , ktorá môže zahŕňať predaj časti banky, vydanie nových akcií, konverziu záväzkov banky na akcie, dočasný presun dobrých bankových aktív na účelovo zriadenú banku v úplnom alebo čiastočnom štátnom vlastníctve a odpísanie časti dlhu tak, že straty znášajú najprv akcionári a nebezpečení veritelia podľa poradia seniority. Až následne by mal byť využitý rezolučný fond. Vklady do 100 000 eur majú zostať nedotknuteľné. V prípade pádu banky by sa vkladatelia mali k svojim peniazom dostať do 7 pracovných dní (namiesto súčasných 20 pracovných dní), lehota sa bude postupne znižovať, až od 1. januára 2024 dosiahne 7 dní. Jednotný rezolučný fond posluží na financovanie riadenej likvidácie bánk podliehajúcich európskemu dohľadu a má byť postupne naplnený z príspevkov všetkých bánk v krajinách bankovej únie v období rokov 2016 – 2025 až na 55 mld. eur – 1 % garantovaných vkladov v členských štátoch bankovej únie.

15 Zdroje: Dvořáček, V. a kol.: c. d., s. 20 – 25; *Banking union (The EU Single Market, Financial Services)*. Európska komisia, http://ec.europa.eu/internal_market/finances/banking-union/index_en.htm (prístup: 10. 9. 2014); *Banking union: restoring financial stability in the Eurozone*, c. d.; *Capital requirements – CRD IV/CRR – Frequently Asked Questions*. Memo 13/690. Európska komisia, Brusel 2013; Szpyrc, M., Novota, D.: Bazilejské dohody o kapitáli a kapitálová primeranosť bánk v SR. In: *BIATEC – Odborný bankový časopis*, ročník 21, 7/2013, s. 24 – 28.

16 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/36/EÚ z 26. júna 2013 o prístupe k činnosti úverových inštitúcií a prudenciálnom dohľade nad úverovými inštitúciami a investičnými spoločnosťami (smernica CRD IV – Capital Requirements Directive) a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013 z 26. júna 2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012 (nariadenie CRR – Capital Requirements Regulation).

Graf 2. Minimálny kapitál bánk (v %) v pomere k rizikovo váženým aktívam podľa pravidiel „Bazilej III“ a nových jednotných pravidiel bankovej únie v EÚ

Poznámky: * Ide o maximálnu hodnotu. ** Ide o kombináciu systémovo dôležitých inštitúcií (globálnych či na úrovni EÚ alebo členských štátov) a systémového rizika, v niektorých prípadoch môže byť aj súhrnom dvoch vankúšov, teda viac než päť.

Zdroje: *Capital requirements – CRD IV/CRR – Frequently Asked Questions*, c. d.; Szpyrc, M., Novota, D.: c. d., s. 24 – 28.

Napriek mimoriadne komplexnému riešeniu regulácie finančného sektora môžeme stále pochybovať o účinnosti bankovej únie v prevencii finančných kríz a zabezpečení stabilného fungovania bankovníctva s pozitívnym vplyvom na rovnovážny ekonomický rozvoj. Prvým problémom je hneď mimoriadne komplexný, čo znamená aj mimoriadne dlhý a komplikovaný charakter riešenia. Príklad na ilustráciu: Iba legislatíva o implementácii dohody Bazilej III má vyše 400 strán, konkrétne smernica CRD IV má 100 a nariadenie CRR 337 (!) strán (s dosť malými písmenami), slovenská transpozičná novela bankového zákona dosahuje 66 strán, je však plná odkazov na smernicu a nariadenie.¹⁷ Keď pridáme ďalšie európske normy presadené v súvislosti s vytvorením bankovej únie, ďaleko prevýšime tisíc strán. Problém je, že v takejto pavučine rôznych pravidiel, výnimiek a kompetencií sa môžu stratiť aj experti na danú oblasť. Mať aktualizovaný prehľad o vývoji bankovej únie je skoro kategória neuskutočniteľnej misie. Fakt, že iba malý počet expertov z národných a európskych inštitúcií má aký-taký prehľad, znamená riziká: poslanci rôznych parlamentov si nemusia uvedomiť všetky aspekty schvaľovanej

17 Zákon č. 213/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (uverejnené v Zbierke zákonov č. 70/2014, s. 1622).

legislatívy (tým sa oslabuje aj demokratická legitimita rozhodovania), v rozsiahlych právnych aktoch sa ľahšie stratia (nezámerné) chyby a zostanú otvorené menšie bočné brány a predstavitelia regulovaného odvetvia tiež ľahšie prepašujú niektoré pravidlá (aj pomocou dobre platených lobistov) vo svoj prospech. Samozrejme, dozor a rozhodovanie na základe komplikovaných a rozsiahlych pravidiel sú takisto zložitejšie.

Ďalšia kritika môže byť zameraná na fakt, že napriek mimoriadnej rozsiahlosti veľká reforma nerieši niekoľko základných problémov v modernom bankovníctve, ktoré prispeli aj ku vzniku poslednej krízy. Požiadavky na základný kapitál bánk sa naďalej určujú v pomere k rizikovo váženým aktívam (RVA). Ak má napríklad určitý dlhopsis iba štvrtinovú rizikovú váhu, banka na krytie prípadných strát potrebuje namiesto štandardných 8 % kapitálu len 2 % (hodnoty dlhopisu). Mnohé banky boli počas krízy kapitálovo „podvyživené“ aj preto, lebo mali v portfóliu veľa aktív s nižšími rizikovými váhami (snaha bánk držať čo najmenej kapitálu, ktorý nepracuje a nezarába, je pochopiteľná). Najväčšie americké a európske banky ľahko spĺňali požiadavku 8 % kapitálovej primeranosti k RVA tak, že v pomere k celkovým aktívam mali iba 2 – 4 % kapitálu.¹⁸ To však často nestačilo na absorbovanie strát (2 – 4 % strata na strane aktív – v kríze nič mimoriadne – vymaže celý vlastný kapitál banky, banka začne strácať peniaze klientov, je insolventná). Ukázalo sa aj to, že aktíva, ktoré mali nižšiu rizikovú váhu, často vôbec neboli menej rizikové. Dlhopisy kryté aktívami (vrátane dlhopisov krytých hypotékami), tranže kolaterálnych dlhových obligácií s najvyššími ratingmi (AAA) alebo poistené cez kontrakty na CDS u držiteľa ratingu AAA mali nižšiu rizikovú váhu.¹⁹ Počas krízy však masovo strácali hodnotu – dobrá ukážka, že regulátor nie vždy správne odhadne rizikovú váhu niečoho, čo sa vyvíja v procese finančnej inovácie. Riešením by mohlo byť jednoduché stanovenie minimálneho kapitálu pre banky (aj) v pomere k celkovým (nielen rizikovo váženým) aktívam. Nestalo sa.

Osobitnú kapitolu tvoria štátne dlhopisy krajín s investičným ratingom, ktoré mali, majú a naďalej budú mať nulovú rizikovú váhu. To je problematické hneď z troch dôvodov. Po prvé, regulátor predstiera, že napríklad talianske, španielske a nemecké dlhopisy znamenajú rovnaké riziko. Po druhé, toto riziko má byť nulové, teda netreba mať nijaký kapitál na prípadné straty. Po tretie, štáty sú v konflikte záujmov – ako správcovia verejných financií chcú predať čo najviac dlhopisov s čo najnižším úrokom (a teda naďalej sa tváriť, že pre banky sú bezrizikovou investíciou), ako regulátori bánk by však mali strážiť ich obozretné podnikanie, napríklad aj tak, aby zabráňovali prílišnému investovaniu do dlhopisov rizikovejších krajín. Je jasné, ktorý záujem prevažuje – napriek tomu, že štátne dlhopisy (aj) v eurozóne majú rôzne úročenie, rôzne náklady poistenia a trhoví analytici im pripisujú rôzne riziko, i napriek tomu, že reštrukturalizácia gréckeho dlhu (pred krízou takisto s investičným ratingom), kde súkromní veritelia museli odpísať viac ako polovicu ich nominálnej hodnoty, jasne potvrdila, že štátne dlhopisy nie sú bezrizikové.

Otázniky vyvoláva aj teraz už spoločná ochrana vkladov. Tá je na príliš vysokej úrovni, čo sa týka miery (100 %) i výšky (100 000 eur v každej banke na vkladateľa). Môže to viesť k morálnemu hazardu zo strany vkladateľov aj bánk. Klienti prakticky nenesú žiadne

18 Sinn, H. W.: *Casino capitalism, how the financial crisis came about and what needs to be done now*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 142 – 143.

19 Gál, Z.: *The 2007-2009 financial crisis: what went wrong and what went different?* Bratislava: Univerzita Komenského, 2011, s. 114.

riziko a sú úplne oslobodení od uvažovania nad bezpečnosťou banky. Kvôli vyšším úrokom môžu peniaze vložiť kamkoľvek, dokonca do banky, ktorá vyššie úroky sľubuje na základe rizikovejšieho podnikania. Keď náhodou skrachuje, ich vklady sú aj tak chránené. Vedia to takisto bankári, a práve preto môžu viac riskovať. Pri takej vysokej ochrane sú potrebné veľmi silné inštitúcie dohľadu, aby zabránili bankám v riskantnom investovaní – inak môže plošná ochrana vkladov prispieť k vzniku bankových kríz.²⁰ V budúcnosti sa ukáže, či jednotné inštitúcie EÚ budú na túto úlohu dostatočne silné. V druhej polovici roka 2014 sa ukáže aj to, nakoľko prísne bude ECB posudzovať počas stresových testov najväčšie európske banky, nad ktorými prevezme dozor. Z hľadiska dlhodobej stability finančného sektora a kredibility celého projektu bankovej únie je kľúčové, či sa „choré“ banky (kapitálovo podvyživené s nízkou kvalitou aktív) dostanú pod dohľad ECB pred očistením ich súvah, alebo až po ňom, a teda aj to, či náklady ich očistenia budú znášať primárne ich domovské krajiny, alebo budú rozložené najmä na ostatných členov menovej únie, resp. sa dlhodobo zakonzervujú rôznymi účtovnými a menovými nástrojmi ECB, ktorá bude tieto „zombi banky“ ďalej umelo držať nad vodou.

Na záver treba poznamenať, že o hotovostných rezervách, ktoré pred krízou poklesli na historické minimum okolo nuly, nebola žiadna diskusia. Západné komerčné bankovníctvo už dlho operuje v systéme frakčných rezerv, kde sa vypožičiavajú aj vklady na požiadanie. Iba malú časť musia banky držať v povinných hotovostných rezervách (často v národnej banke), resp. v pobočkách a bankomatoch na denné operácie. Keď väčšinu vypožičajú, spravidla tvoria nové, kreditné peniaze (tzv. fiduciárne prostriedky), čím prispievajú k nárastu množstva peňazí v ekonomike. Príliš rýchly nárast môže viesť k vyššej inflácii, k úverovým a cenovým bublinám (na trhu s aktívami, čiže nehnuteľnosťami, akciami, dlhopismi) a paralelne s tým k rastúcej zadlženosti (nové peniaze v bankovníctve vznikajú ako dlhy). Hrozba pádu ponuky peňazí po prasknutí bublín zas hrozí vlnou bankrotov, depresiou a deflačno-dlhovou špirálou (a preto – aj počas poslednej krízy – vedie k masívnej intervencii centrálnych bánk, aby tomu zabránili). Faktom je, že povinné hotovostné rezervy vo vyspelých krajinách už pred krízou boli na úrovniach blízko nuly a ECB v rámci protikrizového boja v decembri 2011 ich úroveň znížila z 2 na 1 %.²¹ Navyše žiadna seriózna diskusia o úlohe frakčných rezerv v bankovníctve pri vytvorení finančnej krízy, ako aj o možných zmenách sa ani nezačala.

POKRAČUJÚCA VZBURA PROTI ŠKRTOM, ŠETRENIU A ÚSPORNÝM OPATRENIAM, KTORÉ ANI NEBOLI

Boj medzi prívržencami a odporcami fiškálnej konsolidácie pokračoval aj v roku 2013. V prvej skupine nájdeme tradične Európsku komisiu, nemeckú vládu na čele s kancelárkou Merkelovou alebo niekoľko významných ekonómov ako K. Rogoff,

20 Buttonwood's notebook: What does a guarantee mean? In: *The Economist blogs*, 19. 3. 2013, <http://www.economist.com/blogs/buttonwood/2013/03/euro-zone-crisis-1> (prístup: 11. 8. 2014).

21 Cour-Thimann, P., Winkler, B.: The ECB's non-standard monetary policy measures. The role of institutional factors and financial structure. In: *ECB Working Paper Series*, č. 1528, 2013, s. 16.

A. Alesina a H.-W. Sinn. Druhá skupina zahŕňa odbory, ale aj väčšinu populistických a radikálnych strán v Európe, avšak postupne sa k nej pripodávali aj také ťažké váhy ako francúzsky prezident F. Hollande, ekonómovia P. Krugman a J. Stiglitz, neskôr aj nový taliansky premiér M. Renzi či dokonca taká dôležitá inštitúcia ako Medzinárodný menový fond (MMF). Samozrejme, tieto dva tábory sú veľmi rôznorodé aj vnútri, ale hlavná spájajúca myšlienka je, že kým podľa podporovateľov konsolidácia predstavuje nevyhnutný predpoklad udržateľného rastu, podľa odporcov práve znemožňuje rast a vedie krajiny v bludnom kruhu. Argumenty odporcov veľmi dobre zhrnuli ekonómovia zo slovenského ministerstva financií:

„... pôžičky medzinárodného spoločenstva sú spojené s prísnou kondicionalitou. Tá predstavuje pre ‚zachraňované‘ krajiny ten najhorší možný druh politiky, ktorý okrem iných dopadov je vyslovene kontraproduktívny aj čo sa týka údajného základného cieľa – totiž, redukcie dlhu. Konkrétne, kondicionalita programu zaväzuje krajiny robiť reštriktívnu fiškálnu politiku uprostred recesie – teda konať procyklicky. Nie je žiadnym prekvapením, že táto politika vedie k prehĺbeniu recesie. Pomer dlh/HDP, ktorý vyjadruje schopnosť ekonomiky dlhy splácať, sa pritom zhoršuje nielen nárastom absolútnej hodnoty dlhu, ale aj poklesom HDP. Z toho vyplýva, že rozpočtové škrty sú v skutočnosti kontraproduktívne – ďalší pokles ekonomickej aktivity, ku ktorému vedú, znamená, že bremeno dlhu sa napriek zníženým deficitom opäť zvyšuje... To vedie k opätovnému tlaku na ďalšie škrty, ďalší prepád aktivity, ďalšie zhoršenie dlhovej situácie – a tak ďalej v bludnom kruhu... Osobitnou kapitolou sú v tomto ohľade ‚štrukturálne reformy‘, po ktorých sa volá zo strany inštitúcií nezávisle od toho, či sa krajina zmieta v recesii alebo si užíva rast... Často je toto slovné spojenie eufemizmom pre flexibilizáciu trhu práce, vrátane zvýšenej pružnosti miezd. Pravdaže, umožňovať zamestnávateľom ľahšie prepúšťanie a väčší tlak na mzdy uprostred recesie je iba receptom na jej prehĺbenie.“²²

Táto argumentácia síce čiastočne vysvetľuje neúspechy pri opätovnom naštartovaní niektorých európskych ekonomík, má však základné nedostatky. Konkrétne v mnohých prípadoch nie je konzistentná a neberie ohľad na štruktúru konsolidácie ani na veľkosť konsolidácie v porovnaní s predošlou fiškálnou expanziou.

Vyčítať reštriktívnym opatreniam, že sú procyklické (čím prehlbujú recesiu), a ponúkať namiesto nich proticyklické opatrenia je možné vtedy, keď konzistentne používame klasický keynesiánsky prístup: vždy sa držíme proticyklickej politiky. To znamená, že počas ekonomického rastu je fiškálna politika reštriktívna (znižuje deficit a verejný dlh) a počas recesie a krízy potom môže byť expanzívna (aj na úkor vyšších deficitov a zadlžovania zvyšuje verejné výdavky, aby stimulovala rast). Problémom je, že celý rad členských štátov EÚ sa vôbec konzistentne nedržal tejto politiky. Niektoré krajiny pred krízou (pred rokom 2008 v časoch ekonomického rastu) mali vysoké deficity a zvyšovali (alebo zásadne neznižili) zadlženosť, čiže sledovali (skôr) procyklickú fiškálnu politiku. Najlepšími príkladmi sú Grécko, Maďarsko a Portugalsko, ale môžeme sem zaradiť aj

22 Lesay, I., Polák, M., Auxt, R.: *Nedokončená eurozóna. Kríza menovej únie a ako jej čeliť*. Bratislava: O. z. EuroPolicy, 2013, s. 35 – 36.

Taliansko, Francúzsko, Spojené kráľovstvo či dokonca Českú republiku a Nemecko. (Z mimoeurópskych krajín sem patria napríklad Spojené štáty.)²³ V druhej skupine, medzi krajinami, ktoré príkladne razantne znižovali svoju zadlženosť počas „tučných“ rokov, nájdeme Belgicko, Bulharsko, Dánsko, Írsko, Španielsko, Rumunsko, Slovensko či Švédsko. Pomer je teda v podstate vyrovnaný. Máme tu veľkú skupinu krajín, ktoré proticyklickú politiku neuplatňovali konzistentne, lebo pred krízou (dostatočne) neznižovali svoje dlhy. Kritizovať v ich prípade procyklickú politiku počas krízy, a teda navrhovať, aby sa smelo ďalej zadlžovali, je mylný úsudok. Je to jasná cesta k bankrotu. Znamenalo by to, že je možné kombinovať procyklickú a proticyklickú politiku tak, že krajiny budú mať neustále deficity a rastúci dlh, pričom jediný rozdiel by bol v tom, že počas krízy sa zadlžujú oveľa rýchlejšie.

Ďalším problémom kritiky konsolidácie je falošný obraz, ktorý môže vzniknúť vo verejnej diskusii v dôsledku toho, že neporovnávame výšku konsolidácie s predošlou fiškálnou expanziou v prvých rokoch krízy. Zjednodušene to vyzerá takto: členské štáty EÚ v dôsledku drastických škrtov výrazne zredukovali verejné výdavky a to vedie k prehĺbeniu a predĺženiu recesie, resp. krízy. Nižšie verejné výdavky sa teda stávajú hlavnou bariérou naštartovania rastu. Skupina expertov z bruselského think-tanku Lisbon Council pod vedením Leszeka Balcerowicza (otec poľskej ekonomickej reformy, tzv. šokovej terapie) však upozorňuje na to, že fiškálna konsolidácia v EÚ (do roku 2013) bola ešte stále menšia než fiškálne stimuly na začiatku krízy.²⁴ Inými slovami, verejné výdavky v roku 2012 (navzdory všetkým rečiam o škrtach) boli stále vyššie než v roku 2007, čiže v poslednom predkrízovom roku, a to bez ohľadu na skutočnosť, či meriame reálne výdavky (upravené o infláciu), alebo percentuálny podiel výdavkov na HDP – platí to pre celú Úniu v priemere aj pre väčšinu jej členských štátov.²⁵ Verejné výdavky v reálnej hodnote bez započítavania úrokov na štátne dlhopisy v období rokov 2007 – 2012 poklesli v 11 členských štátoch (Grécko, Maďarsko, Írsko, Taliansko, Lotyšsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Česká republika, Litva a Bulharsko). S výnimkou Talianska ide o menšie ekonomiky. Čo väčšinu z nich spája, je fakt, že museli byť zachraňované rôznymi prostriedkami (od EÚ, jej členských štátov, MMF, Svetovej banky a ECB) a že podmienky uložené záchrancami spolu s tlakom trhov si vlastne vynútili rozpočtovú konsolidáciu.

V súvislosti s falošným obrazom o drastických škrtach treba poznamenať, že problém existuje už so samotnou terminológiou vo verejnej diskusii. V angličtine nešťastne používaný pojem „austerity“, ktorý sa do slovenčiny ešte nešťastnejšie prekladá ako úsporné opatrenia, škrtý alebo šetrenie, má vlastne označovať fiškálnu konsolidáciu, čiže znižovanie deficitov verejných financií. To je však možné tak na strane výdavkov, ako aj príjmov. Paradoxom je, že (aj na Slovensku) sa väčšina konsolidačných opatrení udiala na strane príjmov (zvyšovanie daní, odvodov a poplatkov), ale vo verejnej diskusii sa hovorí o tom, že už bolo dosť „škrtov, šetrenia a úsporných opatrení“. Pochopiteľne,

23 *General government gross debt*. Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home> (prístup: 28. 8. 2014).

24 Balcerowicz, L. a kol.: *Economic growth in the European Union*. Brusel: The Lisbon Council, 2014, s. 4, http://www.lisboncouncil.net/growth/documents/LISBON_COUNCIL_Economic_Growth_in_the_EU%20%281%29.pdf (prístup: 26. 8. 2014).

25 Tamže, s. 39 – 50.

celkové verejné výdavky by pritom mali klesnúť – čo sa však, ako sme videli, vo väčšine členských krajín neudialo.

Dobрым príkladom môže byť Francúzsko, kde socialistický prezident Hollande a striedajúce sa socialistické vlády neustále kritizujú príliš tvrdé škrtý a žiadajú o odklad zníženia deficitu verejných financií. V roku 2013 malo Francúzsko deficit konečne dostať pod 3 % HDP, ale Pierre Moscovici, minister financií (2012 – 2014), vyjednal v Bruseli dvojročný odklad.²⁶ Najnovší vývoj je taký, že nový šéf Európskej komisie Jean-Claude Juncker menoval Moscoviciho za eurokomisára pre hospodárske a finančné záležitosti, teda za člena „vlády EÚ“, ktorý má dohliadať aj na dodržiavanie rozpočtových pravidiel v členských štátoch. Aby francúzska tragikomédia bola kompletná, v tom istom čase (10. septembra 2014) nový francúzsky minister financií Michel Sapin vyhlásil, že Francúzsku sa nepodari dodržať plán na zníženie deficitu, v roku 2014 by sa mal mierne zvýšiť na 4,4 % (namiesto vlaňajších 4,3 % a plánovaných 3,8 %) a pod magickú trojpercentnú hranicu by sa mal namiesto roka 2015 dostať až o dva roky neskôr.²⁷ K celkovému obrazu treba dodať, že konsolidácia sa uskutočňuje skoro výlučne na strane príjmov, verejné výdavky neustále rastú a v roku 2013 už dosiahli 57,1 % HDP (v 2007 boli „len“ na úrovni 52,6 %) – s tým Francúzsko stabilne patrí medzi skupinu 3 – 5 krajín s najvyššou mierou prerozdelenia v rámci EÚ.²⁸ Mimochodom, už samotný fakt, že 57 % miera prerozdelenia neznamena automaticky prvé miesto v Únii, je veľavravný.

Francúzsko a mnohé ďalšie členské štáty robia fiškálnu konsolidáciu presne naopak, než by to vyplývalo z medzinárodnej odbornej literatúry. Existuje totiž veľké množstvo empirických štúdií o rozpočtových konsolidáciách a dominuje v nich zistenie, že úspešnejšie boli tie, pri ktorých bol deficit potlačený najmä opatreniami na strane výdavkov, a súčasne sa pustilo do štrukturálnych reforiem.²⁹ Preto odmietame kritikov, ktorí považujú konsolidáciu v krajinách EÚ za príliš drastickú a pomýlenú, za podkopávajúcu ekonomické oživenie, a pridávame sa k expertom, ktorí si myslia, že táto kritika je postavená na niekoľkých základných nedorozumeniach: „Po prvé, a čo je najdôležitejšie, [konsolidácia] bola postavená najmä na zvyšovaní daní, a nie na vyváženom programe malých zvýšení daní, rozpočtových škrtov a štrukturálnych reforiem. Po druhé, prišla príliš neskoro (bola aplikovaná len pod silným tlakom trhov, keď vlády už nemali inú možnosť než potlačiť rozpočtové deficity). A po tretie, nebola a stále nie je taká silná, že by viedla k udržateľným verejným financiám.“³⁰

Napokon argumentom proti uvoľnenej fiškálnej politike a ďalšiemu zadlžovaniu môže byť aj celý rad empirických štúdií, ktoré skúmajú vzťah medzi dlhom a ekonomick-

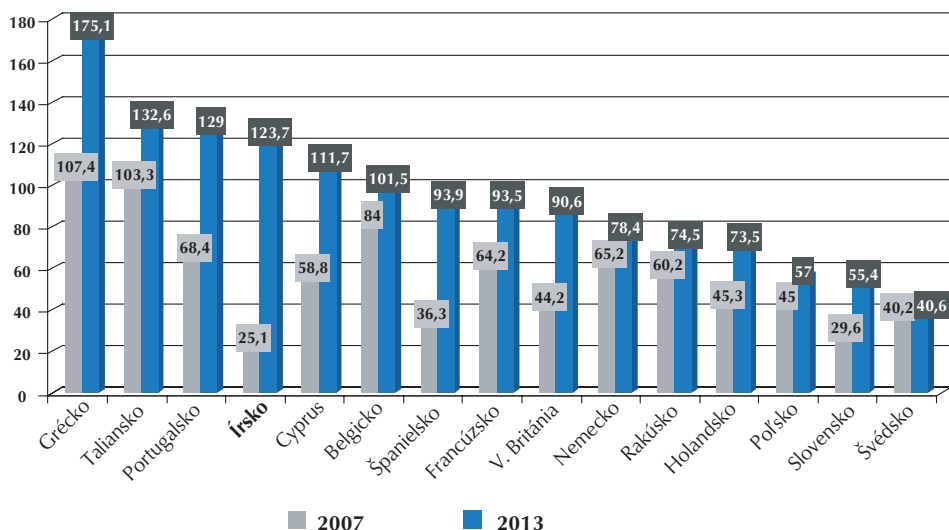
26 Rétropédalage. French public finances. In: *The Economist*, 13. 9. 2014, <http://www.economist.com/news/europe/21616851-france-wins-economics-job-brussels-it-busts-euros-deficit-rules-r-trop-dalage> (prístup: 14. 9. 2011).

27 Tamže.

28 *Total general government expenditure*. Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home> (prístup: 21. 8. 2014).

29 Zhrnutie týchto argumentov, ich podrobnú analýzu aj zoznam empirickej literatúry v danej oblasti je možné nájsť napríklad v Alesina, A. a kol.: *Europe's fiscal crisis revealed: an in-depth analysis of spending, austerity, and growth. Special report on Europe*. Washington, D.C.: The Heritage Foundation, 2014, <http://www.heritage.org/research/reports/2014/06/europes-fiscal-crisis-revealed-an-in-depth-analysis-of-spending-austerity-and-growth> (prístup: 11. 9. 2014).

30 Balcerowicz a kol.: c. d., s. 5.

Graf 3. Verejný dlh (v % HDP) vo vybraných členských štátoch EÚ

Zdroj: General government gross debt, c. d.

kým rastom. Tieto štúdie na vzorke veľkého počtu (najmä vyspelých) krajín pomocou historických dát väčšinou vykazujú negatívnu koreláciu: čím vyšší verejný dlh, tým nižší ekonomický rast – táto korelácia sa stáva významnou, resp. je silnejšou, keď úroveň dlhu presiahne hranicu 85 – 95 % HDP.³¹ Väčšina vyspelých krajín (vrátane „starých“ členských štátov EÚ) už je na tejto hranici, resp. za ňou (graf 3). V roku 2013 priemerný verejný dlh EÚ dosiahol 87,1 % HDP a v osemnásťčlennej eurozóne to bolo 92,6 %.³² Varovaním môže byť, že ekonomický rast v Únii od vypuknutia krízy v roku 2008 bol nielen pomalší než v Spojených štátoch, ale zaostáva aj za japonským rastom v prvých štyroch rokoch „stratenej“ dekády Japonska (bez ohľadu na to, ktorý rok si zvolíme za začiatok tohto strateného obdobia).³³ Existuje teda vážna hrozba, že podobne ako Japonsko, aj Európska únia zažije dlhšie obdobie ekonomickej stagnácie s rastúcim dlhom.

Nástrojom na zlepšenie situácie môže byť aj liberalizácia zahraničného obchodu, kde má EÚ výraznejšie právomoci (jednotná obchodná politika). V roku 2013 sa podarilo uzavrieť dohodu o voľnom obchode medzi Úniou a Kanadou, ktorá odstráni vyše 99 % ciel medzi dvoma ekonomikami, pričom očakávaný zisk v dôsledku nárastu

31 Zhrnutie týchto empirických štúdií pozri napríklad v Gál, Z.: Avoiding the high debt-low growth trap: lessons for the new member states. In: *Politologica actualis*, zv. 3, 2014, s. 25 – 38, http://www.fphil.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/kpol/publikacie/Zbornik_KPoL_2014.pdf (prístup: 17. 8. 2014).

32 General government gross debt. Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home> (prístup: 28. 8. 2014).

33 Balcerowicz a kol.: c. d., s. 6.

obchodu a investícií má byť ročne 11,6 mld. eur pre EÚ a 8,2 mld. eur pre Kanadu.³⁴ Samozrejme, oveľa väčší účinok sa očakáva po dojednaní podobnej zmluvy s USA (Transatlantic Trade and Investment Partnership, TTIP). Rokovania boli v roku 2013 v plnom prúde, Európska komisia na základe štúdie od think-tanku CEPR (Centre for Economic Policy Research) v prípade presadenia ambicióznej a rozsiahlej dohody očakáva po plnej implementácii a prispôbení sa oboch ekonomík úžitok v objeme 120 mld. eur (0,5 % HDP) pre EÚ a 95 mld. (0,4 % HDP) pre USA.³⁵ Čísla sú pomerne nízke v pomere k HDP. Jednak preto, že drvivá väčšina zahraničného obchodu v Európe je intraregionálna, teda prebieha medzi členskými štátmi. V prípade Slovenska v roku 2013 napríklad iba 1,8 % vývozu išlo do USA a 0,2 % do Kanady, kým podiel ostatných členov EÚ bol 82,8 %.³⁶ Druhým dôvodom je, že clá medzi vyspelými krajinami už sú veľmi nízke. Podľa odhadu CEPR by až 80 % ziskov z uzavretia TTIP pochádzalo zo zníženia necolných prekážok (najmä duplicitná administratíva). Postupná liberalizácia zahraničného obchodu teda síce prispeje k ekonomickému rastu EÚ, ale len do pomerne malej miery.

Viac by pomohli fiškálna konsolidácia a domáce štrukturálne reformy, tu je však drvivá väčšina kompetencií v rukách národných vlád a tie sa neponáhľajú. Čas, ktorý im získala Európska centrálna banka svojimi neštandardnými krokmi, využili skôr na opätovné odkladanie nevyhnutných reforiem než na ich urýchlenú implementáciu. Čiastočnú výnimku tvoria krajiny v záchranných programoch (od Írska až po Grécko), lebo okrem tlaku trhov sú aj pod tlakom tzv. trojky (Európska komisia, ECB a MMF), ktorá uplatňuje prísnu kondicionalitu. Finančnú pomoc totiž dávajú len postupne, krajiny sú neustále pod dohľadom a pri schvaľovaní každej ďalšej časti pomoci musia spĺňať predtým dohodnuté podmienky (napríklad presadenie reforiem). Konštatuje to aj Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), ktorá vo svojom projekte „Cesta k rastu“ od roku 2005 dáva svojim členským štátom odporúčania, ako postupovať pri štrukturálnych reformách, a v pravidelnej ročnej správe posudzuje pokrok v oblasti splnenia predchádzajúcich odporúčaní³⁷: „Tempo zavádzania reforiem je najvyššie v tých krajinách eurozóny, ktoré využívajú programy finančnej pomoci alebo čelia priamemu tlaku trhu (napríklad Grécko, Írsko, Portugalsko a Španielsko)... Na rozdiel od nich je zavádzanie reforiem v ostatných krajinách eurozóny výrazne pomalšie.“³⁸

Celkový obraz je však rozpačitý aj v „zachraňovaných“ krajinách. Vytriezvenie prináša najmä pohľad na Grécko, na člena eurozóny, ktorý bol zachraňovaný najdlhšie a za najväčšie peniaze, pričom presadené reformy a ekonomické výsledky ďaleko zaostávali za pôvodnými očakávaniami. Dobrú reflexiu nájdeme napríklad vo veľmi

34 *Trade policy. Countries and regions. Canada*. Európska komisia, <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/canada/> (prístup: 28. 8. 2014).

35 *Transatlantic Trade and Investment Partnership. The Economic Analysis Explained*. Európska komisia, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/september/tradoc_151787.pdf (prístup: 28. 8. 2014).

36 *Celkový dovoz a celkový vývoz podľa kontinentov a ekonomických zoskupení krajín*. Štatistický úrad SR, <http://www.statistics.sk> (prístup: 28. 8. 2014).

37 *Economic policy reforms: coing for growth 2013*. OECD Publishing, 2013, <http://www.oecd.org/eco/growth/going-for-growth-2013.htm#Figs> (prístup: 9. 8. 2014).

38 Tamže.

realistickej aj sebakritickej hodnotiacej správe MMF³⁹, v ktorej sa analyzuje účasť MMF pri prvom záchrannom balíčku Grécku.⁴⁰ Správa síce obsahuje niekoľko úspechov, nedosiahnuté ciele a sklamanie však dominujú. Medzi úspechmi sa spomína dosiahnutá fiškálna konsolidácia, penzijná reforma, fakt, že sa podarilo zabrániť Grexitu, čiže Grécko zostalo v eurozóne, a darilo sa relatívne držať na uzde nepriaznivé dôsledky pre ostatné krajiny EÚ. Naproti tomu sa nepodarilo naštartovať rast a obnoviť dôveru trhov, bankový systém prišiel o 30 % vkladov, ekonomika sa dostala do oveľa hlbšej než predpokladanej recesie s výnimočne vysokou nezamestnanosťou (reálne HDP bolo v roku 2012 o 17 % nižšie než v roku 2009, plán predpokladal „iba“ 5,5 % pokles, nezamestnanosť narástla na 25 namiesto očakávaných 15 %). Napriek medzinárodnej pomoci verejný dlh zostal privysoký a napokon musel byť reštrukturalizovaný (selektívny default) s ďalším negatívnym dôsledkom pre banky, štrukturálne reformy postupovali príliš pomaly a výsledky privatizácie boli veľkým sklamaním. Experti menového fondu boli od začiatku skeptickí, pokiaľ ide o dlhodobú udržateľnosť verejného dlhu (čo je jednou z interných podmienok MMF na poskytnutie podobných úverov), a o nutnosti bankrotu a reštrukturalizácie bola presvedčená aj väčšina analytikov, napríklad MMF uvádza impozantný zoznam známych ekonómov – akademikov, novinárov, pracovníkov vedúcich think-tankov a investorov, ktorí sa v období od apríla do júna 2010 vyjadrili v tomto duchu (Ackerman, Buiter, Goodhart, Kirkegaard, Lachman, Münchau, Rajan, Roubini, Sapir a Pisani-Ferry, Soros, Vines a Wolf). Teraz už vieme, že sa nemýlili. Hoci v správe MMF to nie je explicitne napísané, čitateľovi implicitne vychádza záver, že grécky dlh je stále na neudržateľnej úrovni a krajina pravdepodobne musí prejsť ďalšou reštrukturalizáciou dlhu (alebo bude potrebovať tretí záchranný balíček). Kým pri prvom bankrote boli postihnutí výlučne súkromní veritelia, teraz už vyše tri štvrtiny gréckych dlhopisov majú v rukách štáty, resp. medzinárodné inštitúcie, ktoré by museli obetovať peniaze daňových poplatníkov. To by mohlo postihnúť aj Slovensko. Experti z Inštitútu finančnej politiky pri Ministerstve financií SR odhadli potenciálnu stratu Slovenska z druhého záchranného balíčka Grécku z dočasného eurovalu, čiže Európskeho nástroja finančnej stability, až do výšky 701 mil. eur.⁴¹ Keďže Slovensko ako jediný člen eurozóny odmietlo poskytnúť pôžičku v rámci prvého gréckeho záchranného balíčka v máji 2010, v tomto prípade by bezprostredné straty nehrozili. Grécko predstavuje extrémny príklad z rôznych dôvodov. Sú nimi výška deficitov a dlhu, výška záchranných balíčkov, kumulatívny prepád HDP, nárast nezamestnanosti, ale aj podpory extrémistických strán, samotný fakt riadeného štátneho bankrotu, ale mohli by sme pokračovať ďalej.

Na opačnom póle krízou tvrdo zasiahnutých krajín nájdeme pobaltské štáty. Kumulatívny prepád HDP, nárast deficitov a hĺbka konsolidácie sa aj v ich prípade blížila ku gréckym ukazovateľom, avšak v ekonomickom raste sa tieto krajiny veľmi rýchlo vrátili do čela

39 Greece: ex post evaluation of exceptional access under the 2010 Stand-By Arrangement. In: *IMF Country Report*. 2013, č. 13/156, s. 1, 12, 17 – 18.

40 V máji 2010 bol schválený prvý záchranný balíček Grécku v hodnote 110 mld. eur – z toho 30 miliárd prichádzalo od MMF a zvyšok na bilaterálnom základe od ostatných členských krajín eurozóny (okrem Slovenska).

41 Prostredníctvom druhého záchranného balíčka sa členské krajiny eurozóny dohodli do roku 2014 poskytnúť Grécku pomoc v celkovej výške 144,6 mld. eur, pričom MMF poskytne v rovnakom období 28 mld. eur. Pozri Bugyi, E., Franek, J.: Grécky bankrot by verejné financie Slovenska mohol stáť 723 mil. eur. In: *Komentár*. 2012/13, Inštitút finančnej politiky, Ministerstvo financií SR, 2012.

EÚ (tabuľka 3). Prepád ekonomickej aktivity v krízovom roku 2009 bol v týchto krajinách šokujúci, od 14 do 18 %, kumulatívny prepád v Estónsku a najmä Lotyšsku dokonca ešte vyšší. Nemožno sa čudovať, že väčšina akademikov na Západe predpovedala devalváciu pobaltských mien (mali viazaný kurz na euro), vrátane tých najznámejších ekonómov ako P. Krugman, N. Roubini alebo K. Rogoff.⁴² Jednoducho si mysleli, že vnútorná devalvácia je nemožná, lebo by si vyžadovala nepredstaviteľne veľké rozpočtové škrtky. Tentoraz sa však na rozdiel od Grécka mylili, pobaltské štáty nepredstaviteľné opatrenia pomerne rýchlo uskutočnili. Odhadovaná fiškálna konsolidácia v Lotyšsku napríklad v rokoch 2008 – 2011 predstavovala kumulatívne neuveriteľných 17 % HDP (z toho 10,2 % na strane výdavkov, 6,8 % na strane príjmov), ale vo všetkých troch krajinách došlo k takým výdavkovým škrtom (vrátane znižovania dôchodkov a miezd vo verejnom sektore), ktoré v ostatných členských štátoch EÚ patria skôr do kategórie science-fiction.⁴³

Samozrejme, pobaltské štáty sú špecifickým prípadom, ich skúsenosti sa nedajú aplikovať rovnako v iných krajinách Unie. Na rozdiel od väčšiny EÚ mali veľmi nízke verejné dlhy pred krízou, počas krízy čelili asi najlepšiemu externému prostrediu (ekonomický rast hlavných obchodných partnerov od Škandinávie cez Nemecko až po Rusko), čo malým exportne orientovaným ekonomikám pomáhalo v opätovnom naštartovaní rastu, a existovala v nich veľká miera emigrácie, ktorá znížila tlaky na domácich pracovných trhoch – aby sme spomenuli aspoň niektoré faktory.⁴⁴ Príklady pobaltských „tigrov“ teda nie sú univerzálne uplatniteľné, vyvracajú však argumenty kritikov konsolidácie, t. j. že škrtky nefungujú a bránia v opätovnom naštartovaní rastu. Je obzvlášť zábavné, keď táto kritika vychádza z krajín, ktoré v ostrom rozpore s pobaltskými štátmi poriadne škrtky ani neuskutočnili.

Tabuľka 3. Najprv konsolidácia, potom rast – príklad pobaltských krajín

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Estónsko	rast	6,3	8,9	10,1	7,5	-4,2	-14,1	2,6	9,6	3,9	0,8
	dlh	5	4,6	4,4	3,7	4,5	7,1	6,7	6,1	9,8	10
	deficit	1,6	1,6	2,5	2,4	-3	-2	0,2	1,1	-0,2	-0,2
Litva	rast	7,4	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,6	6	3,7	3,3
	dlh	19,3	18,3	17,9	16,8	15,5	29,3	37,8	38,3	40,5	39,4
	deficit	-1,5	-0,5	-0,4	-1	-3,3	-9,4	-7,2	-5,5	-3,2	-2,2
Lotyšsko	rast	8,8	10,1	11	10	-2,8	-17,7	-1,3	5,3	5,2	4,1
	dlh	15	12,5	10,7	9	19,8	36,9	44,5	42	40,8	38,1
	deficit	-1,1	-0,4	-0,6	-0,7	-4,4	-9,2	-8,2	-3,5	-1,3	-1

Poznámka: Reálny rast HDP v porovnaní s predošlým rokom v percentách a deficit verejných financií a verejný dlh ako percento HDP.

Zdroj: *Real GDP growth rate – volume*, c. d.

42 Maslauskaitė, K., Zorgenfrei, L.: Economic miracle in the Baltic states: an exemplary way to growth? In: Grigas a kol.: *The Baltic states in the EU: yesterday, today and tomorrow. Studies & Reports*. 2013, č. 98, s. 37.

43 Mzdy štátnych zamestnancov v Litve v roku 2009 boli progresívne znížené (najlepšie zarábajúcich postihli najväčšie škrtky) o 8 až 36 %, v Lotyšsku v období rokov 2009 – 2011 o 25 % (na najvyšších vládných postoch až o 30 %). Tamže, s. 47 – 50.

44 Tamže, s. 51 – 57.

SME UŽ V STRATENEJ DEKÁDE?

Rok 2013 priniesol mierny ekonomický rast a stabilizáciu situácie v eurozóne, predovšetkým na trhu štátnych dlhopisov. Európska únia však naďalej čelí veľkým vnútorným problémom. Konsolidácia a štrukturálne reformy vo väčšine krajín postupujú pomaly, rast je krehký, rozdiely medzi členskými štátmi v mnohých oblastiach sa prehlbovali. Až na niekoľko pozitívnych výnimiek sa nepodarilo zastaviť ani zvyšovanie zadlženosti. Kombinácia vysokého dlhu a nízkeho rastu – niečo na spôsob stratenej dekády Japonska – sa zdá čoraz reálnejšou hrozbou. Zrejme k tomu prispeje i zhoršujúce sa vonkajšie ekonomické prostredie. Americká centrálna banka na konci roka 2013 ohlásila postupné ukončenie tzv. kvantitatívneho uvoľnenia, trhy očakávajú nárast úrokových sadzieb. Mnohé dôležité rozvojové krajiny mali čoraz väčšie ekonomické problémy. Dôvody boli rôzne, napríklad politická nestabilita (Egypt, Ukrajina), dlhoročná katastrofálna krajne ľavicová ekonomická politika (Venezuela, Argentína), veľká vonkajšia nerovnováha (Turecko), resp. kombinácia týchto faktorov. Spomaľoval sa aj rast čínskeho hospodárstva, v globálnej ekonomike sa množili náznaky bublín na rôznych trhoch (americké burzy, čínske nehnuteľnosti, trhy so štátnymi dlhopismi). Keď k tomu prirátame postupnú eskaláciu ukrajinskej krízy, ktorá dostala Západ vrátane EÚ do prehlbujúcej sa ekonomickej vojny s Ruskou federáciou, tak to pre európske ekonomiky nevesť nič dobré. Možno sa už nachádzame v stratenej dekáde a je pravdepodobné, že dlhová kríza bude pretrvávať. Nedá sa vylúčiť ani možnosť, že opäť prerastie do existenčnej krízy, na to sú však Európska únia a jej inštitúcie pripravené lepšie než počas najbúrlivejšieho obdobia krízy v rokoch 2010 – 2012.

SLOVENSKÁ ENERGETICKÁ POLITIKA V ROKU 2013

KAREL HIRMAN

Rok 2013 sa v slovenskej energetike niesol v znamení ďalších vlastníckych zmien v niektorých kľúčových podnikoch a schvaľovania nových legislatívnych a regulačných pravidiel, ktoré účastníci trhu prijali v nemalej miere s kritikou a nevôľou. Jedným z dôsledkov bolo praktické zastavenie pripájania nových výrobcov elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie (OZE). V roku 2013 sa začala viditeľne komplikovať dostavba dvoch nových jadrových blokov v Mochovcích. Napriek nejasným podmienkam na trhu a nevyjasneným zásadným otázkam investičných zdrojov a strategického partnera súbežne pokračovala vládou podporovaná príprava na výstavbu nového jadrového zdroja v Jaslovských Bohuniciach.

VEĽKÝ APETÍT EPH A VSTUP VLÁDY DO OBCHODU S PLYNOM

V roku 2013 pokračovali vlastnícke zmeny v skupine Slovenského plynárenského priemyslu (SPP), ktoré nadväzovali na vládou Roberta Fica schválený vstup českého Energetického a průmyslového holdingu (EPH) do slovenského plynárenstva. Odsúhlasenie odkúpenia 49 % balíka akcií SPP od nemecko-francúzskej dvojice predchádzajúcich investorov – E.ON Ruhrgas a GdF Suez – bolo jedným z prvých strategicky významných rozhodnutí druhej vlády R. Fica po marcových parlamentných voľbách v roku 2012. EPH definitívne získal kontrolu nad 49 % podielom a manažérsku kontrolu v SPP v januári 2013 za cenu približne 2,6 mld. eur.¹

1 Křetínský sedí na rozbuške. Volá sa SPP. In: *HN online*, 1. 5. 2014, <http://hn.hnonline.sk/ekonomika-a-firmy-117/kretinsky-sedi-na-rozbuske-vola-sa-spp-614676> (prístup: 1. 5. 2014).

Jednofarebná vláda Smeru nevyužila možnosti spätného získania manažérskej kontroly nad skupinou SPP, ale súhlasila s predajom menšinového 49 % balíka akcií českej finančnej skupine s opätovne odsúhlasenou manažérskou kontrolou, tak ako ju predtým malo nemecko-francúzske konzorcium. Zásadnou podmienkou, deklarovanou opakovane aj premiérom Ficcom, bolo udržanie cenovej hladiny plynu pre domácnosti.² Práve v tejto otázke, ktorá bola aj trvalým konfliktným momentom vo vzťahoch prvej vlády R. Fica v rokoch 2006 – 2010 s predchádzajúcim akcionárom SPP, sa začali objavovať podobné spory aj s českým investorom. Ten rovnako ako jeho predchodcovia začal veľmi rýchlo po vstupe do SPP poukazovať na to, že ceny plynu pre domácnosti stanovené Úradom pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO) vedú SPP k celkovej strate vo výške desiatok miliónov eur.³ Túto stratu v priebehu roka uznal aj samotný premiér.⁴ Riešením však nebola zmena nastavenia regulovaných cien, ako predpokladá účinná slovenská legislatíva i legislatíva Únie, ale ďalšia dohoda o zmene vlastníckych vzťahov v rámci skupiny SPP. V priebehu leta 2013 sa vláda Roberta Fica po viacerých odkladoch definitívne dohodla s EPH, že slovenská vláda odkúpi úplný podiel v materskej spoločnosti SPP vrátane polovice dlhu 59 mil. eur,⁵ ktorý predstavoval stratu z predaja regulovaným subjektom. Materská spoločnosť SPP sa po uplatnení tretieho liberalizačného legislatívneho balíka EÚ zaoberá už len obchodovaním s plynom. EPH vo svojom vyhlásení tvrdil, že slovenská vláda sa stáva jediným akcionárom SPP za podmienok, ktoré sú pre ňu výhodné. „V rámci celkovej spolupráce medzi Slovenskou republikou a EPH považujeme za správne, že zodpovednosť za tvorbu cien plynu na Slovensku preberá štát. Naopak, v ostatných spoločnostiach skupiny SPP chceme spoluprácu so štátom naďalej dlhodobo rozvíjať,“ vyhlásil šéf skupiny EPH Daniel Křetínský.⁶

„Význam a úspech kroku, ktorý sme dnes urobili spočíva v tom, že štát získava totálnu kontrolu nad cenami plynu pre slovenské domácnosti a pre malý a stredný sektor. Získanie 100 % vlastníctva matky SPP je bez farchy na štátny rozpočet s tým, že preberáme polovicu dlhu spoločnosti. ... Máme zároveň ambíciu rokovať s ruskou stranou, aby sa v ďalších rokoch strata znížila na polovicu, teda fungovanie bude podstatne efektívnejšie ako doteraz. ... Slovenské domácnosti sa teda nemusia obávať, že by prišli od SPP návrhy na zvýšenie cien plynu,“ vyhlásil v súvislosti s odkúpením SPP v septembri 2013 samotný premiér R. Fico.⁷ Z vyhlásení EPH a premiéra vyplýva, že ÚRSO na Slovensku nemá nezávislé postavenie. To by malo byť v príkrom rozpore s platnou slovenskou legislatívou, ako aj so základnými pravidlami EÚ.

2 Tlačová konferencia predsedu vlády SR Roberta Fica o SPP. Úrad vlády SR, 13. 9. 2013, <http://www.vlada.gov.sk/tlacova-konferencia-predsedu-vlady-sr-roberta-fica-o-spp/> (prístup: 12. 10. 2013).

3 Robert Fico pohrozil akcionárovi SPP, ceny plynu sa nezvýšia. In: *info.sk*, 30. 5. 2013, <http://www.info.sk/sprava/9338/robert-fico-pohrozil-akcionarovi-spp-ceny-plynu-sa-nezvysia/> (prístup: 30. 5. 2014).

4 Tlačová konferencia predsedu vlády SR Roberta Fica o SPP, c. d.; pozri tiež MONITOR: Premiér: Vláda chce do niekoľkých rokov vyriešiť stratu v SPP. Úrad vlády SR, 22. 9. 2013, <http://www.vlada.gov.sk/monitor-premier-vlada-chce-do-niekoľkých-rokov-vyriesit-stratu-v-spp/> (prístup: 22. 9. 2013).

5 Informácia o preferovanom spôsobe reorganizácie skupiny spoločnosti Slovenský plynárenský priemysel, a.s. In: *Rokovanie vlády Slovenskej republiky*, <http://www.rokovania.sk/File.aspx/View-Documents/Mater-Dokum-159000?prefixFile=m> (prístup: 20. 3. 2014).

6 Štát ovládne matku SPP, získa späť kontrolu nad cenami. In: *energia.sk*, 4. 9. 2013, <http://www.energia.sk/tema/zemny-plyn-a-teplo/stat-ovladne-matku-spp-ziska-spat-kontrolu-nad-cenami/11207/> (prístup: 5. 9. 2013).

7 Tamže.

EPH si teda v roku 2013 na základe dohôd s vládou ponechal manažérsku kontrolu nad dvoma najlukratívnejšími podnikmi skupiny SPP – tranzitným prepravcom Eustream a vnútroštátnym podnikom SPP distribúcia. Okrem toho má EPH kontrolu nad spoločnosťou Nafta Gbely, ktorá vlastní a prevádzkuje podzemné zásobníky plynu s celkovou kapacitou 2,4 mld. m³. Počas roka 2013 – opäť so súhlasom vlády Roberta Fica – EPH získal za zhruba 400 mil. eur aj 49 % podiel spolu s manažérskou kontrolou v energetickej distribučnej spoločnosti Stredoslovenská energetika od pôvodného francúzskeho investora EDF. „Súčasťou stratégie EPH na Slovensku bude aj zvýšenie ponuky elektriny vyrobenej vo vlastných zdrojoch,“ komentoval akvizíciu Daniel Křetínský, predseda predstavenstva EPH.⁸

JADROVÉ OTÁZNIKY

Už na začiatku roka 2013 sa objavili prvé vážne otázky nad pokračovaním dostavby dvoch nových blokov v jadrovej elektrárni (JE) Mochovce, ktorá ako súčasť spoločnosti Slovenské elektrárne (SE) bola už ôsmy rok pod akcionárskou a manažérskou kontrolou talianskej skupiny Enel. Na marcovej tlačovej konferencii vtedajší šéf Enelu Fulvio Conti oficiálne oznámil, že dostavba Mochoviec si vyžiada ďalšie stovky miliónov eur. Podľa jeho slov to bude celkovo 3,8 mld., pričom pôvodný rozpočet rátal so sumou o jednu miliardu nižšou. Conti na konferencii taktiež tvrdil, že tretí mochovský jadrový blok uvedú SE do prevádzky koncom roka 2014 a štvrtý v roku 2015. „Nejde o žiadne navyšovanie investície, ani o posun v termínoch oproti avizovaným údajom, o ktorých som hovoril v minulom roku. Bude to výhodné tak pre Enel, ako aj pre slovenskú vládu,“ tvrdil Conti s tým, že na dostavbu mochovských blokov sa použijú peniaze zo SE.⁹ Termíny, ktoré avizuje, však nie sú reálne.¹⁰ Práve vážne pochybnosti o schopnosti Talianov dokončiť Mochovce, s ktorých dostavbou sa začalo po dohode s prvou vládou R. Fica v novembri 2008, predaj SE výrazne skomplikujú.

Trošku optimistickejšie správy prišli v roku 2013 z Bruselu, kde sa podarilo dohodnúť zvýšenie príspevku na odstavenie jadrovej elektrárne V1 v Jaslovských Bohuniciach. Tá musela byť predčasne vyradená z prevádzky na základe podmienok prijatia Slovenska do Únie. Európsky parlament v rámci hlasovania o budúcom sedemročnom rozpočte EÚ na roky 2014 – 2020 schválil v novembri 2013 aj dodatočnú sumu určenú na demontáž jadrových elektrární v Bulharsku, Litve a na Slovensku.

8 EPH kúpila od EDF 49 % v spoločnosti Stredoslovenská energetika. In: *energi-portal.sk*, 26. 5. 2013, <http://www.energie-portal.sk/Dokument/eph-kupila-od-edf-49-v-spolocnosti-stredoslovenska-energetika-101487.aspx> (prístup: 26. 5. 2013).

9 Dostavba Mochoviec nakoniec bude stáť 3,8 mld. eur, dokončená by mala byť v rokoch 2014 a 2015. In: *energia.sk*, 13. 3. 2013, <http://www.energia.sk/spravodajstvo/elektrina-a-elektromobilita/dostavba-mochoviec-nakoniec-bude-stat-38-md-eur-dokocena-by-mala-byt-v-rokoch-2014-a-2015/9829/> (prístup: 14. 3. 2013).

10 Enel – už pod novým vedením – oficiálne potvrdil, že chce SE aj s rozostavanými Mochovcami predať. Pozri Enel spúšťa predaj Slovenských elektrární. In: *Pravda*, 27. 6. 2014, <http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/322189-enel-spusta-predaj-slovenskych-elektrarni/> (prístup: 27. 6. 2014).

Z celkovej sumy 860 miliónov eur vyčlenenej v rozpočte Únie pre tri členské krajiny s problémovými atómovými elektrárnami má Slovensko na odstavenie reaktorov v Jaslovských Bohuniciach nárok na 200 miliónov eur. Pôvodný návrh Európskej komisie (EK) Slovensku prisudzoval na tento účel sumu okolo 110 miliónov eur.¹¹ Avšak aj vtedajší slovenskí europoslanci hneď po hlasovaní upozornili, že ani táto suma nebude dostatočná na vykrytie všetkých nutných nákladov spojených s konečnou likvidáciou odstavenej JE.

Napriek týmto vážnym nedoriešeným problémom slovenskej jadrovej energetiky druhá vláda Roberta Fica v roku 2013 pokračovala v prípravách na výstavbu novej JE v lokalite Jaslovské Bohunice. Jednou z rozhodujúcich nevyjasnených otázok pritom naďalej ostalo meno strategického partnera v tomto projekte. Po avizovanom odstúpení českého ČEZ začala vláda rokovať s ruským Rosatomom. V novembri však Ministerstvo hospodárstva SR oznámilo neúspech rokovaní. „Počas intenzívnych rokovaní so zástupcami skupiny Rosatom sa identifikovalo viacero oblastí, ktoré sú oboma skupinami považované v tomto momente za zásadné. ... Tými sú predovšetkým spôsob a parametre financovania projektu,“ uviedlo ministerstvo.¹² Podľa neho na rokovania s ruskou spoločnosťou negatívne vplyvajú rôzne skutočnosti, ktoré sa dotýkajú aj jadrových elektrární. „Ide predovšetkým o kolabujúci trh s emisnými kvótami oxidu uhličitého a nesúrodé mechanizmy podpory obnoviteľných zdrojov energie v členských štátoch EÚ.“¹³ Jednou z podmienok ruského investora na vstup do projektu výstavby novej jadrovej elektrárne bola aj záruka výkupných cien elektriny. To si však vedenie ministerstva nevedelo predstaviť. Ministerstvo nevyklučuje, že okrem Rosatomu by do projektu mohol vstúpiť aj iný investor. „Memorandum o porozumení, ktoré bolo podpísané so zástupcami potenciálneho ruského investora na začiatku procesu, môže byť podpísané s každým serióznym záujemcom o vstup do projektu. Preto nevyklúčujeme možnosť v budúcnosti pokračovať v rokovaniach o otázke kapitálového vstupu skupiny Rosatom, alebo akéhokoľvek iného kredibilného partnera,“ konštatoval rezort hospodárstva v novembri 2013.¹⁴

Napriek neúspešným rokovaniam s potenciálnymi partnermi a pretrvávajúcej nepriaznivej situácii na trhu s elektrickou energiou, kde ceny naďalej pokračovali v klesajúcej tendencii smerom k novým minimám hlboko pod 40 eur/MWh, Jadrová energetická spoločnosť Slovenska (JESS), ktorá má na starosti prípravu projektu, pokračovala vo financovaní prípravných prác. Ukončila výberové konanie na spracovateľa posúdenia vplyvu na životné prostredie, ktorým sa stala spoločnosť AMEC. V septembri sa začali prvé práce súvisiace s procesom posudzovania vplyvov na životné prostredie, ktoré by mali byť ukončené do polovice roka 2016. V roku 2013 bol dokončený výkup pozemkov a vypracovaná štúdia seizmicity a geologických pomerov, ktorá potvrdila realizovateľnosť projektu na danom území z pohľadu prírodných špecifik oblasti. Do

11 Slovenskí europoslanci: Pomoc EÚ pre odstávku JE Bohunice nemusí stačiť. In: *energia.sk*, 20. 11. 2013, <http://www.energia.sk/spravodajstvo/jadrova-energia/slovenski-europoslanci-pomoc-eu-pre-odstavku-je-bohunice-nemusi-stacit/11816/> (prístup: 20. 11. 2013).

12 S Rusmi sa na novej jadrovej elektrárni zatiaľ nedohodli. In: *energia.sk*, 5. 11. 2013, <http://www.energia.sk/spravodajstvo/jadrova-energia/s-rusmi-sa-na-novej-jadrovej-elektrarni-zatial-nedohodli/11687/> (prístup: 5. 11. 2013).

13 Tamže.

14 Tamže.

roku 2016 JESS počíta s prípravou infraštruktúry, ako aj s činnosťami súvisiacimi s pripojením do prenosovej sústavy SR.

Podľa štúdie realizovateľnosti sa má nová JE uviesť do skúšobnej prevádzky po roku 2025 s maximálnym možným výkonom až 2 400 MW. V rámci štúdie realizovateľnosti bolo analyzovaných šesť projektov tlakovodných elektrární od dodávateľov Areva, Atmea, konzorcium MIR 1200, Korea Electric Power Corporation, Mitsubishi a Westinghouse. Štúdia tiež ukázala, že najvýhodnejší model zabezpečenia hlavného kontraktu je dodávka na kľúč, zahŕňajúca všetky dodávky a služby spojené s výstavbou a uvedením do prevádzky. Podľa pôvodných plánov by mala nová JE stáť 4 až 6 mld. eur. Ako bolo uvedené, dva rozostavané bloky v Mochovciach s celkovým výkonom tisíc MW reálne nie sú hotové ani po šiestich rokoch od začatia dostavby a navýšení rozpočtu do výšky 3,8 mld. eur.

REGULAČNÝ A LEGISLATÍVNY ZMÄTOK BRÁNI ROZVOJU VYUŽITIA OZE

V roku 2013 boli prijaté ďalšie zákonné a regulačné normy, ktoré ovplyvňujú chod celej energetiky. Najväčšiu diskusiu vyvolali novela zákona o podpore OZE č. 309/2009 Z. z. a nové regulačné vyhlášky ÚRSO. Už samotný fakt, že zákon o podpore OZE bol od svojho vzniku v roku 2009 novelizovaný jedenásťkrát, svedčí o veľkej právnej nestabilite. Aj novela z októbra 2013 pokračovala v trende citel'ného obmedzovania podpory nových energetických zdrojov na báze OZE.¹⁵

Oficiálnym dôvodom má byť neustály nárast tarify za prevádzkovanie systému, ktorá odráža nárast nákladov na povinný výkup elektriny vyrobenej z OZE. To sa premieta do pokračujúceho nárastu koncových cien pre firmy aj domácnosti, pričom cena silovej elektriny na burzách klesá. Podľa prepočtov ČEZ Slovensko slovenské domácnosti v roku 2013 prispeli výrobcom OZE spolu sumou 60 mil. eur, čo predstavuje približne 35 eur na domácnosť. Ďalšie poplatky smerujú na podporu ťažby domáceho hnedého uhlia. Je pritom zarážajúcou skutočnosťou, že ÚRSO, ktorý je zodpovedný za stanovovanie týchto taríf, ich poslednú analýzu zverejnil v roku 2011.¹⁶

Výsledkom tohto trendu bolo decembrové oznámenie všetkých troch regionálnych distribučných spoločností o zastavení pripájania nových zdrojov do sústavy, ktoré sa sice vzťahuje na všetky druhy zdrojov, ale v praxi sa týka takmer výlučne OZE. Väčšie produkčné zariadenia dočasne nemajú byť budované a zapájané pre nedostatočné kapacity sústavy, ako aj pre finančné zaťaženie distribučných spoločností nákladmi na výkup OZE.¹⁷

15 Podpora obnoviteľných zdrojov energie – už jedenásta novela. In: *energie-portal.sk*, 27. 1. 2014, <http://www.energie-portal.sk/Dokument/podpora-obnovitelnych-zdrojov-energie-uz-jedenasta-novela-101845.aspx> (prístup: 27. 1. 2014).

16 Stanislav Kovalík: Slovenská domácnosť prispieva na OZE 35 eur ročne. In: *energie-portal.sk*, 13. 2. 2014, <http://www.energie-portal.sk/Dokument/stanislav-kovalik-slovenska-domacnost-prispieva-na-oze-35-eur-rocne-101868.aspx> (prístup: 13. 2. 2014).

17 Môžu distribučné spoločnosti potíchu zlikvidovať OZE? In: *energie-portal.sk*, 11. 3. 2014, <http://www.energie-portal.sk/Dokument/mozu-distribucne-spolocnosti-potichu-zlikvidovat-oze-101892.aspx> (prístup: 11. 3. 2014).

Všetkým účastníkom trhu je zrejmé, že súčasný systém poskytovania podpory OZE je netransparentný a neudržateľný, na čo poukázala aj Európska komisia. Avšak nové riešenie, napriek tomu, že od samotných distribučných spoločností, ktoré sa opierajú o schémy už osvedčené v EÚ, prichádzajú konštruktívne návrhy, ÚRSO ani vláda neposkytli. Snáď jediným pozitívom tohto vývoja je zastavenie nárastu nových fotovoltaických elektrární, ktoré sú hlavným zdrojom súčasných problémov s OZE. Podľa údajov ÚRSO ku koncu roka 2013 bol ich celkový inštalovaný výkon niečo vyššie 540 MW, čo zodpovedá údajom za predchádzajúci rok.¹⁸

Očakávať v najbližšom období ďalší nárast využitia OZE, predovšetkým pri výrobe elektrickej energie, je v tejto situácii dosť problematické. Paradoxne v teplárstve je nárast využitia OZE napriek neexistujúcej podpore naďalej veľmi silný. Svedčia o tom aj posledné údaje, ktoré zverejnil za rok 2013 Štatistický úrad SR.

Obnoviteľný zdroj energie	2011		2013		Elektrina	Teplo
	Elektrina v GWh	Teplo v TJ	Elektrina v GWh	Teplo v TJ	Index 2012/11	Index 2012/11
Tuhý mestský odpad	39	121	41	117	105,1	96,7
Drevo, drevný odpad alebo ostatný tuhý odpad	628	4 248	724	7 225	106,2	170,1
Bioplyn z organických látok	–	1	–	2	–	200,0
Bioplyn z čističiek odpadových vôd	22	17	30	10	136,4	58,8
Ostatný bioplyn	81	136	145	100	179	73,5
Spolu	824	4 523	940	7 545	114,1	164,8

Zdroj: ŠÚ SR a Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v SR za rok 2013 (pozri <http://www.energie-portal.sk/Dokument/ministerstvo-zverejnilo-zelenu-spravu-vyroba-energie-z-biomasy-a-bioplynu-vzrastla-102105.aspx>).

S neutešenou prognózou rozvoja OZE a celej výrobnjej základne elektroenergetiky priamo súvisia aj ďalšie regulačné vyhlášky, ktoré ÚRSO vydal v roku 2013. Tie obmedzenia týkajúce sa OZE ešte prehĺbili, napríklad v oblasti bioplynových staníc. Veľkú pozornosť vyvolali aj rozhodnutia ÚRSO v oblasti plynárstva, kde regulátor vyrovnal poplatky za prepravu plynu na českom a rakúskom profile s poplatkami vo Veľkých Kapušanoch. Čelil vlne kritiky, že tým poškodil alternatívnych dodávateľov, ktorí nakupovali a dovážali plyn práve zo západného smeru. Naproti tomu však treba upozorniť, že pôvodné poplatky zvyhodňovali prepravu ruského plynu do južnej Európy (Talianska) cez Česko na úkor ukrajinsko-slovenského koridoru. Nevôľu nielen obchodníkov s plynom, ale aj EK však ÚRSO vyvolal opätovným zavedením maximálnych regulovaných cien nielen pre domácnosti, ale aj pre malé podniky, čo narúša princíp liberalizácie trhu. „Komisia očakáva, že členské štáty sa odporúčaniami budú riadiť a bude ich napĺňanie dôsledne monitorovať,“ povedal v tejto súvislosti hovorca

18 Solárny boom skončil. Výkon fotovoltaických elektrární minulý rok nerástol. In: *energie-portal.sk*, 3. 3. 2014, <http://energie-portal.sk/Dokument/solarny-boom-skencil-vykon-fotovoltaickych-elektrarni-minuly-rok-nerastol-101885.aspx> (prístup: 3. 3. 2014).

zastúpenia EK v Bratislave Andrej Králik.¹⁹ Navyše vo výpočte regulovanej ceny sa na 70 % znížil podiel ceny z dlhodobého kontraktu SPP s Gazexportom v prospech 30 % podielu ceny spotového trhu. Či sa tento postup regulátora pod vedením Jozefa Holjenčíka osvedčí aj v prípade opakovaných výpadkov dodávok ruského plynu, čo automaticky vedie k citeľnému nárastu cien na spote, ukáže až rok 2014. Podobne nespokojní ako plynári boli s novým znením regulačných vyhlášok teplári, ktorým ÚRSO výrazne sťažil investície do obnovy distribučných sústav.

Napriek rozporuplnosti krokov regulátora údaje o zmenách dodávateľov energií medzi firmami aj domácnosťami za rok 2013 svedčia o ďalšej liberalizácii trhu. Podľa údajov ÚRSO zmenilo dodávateľa elektriny v roku 2013 o vyše 22 % viac firiem ako rok predtým, čo predstavuje celkovo 3 661 spoločností. Z 5 942 na 6 360 vzrástol takisto počet spoločností, ktoré medziročne zmenili dodávateľa plynu. Tu je potrebné podotknúť, že aj na základe zákona o verejnom obstarávaní je tender na dodávateľa energií pre mnohé subjekty už minimálne každoročnou povinnosťou. Ešte pozitívnejší je nárast zmeny dodávateľa v prípade domácností, a to práve preto, že ÚRSO s vládou stále trvajú na regulácii cien.²⁰ Ak by sa s ňou prestalo, ako je to v Česku, dal by sa očakávať ďalší výrazný počet obchodníkov s elektrinou aj plynom, čo by zvýšilo konkurenciu a tým aj tlak na ceny pre odberateľov smerom dole i bez zásahov regulátora.

NOVÁ REGULÁCIA TRANSEURÓPSKEJ INFRAŠTRUKTÚRY RÁTA AJ SO SLOVENSKOM

Naopak pozitívne správy pre slovenskú energetickú bezpečnosť priniesla nová regulácia EÚ pre transeurópsku infraštruktúru. Prvým dôležitým je nariadenie (EÚ) č. 347/2013²¹, ktoré do roku 2020 a neskôr stanovuje deväť strategických geografických prioritných koridorov infraštruktúry pre elektrinu, zemný plyn a ropu a tri prioritné oblasti infraštruktúry pre celú Úniu pre elektrické diaľnice, inteligentné siete a dopravné siete oxidu uhličitého. Taktiež zavádza postup na určenie projektov spoločného záujmu (Projects of Common Interest – PCI), ktoré budú môcť využívať výhodu zrýchlených a zjednodušených konaní, ako aj finančné prostriedky na prepojenie Európy. Druhým, nadväzujúcim nariadením, je č. 1391/2013, ktoré je doplnkom spomínaného nariadenia. Je to zoznam konkrétnych PCI. V oblasti elektriny i plynu ide o severojužný koridor medzi Baltickým, Čiernym a Stredozemným morom, ktorý sa bezprostredne týka aj Slovenska. Slovensko je tiež súčasťou prioritného ropného koridoru a prepojenia ropovodov v strednej a východnej časti EÚ.

19 Regulačné vyhlášky zaliala vlna kritiky. In: *energie-portal.sk*, 11. 7. 2013, <http://www.energie-portal.sk/Dokument/regulacne-vyhlascky-zaliala-vlna-kritiky-101563.aspx> (prístup: 11. 7. 2013).

20 Zmenu dodávateľov energií vlni využilo viac firiem ako v roku 2012. In: *energie-portal.sk*, 1. 4. 2014, <http://www.energie-portal.sk/Dokument/zmenu-dodavatelov-energiivlni-vyuzilo-viac-firiem-ako-v-roku-2012-101922.aspx> (prístup: 1. 4. 2014).

21 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 347/2013 zo 17. apríla 2013 o usmerneniach pre transeurópsku energetickú infraštruktúru, ktorým sa zrušuje rozhodnutie č. 1364/2006/ES a menia a dopĺňajú nariadenia (ES) č. 713/2009, (ES) č. 714/2009 a (ES) č. 715/2009, <http://www.economy.gov.sk/nariadenie-ep-a-rady-c-347-2013-o-.../140793s> (prístup: 15. 1. 2014).

Presný zoznam týchto projektov (aj s pôvodným číslovaním podľa prílohy č. VII delegovaného nariadenia č. 1391/2013) je uvedený v tabuľke nižšie.

3. Prioritný koridor Severojužné elektrické prepojenie vedenia v strednej, východnej a juhovýchodnej Európe („NSI elektrina východ“):	
3.16.	Zoskupenie Maďarsko – Slovensko medzi Gőnyü a Gabčíkovom zahŕňajúce ďalej uvedené projekty spoločného záujmu: 3.16.1. Prepojenie vedenie medzi Gőnyü (HU) a Gabčíkovom (SK) 3.16.2. Vnútroštátne prepojenie vedenie spájajúce Veľký Ďur a Gabčíkovo (SK) 3.16.3. Rozšírenie rozvodne v Győri (HU)
3.17.	PCI Prepojenie vedenie Maďarsko – Slovensko medzi Sajóvákou (HU) a Rimavskou Sobotou (SK)
3.18.	Zoskupenie Maďarsko – Slovensko medzi oblasťou Kiskvárd a Veľkými Kapušami zahŕňajúce ďalej uvedené projekty spoločného záujmu: 3.18.1. Prepojenie vedenie medzi oblasťou Kiskvárd (HU) a Veľkými Kapušami (SK) 3.18.2. Vnútroštátne prepojenie vedenie spájajúce Lemešany a Veľké Kapušany (SK)
6. Prioritný koridor Severojužné prepojenie plynovodov v stredovýchodnej a juhovýchodnej Európe („NSI plyn východ“):	
Projekty umožňujúce obojsmerné toky medzi Poľskom, Českou republikou, Slovenskom a Maďarskom a prepojenie s terminálmi LNG v Poľsku a v Chorvátsku	
6.2.	Zoskupenie Prepojenie vedenie Poľsko – Slovensko a súvisiace vnútroštátne posilnenia vo východnom Poľsku, zahŕňajúce ďalej uvedené projekty spoločného záujmu: 6.2.1. Prepojenie vedenie Poľsko – Slovensko
6.3.	PCI Plynovodné prepojenie vedenie Slovensko – Maďarsko medzi Veľkými Zlievcami (SK), hranicou v Balassagyarmate (SK/HU) a Vecsésom (HU)
9. Prioritný koridor Spojenia pre dodávky ropy v stredovýchodnej Európe („OSC“):	
9.2.	PCI Ropovod Bratislava – Schwechat: Ropovod spájajúci Schwechat (Rakúsko) a Bratislavu (Slovenská republika)
9.3.	PCI Ropovody JANAFA-Adria: obnova, modernizácia, údržba a zvýšenie kapacity existujúcich plynovodov JANAFA a Adria s prepojením medzi chorváckym námorným prístavom Omišalj a južnou vetvou ropovodu Družba (Chorvátsko, Maďarsko, Slovenská republika)

Zdroj: Nová regulácia pre transeurópsku energetickú infraštruktúru. In: *energie-portal.sk*, 28. 1. 2014, <http://www.energie-portal.sk/Dokument/nova-regulacia-pre-transeuropsku-energeticku-infrastrukturu-101848.aspx> (prístup: 28. 1. 2014).

REKONŠTRUKCIA ADRIE A NOVÁ ROPNÁ AGENTÚRA

V prípade ropného sektora môžeme za najdôležitejšie udalosti roka 2013 považovať zavedenie nového systému správy povinných rezerv ropy a ropných produktov a začatie rekonštrukcie ropovodu Adria.

Agentúru pre núdzové zásoby ropy a ropných výrobkov podľa zákona o núdzových zásobách ropy a ropných výrobkov založila Správa štátnych hmotných rezerv (SŠHR) Slovenskej republiky spolu so štátnym operátorom ropovodov Družba a Adria, spoločnosťou Transpetrol.

Dôvodom na takúto zmenu je, že súčasný model správy núdzových zásob nadmerne zaťažuje štátny rozpočet. „Vynaložené náklady na zabezpečenie núdzových zásob je možné vnímať ako ‚zmrazené‘, pretože tieto finančné prostriedky nie je možné použiť na realizáciu rozvojových zámerov vlády SR,“ tvrdilo Ministerstvo financií SR v dôvodovej správe. Odhaduje, že presunom núdzových zásob na špecializovanú agentúru by mohol štát do roku 2016 získať dodatočných 480 mil. eur, z toho 320 už v roku 2014.²² Doteraz povinné zásoby ropy a ropných produktov nakupovala a spravovala výlučne SŠHR. Zvolený model agentúry je uplatňovaný v mnohých krajinách OECD a EÚ, pričom jej členmi, podobne ako v SR, nie sú len štátne subjekty, ale aj účastníci trhu s ropnými komoditami. Či sa nový model v slovenských reáliách osvedčí, ukáže budúcnosť.

V roku 2013 Transpetrol finalizoval prípravy na spustenie modernizácie ropovodu Adria, ktorý spája Slovnaft s chorvátskym ropným terminálom Omišalj na ostrove Krk.

Rekonštrukcia a modernizácia ropovodu zo slovenskej obce Tupá do maďarského Százhalombattu má okrem iného priniesť zvýšenie prepravnej kapacity zo súčasných 3,5 na 6 mil. ton ropy za rok.

„Medzištátny ropovod poskytne plnohodnotné krátko-, ale i dlhodobé zabezpečenie ropy pre Slovensko z chorvátskeho morského pobrežia, pokiaľ by nastali výpadky v dodávkach ropy na hlavnej trase prostredníctvom ropovodu Družba,“ uviedla spoločnosť Transpetrol v predložennom investičnom zámere. Zrekonštruovaný ropovod bude mať aj možnosť reverzného chodu smerom zo Slovenska do Maďarska. „To umožní prepravovať ropu aj pre rafinérie v Maďarsku, Chorvátsku, Bosne a Srbsku,“ dodal Transpetrol. Na rekonštrukcii a modernizácii úseku ropovodu Adria sa okrem Transpetrolu zúčastnia spoločnosti Slovnaft a MOL. Tie majú vykonať rekonštrukčné a modernizačné práce ropovodu na maďarskej strane na úseku s dĺžkou zhruba 120 kilometrov. Celkové náklady na modernizáciu prepojenia slovenskej a maďarskej ropovodnej sústavy dosiahnu zhruba 65 mil. eur, pričom plánovaná modernizácia tiež umožní prepraviť dodatočných 1,2 až 1,5 mil. ton pre potreby rafinérií v Česku.²³

22 NR SR: Núdzové zásoby ropy má spravovať nová agentúra. In: *energia.sk*, 19. 6. 2013, <http://www.energia.sk/spravodajstvo/ropa-a-ropne-paliva/nr-sr-nudzove-zasoby-ropy-ma-spravovat-nova-agentura/10653/> (prístup: 19. 6. 2013).

23 Projekt modernizácie ropovodu Adria už analyzujú ekológovia. In: *energia.sk*, 7. 8. 2013, <http://www.energia.sk/spravodajstvo/ropa-a-ropne-paliva/projekt-modernizacie-ropovodu-adria-uz-analyzuju-ekologovia/11003/> (prístup: 7. 8. 2013).

BEZPEČNOSTNÁ A OBRANNÁ POLITIKA V ROKU 2013

RÓBERT ONDREJCSÁK

Bezpečnostná a obranná politika v roku 2013 nebola hlavnou témou širšej politickej či verejnej debaty. Až dramatické zmeny vo východnej Európe, ktoré začiatkom roka 2014 zásadne ovplyvnili strategickú situáciu nielen v našom bezprostrednom regióne, ale aj v širšom transatlantickom priestore, upriamili pozornosť na otázky bezpečnosti a obrany. Ako však bolo spomenuté, do konca roka 2013 nenabrali dynamiku a intenzitu, ktorá by dosiahla až prah citlivosti politickej elity, resp. verejnosti.

Pre rok 2013 všeobecne platí hodnotenie analytičky Olgy Gyárfášovej, podľa ktorej „v bezpečnostných otázkach slovenská verejnosť ostáva silne pacifistickou“¹. Jej konštatovanie vychádza z výsledkov rozsiahleho prieskumu verejnej mienky, ktorý sa každoročne realizuje pod hlavičkou „Transatlantické trendy“.² Prieskum ukázal, že (v roku 2013) obyvateľstvo Slovenska považovalo NATO za kľúčový prvok našej bezpečnosti. Tento názor malo 54 % respondentov, čo bolo o 7 % menej ako v predošlom roku. V otázke strategickej orientácie je podpora líderstva Európskej únie v medzinárodných vzťahoch dvojnásobne silnejšia ako podpora Spojených štátov (69 oproti 38 %). Z pohľadu vnímania bezpečnostnej politiky je dôležité, že podľa 44 % obyvateľstva Slovensku nehrozí väčšia vojenská hrozba.³

1 Slováci sú pacifisti, nie sú naklonení vojenským misiám. In: Teraz.sk, 20. 9. 2013, <http://www.teraz.sk/slovensko/slovaci-prieskum-vojenske-misie/58849-clanok.html> (prístup: 21. 7. 2014).

2 Pozri *Transatlantic Trends 2013*. German Marshall Fund of the US, 2013, <http://trends.gmfus.org/transatlantic-trends-2013/> (prístup: 21. 7. 2014).

3 Treba však zdôrazniť, že prieskum bol realizovaný pred ruskou inváziou na Ukrajinu vo februári 2014.

BEZPEČNOSTNÁ POLITIKA V ZAHRANIČNEJ POLITIKE SR

Kľúčové témy, ktoré určovali slovenskú bezpečnostnú a obrannú politiku v roku 2013, sa v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi vyznačovali vysokou mierou kontinuity. Do tejto kategórie môžeme zaradiť podporu integračných snáh štátov západného Balkánu či Východného partnerstva, predovšetkým Ukrajiny (v tomto prípade sa zahraničná a bezpečnostná politika vo veľkej miere prelínajú), a aktívnu politiku otvorených dverí NATO.⁴ Dôležitým momentom je skutočnosť, že Veľvyslanectvo SR v Belehrade pôsobí od 1. januára 2013 ako kontaktná ambasáda NATO v Srbsku s dvojročným mandátom.⁵ K jej najdôležitejším úlohám patrí sprostredkovávanie informácií o Aliancii vládnym inštitúciám, mimovládnym organizáciám, médiám, organizačná pomoc pri oficiálnych návštevách predstaviteľov NATO, spracovanie správ o Srbsku ako partnerskej krajine a ďalšie aktivity týkajúce sa činnosti NATO a spolupráce NATO so Srbskom.

REFORMA BEZPEČNOSTNÉHO SEKTORA

Problematika reformy bezpečnostného sektora (Security Sector Reform, SSR) nabrala v roku 2013 novú dynamiku. Stala sa kľúčovou predovšetkým v agende Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí (MZVaEZ) SR aj vďaka osobnej zainteresovanosti štátneho tajomníka Petra Buriana.⁶

Slovensko už od roku 2007 pôsobí ako stály spolupredseda Skupiny priateľov reformy bezpečnostného sektora. Táto neformálna skupina vznikla z iniciatívy SR a jej činnosť vyzdvihol aj generálny tajomník OSN vo svojej správe z roku 2013, v ktorej sa píše, že „neformálna Skupina priateľov reformy bezpečnostného sektora, ktorá bola v rámci OSN založená z iniciatívy vlády Slovenskej republiky v roku 2007, sa ukázala potrebná pri hľadaní konsenzu v agende reformy bezpečnostného sektora“⁷. Z pozície spolupredsedy v roku 2013 zorganizovala SR viaceré podujatia týkajúce sa tejto témy, vrátane novembrového zasadnutia Skupiny priateľov SSR na vysokej úrovni v New Yorku či seminára o budúcej úlohe OSN v agende SSR v Ženeve. Reforma bezpečnostného sektora sa stala dôležitou súčasťou slovenskej oficiálnej rozvojovej pomoci. Ministerstvo v spolupráci s mimovládnymi

4 Zahraničná a európska politika v roku 2013. Výročná správa Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky 2013. Bratislava: MZVaEZ SR, 2014, s. 32, [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_E0239CD1AFB85886C1257CA500282F30_SK/\\$File/140324_vyrocnna_sprava_MZVaEZ_2013.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_E0239CD1AFB85886C1257CA500282F30_SK/$File/140324_vyrocnna_sprava_MZVaEZ_2013.pdf) (prístup: 21. 7. 2014).

5 Viac informácií pozri na webovej stránke Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Belehrade, časť Kontaktná ambasáda NATO, http://www.mzv.sk/servlet/belehradzu?MT=/App/WCM/ZU/BelehradZU/main.nsf/vw_ByID/ID_621F5291AE4A5FD4C125715B004FFE51_SK&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/ZU/BelehradZU/main.nsf/vw_ByID/ID_5DAF091D99B5A985C1257B09002FA117_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&HM=10-kontatka&OB=0 (prístup: 21. 7. 2014).

6 Ten v čase svojho pôsobenia ako stály predstaviteľ SR pri OSN problematiku reformy bezpečnostného sektora vnímal ako prioritu slovenského nestáleho členstva v Bezpečnostnej rade OSN v rokoch 2006 – 2007.

7 *Securing states and societies: strengthening the United Nations comprehensive support to security sector reform. Report of the Secretary.* Valné zhromaždenie OSN, 13. 8. 2013, http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2013_480.pdf (prístup: 21. 7. 2014).

organizáciami realizovalo viacero úspešných projektov zameraných na reformu, predovšetkým v krajinách ako Gruzínsko, Ukrajina, Moldavsko a Afganistan. Rozvojová pomoc sa tak stala súčasťou širšie definovanej bezpečnostnej politiky Slovenska.

ANGAŽOVANIE DIPLOMACIE V KONFLIKTNÝCH REGIÓNOCH

Z mimoeurópskych konfliktných regiónov zaujímal v bezpečnostnej politike najdôležitejšie miesto Blízky východ, s dôrazom na konflikt v Sýrii a iránsky nukleárny program. V súvislosti s Iránom bola slovenská bezpečnostná politika v súlade so stanoviskami EÚ. Slovensko sa výrazne neangažovalo v procese negociácií Únie s Iránom či negociácií vo formáte P5 + 1. Po uzatvorení dohody o iránskom jadrovom programe vydalo ministerstvo stanovisko, v ktorom dohodu privítalo a vyzdvihlo aktivity vysokej predstaviteľky EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Catherine Ashtonovej, ako aj ústretový prístup iránskej strany.⁸

V súvislosti s konfliktom v Sýrii zaujímalo Slovensko pomerne pasívne stanovisko. Takýto postoj mal pravdepodobne aj politické motívy, ktoré vyplývali z vysokej miery odporu slovenskej verejnosti k potenciálnej intervencii: podľa prieskumov verejnej mienky až 85 % opýtaných odmietalo akúkoľvek angažovanosť v tejto súvislosti.⁹ Premiér Robert Fico vyhlásil, že Slovensko vojenský zásah podporí iba v prípade splnenia dvoch podmienok – „ak budú naozaj preukázateľné dôkazy o použití chemických zbraní, čo teraz nie sú, a ak bude mať vojenský zásah mandát Bezpečnostnej rady OSN“¹⁰. Následnú dohodu USA a Ruska o likvidácii sýrskych chemických zbraní Slovensko privítalo.¹¹ Konkrétna vojenská angažovanosť SR sa však v žiadnej relevantnej diskusii neobjavila, a to nielen pre chýbajúcu politickú vôľu, ale aj obmedzené možnosti Ozbrojených síl SR participovať na leteckej operácii v takej podobe, v akej bola plánovaná.

BIELA KNIHA MINISTERSTVA OBRANY

Rok 2013 bol v podmienkach Ministerstva obrany (MO) SR obdobím vydania strategického bezpečnostnopolitického dokumentu s názvom „Biela kniha o obrane Slovenskej

8 MZVaEZ SR privítalo dohodu v Ženeve. MZVaEZ SR, 25. 11. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=5&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_FBAD5265EBDBFA61C1257C2E00442D39](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=5&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_FBAD5265EBDBFA61C1257C2E00442D39) (prístup: 21. 7. 2014).

9 *Transatlantic Trends* 2013, c. d.

10 R. Fico: Bez mandátu BR OSN Slovensko vojenský zásah v Sýrii nepodporí. In: *Teraz.sk*, 7. 9. 2013, <http://www.teraz.sk/slovensko/fico-syria-slovensko-osn/57541-clanok.html> (prístup: 7. 9. 2013).

11 Vyhlásenie MZVaEZ SR k dohode USA a Ruskej federácie o likvidácii chemických zbraní v Sýrii. MZVaEZ, 15. 9. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=7&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_DDC9874E0F2D7E97C1257BE7004F6F45](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=7&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_DDC9874E0F2D7E97C1257BE7004F6F45) (prístup: 15. 9. 2013).

republiky¹². Išlo o jeden z najdôležitejších koncepčných výstupov ministerstva obrany, ktorý vláda schválila 26. júna 2013. Biela kniha je štandardným nástrojom hodnotenia bezpečnostnej politiky a ozbrojených síl štátov, ako aj definovania priorít politik a ďalšieho rozvoja ozbrojených síl. Túto ambíciu mal uskutočniť i tento materiál: „Biela kniha o obrane ako produkt strategického hodnotenia obrany predovšetkým hodnotí, ako a v akých podmienkach prebiehala transformácia OS SR, ako sa premietala do ich schopnosti naplňovať úlohy. Zároveň definuje, aké úlohy budú plniť v budúcom desaťročí a čo potrebujú na to, aby ich plnohodnotne splnili.“¹³ Konečná podoba dokumentu však tieto ambície neplní v stanovenom rozsahu.

Podoba, ktorú schválila vláda, vychádza z pracovného dokumentu, ktorý minister obrany „zdedil“ po svojom predchodcovi a na ktorom pracovali odborníci z ministerstva obrany, ale aj ďalších inštitúcií od septembra 2010. Podľa hodnotenia M. Glváča „predchádzajúca biela kniha bola veľmi politická a nereálna, ale z toho dobrého sme vychádzali“¹⁴. Hoci minister opakovane argumentoval politickým charakterom dokumentu, nikdy verejne neprezentoval, ktoré časti považuje za „politické“. Konečná verzia dokumentu sa približne na 80 % zhoduje s pôvodnou pracovnou verzou. K najväčším zmenám patrí doplnenie kapitoly o vojenských tradíciách Slovenska a výrazné zovšeobecnenie plánov rozvoja ozbrojených síl, ktoré neriešia budúcnosť Ozbrojených síl SR detailne, podľa určeného časového harmonogramu a s plánovanými finančnými prostriedkami. Záverečná časť, ktorú možno charakterizovať aj ako výhľad do budúcnosti, je v podstate súhrnom toho, aké spôsobilosti by bolo treba budovať a aké zbraňové systémy modernizovať.

K pozitívam dokumentu patrí charakteristika stavu ozbrojených síl, ktorá bola prezentovaná ešte v auguste 2011 v dokumente Východiská strategického hodnotenia obrany Slovenskej republiky¹⁵, čiže bola vypracovaná ešte počas vlády Ivety Radičovej. Išlo vôbec o prvú diskusiu v ére samostatného Slovenska o reálnom stave ozbrojených síl. Následné zistenia, ktoré prezentuje biela kniha, boli a sú alarmujúce. Podľa dokumentu sa nespĺnili základné ciele modernizácie Ozbrojených síl SR v žiadnej zo stanovených kategórií – personál, výzbroj a modernizácia, vojenské spôsobilosti. Konštatujú sa základné príčiny tohto stavu:

- dlhodobá nerovnováha medzi úlohami obrany štátu, ktoré narastajú, a úrovňou ich zdrojového zabezpečenia, ktorá v ostatných rokoch výrazne klesá,
- nižšia úroveň efektívnosti využívania dostupných zdrojov, často ovplyvňovaná aj neprimeranými požiadavkami na rozvoj ozbrojených síl,
- neefektívne obranné plánovanie pri absencii rámca dlhodobého rozvoja.¹⁶

Dokument (správne) poukazuje na nereálnosť doterajších plánov a takzvaných modelov (Model 2010, Model 2015)¹⁷, predovšetkým z dôvodu nedostatočnej poli-

12 *Biela kniha o obrane Slovenskej republiky*. Bratislava: Ministerstvo obrany SR, 2013, 138 s., <http://www.mod.gov.sk/bielakniha/> (prístup: 21. 7. 2013).

13 Tamže, s. 16.

14 Glváč: Biela kniha bude mať dve časti, jedna bude tajná. In: *Pravda*, 13. 12. 2012, <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/252288-glvac-biela-kniha-bude-mat-dve-casti-jedna-bude-tajna/> (prístup: 21. 7. 2014).

15 *Východiská strategického hodnotenia obrany Slovenskej republiky*. MO SR, 2011, <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=20144> (prístup: 21. 7. 2014).

16 *Biela kniha o obrane Slovenskej republiky*, c. d., s. 17.

17 Tamže, s. 24 – 25.

tickej vôle priradiť k plánom relevantné – a v plánovacích dokumentoch deklarované – zdroje.

Najväčšie nedostatky dokumentu sa nachádzajú v časti, ktorá má riešiť nepriaznivý stav a mala by ponúknuť riešenia. Biela kniha rezignovala na hlbšiu transformáciu ozbrojených síl. Zdá sa, že najdôležitejším cieľom je zachovanie *de facto* súčasného stavu s nezmeneným zdrojovým rámcom. Dokument neponúka rozvoj spôsobilostí, navyše negarantuje ani zachovanie tých súčasných, hoci je to jeho zámerom. Ciele sú *a priori* definované minimalisticky, pasívne, politicky defenzívne, tradicionalisticky a nie transformačne. Biela kniha neprináša nový pohľad ani na riešenia situácie Ozbrojených síl SR. Nedefinuje žiadne zmeny, transformáciu, v podstate zachováva súčasnú štruktúru a spôsobilosti, neurčuje priority, na ktoré by sa ozbrojené sily mali sústrediť. Nereaguje na vývoj bezpečnostného prostredia vo svete, na postupnú transformáciu NATO, vrátane obmedzovania veľkých a dlhodobých operácií mimo teritória Aliancie.¹⁸ Namiesto toho sa biela kniha sústreďuje na budovanie ozbrojených síl na základe podmienok, ktoré platili v minulej dekáde. Očividne sa nenašla ani politická vôľa, resp. odvaha na prioritizáciu, t. j. na definovanie najdôležitejších spôsobilostí, a dokument úplne ignoroval nevyhnutnú redukciu podporných štruktúr, základní, prípadne selektovaných zložiek ozbrojených síl. Tým rezignuje na riešenie situácie, z dôvodu ktorej bol proces celého strategického hodnotenia obrany v roku 2010 spustený, pričom východisko z tohto stavu mala poskytnúť práve biela kniha.

Popri obsahových a strategických nedostatkoch vedenie ministerstva samotný dokument verejne neprezentovalo, ako je to štandardné v európskych krajinách, v ktorých prezentácia takýchto strategických dokumentov patrí k najdôležitejším udalostiam strategickej komunikácie s verejnosťou, so spojencami a s odbornou komunitou. Samotný fakt je o to prekvapivejší, že ministerstvo bielu knihu označovalo za svoj najdôležitejší strategický dokument, no reálna prezentácia tomu nenasvedčovala. Po jej schválení mal nasledovať štandardný brífing nielen pre bezpečnostnú komunitu, ale aj pre diplomatov a miestne a medzinárodné médiá. Význam, ktorý ministerstvo bielej knihe pripisuje, odzrkadľuje aj skutočnosť, že oficiálna anglická verzia dokumentu bola publikovaná až s niekoľkomesačným oneskorením.

Problémom je, že ministerstvo rezignovalo i na plnenie krátkodobých plánov, ktoré si samo v bielej knihe vytýčilo. Podľa Harmonogramu implementácie základných opatrení¹⁹ mala byť okrem iných opatrení prehodená a aktualizovaná Obranná stratégia SR a koncepcia systému rozvoja obrany štátu, zrealizovaná redukcia podporných a zabezpečovacích útvarov a jednotiek a vypracovaná koncepcia rozvoja vzťahov s verejnosťou. Plný zoznam krátkodobých a strednodobých plánov je súčasťou príloh dokumentu. Je evidentné, že takmer nič z vytýčených cieľov sa nerealizovalo.

18 Ukrajinsko-ruská vojna tieto trendy len posilnila, naštartovala ich však približne šesť rokov predtým zmena amerického strategického myslenia.

19 Biela kniha o obrane Slovenskej republiky, c. d., s. 130.

MODERNIZÁCIA OZBROJENÝCH SÍL

Čo sa týka modernizácie ozbrojených síl, deklarované navýšenie podielu na modernizáciu a rozvoj v rámci celkového rozpočtu ministerstva obrany nemalo v roku 2013 hmatateľný výsledok. Jediným významným momentom, ktorý vedenie ministerstva odkomunikovalo ako modernizáciu, bol nákup dvoch ľahkých transportných lietadiel L-410 v hodnote 9,8 milióna eur.²⁰ Pravdepodobnou inšpiráciou na nákup bolo zvýšenie približne 10 miliónov eur na konci roka 2012 a snaha ich minúť. Hoci samotný nákup možno hodnotiť pozitívne, modernizácia transportného lietadlového parku s krátkym doletom nepatrí k najdôležitejším prioritám modernizácie Ozbrojených síl SR.

Ambicióznejším a koncepcnejším riešením a správnym krokom vpred by bolo prezbrowenie jedného práporu pozemných síl do konca roka 2015, čo predstavovalo jeden z mála konkrétnych záväzkov prezentovaných v bielej knihe. Podľa slov ministra obrany „to bude doteraz najväčší vklad do rozvoja ozbrojených síl od ich vzniku“²¹. Problematická je však realizácia tejto ambície.

ROZPOČET NA OBRANU

Ďalším problematickým bodom, ktorý však má dlhodobý charakter, je obranný rozpočet. Na rok 2013 bol na úrovni 750 miliónov eur²² a podľa zákona o štátnom rozpočte na rok 2014 pokles pokračuje²³. Hoci nízke výdavky na obranu nie sú novým fenoménom, počas pôsobenia ministra Glváča podiel obranných výdavkov na HDP klesol najviac v histórii, a to z úrovne 1,14 na 1,01 % HDP. Navyše sa minister vzdal politického boja či nátlaku v záujme zvyšovania obranného rozpočtu, čo je v politických dejinách SR takisto bezprecedentné. Stotožnil sa s názorom predsedu vlády R. Fica, že „hoci armáda plní mnohé významné činnosti a úlohy, verejnosť by pravdepodobne neprijala, keby sme sa dnes na úkor iných oblastí pokúšali ponúkať finančné prostriedky do modernizácie vojenskej techniky“²⁴. Zároveň premiér potvrdil, že minister „netlačí na vládu, aby mu dala z rozpočtu viac finančných prostriedkov“.

Popri absolútnej výške obranných výdavkov je ďalším kľúčovým údajom podiel výdavkov na modernizáciu a rozvoj Ozbrojených síl SR. Práve v tejto otázke sa minister rozhodol kompenzovať problém nízkych výdavkov deklarovaným navýšením

20 Kúpou dvoch lietadiel L-410 sa môžeme chváliť, tvrdí Glváč. In: *Pravda*, 7. 1. 2013, <http://spravy.pravda.sk/domace/clanok/252677-kupou-dvoch-lietadiel-l-410-sa-mozeme-chvalit-tvrdi-glvac/> (prístup: 21. 7. 2014).

21 M. Glváč chce do volieb vyzbrojiť jeden prápor pozemných síl. In: *Teraz.sk*, 12. 2. 2013, <http://www.teraz.sk/slovensko/glvac-obrana-vojaci/37418-clanok.html> (prístup: 21. 7. 2014).

22 Rozpočet rozpočtovej kapitoly Ministerstva obrany SR na rok 2013. MO SR, 2012, <http://www.mod.gov.sk/rozpocet-rozpoctovej-kapitoly-ministerstva-obrany-sr-na-rok-2013/> (prístup: 21. 7. 2014).

23 Rozpočet rozpočtovej kapitoly Ministerstva obrany SR na rok 2014. MO SR, 2013, <http://www.mod.gov.sk/rozpocet-rozpoctovej-kapitoly-ministerstva-obrany-sr-na-rok-2014/> (prístup: 21. 7. 2014).

24 Armáde vláda vezme 50 miliónov. Na poriadnu modernizáciu peniaze nebudú. In: *Hlavné správy*, 30. 10. 2012, <http://www.hlavnespravy.sk/r-fico-na-vyznamnejsiu-modernizaciju-armady-nie-su-peniaze-2/43147/> (prístup: 21. 7. 2014).

tejto kapitoly. Všeobecne uznávaná minimálna úroveň je 20 % celkových obranných výdavkov, Slovensko však na základe ich dramatického znižovania a paralelnej konzervácie nevhodných štruktúr a spôsobilostí ozbrojených síl disponovalo s úrovňou nižšou ako 10 %.²⁵ Podľa ministra Glváča išlo z rozpočtu v roku 2011 približne 8 % do vybavenia, „v roku 2012 už boli (výdavky na modernizáciu a rozvoj – pozn. autora) na úrovni 9, skoro 10 %. Tento rok [2013] sme na úrovni 14,51 a ďalší rok [2014] máme vyše 15,9 % do výzbroje a výstroja“²⁶. Ak by sa tento vývoj preukázal ako udržateľný a reálny, bol by to posun správnym smerom. Naproti tomu však nebolo prezentované, čo konkrétne to znamená, do akých projektov sa investovalo, aký rozvoj tieto presuny priniesli. Tento stav pritom navodzuje podozrenie, že nedošlo k reálnemu navýšeniu zdrojov na modernizáciu a rozvoj, ale len k štatistickému presunu prostriedkov medzi jednotlivými rozpočtovými kapitolami.

(RE)ORGANIZÁCIA MINISTERSTVA OBRANY

V súvislosti s činnosťou ministerstva obrany v roku 2013 bola problematická takisto personálna politika rezortu. Poznačilo ju časté striedanie na kľúčových manažérskych postoch, napríklad na pozícii národného riaditeľa pre vyzbrojovanie, ktorá patrí k najkľúčovejším z pohľadu modernizácie, ale aj medzinárodnej spolupráce. Rok 2013 bol svedkom straty kvalifikovaného personálu i na zastupiteľstvách v zahraničí. Stálu delegáciu SR pri NATO vedú špičkoví a medzinárodne uznaní odborníci vrátane veľvyslancov, delegovalo ich však MZVaEZ. Na slovenskej stálej delegácii niekoľko mesiacov chýbal vedúci sekcie obrany a stále chýba zamestnanec zodpovedný za operácie na stálej misii pri OSN v New Yorku, ktorý bol stiahnutý koncom roka 2013. Stalo sa to napriek skutočnosti, že Slovensko má takmer 160 vojakov v misii OSN na Cypre, ktorá sa po významnej redukcii slovenského kontingentu v Afganistane stáva najpočetnejšou. Z pohľadu manažmentu úloh tak stiahnutie diplomata z misie, ktorá koordinuje angažovanosť na Cypre, nebolo najšťastnejšie, keďže pre špecifickosť agendy túto úlohu nemôže prevziať iný diplomat.

Charakteristické pre rok 2013 boli aj časté organizačné zmeny na ministerstve. Pozitívne možno hodnotiť znovuobnovenie Inštitútu bezpečnostných a obranných štúdií. Približne po roku sa však začali realizovať organizačné zmeny, keď bol inštitút preradený z politického vedenia ministerstva pod Akadémiu ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši, s následnou výraznou obmenou odborného kolektívu. To logicky vyvoláva otázky, či vo vedení ministerstva existuje koncepcia fungovania takehoto think-tanku. Kladne možno hodnotiť vytvorenie organizačnej zložky pre budúce predsedníctvo SR v Rade EÚ v roku 2016.

25 *Východiská strategického hodnotenia obrany Slovenskej republiky*, c. d.

26 Ministerstvo obrany dá zo svojho rozpočtu viac na výzbroj a techniku. In: *Teraz.sk*, 10. 10. 2013, <http://www.teraz.sk/slovensko/ministerstvo-obrany-rozpocet-2014/60873-clanok.html> (prístup: 21. 7. 2014).

MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

Jednou z kľúčových odborných otázok, ktoré sa v roku 2013 intenzívne komunikovali na politickej úrovni, bola medzinárodná spolupráca, predovšetkým bilaterálna s Českou republikou a regionálna s krajinami V4. Ide o časovo náročnú problematiku vzhľadom na politický, finančný a právny kontext. Napriek podpísaniu viacerých dohôd – napríklad medzivládnej dohody o spolupráci na rozvoji obrany s Českou republikou – reálne výsledky neprichádzali ani v obmedzenej miere. Najdôležitejším prvkom bola pokračujúca príprava na uvedenie spoločnej stredoeurópskej bojovej skupiny do „stand-by“ fázy na šesť mesiacov v roku 2016. Dohoda o vytvorení spoločnej bojovej skupiny V4 bola podpísaná v roku 2011, súčasné vedenie ju nespochybnilo.²⁷ Pozitívne sa dá hodnotiť pokračujúca príprava skupiny, rezervy sú však v strategickom myslení, čo sa týka dlhodobej udržateľnosti. Hoci v drvivej väčšine prípadov sú bojové skupiny EÚ efemérne a vytvárané na šesťmesačné obdobie, bezpečnostná komunita v strednej Európe už dlhodobo podporuje zachovanie aspoň rámcových spôsobilostí v záujme toho, aby sa nevytratil potenciál a investovaná energia. Na strane ministerstva obrany však v roku 2013 nebolo možné identifikovať akúkoľvek snahu v tomto smere.

PRÍTOMNOSŤ OZBROJENÝCH SÍL SR V ZAHRANIČÍ

Účast príslušníkov Ozbrojených síl SR na zahraničných operáciách bola politickým vedením ministerstva aj v roku 2013 označovaná za „plnenie záväzkov voči spojencom“. Hoci žiadny reálny záväzok v rámci NATO, EÚ či OSN participovať na zahraničných misiách neexistuje, táto téza už roky úspešne prežíva v politickej debate na Slovensku a je politicky využívaná ako protiváha nízkeho rozpočtu na obranu.

Ozbrojené sily SR v roku 2013 participovali na misiách NATO, EÚ a OSN v celkovom počte 430 vojakov, kým mandát ich malo spolu 836. Oproti predchádzajúcemu roku to znamená pokles o 20 vojakov. Početne, vojensky aj politicky najdôležitejším kontingentom bola slovenská účasť na misii ISAF v Afganistane, ďalej na misii OSN UNFICYP na Cypre a na treťom mieste je misia EÚ Althea v Bosne a Hercegovine. V Afganistane bolo nasadených viac ako 50 % z celkového počtu vojakov v zahraničí (spolu 235 príslušníkov OS SR v misiách NATO), 157 vojakov slúžilo na Cypre a 35 v Bosne a Hercegovine.²⁸ Najdôležitejšou zmenou bola modifikácia charakteru pôsobenia slovenských jednotiek v Afganistane, kde oveľa väčšiu váhu získali podporné, výcvikové a poradenské aktivity poskytované afganským ozbrojeným silám, ako aj pokračujúce nasadenie príslušníkov 5. pluku špeciálneho určenia (prvá jednotka špeciálnych síl bola nasadená v Afganistane v septembri 2011).

Celkovo sa nasadenie príslušníkov OS SR v roku 2013 vyznačovalo vysokou mierou kontinuity s predchádzajúcimi rokmi. Najdôležitejšou zmenou bola postupná kvali-

27 Krajiny V4 do roku 2016 vytvoria spoločnú bojovú skupinu. In: *Sme*, 12. 5. 2011, <http://www.sme.sk/c/5890245/krajiny-v4-do-roku-2016-vytvoria-spolocnu-bojovu-skupinu.html> (prístup: 21. 7. 2014).

28 *Ročenka Ministerstva obrany SR 2013*. Bratislava: Ministerstvo obrany SR, 2014, s. 77, http://issuu.com/ministerstvoobranysr/docs/rocenka_mo_sr_2013 (prístup: 21. 7. 2014).

tatívna modifikácia účasti v Afganistane. Ani na MZVaEZ, ani na MO neprebiehala diskusia o komplexnej koncepcii pôsobenia SR v zahraničných misiách, preto nie je možné očakávať zásadnejšiu zmenu, resp. priblíženie zahraničných misií k zahraničnopolitickým prioritám či záujmom ozbrojených síl. Jedinou spornou misiou je UNFICYP na Cypre, avšak aj v tejto súvislosti ešte v októbri 2012 štátny tajomník ministerstva obrany M. Koterec vyhlásil, že žiadne serióznejšie zmeny sa nechystajú.²⁹

NAMIESTO ZÁVERU

Rok 2013 bol v oblasti bezpečnostnej politiky rokom kontinuity: Slovenská republika prostredníctvom MZVaEZ pri kľúčových témach medzinárodnej bezpečnosti (Sýria, Irán) prispôsobila svoje politiky a stanoviská predovšetkým Európskej únii. Slovensko pokračovalo v aktívnej úlohe, ktorú zohrávalo v oblasti reformy bezpečnostného sektora. Tá sa stala najdôležitejšou globálnou témou našej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Podobne existovala kontinuita, ale zároveň nastávala postupná modifikácia na základe zmien stratégií a prístupov NATO v súvislosti s misiami v zahraničí, predovšetkým v prípade ISAF v Afganistane.

Na úrovni ministerstva obrany to bol rok prijatia najdôležitejšieho strategického dokumentu poslednej dekády, Bielej knihy o obrane SR. Hoci pôvodnou ambíciou bielej knihy bolo riešenie problémov slovenských ozbrojených síl, vrátane ponúknuťia perspektívy pre dlhodobý rozvoj, reálna záverečná podoba dokumentu s touto ambíciou nekorešponduje a nespĺňa ju. Pokiaľ ide o tento aspekt, treba rok 2013 na ministerstve obrany hodnotiť ako premárnenú šancu.

29 M. Koterec: Výrazné znížovanie počtu vojakov na Cypre momentálne nehrozí. In: *Hlavné správy*, 8. 10. 2013, <http://www.hlavnespravy.sk/m-koterec-vyrazne-znizovanie-poctu-vojakov-na-cypre-momentalne-nehrozi/35985/> (prístup: 21. 7. 2014).

II.

PRIORITNÉ OBLASTI
ZAHRANIČNEJ POLITIKY

VYŠEHRADSKÁ SKUPINA V ROKU 2013: ÚSPECHY V TIENI VILNIUSKEHO SAMITU

TOMÁŠ STRÁŽAY

Vyšehradská skupina sa mohla v roku 2013 preukázať niekoľkými úspechmi. Na úrovni Európskej únie pokračovala koordinácia postojov pred dôležitými summitmi. V energetike, ktorá predstavuje ďalšiu z prioritných oblastí spolupráce v rámci V4, boli podniknuté konkrétne kroky na vytvorenie regionálneho trhu s plynom. V oblasti bezpečnosti a obrany pokračovala príprava vyšehradskej bojovej skupiny EÚ, ktorej vytvorenie by malo prispieť k presahu V4 aj do oblasti tzv. tvrdej bezpečnosti, kde sa spolupráci zatiaľ veľmi nedarilo. Popri prehlbovaní vnútornej kohézie v rámci vyšehradskej štvorky sa dynamickému poľskému a takisto maďarskému predsedníctvu darilo rozvíjať spoluprácu s inými partnermi vo formáte V4+. V oblasti zahraničnej politiky bol pre V4 satisfakciou vstup Chorvátska do Únie, keďže podpora politiky rozširovania dlhodobu patrí k prioritám skupiny. Veľké očakávania boli od samitu EÚ o Východnom partnerstve (VP), ktorý sa konal v novembri. A práve výsledky Vilniuskeho samitu a vývoj po ňom ovplyvnili spoluprácu V4 s krajinami VP i samotnú skupinu aj počas nasledujúceho roka 2014.

VILNIUSKY SAMIT VÝCHODNÉHO PARTNERSTVA A V4

Ambíciou textu nie je zhodnotiť výsledky samitu vo Vilniuse, avšak treba zdôrazniť, že očakávania vyšehradských partnerov v súvislosti s podpísaním asociačnej dohody s EÚ dnes už bývalým prezidentom Viktorom Janukovyčom boli pomerne

jednoznačné. Po tom, ako sa Arménsko rozhodlo v prospech colnej únie s Ruskom (Bieloruskom a Kazachstanom), zostávalo udržanie Ukrajiny v rámci konceptu Východného partnerstva kľúčové. Ukrajina predstavuje nielen najväčší štát spo- medzi partnerov EÚ vo východnom susedstve, ale v porovnaní s ostatnými dvomi „premiantmi“ – Moldavskom a Gruzínskom – mohla ešte koncom roka 2013 deklarovať teritoriálnu integritu. „Plán B“ síce existoval, ale nebola mu venovaná príliš veľká pozornosť. Hoci koncept Východného partnerstva vznikol na podnet Poľska a Švédska, hlásili sa k nemu unisono všetky krajiny V4 (predstavené bolo napokon v rámci českého predsedníctva v EÚ). Spolupráca s krajinami VP bola preto prirodzene rozvinutá v poľskom i maďarskom programe predsedníctva vo V4.¹ Popri podporných politických deklaráciách, ktorých bolo vo formáte V4 prijatých aj v roku 2013 hneď niekoľko, a pravidelnom ministerskom samite V4 a predstaviteľov krajín VP (koná sa spravidla na jar) predstavoval významný faktor v spolupráci s východnými susedmi aj úspešne fungujúci program Medzinárodného vyšehradského fondu Vyšehrad pre Východné partnerstvo (V4EaP), zahŕňajúci hneď niekoľko úrovní grantových schém. Dôležitosť formátom zameraným na Východné partnerstvo dodávali svojou prítomnosťou aj zástupcovia Európskej komisie – na samitoch ministrov zahraničných vecí krajín V4 a VP sa zúčastnila vysoká predstavi- teľka EÚ pre zahraničné záležitosti a bezpečnostnú politiku Catherine Ashton, ako aj komisár pre rozširovanie a susedskú politiku Štefan Füle. V májovom spoločnom vyhlásení, pod ktoré sa podpísali aj zástupcovia Írska a Litvy (ako krajín predse- dajúcich EÚ v roku 2013), ministri zahraničných vecí jednoznačne vyjadrili nádej, že na novembrovom samite VP vo Vilniuse Ukrajina podpíše asociačnú dohodu vrátane Dohody o prehlbenej a komplexnej zóne voľného obchodu (DCFTA). Koncept Východného partnerstva pritom označili za zmysluplný a životaschopný, s jednoznačne pozitívnou perspektívou.² Partnerstvu boli sčasti venované i ďalšie stretnutia vo formáte V4 +, pričom aj tu prevládal zreteľne optimistický tón – spo- meňme napríklad februárové stretnutie V4 + Baltické krajiny + Severské krajiny³ či dokonca stretnutie vo formáte V4 + Japonsko, ktoré sa konalo v júni⁴. Samotnej Ukrajine bolo venované októbrové vyhlásenie ministrov zahraničných vecí krajín V4, v ktorom ocenili pokrok, ktorý Ukrajina dosiahla v reformnom procese, a sku- točnosť, že priblíženie sa k Únii je spoločným záujmom vlády, opozície i občianskej spoločnosti na Ukrajine.⁵

1 2012/2013 Polish Presidency – Visegrad 4 integration and cohesion, <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/2012-2013-polish> (prístup: 10. 7. 2014); Hungarian Presidency in the Visegrad Group (2013–2014), <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-program-s/20132014-hungarian> (prístup: 10. 7. 2014).

2 Joint statement on the Eastern Partnership of the foreign ministers of the Visegrad Group, Ireland and Lithuania. Krakov a Wieliczka 17. 5. 2013, <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2013/joint-statement-on-the> (prístup: 7. 7. 2014).

3 Meeting of foreign ministers of the Visegrad, Nordic and Baltic states – Co-Chair's statement. Gdansk 20. 2. 2013, <http://www.msz.gov.pl/resource/eb1b882a-1d7e-4b66-b326-8f1b17da98a9:JCR> (prístup: 7. 7. 2014).

4 Visegrad Group plus Japan joint statement – Partnership based on common values for the 21st century. Varšava 16. 6. 2013, <http://www.mofa.go.jp/files/000006466.pdf> (prístup: 17. 7. 2014).

5 V4 declaration on Ukraine, 3. 10. 2013, <http://v4hupres.gov.hu/v4-declaration-on-ukraine> (prístup: 7. 7. 2014).

Samotné výsledky Vilniuskeho samitu možno v tomto kontexte považovať za výrazné rozčarovanie, a to aj napriek posilneniu väzieb s Gruzínskom a Moldavskom. Bolo zrejmé, že koncept Východného partnerstva bude potrebovať značnú rekalibráciu, pričom nepodpísanie asociačnej dohody Viktorom Janukovyčom spoluprácu Ukrajiny s Úniou síce formálne nepozastavilo, ale posunulo ju na inú kvalitatívnu úroveň. Priama reflexia výsledkov Vilniuskeho samitu na úrovni V4 sa však neuskutočnila – k prvému spoločnému vyhláseniu došlo až 12. decembra, teda v období, keď už boli protirežimové demonštrácie v Kyjeve a iných ukrajinských mestách v plnom prúde. Reakcia prišla nielen pomerne oneskorene, ale bola zameraná skôr na všeobecné konštatovania, respektíve apely než na návrhy konkrétnych riešení. Jeden z týchto apelov smeroval aj k EÚ, ktorá podľa ministrov mala zohrať úlohu mediátora medzi znepriatelenými krajinami.⁶ Situácia sa výrazne zmenila až v prvých mesiacoch roka 2014, ktoré boli na spoločné vyhlásenia pomerne bohaté. Objavil sa však iný problém – postoje niektorých krajín V4 nie celkom korešpondovali s obsahom týchto vyhlásení. To je však už téma na príspevok analyzujúci Vyšehradskú skupinu v roku 2014.

Vilniuský samit do istej miery zatienil aj pozitívne výsledky, ktoré sa podarilo dosiahnuť v oblasti spolupráce s krajinami západného Balkánu. Pozitívnym faktom i signálom pre ďalšie krajiny regiónu bol vstup Chorvátska do Európskej únie, ktorý dlhodobo podporovali aj všetky krajiny V4. Takmer v predvečer dátumu vstupu, ktorý bol stanovený na 1. júla, vydali ministri zahraničných vecí V4 a Chorvátska spoločné vyhlásenie, v ktorom sa zaviazali prehlbovať integračný proces v rámci EÚ, ďalej podporovať politiku rozširovania a posilňovať spoluprácu medzi V4 a Chorvátskom ako novou členskou krajinou.⁷ Vôľa udržať pozitívny impulz v oblasti politiky rozširovania je zreteľne prítomná aj v spoločnom vyhlásení ministrov zahraničných vecí krajín V4 a západného Balkánu, vydaného v súvislosti s usporiadaním už tradičného spoločného stretnutia.⁸ Ministri v ňom ocenili pokrok, ktorý dosiahla Čierna Hora v negociačnom procese, a s nádejou sa vyslovili k prebiehajúcemu dialógu medzi Belehradom a Prištinou, pričom vyjadrili presvedčenie o skorom spustení prístupových rozhovorov Srbska s Úniou (stalo sa tak v januári 2014). Popri už tradičných aktéroch z prostredia Európskej komisie a ďalších európskych krajín možno za novum „západobalkánskeho“ samitu označiť pozvanie zástupcov Spojených štátov a Turecka, čo vytvára predpoklady na intenzívnejšie zapojenie obidvoch – pre V4 mimoriadne dôležitých – krajín do spolupráce s Vyšehradskou skupinou. V kontexte rozvoja spolupráce s krajinami západného Balkánu možno naďalej pozitívne hodnotiť pokračovanie procesu etablovania tzv. západobalkánskeho fondu, ktorého vzorom je práve Medzinárodný vyšehradský fond, aj keď v roku 2013 sa podarilo dosiahnuť iba čiastkové výsledky.

6 *Statement of Visegrad foreign ministers on the situation in Ukraine*, 12. 12. 2013, http://www.ms.gov.pl/en/news/foreign_ministers_of_the_visegrad_group_issue_joint_statement_on_situation_in_ukraine (prístup: 7. 7. 2014).

7 *Joint declaration of the foreign ministers of the Visegrad countries and Croatia on the occasion of the Croatian accession to the EU*. Budapešť 26. 6. 2013, <http://v4hupres.gov.hu/v4-croatia-joint-declaration> (prístup: 7. 7. 2014).

8 *Joint statement of ministers of foreign affairs of the Visegrad Group on the Western Balkans*. Gödöllő 31. 10. 2013, <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2013/joint-statement-of-the-131107> (prístup: 10. 7. 2014).

KOORDINÁCIA NA ÚROVNI EÚ

Spokojnosť vyšehradských krajín s rozpočtovými podmienkami dohodnutými na obdobie rokov 2014 – 2020 možno takisto považovať za prejav životaschopnosti koordináčného mechanizmu V4 na úrovni EÚ. Hoci v prípade finančnej perspektívy dokázali krajiny V4 nájsť spoločnú reč i s ďalšími (novými) členskými krajinami (v rámci platformy priateľov kohéznej politiky), postoj k prehlbovaniu európskej integrácie bol u nich prinajmenšom prevažnú časť roka 2013 odlišný. Krajiny V4 sa naďalej nachádzali na rôznych orbitách európskej integrácie – začínajúc Slovenskom ako najintegrovanejšou krajinou a končiac Českou republikou, ktorej postoje boli počas vlády premiéra Nečasa zdržanlivé až negatívne. Aktuálnou zostala naďalej otázka spolupráce členov eurozóny (tzv. jadra) s krajinami na pomyselnnej periférii, kam patria s výnimkou Slovenska všetky ostatné vyšehradské krajiny. Ani jedna z nich sa euro prijať v najbližšom období nechystá, takže o tejto otázke sa zrejme bude diskutovať počas dlhšieho obdobia. Každá z troch vyšehradských krajín má pritom na opatrný postoj k otázke zavedenia spoločnej európskej meny vlastné dôvody: Poľsko má síce proeurópsku vládu, ktorá sa verejne hlási k spoločnej mene, otázka je však citlivá z vnútropolitického hľadiska, keďže si vyžaduje zmenu v ústave. Maďarsko je zo serióznej diskusie o zavedení eura v dohľadnom čase prakticky vylúčené z ekonomických dôvodov, keďže kríza naň dopadla spomedzi všetkých krajín V4 najvýraznejšie. Česká republika by síce spĺňala formálne podmienky, chýbala jej však politická vôľa.

Prezidentské voľby i jesenné voľby v Českej republike znamenali personálnu výmenu na poste prezidenta i zmenu v zložení vládnej koalície. V súvislosti s postojom Českej republiky k prehlbovaniu európskej integrácie išlo jednoznačne o pozitívnu zmenu, čo znamenalo tiež zmenu imidžu krajiny z euroskeptickej na proeurópsku. Boli tak vytvorené formálne predpoklady na spoločný postup vyšehradských krajín i v oblastiach, kde dosiaľ zastávali iné postoje ako Česká republika (napríklad v otázke fiškálneho kompaktu). Vo všeobecnosti možno konštatovať pokračujúcu snahu koordinovať postoje na úrovni EÚ vo formáte V4, a to tak pred zasadnutiami Európskej rady, ako aj Rady pre všeobecné záležitosti či Rady pre zahraničné záležitosti.

ČORAZ PERSPEKTÍVNEJŠIA SEKTOROVÁ SPOLUPRÁCA

Pokiaľ ide o sektorovú spoluprácu, možno vyzdvihnúť pokrok v energetike, ale aj intenzifikáciu spolupráce v oblasti bezpečnosti a obrany. Určitý posun nastal v dôležitej oblasti dopravy a priestorového plánovania. Zatiaľ čo v prípade energetiky môžeme hovoriť o konkrétnych výsledkoch, rozvoj spolupráce v oblasti bezpečnosti a obrany či infraštruktúry zostáva naďalej skôr v podobe plánovania. Samozrejme, spolupráca v rámci V4 sa týka aj ďalších sektorov, vzhľadom na obmedzený priestor sa však text sústreďuje iba na tie vybrané.

Vytvorenie regionálneho trhu s plynom má pre krajiny V4 zásadný význam, a to nielen z hľadiska prepojenia infraštruktúry, ale aj z hľadiska obmedzenia závislosti od dominantného dodávateľa, ktorým je Ruská federácia. Prijatie konkrétnej cestovnej

mapy na samite V4 možno považovať za jeden z dôležitých výsledkov poľského predsedníctva v skupine.⁹ V dokumente sú definované kroky, ktoré musia vyšehradské krajiny uskutočniť s cieľom vytvoriť regionálny trh, s dôrazom na odstránenie existujúcich bariér vo forme odlišných regulatívnych režimov, prepravných podmienok či tarifných systémov. Predpokladom na vytvorenie regionálneho trhu je tiež vybudovanie zodpovedajúcej infraštruktúry, predovšetkým interkonektorov spájajúcich Slovensko s Maďarskom a Slovensko s Poľskom. V prípade slovensko-maďarského prepojenia je termín spustenia prevádzky v cestovnej mape stanovený na rok 2015, v prípade slovensko-poľského interkonektora je to prelom rokov 2017/2018. Politickú podporu projektu má okrem iného zabezpečiť Fórum pre trh s plynom, ktorého založenie bolo tiež jedným z priamych výsledkov samitu. Dokument vyzdvihuje aj pripravenosť krajín V4 rozšíriť regionálny záber projektu na ďalšie štáty, pričom explicitne sú spomenuté pobaltské krajiny, Ukrajina, Rumunsko, Moldavsko a Chorvátsko. Rakúsko, ktorého význam z pohľadu diverzifikácie trás plynovodov je zásadný, v dokumente spomínané nie je. Pritom práve oblasť plynu by mohla byť tou, kde sa spolupráca vo formáte V4 + Rakúsko bude v budúcnosti rozvíjať.

Naopak v oblasti prepájania elektrizačných sústav k želanému výsledku nedošlo. Hoci tzv. market coupling sa úspešne realizoval medzi Slovenskom, Českom a Maďarskom (pričom pristúpil k nemu malo záujem aj Rumunsko), Poľsko napokon tento krok nepodniklo a rozhodlo sa užšie spolupracovať so severným susedom. Ani tento fakt, spolu s reálnou odlišnosťou energetických mixov krajín V4, neznižuje dôležitosť energetiky ako témy na vyšehradskú spoluprácu, či už ide o regionálny trh s plynom, prepájanie interkonektorov či užšiu spoluprácu v oblasti využívania jadrovej energie.

Ďalšou zo sektorových priorít s očakávaným dynamickým rozvojom je spolupráca v oblasti bezpečnosti a obrany. Nejde pritom len o predprípravnú fázu etablovania vlajkového projektu, ktorým je spoločná bojová skupina V4 v rámci EÚ, ale aj oblasť spoločného plánovania, vzdelávania či výcviku ozbrojených síl. Naďalej sa pritom kladie dôraz na oblasti, kde by mohol byť príspevok V4 v rámci NATO i EÚ najmarkantnejší a spolupráca najefektívnejšia. Práve spomínaným témam bolo venované spoločné vyhlásenie predsedov vlád vyšehradských krajín.¹⁰ Predchádzalo mu spoločné vyhlásenie ministrov obrany prijaté v Bruseli, v ktorom vyjadrili jednoznačný zámer posilniť prehĺbenou spoluprácou v rámci Vyšehradskej skupiny tak NATO, ako aj EÚ a prispieť konkrétnym spôsobom do ich misií. Popri už spomínanej spoločnej bojovej skupine je vyhlásenie zamerané na budovanie, respektíve posilnenie kapacít a spolupráce v oblasti logistiky, výzbroje či boja proti hrozbám v oblasti kyberpriestoru. Dôraz sa kladie takisto na spoluprácu v oblasti letectva a protiraketovej obrany, na sprístupňovanie spôsobilostí v súlade s princípmi smart defense a pooling and sharing.¹¹ Príspevkom zdôrazňujúcim posilnenie spolupráce v rámci NATO a Európskej bezpečnostnej a obrannej politiky

9 *Road map towards the regional gas market among Visegrad 4 countries*, <http://www.visegradgroup.eu/documents/official-statements> (prístup: 7. 7. 2014).

10 *Budapest joint statement of the Visegrad Group heads of government on strengthening the V4 security and defence cooperation*, https://www.premier.gov.pl/files/files/budapest_joint_statement_of_the_visegrad_group_heads_of_government_on_strengthening_the_v4_security_and_defence_cooperation.pdf (prístup: 10. 7. 2014).

11 *Joint statement of the V4 ministers of defence*. Brusel 4. 6. 2013, <http://www.visegradgroup.eu/documents/official-statements/joint-statement-of-the> (prístup: 7. 7. 2014).

(EBOP), ako aj komplementaritu prístupov oboch organizácií je spoločné vyhlásenie ministrov obrany krajín V4, Nemecka a Francúzska. Spoločné projekty, akými sú napríklad weimarská bojová skupina či pripravovaná bojová skupina V4, možno považovať v ich ponímaní za dôkaz, že aj v období uplatňovania reštriktívnej finančnej politiky možno prichádzať so zaujímavými iniciatívami, ktoré nielen posilnia regionálnu spoluprácu, ale tiež ich pozitívne vnímajú EÚ a NATO.¹² Vyhlásenie ministrov zahraničných vecí krajín V4 z apríla 2013 sa zasa zameriava primárne na oblasť EBOP, zdôrazňujúc potrebu posilnenia jej efektívnosti, vizibility a vplyvu.¹³

Oblasť infraštruktúry a priestorového plánovania už dlhšie patrí medzi priority sektorovej spolupráce, hoci konkrétne výsledky v podobe nových cestných či železničných prepojení sú naďalej skôr zriedkavosťou. Práve rozvoju spolupráce a plánovania v oblasti infraštruktúry by mala napomôcť pracovná skupina na vysokej úrovni pre infraštruktúru, ktorej založenie si stanovilo za cieľ práve maďarské predsedníctvo (etablovaná bola nakoniec v marci 2014). Počas celého roka 2013 pokračovala expertná spolupráca na vytvorení aktualizovanej spoločnej stratégie územného rozvoja V4 + 2, nadväzujúcej na predchádzajúci dokument z roku 2010.¹⁴

VARIABILNOSŤ FORMÁTOV V4 +

Spolupráca s nevyšehradskými krajinami realizovaná vo formáte V4 + získala v roku 2013 viacero nových dimenzií. Ešte počas poľského predsedníctva sa uskutočnil samit ministrov zahraničných vecí vo formáte V4 + Francúzsko a Nemecko, ktorý nielen symbolicky prepojal vyšehradskú štvorku a weimarskú trojku. Svojím spôsobom to znamenalo otvorenie sa novému rozmeru spolupráce s tzv. veľkými, a preto aj významnými členskými krajinami EÚ. Poľsko úspešne využíva pôsobnosť v oboch formátoch, pričom pre ostatné tri krajiny V4 je jeho pozícia sprostredkovateľa jednoznačne pozitívna, keďže zapájanie dvoch kľúčových krajín EÚ do mechanizmov spolupráce zvyšuje reputáciu V4 v rámci celej Únie.

Zreteľne perspektívnou sa ukazuje myšlienka pravidelných samitov V4 so severskými a pobaltskými krajinami vo formáte V4 + N5 + B3. Pobaltské, ale i severské krajiny predstavujú pre V4 prirodzených partnerov na spoluprácu v celej škále oblastí, od energetiky cez bezpečnosť až po spoluprácu s krajinami Východného partnerstva.

Celkom novú kvalitu získala spolupráca V4 s Japonskom, ktoré možno – vzhľadom na dlhodobý rozvoj kontaktov s V4 – považovať už za tradičného partnera.

12 *Cooperation in developing capabilities, solidarity in sharing responsibilities. Joint statement of the ministers of defence of the Czech Republic, Federal Republic of Germany, the French Republic, Hungary, the Republic of Poland and Slovak Republic after their meeting in Warsaw*, 6. 3. 2013, www.visegradgroup.eu/download.php?docID=251 (prístup: 7. 7. 2014).

13 *Declaration of the Visegrad Group foreign ministers – for a more effective and stronger common security and defence policy*. Bratislava 19. 4. 2013, <http://www.visegradgroup.eu/declaration-of-the-130419> (prístup: 7. 7. 2014).

14 *Společná strategie územního rozvoje států V4 + 2*, <http://www.v4plus2.eu/pdf/Spolecna-strategie-uzemniho-rozvoje-zemi-V4-2-21032014.pdf> (prístup: 10. 7. 2014). Stratégia bola napokon prijatá v marci 2014. Dokument *Common spatial development document of the V4 + 2 countries* z roku 2010 je dostupný napríklad na <https://www.nth.gov.hu/hu/media/download/391> (prístup: 10. 7. 2014).

Podpísaním obsiahleho vyhlásenia o partnerstve a spolupráci sa otvárajú možnosti na angažovanie sa Japonska aj v doteraz menej frekventovaných témach (spomeňme napríklad jeho zámer zapájať sa do podpory konceptu Východného partnerstva, oblasť bezpečnosti, podporu malých a stredných podnikov či spoluprácu v oblasti rozvojových politík).

Podporiť nepochybne treba spoluprácu s akýmkoľvek partnerom, ktorý má konkrétne zámery, opäť sa však otvára téma privilegovaného postavenia niektorých z nich, s ktorými by mali mať krajiny V4 čo najužšie kontakty. Zamyslieť sa nad tým treba aj v súvislosti s implementáciou Lisabonskej zmluvy a so zmenou hlasovacích pravidiel v Rade, keďže vyšehradské krajiny už v novembri 2014 stratia svoje doterajšie vplyvné postavenie (súčet ich hlasov sa rovnal hlasom Francúzska a Nemecka dohromady). Spôsob presadzovania spoločných záujmov a priorít vyšehradských krajín na úrovni Európskej únie bude teda iba prostredníctvom vytvárania *ad hoc* alebo dlhodobých koalícií s ďalšími členskými krajinami. Intenzifikácia kontaktov s európskymi partnermi by preto mala mať v tomto kontexte prioritu. Treba tiež zdôrazniť potrebu zohľadniť posilňovanie vnútornej kohézie skupiny – bez vnútornej súdržnosti nie je možné ani rozvíjať spoluprácu s ďalšími krajinami.

Podpora projektov s nevyšehradskými partnermi patrí tiež do kompetencie Medzinárodného vyšehradského fondu. Jeho druhým významným pilierom je práve podpora projektov slúžiacich na posilnenie vnútornej súdržnosti v rámci skupiny. Fond sa v roku 2013 vyznačoval intenzívnou činnosťou, vyzdvihnúť možno pokračujúce fundraisingové aktivity jeho vedenia zamerané predovšetkým na podporu projektov v krajinách Východného partnerstva. Význam fondu pre vyšehradskú spoluprácu ocenili v spoločnom októbrovom vyhlásení i premiéri krajín V4, ktorí sa rozhodli navýšiť jeho rozpočet o milión eur na celkovú sumu 8 miliónov.¹⁵

ZÁVEREČNÉ POZNÁMKY

Vyšehradská štvorka aj v roku 2013 preukázala, že je dynamickou regionálnou platformou zastrešujúcou viaceré oblasti a úrovne spolupráce. Jednou z nich je spolupráca s nevyšehradskými partnermi vo východnom susedstve EÚ zahrnutými do konceptu Východného partnerstva. Rozhodnutie bývalého ukrajinského prezidenta Janukovyča nepodpísať v novembri 2013 asociačnú dohodu s EÚ a následná eskalácia rusko-ukrajinského konfliktu má negatívny vplyv na rozvoj spolupráce s krajinami Východného partnerstva i samotný jeho koncept. Vyšehradská spolupráca je však natoľko mnohohrstevná, že jej pozitívnu dynamiku nemôže zásadným spôsobom ovplyvniť ani negatívny vývoj v takejto dôležitej oblasti. Nízka miera inštitucionalizácie V4 umožňuje vyšehradským krajinám flexibilne sa koncentrovať na tie oblasti, kde je spolupráca partnerov možná a žiaduca. Vyšehradská skupina nikdy nebola koherentným blokom krajín a zrejme ním nebude ani v budúcnosti – jej pridanou hodnotou a devízou je práve pružnosť a vôľa spolupracovať založená

15 Joint statement on enhancing the activities covered by the International Visegrad Fund. Budapešť 14. 10. 2013, <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2013/joint-statement-on> (prístup: 7. 10. 2014).

na vzájomnej dôvere. Faktická absencia kamenných inštitúcií však neznamená, že by sa partneri nemali usilovať o čo najintenzívnejšie posilnenie vnútornej súdržnosti skupiny. Práve tento cieľ, nezabúdajúc ani na rozvoj spolupráce s nevyšehradskými krajinami a zoskupeniami, predstavuje výzvu do roka 2014, ktorý je charakterizovaný aj slovenským predsedníctvom v skupine.

VZŤAHY SLOVENSKA S KRAJINAMI VÝCHODNEJ EURÓPY V ROKU 2013

ALEXANDER DULEBA

Rok 2013 obnažil vnútorný rozpor východnej politiky druhej Ficovej vlády. Ukázalo sa, že vnímanie cieľov zahraničnej politiky zo strany predsedu vlády SR a úsilie slovenskej diplomacie môžu predstavovať dva rozdielne svety, ktoré akoby existovali paralelne a nezávisle od seba.

Pokiaľ hovoríme o slovenskej diplomacii, jej prístup voči krajinám východnej Európy v roku 2013 charakterizovali dva hlavné prvky: podpora krajín Východného partnerstva (Gruzínsko, Moldavsko a Ukrajina) v procese ich zbližovania s Európskou úniou, vrátane podpory rozvoja bilaterálnych obchodných vzťahov, a snaha o rozvoj hospodárskej a obchodnej spolupráce s Ruskom a tými krajinami Východného partnerstva, ktoré sa rozhodli nepodpísať alebo neboli pripravené podpísať asociačné dohody s EÚ (Arménsko, Azerbajdžan a Bielorusko). Hlavné úsilie bolo zamerané na dosiahnutie podpísania asociačnej dohody Ukrajiny s EÚ a inicializáciu asociačných dohôd Gruzínska a Moldavska počas Vilniuského samitu Východného partnerstva v novembri 2013.¹ Čo sa týka prístupu predsedu vlády R. Fica, na konci roka 2013 spochybnil európsky integračný proces Ukrajiny ako zahraničnopolitický záujem SR.

1 Dohody EÚ s tretími krajinami, ktoré obsahujú prvok prístupu týchto krajín na jednotný trh EÚ, prechádzajú procesom inicializácie, t. j. technickej a terminologickej korekcie, ktorá má zabezpečiť ich rovnaké znenie vo všetkých jazykoch používaných v členských krajinách, rovnako ako v jazyku krajiny, ktorá vstupuje do zmluvného vzťahu s EÚ. Po inicializácii dohody nasleduje jej podpísanie a až následne proces ratifikácie členskými krajinami a zmluvnou krajinou. V čase konania Vilniuského samitu v novembri 2013 bola na podpísanie pripravená iba asociačná dohoda s Ukrajinou, dohody s Gruzínskom a Moldavskom mohli byť len inicializované. Viac o agende, cieľoch i výsledkoch samitu pozri v *The third Eastern Partnership summit in Vilnius*, 2. 12. 2013, <http://www.eu2013.lt/en/vilnius-summit> (prístup: 28. 4. 2014).

K dramatickej zmene, ktorá zásadne poznačila slovenskú východnú politiku, došlo v novembri 2013 po rozhodnutí ukrajinskej vlády nepodpísať asociačnú dohodu s EÚ na Vilniuskom samite.² Rozhodnutie vyvolalo začiatok protestov na Ukrajine na podporu európskej integrácie, ktoré prerástli do masových nepokojov. Charakter protestov sa zmenil po brutálnom zásahu policajných zložiek proti demonštrantom v Kyjeve 30. novembra 2013.³ Cieľom protestujúcich sa stalo už nielen dosiahnutie podpísania asociačnej dohody, ale i zmena politického režimu zosobneného vtedajším prezidentom Ukrajiny Viktorom Janukovyčom. Na susednej Ukrajine sa začala politická kríza, ktorá odsunula nabok pragmatickú líniu slovenskej zahraničnej politiky voči východným susedom. Udalosti vyvolali v SR verejnú debatu, ktorá nastolila zásadné otázky o politických cieľoch a nástrojoch zahraničnej politiky SR vo vzťahoch s Ukrajinou, ale i ďalšími krajinami Východného partnerstva a s Ruskom.⁴

Rusko sa vo vnútornom ukrajinskom spore postavilo na stranu Viktora Janukovyča, ktorý asociačnú dohodu s EÚ odmietol podpísať. Inými slovami, podporilo také rozhodnutie Ukrajiny, ktoré bolo v rozpore s oficiálne deklarovanými cieľmi zahraničnej politiky SR a s úsilím slovenskej diplomacie za niekoľko posledných rokov. Najväčším paradoxom slovenskej východnej politiky v roku 2013 sa stalo spochybnenie európskej integrácie Ukrajiny ako záujmu SR predsedom vlády Robertom Ficom.⁵ V decembri 2013 premiér prvýkrát spochybnil konsenzus o povstupových prioritách zahraničnej politiky SR dosiahnutý ešte pred vstupom do NATO a EÚ v roku 2004, t. j. o tom, že prioritným záujmom zahraničnej politiky SR v povstupovom období je podpora integračného procesu krajín západného Balkánu a krajín východnej Európy.

Ďalšou zásadnou výzvou pre slovenskú východnú politiku, ktorú priniesol rok 2013, bolo zistenie, že pragmatická snaha mať dobré vzťahy s Ruskom i Ukrajinou, ktorá charakterizovala zahraničnú politiku SR za druhej vlády R. Fica (od roku 2012), je neudržateľný koncept v situácii, keď sa Rusko a Ukrajina nachádzajú v konflikte. Slovenská zahraničná politika na túto výzvu zatiaľ nenašla odpoveď.

2 Prehľad vyhlásení čelných predstaviteľov ukrajinskej vlády, vrátane vtedajšieho prezidenta Viktora Janukovyča, na tému podpísania, resp. nepodpísania asociačnej dohody s EÚ pred Vilniuskym samitom, pozri v *Statements of Ukrainian officials on EU*. Zastúpenie Európskej únie na Ukrajine, 2014, http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2014/2014_02_03_2_en.htm (prístup: 28. 7. 2014).

3 Herszenhorn, D.: Ukrainians back in street to support the EU accord. In: *The New York Times*, 30. 11. 2013, http://www.nytimes.com/2013/12/01/world/europe/ukraine-protests.html?_r=0 (prístup: 30. 11. 2013).

4 Tento príspevok zachytáva iba udalosti súvisiace so vzťahmi SR s východnými susedmi, ako aj slovenskú diskusiu o ukrajinskej kríze v roku 2013. V roku 2013 ešte predmetom diskusie ani politických opatrení na strane EÚ a NATO nebolo vojenské zasahovanie Ruska do ukrajinských záležitostí.

5 Bariak, L.: Ukrajina na barikádach. Lídri Únie nech nenariekajú, odkazuje Fico. In: *Aktuálne.sk*, 4. 12. 2013, <http://aktualne.atlas.sk/ukrajinci-su-spat-na-barikadach-dzurinda-kritizuje-fica-za-a-libizmus-a-mlcanie/zahranicie/europa/> (prístup: 4. 12. 2013).

VZŤAHY S VÝCHODNÝMI PARTNERMI

UKRAJINA

Ako som už spomínal, slovenská diplomacia patrila v roku 2013 k hlavným podporovateľom procesu podpísania asociačnej dohody s Ukrajinou na pôde EÚ. Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák v priebehu roka dvakrát osobne inicioval stretnutie Skupiny priateľov Ukrajiny v EÚ, ktorú vytvorili ministri zahraničných vecí takmer 20 členských krajín. Z pohľadu nasadenia slovenskej diplomacie išlo o mimoriadnu aktivitu i úsilie, neporovnateľné s angažovaním sa v iných otázkach zahraničnej politiky SR.

Prvýkrát sa Skupina priateľov Ukrajiny zo slovenského podnetu stretla v Bruseli 31. januára 2013 pred zasadnutím Rady pre zahraničné záležitosti Európskej únie. Išlo o prvé stretnutie ministrov zahraničných vecí členských krajín s ministrom zahraničných vecí Ukrajiny Leonidom Kožarom od sformovania novej ukrajinskej vlády po parlamentných voľbách v roku 2012. Diskusia bola zameraná na otázky aktuálnej situácie na Ukrajine a vzťahov Bruselu a Kyjeva, najmä v súvislosti s nadchádzajúcim februárovým samitom EÚ – Ukrajina a očakávanou inicializáciou asociačnej dohody. Zástupcovia Únie vyjadrili záujem o spoluprácu s Ukrajinou a podporu politickému pridružovaniu a ekonomickej integrácii Ukrajiny. Viacerí ministri členských krajín však zároveň L. Kožara upozornili na existujúce nedostatky v štáte súvisiace predovšetkým s uplatňovaním selektívnej spravodlivosti, ktoré súčasnú spoluprácu medzi Úniou a Ukrajinou limitujú. Ministri Lajčák a Kožara absolvovali i bilaterálne rokovania.⁶ Ukrajina inicializovala svoju asociačnú dohodu 30. marca 2013.

Druhýkrát sa Skupina priateľov Ukrajiny na podnet ministra Lajčáka stretla v Luxemburgu 21. októbra 2013 pred zasadnutím Rady pre zahraničné záležitosti EÚ. Išlo o jedno z posledných stretnutí ukrajinského ministra zahraničných vecí Leonida Kožaru s ministrami členských krajín pred novembrovým samitom Východného partnerstva vo Vilniuse, na ktorom mala byť podpísaná asociačná dohoda. Ministri zo štátov EÚ upozornili ukrajinského partnera, že ak má byť dohoda podpísaná, Ukrajina musí splniť kritériá obsiahnuté v záveroch Rady EÚ pre zahraničné záležitosti z decembra 2012 ešte pred samitom. Minister Kožara svojich európskych partnerov uistil, že Ukrajina urobí všetko pre to, aby podmienky na podpísanie dohody na samite splnila.⁷

Prístup slovenskej diplomacie k téme asociačnej dohody Ukrajiny s EÚ sformuloval minister Lajčák vo svojom príhovore na medzinárodnej konferencii o význame Vilniuskeho samitu pre ďalší rozvoj Východného partnerstva, ktorú zorganizovalo Výskumné

6 Z iniciatívy ministra M. Lajčáka sa v Bruseli zišla Skupina priateľstva s Ukrajinou. MZVaEZ SR, 31. 1. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=status_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_0625F2A62-D39E4E1C1257B040039CE47 (prístup: 1. 2. 2013).

7 Na podnet ministra M. Lajčáka sa v Luxemburgu zišla Skupina priateľov Ukrajiny. MZVaEZ, 21. 10. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=9&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_907E563AEE2C138DC1257C0B00329D21 (prístup: 21. 10. 2013).

centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku v Bratislave 22. októbra 2013: „Aj v časoch neľahkých pre štátne rozpočty Slovensko vyslalo jasný signál, že nám na našich východných partneroch záleží – v tomto roku sme otvorili zastupiteľský úrad v Kišiňove a prijali sme tiež rozhodnutie o zriadení zastupiteľského úradu v Tbilisi,“ povedal a dodal, že Vilniuský samit bude významným medzníkom pre celý projekt Východného partnerstva nielen v politickej rovine ako potvrdenie úspešných demokratických procesov v jednotlivých štátoch regiónu, ale aj v ekonomickej sfére, kde sa obchodná výmena medzi Úniou a krajinami Východného partnerstva za poslednú dekádu zdvojnásobila. Osobitný význam pre Slovensko bude mať očakávané podpísanie asociačnej dohody s Ukrajinou, ktorá je naším najväčším susedom, energetickou tepnou a súčasne jedinou susednou krajinou, ktorá nie je členom Európskej únie. „Ukrajina sa môže stať úspešným príbehom Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ – na to potrebujeme odvážny, ambiciózny a možno trochu i vizionársky prístup,“ povedal minister a zároveň dodal, že odhodlanie ukrajinských predstaviteľov urobiť potrebné kroky dáva dôvod na optimizmus.⁸

Okrem politickej podpory podpísania asociačnej dohody na pôde EÚ i V4 Slovensko prostredníctvom programu SlovakAid podporilo niekoľko projektov na Ukrajine s cieľom sprostredkovať slovenské skúsenosti z reforiem i prístupového procesu do EÚ.⁹ Za prítomnosti štátnych tajomníkov ministerstiev zahraničných vecí Petra Buriana a Andrija Olefirova sa v Kyjeve 11. novembra 2013 konalo záverečné plenárne zasadnutie projektu Národný konvent o EÚ na Ukrajine, v rámci ktorého sa počas troch rokov jeho trvania do práce pracovných skupín zapojilo takmer 60 slovenských expertov so skúsenosťami z tvorby a implementácie viacerých sektorových politík EÚ.¹⁰ Slovenská diplomacia v roku 2013 preukázala konzistentnosť v otázke podpory podpísania asociačnej dohody Ukrajiny a dokázala, že v tomto prípade nástroje zahraničnej politiky SR boli v súlade s deklarovanými politickými cieľmi.

Definitívne rozhodnutie ukrajinskej vlády nepodpísať asociačnú dohodu, oznámené jej vtedajším predsedom Mykolom Azarovom 21. novembra 2013, týždeň pred začatím Vilniuského samitu, komentovalo MZVaEZ SR ako „prekvapujúce“¹¹. Na samite minister Lajčák uviedol: „Rozhodnutie Ukrajiny o odložení podpisu dohôd o politickej

8 M. Lajčák na konferencii *Východné partnerstvo: čo po summite vo Vilniuse*. MZVaEZ, 22. 10. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-MAINJDRK-7X8F93=9&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_37D728EAF491043BC1257C0C00421318 (prístup: 22. 10. 2013).

9 Viac informácií o projektoch realizovaných v rámci SlovaAid v Ukrajine v roku 2013 pozri in *Výročná správa SAMRS 2013*. SAMRS, 2014, http://issuu.com/slovakaid/docs/slovakaid_annual_report_2013 (prístup: 28. 6. 2014).

10 Štátny tajomník MZVaEZ SR Peter Burian na záverečnom plenárnom zasadnutí Národného konventu o EÚ na Ukrajine. MZVaEZ, 11. 11. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=9&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_6A73B1FD332D27BAC1257C20004C7BF2 (prístup: 11. 11. 2013).

11 MZVaEZ SR reaguje na rozhodnutie Ukrajiny o odložení podpísania Asociačnej dohody s EÚ. MZVaEZ, 22. 11. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=9&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_070B207B2E60117AC1257C2B0028C209 (prístup: 22. 11. 2013).

asociácii a ekonomickej integrácii s EÚ sme prijali s rozčarovaním, ale rešpektujeme to ako rozhodnutie suverénneho štátu. Dvere pred Ukrajinou nezatvárame. Osobitne pre Slovensko je dôležité, aby sme pokračovali v rozvíjaní konštruktívnych a vzájomne výhodných vzťahov s Ukrajinou, ktorá je našim najväčším susedom, energetickou tepnou a súčasne našou jedinou susednou krajinou, ktorá nie je členským štátom Európskej únie“.¹²

Brutálny zásah polície proti demonštrantom v Kyjeve hneď po Vilniuskom samite v noci z 29. na 30. novembra 2013 odsúdilo zo slovenskej strany iba Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.¹³ Predseda vlády Robert Fico a prezident Ivan Gašparovič sa k zásahu, ktorý vyhnal do ulíc v Kyjeve a ďalších mestách Ukrajiny státisíce ľudí a bol spúšťačom ukrajinskej krízy, nevyjadrili. Premiér Fico sa k udalostiam na Ukrajine prvýkrát vyjadril 4. decembra 2013 v prednáške pre HN Club. Odmietol komentovať brutálny zásah polície 30. novembra a v prednáške uviedol: „Členstvo v Európskej únii nie je predpísané náboženstvo a každá krajina sa môže dobrovoľne rozhodnúť, či ho prijme alebo nie... Tak nech si teraz lídri Európskej únie nebúchajú hlavu o stenu a nenariekajú, že sme prehrali nejaký súboj s niekým.“¹⁴ Vyjadrenia predsedu vlády na margo odstúpenia Ukrajiny od podpísania asociačnej dohody spôsobom, ako keby to ani nebol cieľ zahraničnej politiky SR – mimochodom, cieľ, ktorý je súčasťou programu jeho vlastnej vlády –, odštartovali v decembri 2013 debatu o tom, aké sú vlastne záujmy SR vo východnej Európe a aké ciele by mala mať naša zahraničná politika.¹⁵ Tieto priority boli súčasťou vládneho programu každej vlády SR od roku 2004, vrátane dvoch vlád vedených R. Ficom (v rokoch 2006 – 2010 a súčasnej vlády od roku 2012).

GRUZÍNSKO A MOLDAVSKO

Na rozdiel od Ukrajiny sa v prípade Gruzínska a Moldavska dajú aktivity slovenskej diplomacie v roku 2013 hodnotiť ako úspešné z hľadiska plnenia cieľov vládneho programu. Obidve krajiny boli schopné inicializovať asociačné dohody s EÚ na Vilniuskom samite.¹⁶

Z hľadiska počtu a intenzity diplomatických kontaktov možno za krajinu roka 2013 pre slovenskú diplomaciu označiť Gruzínsko, ktoré šéf slovenskej diplomacie navštívil dvakrát. V apríli uskutočnil oficiálnu návštevu Tbilisi, počas ktorej rokoval s prvou podpredsedníčkou gruzínskeho parlamentu Mananou Kobachidzeovou, so štátnym ministrom pre európsku a euroatlantickú integráciu Aleksiom Petriašvilim a s ministrom

12 M. Lajčák na summite vo Vilniuse: „Podporujeme proces Východného partnerstva“. MZVaEZ, 29. 11. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_BylID/ID_EA7419BDE7ECA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NE-WSVIEWMAINJDRK-7X8F93=8&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_BylID%29/ID_1C48551199DD5231C1257C320041782B (prístup: 29. 11. 2013).

13 Benedikovičová, M.: Lajčák sa zásahu na Ukrajine čuduje, Fico a Gašparovič mlčia. In: *Sme*, 2. 12. 2013, <http://www.sme.sk/c/7026233/lajcak-sa-zasahu-na-ukrajine-cuduje-fico-a-gasparovic-mlcia.html> (prístup: 2. 12. 2013).

14 Bariak, L.: c. d.

15 Viac pozri v Duleba, A., Lukáč, P. (ed.): *Povstupové priority zahraničnej politiky SR. Východiská a stratégie*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, 2004.

16 Viac pozri v *The third Eastern Partnership summit in Vilnius*, c. d.

obrany Iraklim Alasaniom. Prijal ho predseda vlády Gruzínska Bidzina Ivanišvili. Obaja ocenili priebeh parlamentných volieb v Gruzínsku v roku 2012 i skutočnosť, že napriek rôznym pohľadom vlády a opozície na domácu agendu je zjednocujúcim faktorom gruzínskej politickej scény jej európska a euroatlantická orientácia ako spoločne si uvedomovaný štátny záujem.¹⁷

V júli sa minister Lajčák v Batumi zúčastnil na 10. ročníku medzinárodnej konferencie „Európska cesta Gruzínska“ s podtitulom „Východoeurópski partneri EÚ – smerom k Vilniuskemu samitu“. V rámci konferencie sa zišiel na spoločnom stretnutí s ministerkou zahraničných vecí Gruzínska Majou Pandžikidzeovou, komisárom Európskej komisie pre rozširovanie a susedskú politiku Štefanom Füleom a ministrami zahraničných vecí Estónska a Bulharska Urmasom Paetom a Kristianom Vageninom. Predmetom diskusie bola najmä príprava spomínaného samitu Východného partnerstva. Okrem toho rokoval s podpredsedom vlády a ministrom energetiky a prírodných zdrojov Gruzínska Kachom Kaladzem. Predmetom rozhovoru boli možnosti rozvoja spolupráce krajín v oblasti energetiky. Počas rozhovoru konštatovali, že dobrá perspektíva pre rozvoj spolupráce medzi Slovenskom a Gruzínskom je predovšetkým v oblasti hydroenergetiky a rozvoja energetickej infraštruktúry. Stretnutie s predsedom Najvyššieho súdu Gruzínska Kotem Kubašvilim bolo venované procesu reformy justície v Gruzínsku.¹⁸ Dňa 11. októbra 2013 navštívila SR ministerka zahraničných vecí Gruzínska Maja Pandžikidze. Hlavnou témou rokovaní s ministrom Lajčákom bola príprava Vilniuského samitu a ďalší rozvoj bilaterálnych vzťahov, pričom minister v tejto súvislosti predstavil zámer SR otvoriť zastupiteľský úrad v Tbilisi.¹⁹

Zatiaľ čo v roku 2013 slovenská diplomacia tento zámer iba oznámila, 8. júla 2013 sa skutočnosťou stalo otvorenie Zastupiteľského úradu SR v Kišiňove. Pri tejto príležitosti minister Lajčák oficiálne navštívil Moldavsko na základe pozvania svojej rezortnej partnerky a podpredsedníčky vlády Natalie Ghermanovej. Počas návštevy absolvoval rokovania s predsedom vlády Moldavskej republiky Iuriem Leancom, podpredsedom vlády pre reintegráciu Podnesterska Eugenom Carpovom, prijal ho predseda parlamentu Igor Corman aj moldavský prezident Nicolae Timofti. V Kišiňove sa tiež stretol s predsedom koalíciej Liberálnodemokratickej strany Moldavska Vladom Filatom. M. Lajčák potvrdil podporu Slovenska približovaniu sa Moldavska k EÚ. Ocenil to, že proeurópskym politickým silám v Moldavsku sa podarilo vyriešiť vnútropolitickú krízu a nájsť konsenzus, ako aj skutočnosť, že nová vláda premiéra I. Leancu získala podporu v parlamente. Ďalej

17 *Minister M. Lajčák vyjadril podporu územnej celistvosti Gruzínska*. MZVaEZ, 8. 4. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2-C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_A5AB980641DF16BEC1257B47003-F3C38 (prístup: 8. 4. 2013).

18 *Minister M. Lajčák vystúpil na konferencii v Batumi*. MZVaEZ, 12. 7. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2-C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_15EF5F4E633EEE64C1257-BA6003A4960 (prístup: 12. 7. 2013).

19 *Slovensko podporuje euroatlantické integračné ambície Gruzínska*. MZVaEZ, 11. 10. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_96CE28A747-A50C96C1257C010051B90C (prístup: 11. 10. 2013).

vyjadril očakávanie, že vládnej koalícii v Moldavsku sa podarí udržať pozitívny reformný pokrok a naštartovaný eurointegračný proces. „Slovenská republika podporuje európsku perspektívu Moldavska a je pripravená naďalej odovzdávať vašej krajine svoje transformačné a integračné skúsenosti,“ uviedol. Na rokovaníach s podpredsedníčkou vlády N. Ghermanovou sa vyslovili za čo najskoršie zvolanie zasadania Slovensko-moldavskej medziministerskej komisie pre hospodársku spoluprácu, ktorá by sa mala stať novým inštitucionálnym nástrojom na rozvíjanie bilaterálnej spolupráce.²⁰

Natalia Gherman sa na pozvanie ministra Lajčáka zúčastnila na medzinárodnej konferencii „Desať rokov SlovakAid“, ktorá sa konala 16. októbra 2013, a vystúpila na nej ako jedna z hlavných rečníkov. Bilaterálne rokovania Lajčáka a Ghermanovej sa sústredili predovšetkým na európsku agendu pred Vilniuskym samitom.²¹

Gruzínsko a Moldavsko v roku 2013 – na rozdiel od Ukrajiny – predstavujú úspešné príklady úsilia slovenskej diplomacie o podporu integračného procesu krajín Východného partnerstva. Dôkazmi toho sú už spomínané inicializovanie asociačných dohôd, otvorenie zastupiteľského úradu v Kišiňove aj zamýšľané otvorenie zastupiteľského úradu v Tbilisi. Ďalším svedectvom je podpora projektov v rámci SlovakAid zameraných na odovzdávanie transformačných skúseností a v prípade Moldavska ide i o snahu posilniť spoluprácu prostredníctvom zriadenia bilaterálnej Medzivládnej komisie pre hospodársku spoluprácu.²² Keďže sa však ani predseda vlády SR, ani iní ministri vo vzťahoch s Gruzínskom a Moldavskom v priebehu roka 2013 neangažovali, nie je možné posúdiť, či je úsilie slovenskej diplomacie v súlade s ich vnímaním záujmov SR.

NEPODPISOVÍ PARTNERI: ARMÉNSKO, AZERBAJDŽAN A BIELORUSKO

Arménsko spolu s Gruzínskom, Moldavskom a Ukrajinou patrilo v roku 2013 medzi lídrov Východného partnerstva. Očakávalo sa, že podobne ako Gruzínsko a Moldavsko inicializuje na Vilniuskom samite v novembri 2013 asociačnú dohodu. Po rokovaníach s ruským prezidentom Vladimirom Putinom v Moskve 3. septembra 2013 však arménsky prezident Serž Sargsjan oznámil, že jeho krajina sa rozhodla pre pristúpenie k colnej únii. Minister zahraničných vecí Arménska Eduard Nalbandian vysvetlil, že za rozhodnutím jeho krajiny sú spojenecké vzťahy s Ruskom. Európska únia za seba ústami komisára Štefana Füleho oznámila, že asociačná dohoda nie je zlučiteľná s dohodou o pristúpení Arménska k colnej únii, a preto ju EÚ na samite vo Vilniuse nebude inicializovať.²³

20 Minister M. Lajčák navštívil Moldavsko. MZVaEZ, 8. 7. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_3068375816D86522C1257BA2004E289F (prístup: 8. 7. 2013).

21 Minister M. Lajčák sa stretol s moldavskou partnerkou N. Ghermanovou. MZVaEZ, 16. 10. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_699526EE4102FCC7C1257C06003A3D17 (prístup: 16. 10. 2013).

22 Informácie o projektoch podporených SlovakAid v Gruzínsku a Moldavsku v roku 2013 pozri v *Výročná správa SAMRS 2013*, c. d.

23 EU will not sign agreement with Armenia, commissioner says. In: *Asbarez.com*, 13. 9. 2013, <http://asbarez.com/113868/eu-will-not-sign-agreement-with-armenia-commissioner-says/> (prístup: 13. 9. 2013).

Minister Lajčák Arménsko oficiálne navštívil 9. a 10. apríla 2013, v čase, keď ešte Jerevan patril medzi lídrov Východného partnerstva a jeho rokovania s partnermi určite nemohli ovplyvniť rozhodnutie krajiny zastaviť asociačný proces s EÚ. Okrem rokovaní s rezortným partnerom Nalbandianom minister Lajčák rokoval s prezidentom Seržom Sargsjanom, predsedom parlamentu Hovikom Abrahamianom a predsedom vlády Tigranom Sargsjanom. V rozhovoroch s najvyššími arménskymi predstaviteľmi minister Lajčák konštatoval, že po nedávnych prezidentských voľbách v Arménsku sa vytvorila pôda na realizáciu dôležitých ekonomických a politických reforiem a uskutočňovanie európskej agendy. „Chcem pozitívne zhodnotiť pokrok Arménska pri rokovaníach s EÚ o asociačnej dohode a dohode o voľnom obchode a vyjadriť záujem Slovenska na úspešnom završení tejto etapy projektu Východného partnerstva na jeho Vilniuskom summite v novembri 2013,“ uviedol na rokovaníach.²⁴ Septembrové rozhodnutie Arménska slovenská diplomacia oficiálne nekomentovala. V každom prípade rozhodnutie tohto štátu a neskôr i rozhodnutie Ukrajiny nepodpísať asociačnú dohodu bolo pre slovenskú diplomaciu prevrpením.

Na rozdiel od Arménska Azerbajdžan a Bielorusko od vzniku Východného partnerstva v roku 2009 nikdy neboli kandidátmi na uzavretie asociačnej dohody, a to z dvoch hlavných dôvodov – nespĺňajú politické kritériá na uzavretie asociačných dohôd s EÚ a nespĺňajú ani obchodné predpoklady na liberalizáciu obchodu, keďže nie sú členmi Svetovej obchodnej organizácie. Slovenská diplomacia preto vo vzťahoch s Azerbajdžanom už tradične zdôrazňuje jeho význam pre energetickú bezpečnosť Európy a vo vzťahoch s Bieloruskom záujem o rozvoj bilaterálneho obchodu.

Minister Lajčák navštívil Azerbajdžan na záver svojho turné po krajinách severného Kaukazu 11. júla 2013. S prezidentom Ilhamom Alijevom spoločne posúdili stav energetických projektov na posilnenie európskej energetickej bezpečnosti, ako aj možnosti rozšírenia bilaterálnej obchodno-investičnej spolupráce medzi krajinami. S predsedom vlády Arturom Rasizadem sa snažili identifikovať perspektívne oblasti spolupráce, ako napríklad stavebníctvo, energetiku, poľnohospodárstvo, ale i cestovný ruch.²⁵

Ministri zahraničných vecí Slovenska a Bieloruska Milan Lajčák a Vladimír Makej sa v roku 2013 stretli iba raz, počas zasadania Valného zhromaždenia OSN v New Yorku 26. septembra 2013. Minister Lajčák vyzval bieloruského partnera na kroky, ktoré by umožnili zlepšiť dialóg medzi Bieloruskom a EÚ.²⁶ Hlavnou diplomatickou udalosťou

24 *Minister M. Lajčák pokračuje v oficiálnej návšteve Arménska.* MZVaEZ, 10. 4. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1-D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sve-ta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_91AA2A7A6E9-F59A5C1257B49004D61CC (prístup: 10. 4. 2013).

25 *Minister M. Lajčák na oficiálnej návšteve v Azerbajdžane.* MZVaEZ, 11. 4. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2-C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sve-ta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_7C17E9E5D7DC2DBFC1257-B4A0049777E (prístup: 11. 4. 2013).

26 *Minister M. Lajčák sa stretol s bieloruským partnerom V. Makejom.* MZVaEZ, 26. 9. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2-C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sve-ta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_09A141BD54595ED8C1257B-F300208D8D (prístup: 28. 9. 2013).

v bilaterálnych vzťahoch v roku 2013 bola návšteva štátneho tajomníka MZVaEZ Petra Buriana v Minsku 14. – 15. októbra 2013 v súvislosti s 11. zasadaním Medzivládnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu. Počas dvojdnovej návštevy rokoval s námestníkmi ministra zahraničných vecí Bieloruska Alenou Kupčinovou a Aliaksandrom Michnievičom a asistentom prezidenta Valerijom Bryľovom. Štátny tajomník Burian tlmočil bieloruským partnerom záujem o obnovenie politického dialógu s Bieloruskom, pričom za dôležitý predpoklad dosiahnutia pokroku označil zlepšenie dodržiavania ľudských práv v krajine, najmä v otázke prepustenia politických väzňov. Vyjadril tiež presvedčenie, že Východné partnerstvo je výzvou aj pre Bieloruskú republiku, a informoval ich o skúsenostiach Slovenska z transformácie a demokratizácie.²⁷ Vzťahy s Azerbajdžanom a Bieloruskom v roku 2013 predstavovali skôr povinnú jazdu. Nedošlo ani k významnému oživeniu zahraničného obchodu s týmito krajinami, ani SR neprišla so žiadnou iniciatívou, ktorá by znamenala prínos pre tvorbu politiky EÚ alebo NATO voči týmto krajinám.

OBCHOD S VÝCHODNÝMI PARTNERMI

Najvýznamnejším obchodným partnerom SR spomedzi šiestich krajín Východného partnerstva je Ukrajina. Hodnota zahraničnoobchodného obratu medzi Slovenskom a Ukrajinou v roku 2013 dosiahla výšku 1,108 mld. eur (dovoz 629 mil., vývoz 479 mil.). Na druhom mieste je Bielorusko s ročným obchodným obratom vo výške 173 mil. eur (dovoz 48 mil., vývoz 125 mil.). Na treťom mieste je Moldavsko s obratom 36 mil. eur (dovoz 9,5 mil., vývoz 26,5 mil.), po ktorom nasledujú Gruzínsko a Azerbajdžan s obratom 27 mil. a napokon Arménsko s obratom 4,3 mil. eur.²⁸

Krajiny Východného partnerstva nepatria medzi najvýznamnejších obchodných partnerov SR. Spomedzi viac než 200 zahraničných obchodných partnerov v poradí najvýznamnejších exportných krajín SR sa Ukrajina nachádza na 21. mieste, Bielorusko na 35., Azerbajdžan na 64., Moldavsko na 65., Gruzínsko na 69. a Arménsko na 95. mieste. V porovnaní s predchádzajúcim obdobím v posledných rokoch spomedzi krajín Východného partnerstva najdynamickejšie rástol obchodný obrat s Moldavskom a Gruzínskom. Napriek tomu, že z pohľadu celkového zahraničného obchodu SR je obchodný obrat s týmito prioritnými krajinami Východného partnerstva marginálny, ide o pozitívnu zmenu.

27 Štátny tajomník Peter Burian na pracovnej návšteve v Minsku. MZVaEZ, 15. 10. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B-1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sve-ta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_7554F7A67794A-C4EC1257C05002BD792 (prístup: 15. 10. 2013).

28 Zahraničný obchod SR – január až december 2013 (a rovnaké obdobie v roku 2012). Ministerstvo hospodárstva SR, 2014, <http://www.economy.gov.sk/zahranicny-obchod-2013/140725s> (prístup: 28. 7. 2014).

VZŤAHY S RUSKOM

Hlavnou diplomatickou udalosťou bilaterálnych slovensko-ruských vzťahov v roku 2013 bola oficiálna návšteva predsedu Štátnej dumy Ruskej federácie Sergeja Naryškina na Slovensku pri príležitosti osláv 69. výročia SNP 28. – 29. augusta. Počas návštevy ho prijali prezident Ivan Gašparovič a predseda NR SR Pavol Paška.

Na stretnutí so slovenským prezidentom S. Naryškin ocenil, že historici na oboch stranách rovnako vnímajú udalosti z obdobia 2. svetovej vojny, SNP a oslobodenia Československa. „Musíme sa snažiť zachovať odkaz minulosti, aby sa naše deti a vnuci dozvedeli pravdu,“ uviedol Naryškin na margo snáh o spochybňovanie významu boja proti fašizmu v období druhej svetovej vojny. Prezident Gašparovič zdôraznil, že Rusko je pre Slovensko strategickým partnerom, a to aj napriek tomu, že SR je členom EÚ. „Európska únia potrebuje Rusko a Rusko potrebuje Európsku úniu,“ konštatoval. Vyjadril tiež želanie, aby bola prijatá zmluva o strategickom partnerstve Európskej únie a Ruskej federácie. Prezident poukázal najmä na význam strategických dodávok energetických surovín z Ruska pre EÚ a SR. Sergej Naryškin informoval Ivana Gašparoviča o rusko-ukrajinských rozhovoroch o dodávkach ropy a plynu do Európy. Nevylúčil, že Ruská federácia bude hľadať nové alternatívne trasy dopravy energonosičov do strednej a západnej Európy.²⁹ Správy z rokovania nehovoria o tom, že by prezident SR reagoval na túto skutočnosť, hoci obídenie Ukrajiny pri doprave ropy a zemného plynu z Ruska znamená i obídenie SR.

Na stretnutí s predsedom NR Paškom predseda Naryškin znovu nastolil otázku potreby čeliť pokusom o falšovanie dejín, avšak obidvaja sa zhodli v názore, že pre naše štáty to nepredstavuje hrozbu. „Vážime si vojenské bratstvo, starostlivosť slovenských úradov o vojenské hroby a postoj Slovenskej republiky k príčinám a výsledkom druhej svetovej vojny. Sme pripravení spolu obhajovať historickú pravdu,“ povedal Naryškin. P. Paška, podobne ako prezident I. Gašparovič, zdôraznil, že je potrebné zaoberať sa dohodou o strategickom partnerstve medzi Európskou úniou a Ruskou federáciou. S. Naryškin vyhlásil, že dvadsať rokov vzťahov medzi našimi štátmi stojí na pevných základoch dôvery a vzájomného porozumenia. Je to podľa neho dobrý základ na riešenie všetkých zložitých problémov a na rozvoj spolupráce v strategických oblastiach. Okrem toho šéf dolnej komory ruského parlamentu poznamenal, že stanovisko obidvoch krajín v kľúčových otázkach je veľmi podobné a v oboch parlamentoch existujú skupiny priateľstva.³⁰

Bilaterálne rokovania podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR M. Lajčáka s podpredsedom vlády RF Dmitrijom Rogozinom a ministrom zahraničných vecí RF Sergejom Lavrovom sa uskutočnili v Moskve 5. marca 2013. M. Lajčák navštívil Moskvu v súvislosti s konaním 16. zasadnutia Medzivládnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu medzi SR a RF. S ministrom Lavrovom si vymenili názory na ďalší rozvoj vzťahov a spolupráce v rámci európskej agendy, ako

29 Prezident SR prijal predsedu Štátnej dumy Federálneho zhromaždenia Ruskej federácie. Prezident Slovenskej republiky, 28. 8. 2013, <http://gasparovic.prezident.sk/?year=2013> (prístup: 3. 9. 2013).

30 Sergej Naryškin: Vážime si postoj Slovenskej republiky. In: *Parlamentskaja gazeta*, 28. 8. 2013.

aj názory na celý rad aktuálnych tém kľúčového významu medzinárodných vzťahov v širších globálnych súvislostiach.³¹

Hlavnou udalosťou v bilaterálnych hospodárskych vzťahoch bolo 16. zasadanie Medzivládnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu, ktoré sa uskutočnilo v Moskve 4. – 5. marca 2013. Zasadanie viedli podpredsedovia vlád Miroslav Lajčák a Dmitrij Rogozin. V rámci rokovania komisie pracovalo šesť pracovných a päť expertných skupín. Slovensko zastupovalo stoštyridsať zástupcov štátnej správy a podnikateľského sektora (z toho stodesať podnikateľov). Za ruskú stranu sa na rokovaní zúčastnilo stopäťdesiat expertov zo štátnej správy a z podnikateľských kruhov. Okrem záverečného protokolu a programu partnerstva pre modernizáciu ekonomík boli podpísané ďalšie dva rezortné dokumenty a šesť dohôd o spolupráci medzi slovenskými a ruskými podnikateľmi o konkrétnych projektoch. Sprievodným podujatím, ktoré doplnilo výstupy pracovných a expertných skupín komisie, bolo rozšírené zasadnutie Podnikateľskej rady SR – RF, po ktorom nasledoval podnikateľský seminár. Na týchto podujatiach slovenské a ruské podnikateľské subjekty prezentovali kľúčové projekty a aktivity s dôrazom na rozvoj projektov v ruských regiónoch.³² Novým nástrojom práce komisie sa stal Program partnerstva pre modernizáciu, ktorý pozostáva z konkrétnych úloh pre štátne orgány oboch strán s cieľom podporiť spoločné projekty štátnych a súkromných subjektov v nasledujúcich oblastiach: energetická efektívnosť, jadrové technológie, zdravotnícke technológie, ropný a plynárenský priemysel, doprava a vedecko-technická oblasť.³³

Počas roka 2013 pokračovali rokovania o možnom vstupe spoločnosti Rosatom do Jadrovej energetickej spoločnosti, ktorú vytvorili JAVYS, a. s., a ČEZ, a. s., s cieľom vystavať dva nové bloky JE Jaslovské Bohunice. Rosatom oznámil záujem o vykúpenie podielu ČEZ (49 % akcií) v Jadrovej energetickej spoločnosti Slovenska (JESS), pod podmienkou, že získa vládne záruky vo forme garantovaných cien na vyrobenú elektrinu. Zástupca spoločnosti Bulat Nigmatulin vysvetlil záujem Rosatomu takto: „Pre nás sú Bohunice zvlášť dôležitým objektom, pretože im dodávame palivo. Tak ako v Mochovciach, aj tam sú reaktory typu VVER-440. Je to naša sféra vplyvu. Ide o komerčnú otázku. V zásade na takéto podmienky musíme pristúpiť, pretože ide o vzťahy na 60 rokov, je to naša sféra. Preto sa tu máme ukázať v čo najlepšom svetle a súhlasiť s nízkou rentabilitou, aby sme zvíťazili.“³⁴ Do konca roka 2013 nebol známy výsledok rokovaní o možnom vstupe Rosatomu do JESS.

31 V Moskve sa uskutočnilo 16. zasadanie Slovensko-ruskej medzivládnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu. MZVaEZ, 5. 3. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_77A40C27791263EDC1257B25003933A3 (prístup: 5. 3. 2013).

32 16. zasadnutie Medzivládnej komisie pre ekonomickú a vedecko-technickú spoluprácu medzi Slovenskom a Ruskom. MZVaEZ, 6. 3. 2013, http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/%28vw_ByID%29/ID_F9F70C32B1DAE364C1257B270030EC15 (prístup: 6. 3. 2013).

33 Program činnosti na rozvoj slovensko-ruskej spolupráce za účelom modernizácie ekonomiky. Úrad vlády SR, www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-154318 (prístup: 30. 7. 2014).

34 Nechaj, O.: Dostavba jadrovej elektrárne Bohunice: o ruskej účasti rozhodnú rokovania. In: *Hlas Ruska*, 15. 4. 2013, http://slovak.ruvr.ru/2013_04_15/Dostavba-jadrovej-elektrarne-Bohunice-o-ruskej-ucasti-rozhodnu-rokovania/ (prístup: 15. 4. 2013).

Významnou udalosťou bilaterálnych hospodárskych vzťahov v roku 2013 bol vstup ruskej banky Sberbank na slovenský bankový trh. Po akvizícii 100 % akcií Volksbank International ruskou Sberbank v roku 2012 začala Volksbank Slovensko, a. s., od 15. februára 2013 fungovať pod novou značkou – Sberbank Slovensko, a. s. Hlavným akcionárom Sberbank Slovensko je rakúska spoločnosť Sberbank Europe AG. 100 % akcionárom Sberbank Europe AG je Sberbank Ruska.³⁵

Zahraničný obchod SR s Ruskom v roku 2013 dosiahol objem 8,7 mld. eur, čo predstavuje mierny nárast oproti roku 2012 (8,5 mld.). Rusko je najvýznamnejším obchodným parterom Slovenska mimo členských krajín EÚ – patrí mu 3. miesto medzi krajinami, z ktorých SR importuje (6,2 mld. eur v roku 2013), a 9. miesto medzi krajinami, do ktorých smeruje slovenský export (2,5 mld. eur).³⁶

Slovenskí predstavitelia na bilaterálnych stretnutiach s ruskými predstaviteľmi v roku 2013 nekomentovali ani snahy Ruska o zabránenie podpísaniu asociačnej dohody Ukrajiny s EÚ prostredníctvom uvalenia obchodných sankcií voči Ukrajine v júli 2013, ani nátlak Ruska na Arménsko, ktorý viedol k odstúpeniu od podpísania asociačnej dohody v septembri 2013. Ide o zaujímavý jav zahraničnej politiky SR, pretože to na prvý pohľad vyzerá, akoby vláde neprekážalo presadzovanie ruských záujmov na úkor slovenských v regióne východnej Európy. Ak je to tak, potom platí, že vláda SR neberie vážne to, čo robí vo východnej Európe slovenská diplomacia, alebo že zahraničnopolitické záujmy SR vo východnej Európe vníma inak, než ako má uvedené vo vlastnom vládnom programe.

ZÁVER

Rok 2013 sa tak stal rokom obnaženého paradoxu slovenskej východnej politiky. Ako som už spomínal, väčšinu roka sa slovenská diplomacia snažila na jednej strane o rozvoj pragmatických hospodárskych vzťahov so všetkými krajinami východnej Európy vrátane Ruska a na druhej strane politicky podporovala snahy Gruzínska, Moldavska a Ukrajiny o pokrok v ich zmluvnom vzťahu s EÚ. Ambíciou bolo dosiahnuť dobré a pragmatické vzťahy s Ruskom i podpísanie asociačnej dohody s Ukrajinou. Udalosti však ukázali, že jeden záujem, t. j. mať dobré pragmatické vzťahy s Ruskom, je nezlučiteľný s naším druhým záujmom, a to podporovať európsky integračný proces Ukrajiny, Moldavska a Gruzínska. Skutočnosť, že Rusko v druhej polovici roka 2013 podniklo opatrenia, aby prinútilo Ukrajinu odstúpiť od podpísania dohody, inými slovami, aby poškodilo záujem SR, ktorý spočíval v pravom opaku, slovenská diplomacia nereflektovala. Rovnako nereagovala na skutočnosť, že podpora podpísania asociačnej dohody Ukrajinou je v rozpore so záujmami Ruska.

V roku 2013 naše vzťahy s Ruskom a Ukrajinou pokračovali v schizofrenickej podobe dvoch paralelných svetov, ktoré akoby od seba neboli závislé. Bola to ilúzia príznačná pre zahraničnú politiku druhej vlády vedenej R. Ficom od roku 2012, ilúzia, ktorej dlhé roky verila i slovenská diplomacia. Spochybnením podpory európskeho

35 Pozri webovú stránku Sberbank Slovensko, a.s., http://www.sberbank.sk/sk/o_sberbank/profil-sberbank_slovensko_a_s (prístup: 30. 4. 2013).

36 *Zahraničný obchod SR – január až december 2013 (a rovnaké obdobie v roku 2012)*, c. d.

integračného procesu Ukrajiny ako záujmu SR premiér spochybnil zahraničnopolitický program vlastnej vlády z roku 2012. Slovensko sa stalo menej čitateľným zahraničnopolitickým aktérom a partnerom nielen pre susednú Ukrajinu, ale i pre spojencov v EÚ a NATO.

Vývin udalostí na Ukrajine od novembra 2013 nastolil kľúčovú dilemu pre ďalší vývin zahraničnej politiky SR. Mať dobré vzťahy s Ruskom i Ukrajinou je nemožné, pokiaľ sú v konflikte. SR bude musieť znova a jasne pomenovať svoje priority vo vzťahoch s krajinami východnej Európy alebo zostať krajinou s nečitateľným postojom voči rusko-ukrajinskej kríze, ktorej vyústenie predurčí ďalší vývin v Európe. Ak nemá slabnúť dosah našej zahraničnej politiky na obhajobu slovenských záujmov a postupne sa zhoršovať medzinárodné postavenie SR, schizofrénia slovenskej východnej politiky by nemala pokračovať.

ZÁPADNÝ BALKÁN – SILNÁ STRÁNKA ZAHRANIČNEJ POLITIKY

JÚLIUS LŐRINCZ

Už tradične je silnou stránkou slovenskej zahraničnej politiky jej pôsobenie v oblasti západného Balkánu a takisto v širších európskych i transatlantických rozmeroch týkajúcich sa tohto regiónu. Pripomeňme si, že v dokumente o zámeroch zahraničnej politiky v roku 2013 Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (MZVaEZ SR) zdôraznilo, že „rozširovanie EÚ o krajiny západného Balkánu zostáva prioritou slovenskej zahraničnej politiky. SR bude presadzovať zachovanie hodnovernosti rozširovacieho procesu, ako aj dôsledné plnenie stanovených podmienok uchádzačmi o členstvo“.¹

Než si pripomenieme niektoré čiastkové aktivity Slovenska v tomto kontexte, možno povedať, že nezostalo iba pri zámeroch. Slovenská zahraničná politika svojou konkrétnou činnosťou naozaj účinne „pokračovala v podpore integračných a reformných snáh krajín západného Balkánu“ a má zásluhu na tom, že sa európska perspektíva „stala najväčšou transformačnou silou na západnom Balkáne a politika rozširovania je z tohto pohľadu jednou z najúspešnejších politík EÚ“.²

V polovici roka 2013 sa Chorvátsko ako prvé zo štátov západného Balkánu stalo plnoprávnym členom Európskej únie. Prirodzene, je to predovšetkým výsledok vôle a úsilia tejto krajiny, ktorá v predchádzajúcich desiatich rokoch prešla náročným prístu-

1 Zameranie zahraničnej politiky Slovenskej republiky na rok 2013, [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_B86CC0812D7B5174C1257AF40036FD64_SK/\\$File/Zameranie%20ZP%20SR%202013.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_B86CC0812D7B5174C1257AF40036FD64_SK/$File/Zameranie%20ZP%20SR%202013.pdf) (prístup: 20. 6. 2014).

2 Správa o plnení úloh zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky v roku 2013, [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_CA97538639C9E147C1257D190050066A_SK/\\$File/140718_Sprava_o_plneni_uloh_ZaEP_SR_2013.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_CA97538639C9E147C1257D190050066A_SK/$File/140718_Sprava_o_plneni_uloh_ZaEP_SR_2013.pdf) (prístup: 20. 6. 2014).

povým procesom. Z krajiny ťažko zasiahnutej vojnovým konfliktom v deväťdesiatych rokoch minulého storočia sa počas tohto procesu stal stabilný demokratický štát. Na jeho úspechu je nespochybniteľná spoluúčasť Slovenska, ktoré bolo principiálnym podporovateľom Chorvátska od začiatku jeho eurointegračného procesu – a to aj vtedy, keď niektoré vplyvné krajiny pochybovali o chorvátskej príslušnosti k Únii a prístupové rokovania sa dostávali do krízy. Slovenská zahraničná politika sa riadila presvedčením podopretým poznávaním chorvátskej reality, že Chorvátsko dozrieva na plnoprávne členstvo. Chápala tiež, že jeho úspešná cesta do Únie bude silnou motiváciou pre ostatné krajiny regiónu západného Balkánu a zároveň stabilizujúcim faktorom mieru a susedskej spolupráce.

Slovensko prostredníctvom aktivít politickej reprezentácie, diplomacie a mimovládneho sektora urobilo v roku 2013 veľa, aby sa pozitívny trend vývoja, v ktorom bol dôležitým článkom vstup Chorvátska do Únie, čo najviac rozšíril v celom priestore západného Balkánu. Bolo to tak na mnohostrannej úrovni i v bilaterálnych vzťahoch so štátmi regiónu.

Z tohto hľadiska bol dôležitý 18. stredoeurópsky samit v polovici júna v Bratislave, na ktorý prišlo 20 prezidentov vrátane hláv všetkých štátov západného Balkánu.³ Prvýkrát sa na takejto konferencii rovnoprávne zúčastnili prezident Srbskej republiky Tomislav Nikolić a prezidentka Kosova Atifete Jahjaga. Obaja sa síce už stretli v rámci dialógu medzi Belehradom a Prištinou vo februári tohto istého roka v Bruseli, ale Bratislava znamenala po aprílovom podpísaní prvej srbsko-kosovskej dohody o princípoch normalizácie vzťahov takpovediac krst ohňom, čo sa týka uplatňovania dohody z Bruselu. Predtým sa takýto pokus nevydaril v macedónskom Ochride, kde sa mnohostranná konferencia napokon neuskutočnila práve z dôvodu plánovanej účasti kosovskej delegácie, presnejšie pre nedostatočnú či nepremyslenú prípravu spomínaného fóra.

Na dvojdnovom samite sa hlavy zúčastnených štátov zaoberali širšími problémami Európy. Napríklad tým, že nemožno podceňovať vplyvy a dôsledky prehlbovania sociálnych rozdielov v spoločnosti, že treba podporiť zamestnanosť osobitne mladých ľudí a robiť aktívnu politiku na trhoch práce. Zhodli sa v tom, že je potrebné dynamicky pokračovať v procese rozširovania EÚ – integrácia by mala zostať dostatočne atraktívna pre kandidátske a aspirantské krajiny vrátane štátov západného Balkánu a Východného partnerstva. Slovenskí organizátori samitu práve v tomto duchu dokázali získať pre účasť na ňom predstaviteľov Srbska a Kosova, ktorí sa nedlho predtým v pätnásťbodovej dohode v Bruseli podpísali aj pod jej štrnásty bod: „Je dohodnuté, že ani jedna strana nebude blokovať pokrok druhej strany smerom k Európskej únii ani podnecovať jeho blokovanie.“⁴

3 Prezidenti riešili krízu v Európe na summite v Bratislave. In: *TASR*, 13. 6. 2013, <http://www.teraz.sk/slovensko/summit-gasparovic-prezidenti/49121-clanok.html> (prístup: 20. 6. 2013).

4 Šta se navodi u sporazumu? In: *B92*, 19. 4. 2013, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2013&mm=04&dd=19&nav_category=640&nav_id=706723 (prístup: 21. 6. 2014). Pozri First agreement of principles governing the normalization of relations. Preklad do srbského jazyka pozri na Prvi sporazum o principima koji ureduju normalizaciju odnosa. In: *Peščanik.net*, 21. 4. 2013, <http://pescanik.net/2013/04/sporazum-2/> (prístup: 21. 6. 2014).

Prezidenti, ktorí sa zúčastnili na dvojdnovom stredoeurópskom samite v Bratislave, vyzdvihli práve účasť Kosova a Srbska na stretnutí.⁵ Traian Băsescu, prezident Rumunska, ktoré rovnako ako Slovensko dosiaľ neuznalo samostatnosť Kosova, hovoril o tom, že v tomto prípade sa prejavila politická múdrosť. Protokolárne to slovenská strana zvládla tak, že v rokovacej miestnosti neboli štátne vlajky a znaky zúčastnených štátov a prítomní boli označení menami a nie funkciami.

Inú príležitosť na dôsledné demonštrovanie postoja Slovenska na mnohostrannom fóre o problematike západného Balkánu poskytlo spoločné zasadnutie ministrov zahraničných vecí krajín V4 a šiestich štátov spomínaného regiónu aj s účasťou šéfov diplomacie Litvy, Rakúska a Turecka v kaštieli Gödöllő neďaleko Budapešti koncom októbra 2013. Vyšehradská štvorka predstavuje platformu na kontinuálnu podporu krajín západného Balkánu, o čom svedčí okrem iného grantový program V4 + ZB, ktorý sa práve v roku 2013 podarilo revitalizovať. Minister Miroslav Lajčák v Gödöllő vyhlásil, že Slovensko jednoznačne podporuje eurointegračné ambície štátov západného Balkánu a že „Európa nebude nikdy kompletná a jednotná“ bez týchto krajín. Dôležité je, že zároveň zdôraznil nevyhnutnosť, aby tieto krajiny splnili požadované kritériá: „Bez splnenia domácej úlohy to jednoducho nejde. Občania EÚ musia byť presvedčení, že rozširovanie má význam. Zo západného Balkánu musí byť cítiť, že vstup do EÚ je jeho prioritou.“ Tento postoj sa stal určujúcou myšlienkou spoločného vyhlásenia zúčastnených ministrov, v ktorom sa hlásia k pokračujúcej podpore „procesu rozširovania EÚ, založeného na princípoch dôveryhodnosti, konzistentnosti a kondicionality“.⁶

ZÁSLUŽNÁ ČINORODOSŤ, ALE BEZ VEREJNEJ DISKUSIE

Prednosťou slovenskej zahraničnej politiky na západnom Balkáne je, že sa nepohybuje v deklaratívnej rovine, ale je schopná formovať kvalifikovanú expertízu, činorodo zvláda dialóg a vstupy do vývoja na partnerskej platforme. Najviac sa jej to darí tam, kde dosahuje synergický efekt vďaka určitému porozumeniu a spolupráci medzi politickými vládnymi štruktúrami a mimovládnymi organizáciami. Prejavuje sa to napríklad v prípade Čiernej Hory a Srbska, a hoci to znie trochu neobvykle, v poslednom čase sú pozitívne tendencie aj v prípade Kosova, napriek tomu, že v posudzovaní otázky uznania kosovskej nezávislosti pretrvávajú na domácej scéne rozpory – odmietavé pozície slovenských vládnych miest a veľkej časti politických elít vôbec narážajú na ústretovejšie názory v mimovládnych organizáciách.

5 Rakúsky spolkový prezident Heinz Fischer v Bratislave ocenil, že Jahjaga a Nikolić spolu hovorili a počúvali sa: „Je to dobrý krok vpred. Ďakujeme, že ste to umožnili, je to základ pre ďalší vývoj,“ adresoval svoje slová hostiteľovi Ivanovi Gašparovičovi, vtedajšiemu prezidentovi SR. Pozri Prezidenti riešili krízu v Európe na summite v Bratislave. In: *Teraz Slovensko*, 13. 6. 2013, <http://www.teraz.sk/slovensko/summit-gasparovic-prezidenti/49121-clanok.html> (prístup: 21. 6. 2014).

6 Minister M. Lajčák: „Európa bez západného Balkánu nebude kompletná“. In: *Aktivity ministra, MZVaEZ SR*, 31. 10. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=165&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_E6C0D922AE5D9994C1257C15004EAE3](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=165&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_E6C0D922AE5D9994C1257C15004EAE3) (prístup: 21. 6. 2014).

Rozdiely sú však už viditeľné aj vo sférach vládnucej politiky. Na jednej strane z vysokopostavených vládnych miest počujeme, že požadovať uznanie nezávislosti Kosova je prejavom „diletantizmu“ a sklonu k „politickej samovražde“ v situácii, keď vyše polovice členských štátov OSN (108) Kosovo uznáva ako samostatný štát. Na druhej strane na Slovensko prišla v roku 2013 delegácia poslancov kosovského parlamentu a dva dni rokovala s poslancami Národnej rady Slovenskej republiky. Takisto stretnutia ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí Miroslava Lajčáka s predstaviteľom prištinskej administratívy zodpovedným za oblasť zahraničnej politiky (tak oficiálne označujeme ministra zahraničných vecí Kosova) Enverom Hoxhajom sa stali súčasťou politického dialógu slovenských predstaviteľov s ich partnermi v krajinách západného Balkánu. Na jednom z ich stretnutí M. Lajčák ubezpečil svojho partnera z Prištiny, že Slovensko dlhodobo podporuje európsku perspektívu západného Balkánu.⁷ Navrhol mu, že vzhľadom na pokračujúce rokovania Kosova s EÚ napríklad o otázkach právneho štátu môžu slovenské skúsenosti prištinskej administratívy pomôcť v prijímaní konkrétnych reformných krokov. Na ďalšom stretnutí s Hoxhajom Lajčák ocenil, že Kosovo napreduje v procese európskej integrácie, čo dokazuje rozhodnutie Európskej komisie otvoriť s Prištinou rokovania o stabilizačnej a asociačnej dohode.

Nie je od veci spomenúť, že v rámci oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA) v roku 2013 Slovensko prostredníctvom svojich zastupiteľských úradov (ZÚ) poskytlo práve Kosovu najviac mikrograntov spomedzi krajín západného Balkánu – 10 v hodnote 45 325 eur.

Problém však je, že o kosovskej otázke – tak ako o mnohých iných medzinárodnopolitických otázkach – sa u nás nevedie pokojný dialóg opierajúci sa o relevantné informácie napríklad v médiách. Nepochopiteľné to bolo najmä po podpísaní prvej dohody o normalizácii vzťahov medzi Belehradom a Prištinou pod patronátom Európskej únie, čo je dôležitý míľnik na ceste stabilizácie pomerov na západnom Balkáne. Táto dohoda skoncovala s dvojkoľajnosťou samosprávnych orgánov v občinách s väčšinovým srbským obyvateľstvom – až do jej podpísania a následných volieb do samosprávnych orgánov totiž paralelne existovali samosprávy vytvorené na základe kosovských zákonov a samosprávy v pôvodnej štruktúre srbského štátu. V rámci procesu postupnej implementácie dohody zostávajú už iba samosprávne orgány v kosovskom systéme. Žiada sa ešte pripomenúť, že Grécko, ktoré takisto ešte neuznalo samostatnosť Kosova, už rokovalo o otvorení kosovského styčného úradu v Aténach. V Prištine síce pôsobí styčný úrad Slovenskej republiky, ale na programe zatiaľ nie je vytvorenie podobného kosovského orgánu v Bratislave.

7 Minister M. Lajčák sa v Záhrebe stretol s predstaviteľom prištinskej administratívy Enverom Hoxhajom. In: *Aktivita ministra*, MZVaEZ, 3. 6. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_06_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLAOBDOBIAADMR-97JAZ2=19&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_112117D43FCA03B0C1257B7F007185C5](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_06_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLAOBDOBIAADMR-97JAZ2=19&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_112117D43FCA03B0C1257B7F007185C5) (prístup: 21. 6. 2014).

ČIERNA HORA: POZITÍVNY PRÍBEH

Pozitívny je príbeh Čiernej Hory a zároveň slovenskej zahraničnej politiky v súvislosti s ňou. Čierna Hora bola vlani jedinou krajinou západného Balkánu, ktorá viedla prístupové rokovania s Európskou úniou. Práve preto boli veľmi intenzívne pracovné kontakty členov slovenskej a čiernohorskej vlády i odborníkov z rozličných sfér života spoločnosti. Šéf slovenskej diplomacie sa stretol v Bratislave so svojím rezortným kolegom Igorom Lukšičom⁸ a v New Yorku v rámci zasadania Valného zhromaždenia OSN rokoval s premiérom Milom Đukanovićom⁹. Čiernu Horu navštívili ministri hospodárstva a spravodlivosti SR Tomáš Malatinský a Tomáš Borec.¹⁰ Na Slovensku sa zase so schengenským systémom zoznamoval čiernohorský minister vnútra Raško Konjević.¹¹ V rámci programu CETIR boli na Slovensku v roku 2013 z Čiernej Hory štyri skupiny odborníkov z oblasti justície.

Dôležitým pôvodným slovenským projektom je Národný konvent o Európskej únii, ktorý od roku 2011 vytvoril trvalú platformu na dialóg a kvalifikované rozpravy medzi vládnymi predstaviteľmi, odbornou verejnosťou a mimovládny sektorom o približovaní sa krajiny k Európskej únii. Jeho organizátorom je Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku (RC SFPA) s partnermi, ktorými sú Európske hnutie Čiernej Hory, vláda Čiernej Hory, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a SlovakAid. V apríli 2011 sa začal realizovať vďaka podpore Veľvyslanectva SR v Podgorici prostredníctvom mikrograntov, potom bol podporený štandardným grantom SlovakAid a od októbra 2013 ho spolufinancuje Únia v rámci Nástroja predvstupovej pomoci (Instrument for Pre-Accession Assistance – IPA) pre Čiernu Horu. V roku 2013 už Národný konvent o Európskej únii spolupracoval aj s negociačným tímom krajiny. Na jeho práci sa zúčastňuje asi 120 expertov. Projekt vytvoril platformu na štruktúrovanú národnú debatu o EÚ v Čiernej Hore, pomohol formovať celospoločenský konsenzus v otázke vstupu krajiny do Únie a prispel k transferu skúseností SR z prístupového procesu a reforiem. Šesť pracovných skupín podalo na plenárnom zasadnutí národného konventu v apríli minulého roka správu o svojej činnosti – vzišlo z nej 133 odporúčaní pre čiernohorskú vládu.¹²

8 Minister Lajčák sa stretol s čiernohorským partnerom. In: *Aktivity ministra*, MZVaEZ, 9. 12. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_12_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLAObDOBIAADMR-97JAZ2=8&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_677538434DF66415C1257C3C004BDBF8](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_12_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLAObDOBIAADMR-97JAZ2=8&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_677538434DF66415C1257C3C004BDBF8) (prístup: 21. 6. 2014).

9 Minister M. Lajčák sa stretol s čiernohorským premiérom M. Đukanovićom. In: *Aktivity ministra*, MZVaEZ, 27. 9. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_09_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLAObDOBIAADMR-97JAZ2=2&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_09B144E6698C6A47C1257BF3005A7D3F](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_09_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLAObDOBIAADMR-97JAZ2=2&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_09B144E6698C6A47C1257BF3005A7D3F) (prístup: 21. 6. 2014).

10 Návšteva ministra hospodárstva SR Tomáša Malatinského v Čiernej Hore, 19. 10. 2013, www.mzv.sk/podgorica (prístup: 21. 6. 2014); Minister spravodlivosti Tomáš Borec na oficiálnej návšteve Čiernej Hory, 19. 7. 2013, www.mzv.sk/podgorica (prístup: 21. 6. 2014).

11 Minister vnútra Čiernej Hory R. Konjević na návšteve SR: „Slovensko je pre nás vzorom“, 22. 11. 2013, www.mzv.sk/podgorica (prístup: 21. 6. 2014).

12 Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku. Výročná správa za rok 2013, <http://www.sfpa.sk/dok/VS-RC-SFPA-2013.pdf> (prístup: 21. 6. 2014).

SRBSKO: TRADIČNÉ PARTNERSTVO SO SLOVENSKOM

Podobne pozitívnu úlohu zohrávajú slovenské mimovládne organizácie v spolupráci s ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí aj v Srbsku. Išlo napríklad o projekt SFPA „Slovensko, Srbsko a NATO – čas na diskusiu“, realizovaný v partnerskej spolupráci so slovenským rezortom diplomacie, s Univerzitou v Belehrade a ďalšími srbskými organizáciami. Cieľom bolo pripraviť odborný seminár, ktorý by podporil diskusiu o bezpečnosti Srbska, o jeho koncepte neutrality a prípadnej integrácii krajiny do Severoatlantickej aliancie. Medzinárodný seminár s názvom „Budúca bezpečnosť Srbska“ sa napokon aj uskutočnil v polovici roka na Fakulte politických vied Univerzity v Belehrade. Ďalším príkladom je príspevok k plneniu úloh Veľvyslanectva SR v Belehrade, ktoré sa od 1. januára stalo na dva roky (2013 – 2014) kontaktným veľvyslanectvom Severoatlantickej aliancie so Srbskom.

Treba pritom pripomenúť, že Srbsko do Severoatlantickej aliancie oficiálne odmieta vstúpiť a v rezolúcii parlamentu z roku 2007 sa hlási k neutralite, hoci takéto právne a politické postavenie štátu nie je nijako medzinárodne garantované.¹³ Krajina sa však zúčastňuje na projektoch programu NATO „Partnerstvo za mier“. V srbskej odbornej verejnosti sa o týchto otázkach pomerne často diskutuje a takisto pre širokú verejnosť je to záležitosť vzbudzujúca živý záujem. O to je pozícia a úloha zastupiteľského úradu Slovenskej republiky ako kontaktného veľvyslanectva NATO citlivejšia.

V tomto smere pomohli slovenskému veľvyslanectvu zvládnuť jeho poslanie Slovenská atlantická komisia (SAC) a Atlantic Council of Serbia, ktoré v spolupráci so slovenským diplomatickým zastúpením zorganizovali v októbri sériu verejných diskusií s názvom „Partnership Tour“. Niečo podobné robila SAC už v Čiernej Hore. Teraz sa v mestách Kragujevac, Niš, Zaječar, Novi Sad a Belehrad stretli s verejnosťou slovenskí a srbskí experti z rezortov zahraničných vecí a obrany. Spolu s pracovníkmi Vojenského styčného úradu NATO v Srbsku, so zástupcami veľvyslanectiev Švédska a Rakúska, ako aj s predstaviteľmi srbskej akademickej obce a médií diskutovali o srbských bezpečnostných koncepciách a o spolupráci Srbska so Severoatlantickou alianciou v rámci programu Partnerstvo za mier.

Téme Severoatlantickej aliancie sa slovenský zastupiteľský úrad v Belehrade venuje popri svojich bežných úlohách týkajúcich sa bilaterálnych slovensko-srbských vzťahov naozaj intenzívne. V spolupráci so SAC vydáva raz za mesiac dvojazyčne – po srbsky a po anglicky – časopis *Bilten Partnerstvo/Partnership Newsletter*. Okrem toho veľvyslanectvo usporiadalo vo svojich priestoroch prednášku a besedy prevažne pre poslucháčov Fakulty politických vied a Právnickej fakulty Univerzity v Belehrade o Slovensku, o slovensko-srbských vzťahoch, ale aj s informáciami o NATO. Veľvyslanec sa ako jeden z panelistov aktívne zúčastnil na rokovaní za okrúhlym stolom v Belehrade, ktoré usporiadala srbský týždenník *Novi Magazin* na tému „Vzťahy Srbska a NATO po otvorení prístupových rozhovorov s EÚ“. Hovoril o niektorých poznatkoch Slovenska z členstva v NATO.

13 Rezolucija Narodne skupštine o zaštiti suvereniteta, teritorijalnog integriteta i ustavnog poretka Republike Srbije. Ministerstvo zahraničnih vecí Srbskej republiky, 2007, <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/component/content/article/65-zastita-suvereniteta?lang=lat> (prístup: 21. 6. 2014).

Slovenské veľvyslanectvo usporiadalo v máji 2013 rokovanie za okrúhlym stolom na tému spolupráce Srbskej republiky a NATO vychádzajúcej z programu „Partnerstvo za mier“. Názory si na ňom vymenili veľvyslanci členských krajín NATO pôsobiacich v Srbsku s delegáciou poslancov z desiatich krajín Parlamentného zhromaždenia NATO. Delegáciu viedla predsedníčka podvýboru pre partnerské vzťahy s NATO a podpredsedníčka Politického výboru Parlamentného zhromaždenia NATO Marit Nybakk (Nórsko).¹⁴

Zdá sa, že rok 2013 definitívne potvrdil úspech a trvácnosť ďalšieho slovenského projektu, a to Belehradského bezpečnostného fóra, ktoré malo v septembri už svoj tretí ročník. Ide o najväčšiu medzinárodnú bezpečnostnú konferenciu v juhovýchodnej Európe, ktorá už pravidelne združuje niekoľko stoviek významných tvorcov a realizátorov politiky, predstaviteľov tretieho sektora, expertov, akademikov a novinárov. V otváracom paneli III. ročníka na tému „Budovanie štátu a európska integrácia: vzájomné posilnenie alebo protichodné procesy?“ vystúpil aj Miroslav Lajčák. Zameral sa najmä na integračné ambície krajín západného Balkánu. Uviedol, že majú podporu Slovenska aj Európskej únie, avšak v prvom rade je na nich, aby splnili požadované kritériá.

O tejto zodpovednosti hovoril šéf slovenskej diplomacie v roku 2013 niekoľkokrát s vedúcimi politikmi Srbska a ďalších štátov regiónu západného Balkánu. Napríklad v septembri 2013, keď prehovoril na Belehradskom bezpečnostnom fóre, sa stretol už druhýkrát v jednom roku s kompletným srbským politickým vedením. Vtedajšieho prvého podpredsedu vlády Aleksandra Vučića (teraz už predseda srbskej vlády) nielen ubezpečil, že Slovensko zostáva podporovateľom európskeho Srbska, ale bude pokračovať v odovzdávaní svojich skúseností z prístupového procesu. „Je v našom záujme, aby prístupový proces poskytol pre Srbsko motiváciu a aby sa krajina modernizovala,“ povedal slovenský minister. „Ako človek, ktorému úprimne záleží na osude tejto krajiny som veľmi rád, že na srbskej politickej scéne dominujú otázky spojené s budúcnosťou krajiny,“ dodal v tejto súvislosti.¹⁵

Keď hovoríme o širokom spektre foriem spolupráce medzi Slovenskom a Srbskom, v podobe pracovného dialógu najvyšších politických miest oboch krajín, ale aj na rozličných nižších úrovniach v diskusiách i spoločných projektoch, žiada sa spomenúť ešte aspoň dve konkrétne udalosti z roku 2013.

Slovensko uspelo vo výberovom konaní na realizáciu projektu na odovzdávanie skúseností príslušným partnerom v Srbsku. O tomto úspechu informovala v júli delegácia Európskej únie v Belehrade. Ide o projekt „Podporovanie sociálneho dialógu“, ktorý je financovaný z predvstupových fondov (IPA) Európskej únie. Bude ho realizovať Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a Regionálna rozvojová agentúra Senec – Pezinok v spolupráci s Ministerstvom práce a sociálnej politiky Srbskej republiky. Projekt bude hovoriť o aktivitách zamestnávateľských a odborárskych združení, občianskej spoločnosti, vlády a miestnych samospráv v sociálnom dialógu s cieľom

14 Návšteva delegácie Parlamentného zhromaždenia NATO na Zastupiteľskom úrade SR v Belehrade. MZVaEZ, 22. 3. 2013, www.mzv.sk/belehrad (prístup: 21. 6. 2014).

15 Minister M. Lajčák vystúpil na Belehradskom bezpečnostnom fóre, 20. 9. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECA99C1257-B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_09_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLAODBOBIAADMR-97JAZ2=10&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_49CF9F34DF8FBA1AC1257BEC003949A7](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECA99C1257-B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_09_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLAODBOBIAADMR-97JAZ2=10&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_49CF9F34DF8FBA1AC1257BEC003949A7) (prístup: 21. 6. 2014).

vytvárať partnerstvo na riešenie problémových otázok prostredníctvom kolektívneho vyjednávania, konzultácií a rozličných foriem spolupráce. Získanie tohto projektu je ocenením potenciálu, ktorým Slovensko disponuje v oblasti odovzdávania skúseností zo začleňovania sa do Európskej únie, a zároveň prispieva k rozvoju dvojstrannej spolupráce so Srbskom v nových oblastiach. Rok predtým získal právo realizovať podobný projekt Úrad pre reguláciu sieťových odvetví Slovenskej republiky.

O inú pozitívnu iniciatívu sa zaslúžila Slovensko-srbská obchodná komora, ktorá v spolupráci so slovenským ZÚ usporiadala v marci v Belehrade rokovanie za okrúhlym stolom na tému „Investície v oblasti energetiky v Srbsku“. Predovšetkým podnikatelia zo Slovenska získali kvalifikované informácie o možnostiach investovania do srbskej energetiky. Od štátneho tajomníka srbského ministerstva energetiky, rozvoja a ochrany životného prostredia Dejana Popovića sa dozvedeli, že koncom roka 2012 jeho ministerstvo identifikovalo a predstavilo zoznam prioritných projektov v oblasti energetiky a životného prostredia. Publikovalo aj verejnú výzvu na výstavbu malých vodných elektrární v 317 lokalitách. Srbsko zjednodušilo procedúru týkajúcu sa výstavby objektov využívajúcich obnoviteľné zdroje energie a plánuje vytvoriť trh s biomasou.

CHORVÁTSKO – NOVÝ ČLEN EÚ

Vstup Chorvátska do Európskej únie v roku 2013 bol nepochybne kľúčovou udalosťou z hľadiska rozširovania eurointegračných procesov aj v juhovýchodnej časti kontinentu, konkrétne na západnom Balkáne, ktorý sa ešte v deväťdesiatych rokoch minulého storočia zmietať v krvavej deštrukcii. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR 1. júla 2013 privítalo vstup Chorvátskej republiky do Európskej únie. „Táto skutočnosť predstavuje ďalší významný moment v budovaní spoločnej, jednotnej Európy,“ povedal v tejto súvislosti Miroslav Lajčák. „V súčasnom období, poznamenanom ekonomickými a politickými výzvami, je to signál existujúcej perspektívy európskej integrácie smerom ku krajinám, ktoré majú vôľu realizovať potrebné politické a ekonomické reformy, rešpektovať európske hodnoty, akými sú právny štát, ľudské práva a demokratické princípy, a prevziať svoj diel zodpovednosti za ďalší vývoj spoločenstva.“¹⁶

O kvalitatívne novom postavení Chorvátska rokovali v Záhrebe viacerí slovenskí politici z vlády a parlamentu. Chorvátski partneri oceňovali aktivitu Slovenskej republiky v podpore jeho integračných ambícií. Vyzdvihovali pritom aj takú raritu, že Slovensko ako prvé z členských štátov Únie s Chorvátskom ratifikovalo prístupovú dohodu, dokonca o vyše mesiaca skôr, ako to urobil chorvátsky parlament. Miroslav Lajčák sa stretol s prezidentom Ivom Josipovićom i so svojou partnerkou, prvou podpredsedníčkou vlády a ministerkou zahraničných vecí a európskych záležitostí Vesnou

16 MZVaEZ SR víta vstup Chorvátskej republiky do EÚ. In: *Aktivita ministra*, MZVaEZ, 1. 7. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_07_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLA0BDOBIAADM97JAZ2=14&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_3219581259E8315DC1257B9B004C2C73](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_07_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLA0BDOBIAADM97JAZ2=14&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_3219581259E8315DC1257B9B004C2C73) (prístup: 21. 6. 2014).

Pusićovou.¹⁷ Hovoril o tom, že posun Chorvátska medzi členské štáty Únie je dôležitý, pozitívny a zároveň zaväzujúci príklad pre ďalšie krajiny západného Balkánu. Partneri tiež diskutovali o možných prienikoch stanovísk oboch krajín vo vybraných sektorových politikách Európskej únie.

Už ako členský štát začala Chorvátska republika v novembri 2013 realizovať program preberania skúseností a expertízy Slovenska zo začleňovania sa do schengenského priestoru. Chorvátska strana očakáva, že účasť a pomoc slovenských expertov prispeje k splneniu cieľa Chorvátska, ktorým je vstup do Schengenu k 1. júlu 2015. Pravda, nad týmto termínom visí otáznik, lebo Chorvátsko doteraz nemá právne dohodnuté hranice s dvomi susedmi – s Bosnou a Hercegovinou a so Srbskom – a definovanie hraníc so Slovinskom, ktoré je už súčasťou schengenského systému, je v procese arbitrážneho konania.

Chorvátsko navštívila delegácia zahraničného výboru Národnej rady Slovenskej republiky. Predsedovia zahraničných výborov parlamentov oboch krajín – Milorad Pupovac z chorvátskej strany a František Šebej zo slovenskej – zhodne potvrdili, že západný Balkán je jednou z najdôležitejších agend zahraničnej politiky Slovenska aj Chorvátska.¹⁸

Podpredsedníčka NR SR Jana Laššáková počas návštevy v Chorvátsku spolu so svojimi hosťami potvrdila, že vzťahy oboch krajín sú bezproblémové na všetkých úrovniach a vo všetkých oblastiach. Okrem iného povedala, že Slovenská republika je pripravená ponúknuť Chorvátsku svoje skúsenosti najmä z čerpania eurofondov a zo začleňovania sa do schengenského priestoru.¹⁹

Štátny tajomník Peter Javorčík sa na rokovaníach so svojím chorvátskym náprotivkom Joškom Klisovićom a s ďalšími predstaviteľmi chorvátskej diplomacie sústredili na celé spektrum politik Európskej únie, v ktorom dominovala hlavne energetika. Vymenili si tiež názory na regionálnu spoluprácu v rámci strednej Európy a na západnom Balkáne, pričom osobitnú pozornosť venovali vzťahom Chorvátska s Bosnou a Hercegovinou. Neskôr sa to čiastočne prejavilo aj v iniciatívach šéfky chorvátskej diplomacie Vesny Pusićovej na pôde EÚ zameraných na oživenie a zdynamizovanie procesov euroatlantickej integrácie v Bosne a Hercegovine.

17 Minister M. Lajčák rokoval v Záhrebe s V. Pusićovou a I. Josipovićom. In: *Aktivity ministra*, MZVaEZ, 3. 6. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_06_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLA0BDOBIAADMR-97JA-Z2=19&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_A580DA0A17A7E-A3FC1257B7F00726EB1](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_06_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLA0BDOBIAADMR-97JA-Z2=19&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_A580DA0A17A7E-A3FC1257B7F00726EB1) (prístup: 21. 6. 2014). Pri tejto príležitosti chorvátskym predstaviteľom povedal: „Očakávame, že vaša krajina bude hrať čoraz významnejšiu úlohu v napomáhaní plnenia prístupových kritérií jednotlivých krajín tohto regiónu, obzvlášť pokiaľ ide o odovzdávanie vašich skúseností a expertíz. Slovensko je v tomto pripravené aktívne vám sekundovať.“

18 *Slovenská parlamentná delegácia na rokovaníach v Chorvátsku*. MZVaEZ, 5. 11. 2013, http://www.mzv.sk/servlet/zahrebzu?MT=/App/WCM/ZU/ZahrebZU/main.nsf/vw_ByID/ID_621F5291AE4A5FD4-C125715B004FFE51_SK&OpenDocument=Y&OB=1001&HM=50-spravy&NCH=Y&LANG=SK&PAGE_VSETKYSRAPHYVIEWMCEA-6PZDKU=3&DS=Y&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/vw_ByID/ID_EBF628F3D471ED09C1257C1D002FAAB7 (prístup: 21. 6. 2014).

19 *Jana Laššáková na návšteve Chorvátska*. MZVaEZ, 19. 4. 2014, http://www.mzv.sk/servlet/zahrebzu?MT=/App/WCM/ZU/ZahrebZU/main.nsf/vw_ByID/ID_621F5291AE4A5FD4-C125715B004FFE51_SK&OpenDocument=Y&OB=1001&HM=50-spravy&NCH=Y&LANG=SK&PAGE_VSETKYSRAPHYVIEWMCEA-6PZDKU=5&DS=Y&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/vw_ByID/ID_D80897CF29461B8DC1257B52004DB996 (prístup: 21. 6. 2014).

BOSNA A HERCEGOVINA – PRIVEĽKÉ SKLAMANIE

Je príznačné, že všetci, ktorí sa zaoberajú západným Balkánom, jeho stabilizáciou a transformáciou po vojnových konfliktoch v deväťdesiatych rokoch, sú najviac sklamaní z vývoja v Bosne a Hercegovine. Charakteristická je vnútropolitická stagnácia až kríza vyvolaná pretrvávajúcou dominanciou uzavretej a izolacionistickej etnopolitiky v praxi politických elít Bosniakov, Srbov i Chorvátov. Zákonite sa to prejavuje v pribrzdení až zastavení intergácie krajiny do euroatlantických štruktúr. Taká je aj skúsenosť slovenskej zahraničnej politiky. Miroslav Lajčák patrí medzi tých európskych politikov, ktorí veľkú časť svojich profesionálnych aktivít venovali úsiliu nájsť v spolupráci so svojimi partnermi aj v Bosne a Hercegovine východisko zo začarovaného kruhu, v ktorom tento štát prešľapuje na mieste. V apríli 2013 počas bezpečnostnej konferencie GLOBSEC v Bratislave prijal námestníčku ministra zahraničných vecí Bosny a Hercegoviny Anu Trišić-Babićovú. Hovorili najmä o vývoji situácie v Bosne a Hercegovine, tempe jej približovania (lepšie povedané nepribližovania) sa k EÚ a NATO, o reformnom procese v krajine a bilaterálnych vzťahoch. Šéf slovenskej diplomacie poukázal na nízku úroveň schopnosti dosiahnuť vnútropolitický konsenzus v dôležitých otázkach, čo brzdí napredovanie krajiny a vedie k jej stagnácii. „Vaša krajina by mala využiť ústretový postoj Európskej únie na preklenutie vnútorných rozporov a zamerať sa na zlepšovanie života svojich občanov,“ uviedol. V tejto súvislosti zdôraznil, že v prvom rade je úlohou Bosny a Hercegoviny to, aby v záujme svojho integračného úsilia plnila požadované kritériá na začatie prístupových rokovaní.²⁰

V podobnom duchu hovoril M. Lajčák v podstate so všetkými vedúcimi predstaviteľmi tohto štátu, ktorým pripomínal, že ich krajina má potenciál, mimoriadne schopných ľudí, a preto si zaslúži lepšiu perspektívu, za ktorú nesú zodpovednosť politickí lídri. Podobne sa o tom vyjadril eurokomisár pre rozširovanie Štefan Füle, ktorý po rokovaní ministrov zahraničných vecí krajín EÚ v decembri 2013 vyslovil zároveň hlboké znepokojenie Európskej komisie a Európskej rady nad stagnáciou a povedal, že on sám „venoval mnoho hodín diskusiám s politickými lídrami tohto štátu. Prešli sme veľmi dlhou cestou. Ale politickí predstavitelia Bosny a Hercegoviny musia takisto podniknúť výrazné kroky a dosiahnuť udržateľné riešenie“²¹.

20 Minister M. Lajčák prijal námestníčku ministra zahraničných vecí Bosny a Hercegoviny A. Trišić-Babić. In: *Aktivity ministra*, MZVaEZ, 18. 4. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_04_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLAOBDOBIAADMR-97JAZ2=9&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_8B926097DE449B1DC1257B5100514D8D](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_04_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLAOBDOBIAADMR-97JAZ2=9&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_8B926097DE449B1DC1257B5100514D8D) (prístup: 21. 6. 2014).

21 Na ilustráciu sociálnej situácie v Bosne a Hercegovine sa žiada citovať slová sarajevského filozofa Esada Bajtala opierajúceho sa o exaktné výskumy: „V Bosne a Hercegovine žije 50 % obyvateľstva na hranici chudoby a asi 700 000 ľudí, čiže 20 percent občanov, pod touto hranicou. V tom istom čase 90 jednotlivcov multimilionárov disponuje bohatstvom v hodnote 9 miliárd dolárov... Nečudujem sa, že 70 – 80 % mladých ľudí si želá odísť z krajiny, nevstupovať do tunajších politických a iných hier a hľadať riešenie svojich problémov v nejakej inej, normálnej spoločnosti, tam, kde by si mohli svojím úsilím, schopnosťami a znalosťami zabezpečiť existenciu.“ Pozri Kad poštení beže od politike, pokvarenjaci vladaju. In: *Radio Slobodna Evropa*, 10. 8. 2014, <http://www.danas.org/content/kad-posteni-beze-od-politike-pokvarenjaci-vladaju/26522383.html> (prístup: 10. 8. 2014).

Bosna a Hercegovina si nepochybne žiada zvýšenú aktivitu Európskej únie a Slovenská republika je v tomto kontexte pripravená naďalej a dôsledne sa angažovať. Problém je aj v tom, že v tomto období sa pozornosť Únie sústreďuje na Ukrajinu a problémy spojené s expanzívnou politikou Ruska voči nej.

Každý projekt slovensko-bosnianskej spolupráce alebo slovenskej rozvojovej pomoci v Bosne a Hercegovine má vzhľadom na tamojšiu situáciu a zložitnosť pomerov (rozsiahla byrokracia, korupcia a pod.) veľký zmysel a vysokú hodnotu. Medzi také patrí napríklad projekt realizovaný slovenským Národným centrom pre rovnosť príležitostí od januára 2011 do apríla 2013 v Gradačaci, Lopare a Orašje. Zámerom bolo vytvárať rovnaké príležitosti na normálne živobytie pre Bosniakov, Srbov a Chorvátov postihnutých po výbuchu nášľapných mín. Projekt s názvom „Ovocie namiesto mín“ vytvoril pre nich nové pracovné príležitosti pri pestovaní, zbere a sušení ovocia a je dôležité, že vďaka nemu sa vybudovali aj tri odbytové strediská, čiže vznikli podmienky na reálny zárobok.

MACEDÓNSKO – FRUSTRÁCIA NA POKRAČOVANIE

Popri problémoch s Bosnou a Hercegovinou je pre slovenskú zahraničnú politiku a zrejme pre všetkých, ktorí podporujú rozširovanie európskej integrácie na západnom Balkáne, frustrujúci aj príbeh Macedónska. Napriek opätovnému odporúčaniu Európskej komisie otvoriť prístupové rokovania s Macedónskom sa tento proces nezačal. Slovensko a s ním aj ostatné členské štáty EÚ vyjadrujú nádej i presvedčenie, že čoskoro sa vyrieši spor s Gréckom o názov štátu. Ten je totiž dnes popri vnútornom vývoji Macedónska hlavnou prekážkou jeho cesty do Únie i Severoatlantickej aliancie.

Slovenská diplomacia v roku 2013 pokračovala v úsilí, ktoré rok predtým demonštrovala spoločná návšteva ministrov zahraničných vecí Slovenska a Rakúska Miroslava Lajčáka a Michaela Spindeleggera v Skopje. Tá mala pozitívny politický ohlas, čo aj v roku 2013 pri rozhovoroch s M. Lajčákom ocenil jeho macedónsky kolega Nikola Poposki. Pripomeňme pritom, že podpredseda vlády a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR zdôrazňuje, že spor o názov macedónskeho štátu je bilaterálny problém, ktorý si Skopje musí vyriešiť s Aténami.

Miroslav Lajčák sa v týchto otázkach vytrvalo a konštruktívne angažuje. V októbri 2013 navštívil Grécko, kde rokoval o otázkach euroatlantickej integrácie západného Balkánu. Pri tejto príležitosti sa zúčastnil na diskusii pri okrúhlym stole s gréckymi expertmi na balkánske otázky v poprednom gréckom think-tanku – v Helénskej nadácii pre zahraničnú a európsku politiku (ELIAMEP), ktorá sa zamerala na aktuálnu situáciu na západnom Balkáne a perspektívu procesu európskej a euroatlantickej integrácie i na ďalšie zahraničnopolitické otázky.²² Otvorená otázka názvu macedónskeho štátu síce zatiaľ nie je v takom štádiu, že by ohrozovala stabilitu v regióne, ale deštruktívny

22 Minister M. Lajčák ukončil oficiálnu návštevu Helénskej republiky. In: *Aktivita ministra*, MZVaEZ, 24. 10. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419B-DE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_10_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y-&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLA0BDOBIAADMR-97JAZ2=7&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_D23C8D6C06C35D76C1257C0E003BF0E5](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419B-DE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_10_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y-&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLA0BDOBIAADMR-97JAZ2=7&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_D23C8D6C06C35D76C1257C0E003BF0E5) (prístup: 21. 6. 2014).

potenciál nepochybne má. Môžu ju napríklad zneužiť nacionalistické elementy v multietnickej macedónskej spoločnosti, ktorá zápasí s nemalými sociálnymi problémami. Riešiť ju na bilaterálnej úrovni sa dlhodobo nedarí, a preto vzniká otázka, či by nebolo preventívne najmädřejšie, aby sa v tejto záležitosti väčšmi angažovala Európska únia. Hoci vzťahy medzi Belehradom a Prištinou sú kvalitatívne v inej polohe, predsa len je zrejmé, že bez tlaku Únie (najmä na Srbsko) a Spojených štátov (najmä na Kosovo) by sa v apríli 2013 sotva dosiahla prvá srbsko-kosovská dohoda o normalizácii vzťahov.

Inak v bilaterálnych slovensko-macedónskych vzťahoch možno v roku 2013 hovoriť o vzostupnej línii aj vďaka iniciatívam rezortu slovenskej zahraničnej politiky a európskych záležitostí. Príťažlivou udalosťou bola októbrová prezentácia unikátneho trojjazyčného vydania básne *Proglas* od Konštantína Filozofa v priestoroch Národnej a univerzitnej knižnice sv. Klimenta Ochridského v Skopje. Prezentácia sa stretla s veľkým záujmom. Publikáciu v staroslovenčine, slovenčine a macedónčine, ktorá výrazne presahuje literárny rozmer slovensko-macedónskych vzťahov, vydala Slovenská národná knižnica v Martine. Obsahuje bohatú fotodokumentáciu (kostoly, fresky, ikony) z ochridského regiónu v Macedónsku, v ktorom aktívne pôsobila hlavná skupina učeníkov sv. Cyrila a Metoda po ich vyhnaní z Veľkej Moravy.²³

Čo sa týka ekonomickej diplomacie, jej nepochybným úspechom bolo podpísanie kontraktu medzi ŽOS Trnava, a. s., a Macedónskymi železnicami o dodávke 174 nových nákladných vagónov. Kontrakt má hodnotu 15 mil. eur a predpokladá dodávku dvoch typov nákladných vagónov – plošinových na prepravu kontajnerov a otvorených na prepravu rôzneho tovaru – v lehote 52 týždňov. ŽOS Trnava získal tento kontrakt vo verejnom tendri. Vytvára dobré predpoklady na ďalšie etablovanie slovenskej firmy na macedónskom trhu v segmente celkovej modernizácie železničnej infraštruktúry Macedónska, do ktorej vláda plánuje v nasledujúcich 5 rokoch investovať až 1 miliardu eur.²⁴

ALBÁNSKO S POZITÍVNYM TRENDOM

Pre rok 2013 bol príznačný pozitívny trend v politických a diplomatických vzťahoch medzi Albánskom a Slovenskom. Slovenský podiel na tom, že Albánsko úspešne zvládlo európsky integračný proces, ktorý v polovici roka 2014 vyvrcholil tým, že krajine bol udelený štatút kandidáta na členstvo v Európskej únii, je nesporný. Minister Miroslav Lajčák sa viackrát stretol s novým predsedom vlády Edom Ramom a ministrom zahraničných vecí Ditmirom Bushatim a Albánsko sa aktívne zúčastnilo na bratislavskom

23 Prezentácia slovensko-macedónskeho vydania *Proglasu* v Skopje. MZVaEZ, 28. 10. 2013, http://www.mzv.sk/servlet/skopjepzu?MT=/App/WCM/ZU/SkopjePZU/main.nsf/vw_ByID/ID_621F5291AE4A5FD4C125715B004FFE51_SK&OpenDocument=Y&OB=1001&HM=50-spravy-&NCH=Y&LANG=SK&PAGE_VSETKYSPRAYVIEWMCEA-6PZDKU=2&DS=Y&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/vw_ByID/ID_F5BB3DD295B4A2CDC1257C130042ACCO (prístup: 21. 6. 21014).

24 ŽOS Trnava dodá pre Macedónske železnice 174 nových nákladných vagónov v hodnote 15 mil. eur. MZVaEZ, 20. 12. 2013, http://www.mzv.sk/servlet/skopjepzu?MT=/App/WCM/ZU/SkopjePZU/main.nsf/vw_ByID/ID_621F5291AE4A5FD4C125715B004FFE51_SK&OpenDocument=Y&OB=1001&HM=50-spravy-&NCH=Y&LANG=SK&PAGE_VSETKYSPRAYVIEWMCEA-6PZDKU=2&DS=Y&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/vw_ByID/ID_CB2E3-E494141E40DC1257C4700411C25 (prístup: 21. 6. 2014).

bezpečnostnom fóre GLOBSEC. Na stretnutí v rámci zasadania Valného zhromaždenia OSN v New Yorku minister Lajčák v rozhovore s albánskymi politikmi povedal, že od novej albánskej vlády (vzišla z júnových parlamentných volieb) partneri v EÚ očakávajú urýchlené prijatie reforiem a rozbehnutie procesu európskej integrácie krajiny. Zdôraznil, že SR od nej očakáva, aby sa prihlásila k záväzku rozvíjať dobré susedské vzťahy, zintenzívniť regionálnu spoluprácu a aktívne prispievať k budovaniu stability a bezpečnosti v regióne západného Balkánu. „Slovensko podporuje eurointegračné ambície Albánska a považuje Albánsko za významného spojenca v NATO,“ uviedol šéf slovenskej diplomacie.²⁵ Albánsko nemalou mierou prispieva k operáciám krízového manažmentu, ktoré vedie NATO. M. Lajčák potvrdil pokračovanie v poskytovaní oficiálnej rozvojovej pomoci SR pre Albánsko, ako aj v odovzdávaní skúseností z eurointegračného procesu.

Významnou udalosťou v slovensko-albánskych vzťahoch bola potom návšteva predsedu slovenskej vlády R. Fica v januári 2014 v Tirane. V rámci nej sa M. Lajčák stretol v albánskom hlavnom meste so svojím kolegom D. Bushatim. Ocenil príspevok Albánska k budovaniu vzájomnej dôvery v dvojstranných vzťahoch so susedmi a záujem Tirany o posilnenie regionálnej spolupráce. Šéf albánskej diplomacie okrem iného povedal, že jeho krajina sa chce inšpirovať úspechmi Slovenska na integračnom a hospodárskom poli a má záujem o využitie autentických skúseností z transformačných procesov.²⁶

HOSPODÁRSKA SPOLUPRÁCA A ROZVOJOVÁ POMOC

V ekonomickej sfére, čo sa slovenskej prítomnosti na západnom Balkáne týka, sa nič podstatné nezmenilo. Pravda, nebudíme nespravodliví – predsa len zaznamenávame rast objemu obchodnej výmeny medzi Slovenskom a štátmi regiónu, v prípade Bosny a Hercegoviny dokonca výrazný. Celkový obrat medzi našimi dvomi štátmi sa v roku 2013 v porovnaní s predchádzajúcim zvýšil až o 25 %. Ide však o obrat v hodnote 134,3 milióna eur, čo je na potenciál oboch krajín veľmi málo. Pritom pre Slovensko, pre jeho obchodné a investičné možnosti, je tam perspektívny energetický sektor, ďalej infraštruktúrne projekty a budovanie priemyselných parkov. Problém je zrejme aj v tom, že na Slovensku prežívajú nielen voči Bosne a Hercegovine, ale voči celému západnému Balkánu určité predsudky zrodené v čase krvavého rozpadu bývalej Juhoslávie a vtedajšej deštrukcie celej hospodárskej štruktúry v novovzniknutých samostatných krajinách. Pravdepodobne z toho vyplýva nedostatok vôle ísť do rizika,

25 Minister M. Lajčák absolvoval v New Yorku sériu bilaterálnych stretnutí. In: *Aktivity ministra*, MZVaEZ, 26. 9. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=195&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_086FDDCFFB8ED5C7C1257BF20033785C](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEWMAINJDRK-7X8F93=195&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_086FDDCFFB8ED5C7C1257BF20033785C) (prístup: 21. 6. 2014).

26 Minister M. Lajčák rokoval s albánskym partnerom D. Bushatim. In: *Aktivity ministra*, MZVaEZ, 24. 1. 2014, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2014_01_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLA0BDOBIAADMR-97JAZ2=5&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_CCE324F6C52DABCCC1257C6A00616CD6](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2014_01_SK&NCH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLA0BDOBIAADMR-97JAZ2=5&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_CCE324F6C52DABCCC1257C6A00616CD6) (prístup: 21. 6. 2014).

ale je za tým aj neznalosť reálneho stavu, potenciálu a možností regiónu. Preto v tomto smere zaostávame za partnermi z V4, o vyspelejších krajinách už ani nehovoriac. Nezanedbateľná je i zrejma kapitálová málokrvnosť slovenskej ekonomiky napríklad v porovnaní s Rakúskom či Holandskom. Tá by sa dala prekonávať aj investovaním do projektov väčších partnerov a účasťou na nich, čiže aktivitami v spolupráci s treťou stranou. Pravda je však taká, že slovenské ekonomické a finančné subjekty nateraz nedokážu urobiť to, čo v Bosne a Hercegovine v roku 2013 urobil ruský Zarubežneft – investoval 970 mil. eur do kúpy rafinérie v Brode, rafinérie oleja v Modriči a kúpil aj distribučnú sieť pohonných hmôt a olejov Petrol.

Vráťme sa však do našej reality. Pozoruhodný bol rast obchodnej výmeny medzi Slovenskom a Srbskom, ktorého objem 536,2 mil. eur dosiahol rekordnú úroveň s nárastom o 18,4 % v porovnaní s rokom 2012.²⁷ Dobrý je aj trend vo vzťahu s Chorvátskom, kde slovenský export dosiahol hodnotu 246,4 mil. eur, čo je o 4 milióny viac ako v predchádzajúcom roku, a objem chorvátskeho vývozu k nám dosiahol hodnotu 100,5 mil. eur, t. j. o 8,7 milióna viac než v roku 2012. Výrazne, až o 53,17 %, síce vzrástol obrat obchodnej a tovarovej výmeny medzi Čiernou Horou a Slovenskom, ale úroveň obratu je vcelku nízka, dosahuje hodnotu 35,69 mil. eur. S Albánskom je obrat o niečo vyšší, ale aj tak je to iba 43,24 milióna – a obdobné je to v prípade Macedónska.

Rast obrátov je zrejme aj dôsledok aktívnejšej slovenskej ekonomickej diplomacie v posledných rokoch, ktorá sa prejavuje napríklad v tom, že zastupiteľské úrady Slovenskej republiky poskytujú v porovnaní so situáciou na začiatku tohto desaťročia oveľa väčší priestor informovaniu o ekonomickom živote a možnostiach spolupráce v krajinách svojho pôsobenia. Existuje teda šanca, že Slovensko sa aj v ekonomickej a obchodnej sfére bude postupne približovať úrovni, ktorá zodpovedá jeho politickému a diplomatickému postaveniu a vplyvu v krajinách západného Balkánu.

ODA a SlovakAid oslávili práve v roku 2013 desať rokov svojej činnosti – za ten čas urobili nesmiernu veľa aj pre spoločnosť v krajinách západného Balkánu a pre rozvoj našej bilaterálnej spolupráce s nimi. Ťažisko slovenskej rozvojovej pomoci sa i v roku 2013 síce presúvalo z tohto regiónu do iných oblastí sveta, kde je pomoc naliehavejšia (Afganistan, Keňa, Južný Sudán), ale medzi prioritnými krajinami zostávajú Albánsko, Bosna a Hercegovina a Kosovo. K nim sa v rámci programu CETIR (program na odovzdávanie skúseností z integrácie a reforiem partnerským krajinám) na ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí pridávajú ešte Srbsko a Macedónsko. Slovensko je v prijímateľských postsocialistických krajinách stále vnímané pozitívne aj vďaka zložitej, ale úspešnej transformácii, ktorá Slovensku otvorila dvere do EÚ.²⁸

V roku 2013 sa v rámci CETIR realizovalo 9 projektov so Srbskom, 5 s Čiernou Horou, 4 s Macedónskom a 2 s Bosnou a Hercegovinou.

27 Ekonomická informácia o teritóriu. *Srbská republika*. MZVaEZ, [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_013496EAB11EC90DC12579880046BD99_SK/\\$File/EIT_Srbsko_Apr2014.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_013496EAB11EC90DC12579880046BD99_SK/$File/EIT_Srbsko_Apr2014.pdf) (prístup: 21. 6. 2014).

28 Program CETIR sa sústreďuje predovšetkým na odovzdávanie skúseností z transformačného procesu smerujúci k intenzifikácii reforiem, na podporu občianskej spoločnosti, najmä posilnenie dialógu vlády s občianskou spoločnosťou a budovanie inštitúcií a kapacít na spoluprácu s EÚ, a na podporu euroatlantickej integrácie. Viac informácií pozri na <http://www.slovakaid.sk/sk/ako-pomahame/cetir>.

Okrem toho bolo v rámci ODA v roku 2013 (celková hodnota rozvojových projektov dosiahla 3 488 181,59 eura) kontrahovaných 6 projektov na západnom Balkáne.²⁹

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí poskytlo ešte zo svojich prostriedkov cez zastupiteľské úrady operatívne mikrogranty v celkovej hodnote 313 102,78 eura, z toho na západnom Balkáne Kosovu 10 mikrograntov v hodnote 45 352 eur, v Srbsku 9 za 48 272,11 eura, v Bosne a Hercegovine takisto 9 za 55 826,93 eura, v Čiernej Hore 2 za 6 933,50 eura a v Albánsku 1 mikrogrant v hodnote 5 000 eur.³⁰

EPILÓG

Na záver možno povedať, že rok 2013 bol pre Slovenskú republiku na západnom Balkáne v politike a diplomacii vcelku úspešný. Udržala si svoju dôveryhodnosť v regióne, ako aj v rámci širšieho medzinárodného spoločenstva povest a prestíž krajiny s kvalifikovanou expertízou, schopnú produkovať pridanú hodnotu v hľadaní riešení tamjších problémov. Slovenská zahraničná politika sa práve preto mohla spolupodieľať na tvorbe Stratégie rozširovania Európskej únie na roky 2013 – 2014, ktorá bola zverejnená v októbri 2013.³¹

Rezort diplomacie pri tejto príležitosti potvrdil svoje presvedčenie, že proces rozširovania EÚ a euroatlantickej integrácie vôbec nepovažuje iba za obratnú a osvedčenú floskulu pri deklarovaní svojich zámerov a pohľadu na svet. Hlavným cieľom rozširovania je preň posilniť stabilitu, bezpečnosť a prosperitu v celej Európe. Neoddeliteľnou súčasťou tohto procesu sú spoločné hodnoty, na ktorých je postavená EÚ. A podľa toho Slovensko v kontexte so západným Balkánom aj koná.

Slovensko zostáva aktívnym podporovateľom procesu rozširovania Únie a zástancom objektívneho posudzovania plnenia stanovených kritérií. Súčasne bude pokračovať v odovzdávaní autentických skúseností zo svojej transformačnej a integračnej cesty a poskytovať rozvojovú a technickú pomoc partnerom v regióne.

29 Podľa výročnej správy SAMRS za rok 2013 išlo o projekty: Reforma bezpečnostného sektora v Čiernej Hore v celkovej hodnote 92 000 eur; už spomínaný Národný konvent o Európskej únii v Čiernej Hore a rozvoj demokracie a občianskej spoločnosti v celkovej hodnote 90 907,50 eura; Čierna Hora na ceste do euroatlantickej rodiny 2013 – 2014 v celkovej hodnote 83 760 eur; Podpora procesu implementácie smernice EÚ o hodnotení a manažmente povodňových rizík v Čiernej Hore v celkovej hodnote 74 952 eur; Rozvoj demokracie a občianskej spoločnosti v Macedónsku v hodnote 97 169,70 eura; Partnerstvo pre Srbsko – reforma bezpečnostného sektora krajiny v hodnote 80 790 eur. Viac pozri in *Výročná správa SAMRS 2013*. SAMRS, 2014, http://issuu.com/slovakaid/docs/slovakaid_annual_report_2013/1?e=7658468/7663721 (prístup: 21. 6. 2014).

30 Tamže.

31 *Vyhlasenie MZVaEZ SR k zverejneniu pravidelných správ o rozširovaní Európskej únie. Slovensko a Európska únia*. MZVaEZ, 16. 10. 2013, [http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_10_SK&N-CH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLAODBOBIAAD-MR-97JAZ2=14&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_C7A49D22-C1D91037C1257C0600478CDF](http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_EA7419BDE7ECAA99C1257B4A002DA134_SK&PERIOD=2013_10_SK&N-CH=Y&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_NEWSVIEW-AKTUALNEPODLAODBOBIAAD-MR-97JAZ2=14&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_C7A49D22-C1D91037C1257C0600478CDF) (prístup: 21. 6. 2014).

III.

NÁSTROJE SLOVENSKEJ
ZAHRANIČNEJ POLITIKY

SLOVENSKÁ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCA V ROKU 2013¹

PETER BREZÁNI, NORA BEŇÁKOVÁ

V roku 2013 oslávila slovenská rozvojová spolupráca (ODA) svoje desiate narodeniny. Logicky mu preto môžeme dať nálepku roka sumarizácií, hodnotení, osláv, zmien, plánovania či intenzívnej debaty o budúcnosti rozvojovej spolupráce. Aj napriek tejto slávnostnej atmosfére ho však nemožno zbaviť stále pevne držiacej nálepky roka tradičných „boľačiek“ slovenskej ODA.

Desiate výročie slovenská rozvojová spolupráca oslávila dôstojne. Nadácia Pontis v spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVaEZ) zorganizovala dvojdnú medzinárodnú konferenciu za účasti komisára Andrisa Piebalga, ministrov zahraničných vecí a predstaviteľov vlád partnerských krajín slovenskej ODA, ako aj významných predstaviteľov medzinárodnej i slovenskej odbornej komunity.² Počas konferencie sa tiež uskutočnilo predstavenie prezentačnej publikácie pripravenej k oslave prvej dekády SlovakAid.³ Platforma mimovládnych rozvojových organizácií (PMVRO)

- 1 Ako podklad pre napísanie tejto štúdie slúžila analýza spracovaná autorkou N. Beňákovou: *Slovenská rozvojová spolupráca v roku 2013. Hodnotiaca správa mimovládnych rozvojových organizácií*. Bratislava: Platforma mimovládnych rozvojových organizácií, 2014, <http://www.mvro.sk/sk/e-kniznica/category/2-publikacie> (prístup: 20. 6. 2014).
- 2 Viac informácií pozri na webovej stránke konferencie „10 rokov pod logom SlovakAid“ <http://www.nadaciapontis.sk/podujatie/medzinarodna-konferencia-10-rokov-pod-logom-slovakaid#events-tabs-partners> (prístup: 21. 4. 2014). Online možno nájsť i zborník z konferencie s názvom *10 years of SlovakAid. A vision of development cooperation for a changing world. International conference booklet, October 16–17, 2013*. Bratislava: Pontis Foundation, 2013, 200 s., http://www.nadaciapontis.sk/data/files/Booklet_SA_2013.pdf (prístup: 21. 4. 2014).
- 3 *Slovensko pomáha/Slovakia helps*. Bratislava: Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (pripravilo občianske združenie Dvojfarebný svet), 2013, 59 s., <http://slovakaid.sk/sk/dokumenty-publikacie/ine-publikacie> (prístup: 21. 4. 2014).

už po deviaty raz pri príležitosti Medzinárodného dňa boja proti chudobe zorganizovala Rozvojový deň a tento ročník sa niesol v znamení osláv 10. výročia vzniku programu slovenskej oficiálnej rozvojovej pomoci SlovakAid, ako aj založenia PMVRO.⁴

Ďalším pozitívnym, aj keď výrazne zaväzujúcim momentom bol vstup Slovenska do elitného klubu donorov – Výboru pre rozvojovú pomoc Organizácie pre hospodársku spoluprácu (OECD/DAC). Členstvo v DAC je prestížnou záležitosťou, avšak ako člen musí Slovensko zaviesť do praxe odporúčania, ktoré výbor vypracoval v rámci svojho „special review“⁵, a to prijať politický záväzok, vybudovať inštitucionálny mechanizmus na koordináciu politík a zaviesť systém monitoringu, analýz a podávania správ. Významným záväzkom je i zvýšenie finančných prostriedkov poskytovaných na ODA. Ako člen DAC by sme mali na ODA prispievať 100 miliónov dolárov ročne (v prepočte približne 75 miliónov eur), resp. 0,20 % HNP, t. j. sumu, ku ktorej sa Slovensko v momentálnej finančnej situácii môže priblížiť len kreatívnou štatistikou.

Rok 2013 bol i rokom hodnotenia minulej päťročnice a prípravy novej strednodobej stratégie. Príprave predchádzala odborná debata viacerých zainteresovaných subjektov, pričom finálny produkt kvalitatívne výrazne prekonal svojich predchodcov. MZVaEZ urobilo ďalší krok vpred v predpríprave programového prístupu, keď v roku 2013 spracovalo stratégiu pomoci pre Keňu a zrealizovalo externú evaluáciu štyroch projektov v Moldavsku.

Slovenská rozvojová pomoc sa napriek oslavnej atmosfére roka 2013 nevyhla pokračujúcej finančnej stagnácii a systémovo-byrokratickým neduhom. V roku 2013 poskytlo Slovensko pomoc v celkovom objeme 64,84 mil. eur. Podiel ODA na hrubom národnom dôchodku (ODA/HND) tak predstavoval 0,092 %. Na porovnanie, v roku 2012 poskytla SR pomoc vo výške 60,98 mil. eur s podielom na HND vo výške 0,087 %. V absolútnych číslach teda ide o nárast 3,86 mil. eur. Údaje za dekádu slovenskej ODA sú uvedené v tabuľke 1.

Tabuľka 1. ODA SR a jej podiel na HND v rokoch 2003 – 2013

Rok	ODA v absolútnych číslach		% ODA/HND
	v tis. SK	v mil. eur	
2003	553 521		0,046
2004	910 500		0,072
2005	1 739 551		0,120
2006	1 638 118	–	0,103
2007	1 652 386	54,8	0,093
2008	1 970 000	65,4	0,102
2009	–	54,0	0,086
2010	–	55,8	0,085
2011	–	61,9	0,091
2012	–	60,9	0,087
2013	–	64,8	0,092

Zdroj: Spracované na základe materiálov *Informácia o oficiálnej rozvojovej pomoci SR a Národný program ODA SR za príslušné roky*

4 Viac informácií o podujatí je na webovej stránke <http://rozvojovyden.mvro.sk/> (prístup: 21. 4. 2014).

5 *DAC Special Review of the Slovak Republic*. Výbor pre rozvojovú pomoc Organizácie pre hospodársku spoluprácu, 2012, <http://www.oecd.org/development/peer-reviews/49512222.pdf> (prístup: 15. 4. 2014).

Celkový objem pomoci sa však zvýšil z dôvodu nárastu povinných príspevkov do medzinárodných organizácií a finančných inštitúcií – odvod do rozpočtu EÚ narástol o 1,8 mil. eur, platba do Európskeho rozvojového fondu sa zvýšila o 735 000 eur a platby do ďalších medzinárodných inštitúcií (OSN, Svetová banka) vzrástli o 3 mil. eur. V porovnaní s rokom 2012 multilaterálna pomoc stúpila o 5,55 mil. eur. Pri celkovom náraste o 3,86 mil. eur to znamená, že bilaterálna pomoc poklesla o 1,7 mil. eur. V roku 2013 bolo poskytnutých len 12,15 mil. eur, t. j. 19 % na bilaterálnu rozvojovú pomoc, ktorú SR poskytuje najmä prostredníctvom rozvojových projektov, výdavkami na štipendiá a bilaterálnymi príspevkami do medzinárodných fondov a inštitúcií. Podiel bilaterálnej pomoci má za ostatné tri roky klesajúci trend. Navyše objem pomoci realizovaný cez Slovenskú agentúru pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS) klesol o ďalších 10 % a až tretina príspevkov spravovaných SAMRS bola realizovaných formou príspevkov na základe rozhodnutia ministra.

Nadalej platí, že pri súčasnom objeme poskytovanej rozvojovej pomoci a bez výrazného navýšenia prostriedkov SR nedokáže splniť svoje medzinárodné záväzky, v rámci ktorých sa spoločne s ostatnými novými členskými štátmi EÚ (EÚ 12) zaviazala dosiahnuť v roku 2015 podiel poskytovanej pomoci na HND vo výške 0,33 %. V rámci EÚ 13 v minulom roku tri krajiny ukazovateľ percentuálneho podielu ODA na HND zvýšili (Poľsko, Bulharsko a Lotyšsko), štyri krajiny ho udržali na približne rovnakej úrovni a päť krajín svoju pomoc v roku 2013 znížilo (Malta, Česko, Cyprus, Litva, Rumunsko). Slovensko podiel ODA na HND v roku 2013 veľmi mierne zvýšilo z 0,87 % na 0,92 %, avšak v rámci EÚ 13 kleslo z 9. na 10. miesto.⁶

NÁRODNÝ PROGRAM ODA 2013

Národný program oficiálnej rozvojovej spolupráce na rok 2013 schválila vláda začiatkom februára 2013, čím potvrdila zatiaľ krátkodobý trend schvaľovania tohto programového dokumentu na začiatku programovacieho obdobia.⁷ Jeho štruktúra bola mierne odlišná od štruktúry programu na rok 2012, ale bola to zmena skôr formálna, vyplývajúca zo zmeny usporiadania informácií, nie obsahovej náplne dokumentu. Teritoriálny rozptyl ostal v porovnaní s rokom 2012 nezmenený, sektorový rozptyl zase tradične široký. I v tomto národnom programe sa plánovalo spracovať strategické plánovacie dokumenty pre programové krajiny a je len dobré, že SlovakAid sa v roku 2013 v tomto smere pohla o kúsok dopredu, keď sa takýto dokument schválil pre Keňu. Podobne ako národné programy z minulých rokov, aj tento obsahoval zoznam úloh, ktoré si MZVaEZ vytýčilo s cieľom zvyšovať kvalitu a efektívnosť slovenskej ODA v roku 2013. I keď sa v tomto dokumente po prvýkrát objavila indikácia finálneho stavu (kvantitatívna, nie kvalitatívna), opäť chýbali termíny plnenia a určenie zodpovednosti za realizáciu výsledného produktu.⁸ Ministerstvo ako gestor rozvojovej spolupráce plne-

6 Pozri Press Release, 3315th Council meeting. Foreign Affairs. Rada EÚ, 19. 5. 2014, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/142687.pdf (prístup: 21. 5. 2014).

7 Od roku 2014 MZVaEZ národné programy pripravovať nebude.

8 Zoznam úloh a ich plnenie, ako ich prezentuje MZVaEZ, je možné nájsť v dokumente *Správa o oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky za rok 2013*. Bratislava: MZVaEZ SR, 2014, http://www.slovakaid.sk/sites/default/files/informacia_o_oda_za_rok_2013.pdf (prístup: 21. 5. 2014).

nie jednotlivých úloh tak ako každoročne zhodnotilo samostatne. Keďže sa hodnotilo najmä kvantitatívne plnenie, kvalita zrealizovaných zmien sa v správach a dokumentoch (aj napriek dosiahnutiu indikátorov) nikde neodráža.⁹

BILATERÁLNE AKTIVITY – MENEJ PROJEKTOV, MENEJ ZDROJOV

Ako už bolo spomenuté, dvojstranná časť pomoci nesúca značku SlovakAid má za posledné tri roky klesajúci trend (pričom medzi rokmi 2009 – 2011 pomer bilaterálnej a multilaterálnej pomoci *de facto* osciloval na rovnakej úrovni).

Iba 28,69 % prostriedkov na bilaterálnu pomoc bolo vynaložených na realizáciu projektov rozvojovej spolupráce v rozvojových krajinách. Pritom až 18,9 % predstavujú prostriedky vynaložené na štipendiá a 5,97 % na utečencov, čo sú vlastne prostriedky vynakladané na Slovensku bez reálnej spätnej väzby (či akejkoľvek aspoň internej analýzy) o pozitívnom vplyve na rozvoj v cieľových rozvojových krajinách.

Ak sa obzrieme do blízkej minulosti, musíme zdôrazniť, že ročný objem poskytnutej pomoci realizovanej prostredníctvom bilaterálnych rozvojových projektov slovenských organizácií, ktoré administruje SAMRS, klesol v priebehu rokov 2011 – 2013 o 40 % (zo 6 mil. eur na 3,5 mil. eur). Tento trend nielen negatívne ovplyvňuje kapacity slovenských subjektov podieľať sa na bilaterálnej rozvojovej spolupráci, ale tiež výrazne vplýva na viditeľnosť slovenského donora v teréne a kvalitu projektov.¹⁰ Podrobnejšiu štruktúru bilaterálnej pomoci v porovnaní s rokmi 2011 a 2012 uvádzame v tabuľke 2.

Aj vzhľadom na fakt, že v ďalšom texte sa hlbšie venujeme väčšine položiek, radi by sme na tomto mieste upozornili na skutočnosť, že na systém vykazovania ODA bolo využitých 536 946 eur. Podľa informácií, ktoré autori získali, boli použité takto: integrácia so systémom SAMRS (113 191,20 eura); integrácia so systémom MŠVVaŠ SR (58 028,40 eura); zapracovanie novej metodiky OECD do systému vykazovania projektov pomoci (195 856,80 eura) a zapracovanie nových a úprava pôvodných pravidiel vykazovania (tzv. business roles) (169 869,60 eura). Zdroje mali byť využité na analýzu súčasného systému a doprogramovanie jeho nových súčastí. Konkrétne zadanie objednávateľa pre spoločnosť, ktorá túto zákazku realizovala, sa autorom získať nepodarilo, takže posúdiť opodstatnenosť nákladov nebolo v tejto štúdii možné.

9 Napr. zapojenie piatich expertov do hodnotenia návrhov projektov síce splnené bolo, ale nie je jasné, kto zadefinoval, ktoré projekty spĺňajú kritérium technicky a odborne náročnejších projektov a či boli služby expertov využité pri všetkých takýchto projektoch. Zamyslel sa možno aj nad tým, či je ako splnenie úlohy „zapojiť externých expertov“ relevantné vykazovať účasť zástupcu UNDP Trust Fund, ktorý bol hrađený z príspevku MZVaEZ pre UNDP, na zasadnutí projektovej komisie. Otázne je tiež, či zverejňovanie maximálneho počtu dát samo osebe stačí, a treba zvážiť i praktickosť použitia formátu, v ktorom sú publikované. Zároveň stojí za posúdenie, či by MZVaEZ pri hodnotení implementácie komunikačnej stratégie malo ako plnenie vykazovať Deň otvorených dverí na MZVaEZ, prípadne aktivity mimovládnych organizácií (aj keď realizované spolu s MZVaEZ). Pozri tamže.

10 Pomer bilaterálnej a multilaterálnej pomoci sa od roku 2005 menil takto: 2005: 8 na 92 %, 2006: 45 na 55 %, 2007: 10 na 90 %, 2008: 47 na 53 %, 2009: 25 na 75 %, 2010: 27 na 73 %, 2011: 25 na 75 %, 2012: 23 na 77 %, 2013: 19 na 81 %.

Tabuľka 2. Výdavky na ODA v roku 2013 v eur v porovnaní s rokmi 2011 a 2012

	Podiel výdavkov na celkovej ODA v roku 2013	2013	2012	2011
Bilaterálna rozvojová pomoc SR	18,75 %	12 156 334	13 846 410	15 419 447
Rozvojové projekty (realizované prostredníctvom slovenských MVO, podnikateľských subjektov, štátnych a akademických inštitúcií)	5,38 %	3 488 182	4 068 383	6 075 223
Projekty realizované v SR – globálne rozvojové vzdelávanie, spolufinancované projekty EÚ, projekty verejnej informovanosti, budovanie kapacít ODA	0,32 %	210 251	188 518	Údaj zahrnutý v rámci rozvojových projektov
Mikrogranty (poskytované lokálnym organizáciám prostredníctvom ZÚ SR v rozvojových krajinách)	0,48 %	313 103	319 019	370 468
Humanitárna pomoc (materiálna a finančná)	0,57 %	367 234	323 500	538 827
CETIR – Centrum pre transfer skúseností z integrácie a reforiem	0,19 %	125 929	128 600	56 887
Utečenci	1,12 %	726 270	1 736 902	2 158 625
Vysielanie dobrovoľníkov do rozvojových krajín	0,18 %	114 717	69 364	–
Štipendiá pre študentov z rozvojových krajín, výučba slovenčiny, výdavky na učiteľov a lektorov	3,54 %	2 297 328	2 278 308	2 273 624
Medzinárodné policajné misie (v roku 2013 v Afganistane, Palestíne, Kirgizsku, Gruzínsku, Kosove, Moldavsku a na Ukrajine)	1,15 %	746 200	491 992	404 900
Bilaterálne príspevky (v roku 2013 National Solidarity Programme for Afghanistan – 1 mil. eur, UNDP, UNODC, UNOPS, MONDEM, IVF, EUMM, OBSE, ICRC, IOM)	2,82 %	1 829 850	2 573 290	1 740 049
Školenia, študijné návštevy, odborné stáže, konzultácie (MF, NR SR, UNMS, MV, UJD, MPRV)	0,29 %	185 160	78 771	334 848
Administratívne náklady a služobné cesty (MZVaEZ, SAMRS, MF, MV, MŠVVaŠ)	1,87 %	1 215 164	1 484 523	1 286 026
Systém vykazovania ODA	0,83 %	536 946	105 240	180 000
Multilaterálna rozvojová pomoc SR	81,25 %	52 686 146	47 136 814	46 495 798
Príspevky do medzinárodných organizácií, medzinárodných inštitúcií (OSN, Svetová banka a pod.)	12,83 %	8 321 146	5 316 814	3 582 113
Rozpočet EÚ	58,87 %	38 170 000	36 360 000	37 790 000
Európsky rozvojový fond (EDF)	9,55 %	6 195 000	5 460 000	5 123 685
ODA SR spolu	100,00 %	64 842 480	60 983 224	61 915 275

Zdroj: Správa o oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Slovenskou republikou v roku 2013, Informácia o oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Slovenskou republikou v rokoch 2012 a 2011

TERITORIÁLNE A SEKTOROVÉ ZAMERANIE SLOVENSKEJ ODA

Národný program zadefinoval teritoriálne a sektorové priority, ciele slovenskej rozvojovej spolupráce, ako aj formy a modalít na realizáciu týchto cieľov. V rámci programového prístupu rozvojovej spolupráce mala pomoc smerovať do Afganistanu, Južného Sudánu a Kene a v rámci technickej pomoci formou odovzdávania skúseností do krajín západného Balkánu (primárne Čierna Hora, Macedónsko a Srbsko), krajín Východného partnerstva EÚ (primárne Ukrajina, Moldavsko, Bielorusko a Gruzínsko) a krajín južného susedstva EÚ (so zameraním na Tunisko). Širší záber krajín bol využitý pri modalite vysielania dobrovoľníkov do rozvojových krajín, ktorá sa realizovala najmä v krajinách subsaharskej Afriky (Keňa, Južný Sudán, Burundi, Lesotho, Burkina Faso, Kamerun, Uganda, Rwanda), ako aj v Kirgizsku, Gruzínsku, Afganistane, vo Vietname a v Kambodži. Ostatné krajiny, uvedené v tabuľke 3, boli príjemcami humanitárnej pomoci (Sýria, Mali, Filipíny) či mikrograntov poskytovaných zastupiteľskými úradmi SR lokálnym inštitúciám alebo boli zaradené do programu CETIR.

V roku 2013 bolo cez SAMRS vyhlásených 10 výziev a schválených 33 projektov za 2 962 315,65 eura. Najviac (sedem) ich bolo schválených v krajinách Východného partnerstva, šesť v Keni a krajinách západného Balkánu, tri v južnom susedstve, po jednom v Južnom Sudáne a Afganistane. Schválené boli tiež štyri projekty rozvojového vzdelávania a tri projekty slovenských subjektov v rámci výziev Európskej komisie boli spolufinancované. SAMRS okrem toho schválila dva projekty budovania kapacít. Do výzvy pre začínajúce podnikateľské partnerstvá sa neprihlásil ani jeden subjekt.

Najvyšší podiel projektov získali mimovládne organizácie (51,5 %), avšak s poklesom o 14 % oproti roku 2012, nasledovali akademické inštitúcie s podielom 8,9 % oproti 18,14 % v predchádzajúcom roku. Stále sa nezvýšilo zapojenie podnikateľských subjektov, pre ktoré bola určená aj špeciálna schéma start-up grantov na rozbehnutie podnikateľských príležitostí v rozvojových krajinách, do výzvy však nebola podaná ani jedna žiadosť.

Výrazne sa zvýšil objem pomoci, ktorý bol určený priamo lokálnym inštitúciám v rozvojových krajinách, a to z dôvodu poskytnutého príspevku pre Národný program solidarity v Afganistane (National Solidarity Programme for Afghanistan).

Možno teda konštatovať, že pri nezvyšujúcej sa celkovej bilaterálnej pomoci klesá objem pomoci, do ktorej sú zapojené slovenské subjekty (MVO, akademické inštitúcie, podnikatelia), a naopak narastá jej podiel realizovaný cez medzinárodné organizácie alebo miestne vlády a ich inštitúcie. Takýto spôsob pomoci nepomáha budovať slovenské kapacity zapájať sa do implementácie, vytvárať partnerstvá či priamo v cieľových krajinách kreovať pozitívny obraz Slovenska ako donora.

Najväčší podiel pomoci podľa regiónov v roku 2013 smeroval do Afriky (37 %), avšak zaznamenávame pokles oproti roku 2012. Mierne klesli najväčší príjemcovia oproti minulému roku – Keňa, Južný Sudán a Tunisko. Klesal aj objem pomoci pre región západného Balkánu, najmä v neprospech Bosny a Hercegoviny, Macedónska a Kosova. To isté platí pre Východné partnerstvo, najmä v neprospech Gruzínska a Bieloruska. Významný rast bol zaznamenaný v Ázii, a to z dôvodu poskytnutia spomínaného finančného príspevku pre Afganistan.

Tabuľka 3. Výdavky na bilaterálnu ODA poskytnutú cez MZVaEZ SR a SAMRS v roku 2013 v porovnaní s rokom 2012 podľa teritoriálneho zamerania (vrátane mikrograntov, nákladov na vysielanie dobrovoľníkov, humanitárnu pomoc a bilaterálne finančné príspevky)

	Krajina	Vyplatená suma v EUR	%	Vyplatená suma v EUR	%
		2013		2012	
Afrika		2 048 889	37,03 %	2 222 672	44,43 %
	Keňa	1 184 268		1 334 213	
	Južný Sudán	507 945		536 384	
	Tunisko	294 339		320 098	
	Egypt	2 410		7 204	
	Etiópia	0		5 037	
	Burundi	1 155		5 760	
	Lesotho	6 845		4 800	
	Nigéria	0		3 416	
	Burkina Faso	660		2 880	
	Kamerun	720		2 880	
	Mali	40 000			
	Rwanda	5 747			
	Uganda	4 800			
Krajiny Východného partnerstva		706 693	12,77 %	891 735	17,83 %
	Moldavsko	271 913		253 393	
	Gruzínsko	128 010		215 270	
	Ukrajina	238 143		215 226	
	Bielorusko	68 628		207 846	
Krajiny západného Balkánu		661 142	11,95 %	774 366	15,48 %
	Srbsko	266 563		150 749	
	Bosna a Hercegovina	82 054		186 551	
	Macedónsko	84 380		136 693	
	Čierna Hora	173 409		171 955	
	Kosovo	45 352		76 135	
	Albánsko	9 384		11 822	
	Západný Balkán (v roku 2012 regionálny program bývania a CETIR)			40 461	
Ázia		1 906 001	34,45 %	803 623	44,43 %
	Afganistan	1 640 195		636 453	
	Sýria	150 000		70 000	
	Kirgizsko	442		17 020	
	Mjanmarsko	16 415		18 000	
	Kambodža	23 970		15 020	
	Kazachstan	1 500		6 200	

	Krajina	Vyplatená suma v EUR	%	Vyplatená suma v EUR	%
		2013		2012	
	Irak	5 689		12 335	
	Mongolsko	21 925		10 962	
	Japonsko (nie ODA)			10 000	
	Indonézia			4 133	
	Filipíny	20 000			
	Vietnam	13 490			
	Čína	7 375			
	India	3 500			
	Palestína	1 500		3 500	
Iné		0	0,00 %	87 057	1,74 %
	Haiti			15 000	
	Cyprus (nie ODA)			11 220	
	Izrael (nie ODA)			837	
	Nešpecifikované krajiny (v roku 2012 príspevok do Európskeho fondu pre demokraciu)			60 000	
Slovensko (globálne rozvojové vzdelávanie, spolufinancované projekty EÚ, projekty verejnej informovanosti, budovanie kapacít ODA)		210 393	3,80 %	188 518	3,77 %
Ostatné náklady – administratívne náklady na CETIR				34 412	0,69 %
Spolu		5 533 118	100,00 %	5 002 383	100,00 %

Zdroj: Spracované na základe materiálov *Informácia o oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Slovenskou republikou v roku 2012* a *Správa o oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Slovenskou republikou v roku 2013*

Pokiaľ ide o slovenskú rozvojovú spoluprácu v krajinách, ktoré patria podľa klasifikácie OECD/DAC k najchudobnejším krajinám sveta, oproti roku 2012 zaznamenávame v projektovej časti bilaterálnej spolupráce nárast podielu tých, ktoré to potrebujú najviac, teda najmenej rozvinutých a nízkopríjmových krajín (64,48 % oproti 55,14 % v roku 2012, ide o Afganistan, Keňu, Južný Sudán) v porovnaní s krajinami so stredným príjmom (západný Balkán, Východné partnerstvo, Tunisko). Nárast je spôsobený najmä zvýšeným podielom pomoci pre Afganistan z dôvodu poskytnutia spomínaného finančného príspevku vo výške 1 mil. eur. V roku 2012 sme v súlade s klasifikáciou OECD/DAC zaradili Južný Sudán medzi krajiny s nízkym príjmom, na rok 2013 už bola táto krajina zaradená do kategórie najmenej rozvinutých krajín, čo má tiež štatistický vplyv na zvýšenie objemu slovenskej pomoci pre najchudobnejšie krajiny.

Tabuľka 4. Poskytovanie ODA SR do rozvojových krajín podľa klasifikácie OECD/DAC v roku 2013 (výdavky na bilaterálnu ODA poskytnutú cez MZVaEZ SR a SAMRS bez výdavkov realizovaných na Slovensku)

Najmenej rozvinuté krajiny	Poskytnutá suma v EUR	Krajiny s nízkym príjmom	Poskytnutá suma v EUR	Krajiny s nižším stredným príjmom	Poskytnutá suma v EUR	Krajiny s vyšším stredným príjmom	Poskytnutá suma v EUR
Afganistan	1 640 195	Keňa	1 184 268	Ukrajina	238 143	Srbsko	266 563
Južný Sudán	507 945	Kirgizsko	442	Egypt	2 410	Bielorusko	68 628
Burkina Faso	660			Moldavsko	271 913	Čierna Hora	173 409
Burundi	1 155			Gruzínsko	128 010	Bosna a Hercegovina	82 054
Kambodža	23 970			Kamerun	720	Macedónsko	84 380
Uganda	4 800			India	3 500	Albánsko	9 384
Lesotho	6 845			Filipíny	20 000	Kazachstan	1 500
Mjanmarsko	16 415			Kosovo	45 352	Tunisko	294 339
Mali	40 000			Mongolsko	21 925	Čína	7 375
Rwanda	5 747			Vietnam	13 490		
				Sýria	150 000		
				Palestína	1 500		
				Irak	5 689		
Spolu	2 247 732		1 184 710		902 651		987 632
% v roku 2013	42,23 %		22,26 %		16,96 %		18,56 %
% v roku 2012	14,96 %		40,18 %		17,87 %		26,98 %
% v roku 2011	16,00 %		27,70 %		17,30 %		39,00 %

Spracované na základe materiálov *Informácia o oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Slovenskou republikou v roku 2012* a *Správa o oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Slovenskou republikou v roku 2013*

Ak však k projektovej pomoci pripočítame ďalšie modality bilaterálnej oficiálnej rozvojovej pomoci SR, ktoré smerovali do rozvojových krajín z iných rezortov (a to najmä poskytovanie vládnych štipendií a medzinárodné policajné misie), teritoriálne rozdelenie pomoci vyzerá tak, že poskytujeme výrazne viac pomoci pre západný Balkán a Východné partnerstvo, teda najmä do krajín so stredným príjmom.

Tabuľka 5. Bilaterálna ODA SR 2013 podľa programových a projektových krajín (všetky rezorty)

Krajina/región	Objem ODA v EUR
Západný Balkán (z toho Srbsko 58 %: 1 109 845,18)	1 925 455,90
Afganistan	1 811 059,73
Východné partnerstvo	1 650 376,70
Keňa	1 239 943,31
Ostatné krajiny	1 058 653,70
Južný Sudán	520 465,11
Južné susedstvo	301 749,54
Spolu	8 507 703,99

Zdroj: *Správa o oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej Slovenskou republikou v roku 2013*

Ako už bolo spomenuté, sektorové zameranie bolo aj v roku 2013 pomerne široké, zmena nastala najmä v oblasti podpory jednotlivých sektorov. Oproti roku 2012 zaznamenávame zmenu v jej poklese v oblasti vzdelávania a zdravotníctva v prospech výrazného nárastu podpory budovania demokratických (štátnych) inštitúcií, ktoré tak tvorí hlavnú sektorovú prioritu slovenskej rozvojovej spolupráce.

Tabuľka 6. Výdavky na bilaterálnu ODA v roku 2013 v porovnaní s rokom 2012 podľa sektorového zamerania (v %)

Sektorová priorita	2013	2012
Budovanie demokratických inštitúcií (vrátane témy bezpečnostná reforma)	20,79 %	10,89 %
Vzdelávanie (vrátane rozvojového vzdelávania v SR)	19,81 %	24,98 %
Zdravotníctvo	12,42 %	18,33 %
Občianska spoločnosť	11,45 %	13,49 %
Pôdohospodárstvo, potravinová bezpečnosť	10,76 %	9,65 %
Humanitárna pomoc (finančná pomoc)	6,00 %	3,33 %
Ochrana životného prostredia	5,50 %	6,06 %
Infraštruktúra (vodné hospodárstvo)	3,32 %	2,54 %
Odovzdávanie transformačných skúseností (CETIR)	3,02 %	2,79 %
Vysielanie dobrovoľníkov do rozvojových krajín	2,75 %	1,53 %
Budovanie trhového prostredia a podpora podnikania	2,48 %	2,83 %
Sociálna infraštruktúra a služby	1,70 %	3,58 %

Zdroj: Výročné správy SAMRS 2012 a 2013

CETIR

Od roku 2011 sa na MZVaEZ realizuje program technickej pomoci partnerským krajinám s názvom Centrum pre transfer skúseností z integrácie a reforiem (CETIR). Jeho cieľom je prehĺbovať kontakty slovenských expertov s predstaviteľmi štátnych orgánov a občianskej spoločnosti krajín západného Balkánu a Východného partnerstva EÚ, ale aj ďalších krajín, ktoré prejavia záujem. Pri realizácii jednotlivých aktivít sa kladie dôraz najmä na konzultácie o konkrétnych otázkach reformných a integračných procesov. Na rok 2013 bolo na tieto aktivity vyčlenených 200 000 eur. Podobne ako v predchádzajúcich rokoch sa tento rozpočet nesplnil. V rámci programu CETIR sa v roku 2013 realizovalo 27 samostatných aktivít (v roku 2012 ich bolo 23) v 11 krajinách pre 122 účastníkov a pracovný seminár pre krajiny Východného partnerstva zameraný na reformu väzenstva.¹¹

11 Študijné cesty v SR – Srbsko (8): legislatíva EÚ pre rôzne druhy výrobkov, politika kvality, zahraničná politika, hmotné rezervy, správa lesov, migrácia, sociálna inklúzia Rómov, voľný pohyb tovaru; Čierna Hora (5): justičné štatistiky, boj proti organizovanému zločinu a korupcii, justičná akadémia, evaluácia vzdelávacieho systému štátnou inšpekciou; Macedónsko (4): technické predpisy motorových vozidiel, ochrana spotrebiteľa, voľný pohyb tovaru, systém oficiálnej rozvojovej pomoci; Bosna a Hercegovina (1): zahraničná politika; Ukrajina (1): európska integrácia; Irak (1): ochrana a repatriácia kultúrneho dedičstva, Čína (1): študijná cesta sudcov Najvyššieho ľudového súdu Čínskej ľudovej republiky.

Celková suma vyplatená v roku 2013 na program CETIR bola 125 929 eur (v roku 2012 boli náklady na aktivity CETIR o niečo vyššie, a to 128 599 eur). Náklady na administráciu programu v roku 2013 predstavovali opäť až 33 % z celkových nákladov¹², náklady na študijné návštevy v SR 48 %, na vyslanie 17 slovenských expertov do zahraničia 11 % a na pracovný seminár pre krajiny Východného partnerstva 8 %.

Z obsahového hľadiska by bolo v budúcnosti potrebné citlivejšie pristupovať k výberu aktivít a partnerov. Študijnú cestu sudcov Najvyššieho ľudového súdu Čínskej ľudovej republiky, ktorá prebehla na pozvanie predsedu Najvyššieho súdu SR a bola súčasťou medzinárodného projektu, do ktorého je Najvyšší súd zapojený,¹³ nemožno pokladať za vhodnú aktivitu programu. V oblasti odovzdávania tranzičných skúseností by SR mala ponúknuť svoje adekvátne know-how v tých oblastiach a inštitúciách, ktoré sú na Slovensku, ale aj v zahraničí považované za dôveryhodné a úspešné (čo sa o oblasti súdnictva v SR momentálne povedať nedá). Zároveň by SR mala tieto skúsenosti ponúkať takým krajinám a inštitúciám z rozvojových krajín, ktoré uplatňujú, respektíve majú záujem začať uplatňovať demokratické princípy v súlade s medzinárodnými štandardmi, i tým, ktoré na realizáciu reforiem nedisponujú dostatkom finančných prostriedkov. Okrem toho by CETIR nemal slúžiť ako doplnkový zdroj financovania aktivít iných rezortov; pokiaľ niektorá zo slovenských štátnych inštitúcií má záujem požívať zahraničné návštevy podľa vlastného výberu, mala by na to využiť vlastný rozpočet.

Z administratívneho hľadiska je potrebné prehodnotiť započítavanie nákladov na pracovné cesty zástupcov MZVaEZ SR súvisiace s monitorovaním projektov SlovakAid do programu sprístupňovania transformačných skúseností.

Zároveň navrhujeme urobiť prvú analýzu programu CETIR, plnenia cieľov, efektívnosti a adresnosti.

MIKROGRANTY

Zastupiteľské úrady v partnerských krajinách mohli aj v roku 2013 podporiť lokálne inštitúcie prostredníctvom mikrograntov, čo je jediná forma otvorená priamo pre subjekty z cieľových krajín (do výšky 5 000 eur). V roku 2013 bolo schválených 60 mikrograntov

Vyslanie slovenských expertov do zahraničia: Egypt (1): panelista na tému ekonomické reformy, konferencia V4 v Káhire; Moldavsko (1): expertná cesta zamestnancov MV SR – téma migrácia; Tunisko (1): pracovná cesta zamestnancov MZVaEZ SR v rámci iniciatívy Democratic Partnership Challenge/Task Force Tunisia; Srbsko (1): expertná cesta zamestnancov ÚRSO SR – téma energetika; Bosna a Hercegovina (1): účasť zástupcov MZVaEZ SR a MO SR na seminári CENAA – téma bezpečnostná reforma; Afganistan (1): zahraničná pracovná cesta veľvyslanca SR (ZÚ v Teheráne) do Kábulu – účasť na odovzdávaní projektov financovaných zo SlovakAid afganskej strane.

12 Ak ešte pridáme informáciu, že podiel administratívnych nákladov na bilaterálnej ODA samotného MZVaEZ je 60 %, v kontexte nového pravidla pre projekty, ktoré stanovila SAMRS, t. j. že na administratívu projektu vrátane monitorovacích ciest možno použiť maximálne 20 % celkového rozpočtu, vyznieva to pomerne bizare.

13 Harabin bude školíť Číňanov, ako reformovať justíciu. In: *Sme*, 6. 1. 2014, <http://www.sme.sk/c/7058312/harabin-bude-skolit-cinanov-ako-reformovat-justiciu.html> (prístup: 6. 1. 2014).

v 12 krajinách (v roku 2012 ich bolo 67 v 14 krajinách). Počas roka 2013 bola v rámci mikrograntov vyplatená suma 313 103 eur. V minulom roku sa táto modalita využívala najmä v Keni a krajinách západného Balkánu, naproti tomu málo sa využíva v krajinách Východného partnerstva. Na porovnanie, v roku 2011 bolo v Bielorusku udelených 16, zatiaľ čo v rokoch 2012 a 2013 už len po 2 mikrogranty.

Počet udelených mikrograntov súvisí určite aj (ale nielen) s obmedzeným prístupom lokálnych organizácií k informáciám o tejto možnosti. Informácie možno získať len na webových stránkach zastupiteľských úradov v Nairobi, Belehrade, Pekingu (teritoriálna pôsobnosť aj pre Mongolsko) a Kyjeve. Úrady v Podgorici, Tirane a Hanoji uvádzajú informácie len v slovenskom jazyku.

ROZVOJOVÉ VZDELÁVANIE

V roku 2013 boli aktivity zamerané na globálne rozvojové vzdelávanie podporené sumou 90 947 eur. V rámci implementácie Národnej stratégie pre globálne vzdelávanie na roky 2012 – 2016¹⁴ sa postupovalo podľa akčného plánu na plnenie úloh vyplývajúcich z uvedenej stratégie na rok 2013. MZVaEZ v spolupráci s rezortom školstva a so zapojenými mimovládnyimi organizáciami vypracovalo hodnotenie a následne nový Akčný plán na rok 2014, ktorý tvorí prílohu i novej Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce na roky 2014 – 2018.

Z uvedeného hodnotenia akčného plánu 2013 vyplynulo, že plnenie väčšiny úloh sa posúva na ďalšie obdobie. Najdôležitejší predpoklad dosahovania cieľov stratégie je intenzívna spolupráca oboch dotknutých rezortov zodpovedných za jej plnenie vrátane adekvátneho finančného zabezpečenia aktivít. Konkrétne táto z pravidelne sa opakujúcich úloh v akčnom pláne – prehĺbenie spolupráce rezortov zodpovedných za problematiku rozvojového vzdelávania – je však dlhodobo nesplnená, keďže zapojenie ministerstva školstva nemôžeme považovať za dostatočné. A keďže zo strany ministerstva školstva doteraz nie sú vyhradené adekvátne zdroje na implementáciu stratégie, treba konštatovať, že finančná podpora MZVaEZ nepostačuje na pokrytie aktivít tak, aby sa prijatá stratégia zodpovedne a udržateľne plnila. V grantovej výzve SAMRS v roku 2013 mohli byť podporené len štyri projekty globálneho rozvojového vzdelávania v kontrahovanej sume 80 431 eur.

Zvyšovanie povedomia verejnosti o globálnych témach a rozvoj kritického myslenia občanov SR v tejto oblasti vedie k hlbšiemu porozumeniu diania vo svete. Aktivity realizované v rámci ODA potrebujú silnú podporu a porozumenie tak verejnosti, ako aj tých, ktorí o nej rozhodujú. Preto je väčšia podpora globálneho rozvojového vzdelávania nevyhnutným predpokladom kvantitatívneho i kvalitatívneho rastu slovenskej rozvojovej spolupráce.

14 *Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na roky 2012 – 2016*, http://www.statpedu.sk/files/documents/odborne_info/narodna_strategia_globalne%20vzdelavanie_2012_2016.pdf (prístup: 21. 4. 2014).

VYSIELANIE DOBROVOĽNÍKOV DO ROZVOJOVÝCH KRAJÍN

V spolupráci s PMVRO bol v marci 2012 spustený Program Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR na vysielanie dobrovoľníkov do rozvojových krajín v rámci oficiálnej rozvojovej pomoci SR. Vysielanie dobrovoľníkov do rozvojových krajín ako súčasť ODA SR sa zameriava na budovanie kapacít slovenských odborníkov, dobrovoľníkov a osobitne mladých ľudí. Cieľom je jednak vyslať mladých ľudí na získavanie osobných skúseností s rozvojovou problematikou, jednak vyslať skúsených rozvojových pracovníkov, ktorí sú ochotní bez nároku na odmenu odovzdávať svoje skúsenosti lokálnym komunitám či inštitúciám v rozvojových krajinách.

V období rokov 2012 – 2013 bolo za podpory programu SlovakAid vyslaných 40 dobrovoľníkov, z toho takmer 80 % žien, do 16 rôznych rozvojových krajín sveta. Do programu sa doteraz zapojilo 11 vysielajúcich organizácií, z toho 2 univerzity a 9 mimovládnych organizácií. Ide najmä o subjekty, ktoré majú výraznú prítomnosť v teréne, prebiehajúce vlastné projekty financované zo SlovakAid alebo z iných zdrojov, zastúpenie v medzinárodných zoskupeniach a sieť lokálnych partnerov – ako sú sociálne či zdravotné zariadenia, krízové centrá, školy –, v rámci ktorých prebiehal výkon dobrovoľníckej služby.

Najväčší podiel dobrovoľníckych projektov predstavovali projekty v oblasti sociálneho rozvoja, sociálnej práce a poskytovania zdravotnej starostlivosti alebo vzdelávania. Menší počet sa venoval napr. podpore malého a stredného podnikania či podpore občianskej spoločnosti. Väčšina intervencií bola založená na priamom poskytovaní služieb príjemcom pomoci, v menšej miere išlo o poskytovanie know-how. V roku 2013 bolo všetkých 24 dobrovoľníkov (desať v Keni, štyria v Gruzínsku, traja v Kambodži, dvaja v Južnom Sudáne, po jednom vo Rwande, v Ugande, Lesothe, Afganistane a vo Vietname) vyslaných prostredníctvom slovenských mimovládnych organizácií alebo univerzít a umiestnených najmä v projektoch lokálnych partnerov. V roku 2012 bolo dobrovoľníkov 16. Ako pozitívny krok treba hodnotiť trend zvyšovania rozpočtu na vysielanie dobrovoľníkov do rozvojových krajín, čo prispieva k budovaniu kapacít a zvyšovaniu skúseností Slovákov s terénnou prácou v rozvojových krajinách, ako aj s posilňovaním povedomia verejnosti, keďže dobrovoľníci sú po návrate na Slovensko zapájaní do šírenia osvedčených postupov a globálnych témach. Úspech programu ovplyvňuje aj to, že je na rozdiel od dotačných schém SAMRS administratívne nenáročný a priaznivo nastavený tak voči žiadateľom, ako aj partnerom v rozvojových krajinách.

ŠTIPENDIÁ

Ministerstvo školstva vykázalo v roku 2013 výdavky na pobyt študentov z rozvojových krajín na Slovensku v celkovej výške 1 679 921,02 eura. Štipendiá sa poskytli 402 študentom zo 43 rozvojových krajín, z toho 48,76 % (196 študentov) pochádza zo Srbska.

Študenti z rozvojových krajín mali najväčší záujem o štúdium všeobecného lekárstva, manažmentu, politológie a európskych štúdií, stavebníctva, informatiky a environmentálnych vied. Z akademických inštitúcií ide najmä o Lekársku fakultu UK, Fakultu

manažmentu UK, Fakultu sociálnych a ekonomických vied UK, Prírodovedeckú fakultu UK, Stavebnú fakultu STU a Fakultu elektrotechniky a informatiky STU v Bratislave.

Slováci žijúci v zahraničí (týka sa to len študentov z krajín, ktoré sú zaradené do zoznamu oficiálnej rozvojovej pomoci – Srbsko, Kirgizsko a Ukrajina) prejavili najväčší záujem o štúdium učiteľstva umeleckových predmetov, akademických predmetov, pedagogiky, manažmentu, environmentalistiky, geológie, biotechnológie, počítačového inžinierstva a informatiky či politológie. Zo škôl to boli Fakulta prírodných vied UKF v Nitre, Prírodovedecká fakulta UK, Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK v Bratislave, Pedagogická fakulta UKF v Nitre, Filozofická fakulta UKF v Nitre, Pedagogická fakulta UK v Bratislave, Fakulta biotechnológie a potravinárstva SPU v Nitre, Fakulta manažmentu UK, Stavebná fakulta STU, Fakulta elektrotechniky a informatiky STU v Bratislave.

Aj keď štipendiá pre študentov z rozvojových krajín sa započítavajú do oficiálnej rozvojovej pomoci, nepredstavujú pre rozvojové krajiny reálny finančný transfer a ich vplyv na rozvoj nie je možné jednoznačne posúdiť. Tieto prostriedky, ktoré tvoria 2,6 % z celkovej vykázananej oficiálnej rozvojovej pomoci SR, resp. 14 % bilaterálnej pomoci, ostávajú na Slovensku. Zatiaľ neexistujú štatistiky, koľkí zo študentov sa vrátia do svojej domovskej krajiny, a neexistuje ani mechanizmus, ako štúdium na Slovensku takýmto návratom podmieniť.¹⁵

FINANČNÉ PRÍSPEVKY

S cieľom podporiť konkrétne aktivity medzinárodných organizácií, ktoré realizujú v rozvojových krajinách, resp. aktivity implementované v rámci medzinárodných iniciatív poskytl MZVaEZ v roku 2013 na základe rozhodnutia ministra viacero účelových finančných príspevkov. V roku 2013 tak prispelo do Programu národnej solidarity pre Afganistan sumou 1 000 000 eur, do Zvereneckého fondu SR – UNDP (financie boli využité aj na monitorovanie slovenských rozvojových projektov a na vzdelávacie aktivity pri príležitosti 10. výročia SlovakAid) sumou 200 000 eur. Okrem toho poskytl 40 000 eur pre UNOPS na projekt Atlas pre Tunisko, 30 500 pre UNDP na Fond pre budovanie mieru, 15 000 pre spoločný program vlády Čiernej Hory, UNDP a OBSE – MONDEM (program je zameraný na budovanie kapacít Čiernej Hory v oblasti demilitarizácie a bezpečného skladovania ručných a ľahkých zbraní), 14 702 eur pre fond Spoločenstva demokracií – UNITED, 10 000 eur pre UNICEF na program eliminácie obrny vo svete so zameraním na Afganistan a 8 000 pre UNODC na aktivity zamerané na oblasť boja proti terorizmu (vzdelávanie sudcov a štátnych prokurátorov v agende medzinárodného právneho rámca a stíhania terorizmu) v Čiernej Hore.

Celková výška príspevkov udelených na základe rozhodnutia ministra dosiahla nezanedbateľnú výšku 1 318 202 eur. V záujme programového prístupu slovenskej rozvojovej spolupráce by bolo vhodné prijať strategický dokument, ktorý by definoval, na základe akých teritoriálnych alebo sektorových priorít a ktorým medzinárodným

15 Všetky podrobné informácie o štipendiách vlády SR v rámci oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA) sú dostupné na webovej stránke www.minedu.sk (v časti medzinárodná spolupráca/štipendiá a programy/štipendiá vlády SR) a na stránke vládnych štipendií www.vladnestipendia.sk.

alebo zahraničným organizáciám sa budú príspevky tohto typu poskytovať. Z hľadiska transparentnosti a zvyšovania efektívnosti by bolo tiež potrebné monitorovať využitie týchto príspevkov.

Podľa doterajších informácií z MZVaEZ napríklad najvyšší príspevok do Programu národnej solidarity pre Afganistan doposiaľ nebol čerpaný. To znamená, že už viac ako rok po jeho poskytnutí slovenskou stranou ho afganská strana na konkrétne rozvojové aktivity nevyužila. Preto je namieste kontrolovať jeho použitie v budúcich rokoch.

HUMANITÁRNA POMOC

V roku 2013 poskytlo MZVaEZ, resp. ministerstvo vnútra finančnú a materiálnu humanitárnu pomoc v celkovej výške 367 234 eur. V porovnaní s rokom 2012 (323 500 eur) tak došlo k miernemu nárastu. Ministerstvo vnútra poskytlo materiálnu humanitárnu pomoc pre Bosnu a Hercegovinu, utečencov zo Sýrie v Bulharsku a pre Afganistan v celkovej výške 117 362 eur (v roku 2012 to bolo 170 000 eur).

Finančná humanitárna pomoc, ktorá je v gescii MZVaEZ, sa v roku 2013 realizovala formou siedmich finančných príspevkov medzinárodným a lokálnym zahraničným organizáciám alebo štátnym inštitúciám, spolu vo výške 249 872 eur (v roku 2012 to bolo 153 500 eur). Najväčší finančný príspevok na humanitárnu pomoc v roku 2013 bol určený pre sýrskych utečencov (150 000 eur). V súlade s Mechanizmom poskytovania humanitárnej pomoci Slovenskej republiky do zahraničia sa udeľuje na základe rozhodnutia ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí. Realizácia oficiálnej humanitárnej pomoci prostredníctvom slovenských subjektov zvyšuje viditeľnosť Slovenska ako donora v teréne a pomáha budovať kapacity slovenských humanitárnych organizácií. Napriek tomu počas roka 2012 oficiálna humanitárna pomoc nebola realizovaná prostredníctvom slovenských organizácií a v roku 2013 sa situácia výraznejšie nezmenila.¹⁶

Za dlhodobu pretrvávajúci problém však možno označiť to, že neexistuje mechanizmus, ako sa v transparentnej súťaži o finančné príspevky na humanitárnu pomoc môžu uchádzať slovenské organizácie. Podľa súčasnej legislatívy existuje iba možnosť poskytovať finančné príspevky medzinárodným a zahraničným subjektom. Aktuálny zákon o rozvojovej pomoci umožňuje pre slovenské subjekty len systém prideľovania dotácií, čo je však časovo a administratívne náročný mechanizmus a nevyhovuje kritériám naliehavosti v prípade humanitárnej pomoci. MZVaEZ aj z tohto dôvodu pripravuje novelizáciu predmetného zákona.

16 V roku 2013 bol poskytnutý väčší finančný príspevok pre slovenskú mimovládnu organizáciu AFAN (Združenie priateľov Afganistanu), ktorý slúži na dofinancovanie projektu realizovaného v rokoch 2011 – 2013 z programu rozvojovej pomoci SlovakAid. Projekt sa týka výstavby multifunkčného centra v priestoroch univerzity v Kunduze, ktoré má slúžiť na vzdelávacie a kultúrne aktivity, ako je služba knižnice, využívanie prístupu na internet či konferenčnej sály. Intervencia však má charakter rozvojovej, nie humanitárnej pomoci. Tú zákon č. 617/2007 Z. z. o oficiálnej rozvojovej pomoci SR definuje ako prejav solidarity s ľuďmi v núdzi, ktorej podstatou je pomoc, podpora, záchrana životov, ľudskej dôstojnosti a zmierňovanie utrpenia ľudí v prípade prírodných katastrof, kríz spôsobených človekom, stavu hladu a podvýživy alebo v porovnateľných núdzových situáciách, ako aj preventívne a pohotovostné programy, najmä v obzvlášť rizikových oblastiach.

MULTILATERÁLNA ROZVOJOVÁ POMOC

Už tradične sú štatisticky najvýznamnejším prvkom slovenskej rozvojovej spolupráce príspevky do medzinárodných organizácií, ktoré možno ako rozvojovú pomoc vykázať. V minulom roku tvorili až 81 %, čo je v absolútnych číslach 52 686 146,50 eura. Väčšinu tvoril príspevok na rozvojovú spoluprácu do rozpočtu Európskej únie vo výške 38 170 000 eur a finančný príspevok do Európskeho rozvojového fondu (EDF) 6 195 000 eur (spolu 68,4 % celkovej pomoci a až 84 % našej multilaterálnej pomoci). Ide o príspevky, ktoré sú povinné a vyplývajú z členstva SR v EÚ. Príspevky do OSN, EIB, MMF, Svetovej banky a i., ktorých výšku SR môže ovplyvniť, tvoria asi 12,8 % celkovej pomoci (8,3 mil. eur).

Príspevky zvýšilo najmä MZVaEZ SR, ktoré oproti roku 2012 významnejšie navýšilo sumy do rozpočtu OSN a UNESCO a príspevky na misie OSN na Haiti, v DR Kongo, Darfúre, Libanone, Južnom Sudáne, Libérii a do Fondu OSN pre budovanie mieru. Ministerstvo financií vykázalo vyšší príspevok pre Medzinárodný menový fond (nárast o 1,8 mil. eur).

Rok 2013 bol i rokom, keď sa začala debata (hoci zatiaľ len na úrovni orgánov štátnej správy) o efektívnosti členstva v jednotlivých medzinárodných organizáciách a s ním spojených finančných tokov. Takáto debata je nevyhnutným predpokladom vytvorenia stratégie na internacionalizáciu cieľov SR v oblasti rozvojovej spolupráce prostredníctvom členstva v relevantných organizáciách. Analýza realizovaná jednotlivými rezortmi by mala byť zverejnená v prvej polovici roka 2014.

ĎALŠIE TÉMY ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁCE V ROKU 2013

TRANSPARENTNOSŤ ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁCE

Podľa indexu transparentnosti pomoci za rok 2013 sa Slovensko umiestnilo na 55. mieste spomedzi 67 hodnotených donorov.¹⁷ V roku 2013 dosiahla SR skóre 11,98 %, čo predstavuje pokles oproti roku 2012, v ktorom podľa indexu dosiahla 20 %. Slovensko sa tak umiestnilo v poslednej kategórii.¹⁸ Česká republika skončila na 35. mieste, čo ju posunulo do kategórie o stupeň vyššie. Z krajín V4 sa za Slovenskom takisto v poslednej kategórii umiestnilo Poľsko na 57. mieste a Maďarsko na 64. mieste. V rámci indexu transparentnosti pomoci dosiahli členské štáty EÚ úroveň len 23 %.

Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu podľa indexu transparentnosti pomoci za rok 2013 zverejňovala iba 5 % údajov, ktoré index sledoval vo formáte CSV/Excel, a 27 % bolo dostupných vo formáte PDF. Uverejňovanie dát vo formáte PDF je lepšie ako neuverejňovať informácie vôbec, avšak tento formát, resp. formát interaktívnych máp sa ťažko využíva na analýzu

17 *Aid transparency index 2013*, <http://ati.publishwhatyoufund.org/donor/slovakia/> (prístup: 21. 5. 2014).

18 Index transparentnosti pomoci zatrieduje donorov do 5 kategórií podľa skóre, ktoré dosiahli: veľmi dobré, dobré, priemerné, slabé, veľmi slabé.

a opätovné použitie dát. Zverejňovanie dát teda samo osebe nestačí, treba zvážiť aj praktickosť použitia formátu, v ktorom sú publikované. Dáta sa analyzujú, opätovne používajú a porovnávajú, preto je potrebné, aby boli použiteľné na ďalšie štatistické spracovanie a hodnotenie.

KOHERENCIA POLITÍK PRE ROZVOJ

Koherencia politík pre rozvoj je formálne súčasťou oficiálnej rozvojovej pomoci od prijatia zákona o rozvojovej pomoci v roku 2007. Mechanizmus uplatňovania tohto princípu je však na Slovensku v počiatočných štádiách tvorby. Koherencia politík pre rozvoj je popri efektívnosti definovaná ako jeden zo základných princípov rozvojovej spolupráce. MZVaEZ SR si za cieľ do roku 2016 stanovilo vypracovať stratégiu koherencie politík pre rozvoj, preto je nevyhnutné v nasledujúcom období sa systematicky venovať príprave mechanizmov na jej implementáciu.

Koherencia politík pre rozvoj bola uvedená ako téma Koordinačného výboru ODA, ktorého zasadnutie sa konalo v novembri 2013. Téma je však príliš komplexná a na porozumenie sa jej treba venovať intenzívnejšie i na úrovni monitorovania politík jednotlivých rezortov. Na zabezpečenie koherencie politík v praxi je preto potrebné vytvoriť medzirezortnú pracovnú skupinu zloženú zo zástupcov príslušných ministerstiev, ktorá by mohla byť zriadená formou podvýboru koordinačného výboru a premietala by do praxe témy koherencie politík pre rozvoj otvorené na zasadnutí výboru.

Zabezpečenie súladu rôznych politík s rozvojovými cieľmi si vyžaduje poznanie situácie priamo v rozvojových krajinách. V súčasnosti je nedostatok mechanizmov na identifikovanie konkrétnych negatívnych vplyvov politík EÚ na životy ľudí v nich. To otvára priestor na spoluprácu so širokým spektrom aktérov: so ZÚ v rozvojových krajinách, SAMRS, s MVO, akademickými inštitúciami či podnikateľskými subjektmi prítomnými v teréne i so širšou sférou organizácií občianskej spoločnosti, ako aj s univerzitami, ktoré majú kapacitu realizovať výskum a venovať sa nekoherentným politikám, napr. v rámci záverečných prác študentov. Zriadenie externého poradného orgánu by mohlo zabezpečiť spoluprácu týchto aktérov. V neposlednom rade je nevyhnutné sústrediť pozornosť na osvetu zástupcov NR SR a Európskeho parlamentu, ktorí prijímajú legislatívu na národnej i európskej úrovni, a na ich zapájanie do témy. Keďže 80 % národnej legislatívy pochádza z Únie, nekoherentné politiky EÚ sa môžu premietnuť aj na národnú úroveň.

PLÁNY NA ROK 2014 A STREDNODOBÁ STRATÉGIA NA ROKY 2014 – 2018

Rok 2013 bol okrem iného rokom hodnotenia minulej päťročnice. Pri príprave plánovacieho dokumentu sa tak prvýkrát realizovalo hodnotenie toho predchádzajúceho. Prvé zhodnotenie realizoval výskumný tím zložený z autorov tohto textu a Jána Mihálika v rámci projektu podporeného MZVaEZ. Oficiálna verzia hodnotenia, ktorú na rokovanie ponúкло MZVaEZ, bola len skrátenou verziou originálneho dokumentu

(bez vedomia a súhlasu autorov).¹⁹ Nič to však nemení na skutočnosti, že išlo o pozitívny krok, ktorý bol nápomocný pri príprave novej stratégie. Hodnotenie ukázalo, že predchádzajúca stratégia bol dokument, ktorý nestaval strategické plánovanie slovenskej rozvojovej spolupráce na jasnom obsahu. Chýbali mu adekvátne ciele, ako tento obsah naplniť, absentovali i ďalšie dôležité oporné body, akými sú napríklad vhodne nastavený administratívny systém, personálne zázemie či evaluácie, ktoré by umožnili konkrétnu realizáciu plánov a ich hodnotenie v praxi. Zhodnotiť bolo možné len individuálne parciálne úlohy vytýčené na toto obdobie.

Expertné hodnotenie bolo súčasťou väčšej štúdie,²⁰ ktorá slúžila ako jeden z (podstatných) podkladových materiálov na spracovanie novej strednodobej stratégie. Do debaty o ďalšej budúcnosti však boli tentoraz významnejšie zapojené nielen mimovládne organizácie, ale aj iné ministerstvá, akademický sektor, združenia či podnikatelia. Nový plánovací dokument tak nabral inú kvalitu – na úrovni štruktúry aj obsahu. Stratégia je realistickejšia, obsažnejšia, prichádza s programovým prístupom a definuje ciele, ktoré chce za 5 rokov dosiahnuť. Na rozdiel od predchádzajúcich dokumentov určila i zodpovednosť za ich realizáciu a indikátory.²¹ Jej plnenie sa teda bude jednoduchšie sledovať a zhodnocovať.

Od roku 2014 MZVaEZ nebude každoročne pripravovať ani národné programy, ktoré sú akýmisi ročnými akčnými plánmi realizácie novej strednodobej stratégie. Namiesto nich bude na tento účel slúžiť krátke zameranie a indikatívny rozpočet na príslušný rok. Dokument na rok 2014 však vôbec neuvádza plán plnenia jednotlivých úloh stanovených v strednodobej stratégii, je skôr všeobecným súhrnom a nerozmieňa plnenie cieľov stanovených v stratégii na drobné. Jeho súčasťou je indikatívny rozpočet prostriedkov alokovaných len cez MZVaEZ, čo je v prípade bilaterálnej pomoci približne 40 % nákladov.

ODPORÚČANIA

- Zvýšiť pomer dvojstrannej pomoci na rozvojové projekty a projekty rozvojového vzdelávania, administrované prostredníctvom SAMRS;
- vytvoriť programové prístupy k financovaniu pomoci vo vybraných krajinách;
- podporovať kľúčové subjekty rozvojovej spolupráce formou dlhodobějších programových kontraktov;
- realizovať programové zámery aj formou verejných súťaží a tendrov;

19 V úvode oficiálneho hodnotenia síce je veta poukazujúca na prepojenie oficiálneho hodnotenia s prácou autorov tohto textu, avšak evokuje, že oficiálne hodnotenie využilo autorský text ako podklad, zatiaľ čo verzia MZVaEZ je v skutočnosti len skrátená o vymazané kritické komentáre autorov. Pozri originál hodnotenia Beňáková, N., Brezáni, P., Mihálik, J.: *Východiská pre zameranie rozvojovej politiky SR po roku 2015*. Platforma MVRO, 2013, <http://www.mvro.sk/sk/e-kniznica/category/1-dokumenty#> (prístup: 21. 3. 2014).

20 Tamže.

21 Treba však dodať, že niektoré indikátory sú všeobecné – napríklad „zohľadnenie konzultácií či hodnotenia“. Niektoré sú nejasne zadefinované – výsledkom má byť zvýšený objem bilaterálnej pomoci, ale indikátor znie „percentuálny nárast ODA SR oproti minulému roku“, pričom neuvádza ani konkrétne percento. Otázne je aj plnenie vysielania rozvojových pracovníkov na ambasády v programových krajinách, pretože v Afganistane Slovenská republika ZÚ nemá.

- upraviť legislatívu, aby bolo možné realizovať transparentnú schému na poskytovanie finančných príspevkov na humanitárnu pomoc slovenským organizáciám;
- vypracovať stratégiu a transparentné kritériá na poskytovanie a monitorovanie využitia bilaterálnych príspevkov medzinárodným alebo lokálnym organizáciám;
- implementovať stratégiu zapájania podnikateľských subjektov do slovenskej rozvojovej pomoci tak, aby existovali modality a finančné zdroje na podporenie projektov s udržateľným podnikateľským zámerom, ktoré napomôžu ekonomickému rastu a tvorbe pracovných príležitostí v cieľovej krajine;
- zvýšiť pozornosť venovanú multilaterálnej pomoci napr. cez koordinovanejší prístup k formulovaniu cieľov národného programu v tejto oblasti;
- prehodnotiť doterajší systém schvaľovania projektov komisiou zloženou výlučne z pracovníkov MZVaEZ SR, doplniť do procesu odborné posudky nezávislých odborníkov, z ktorých budú členovia komisie vychádzať pri bodovaní návrhov;
- reformovať systém SlovakAid, aby bol priaznivo nastavený slovenským subjektom, ktoré sú hlavnými realizátormi ODA, znížiť administratívnu náročnosť implementácie projektov, zaviesť pravidelné monitorovanie a kvalitnú obsahovú evaluáciu všetkých intervencií;
- budovať kapacity všetkých subjektov zapojených do ODA, a to tak na strane MZVaEZ a SAMRS, ako aj potenciálne implementujúcich subjektov (MVO, verejných inštitúcií, samospráv, súkromných firiem);
- viac zapájať slovenských expertov z rôznych oblastí do programovania a implementácie ODA;
- rozvíjať trilaterálnu spoluprácu s vyspelejšími donormi a reálne podporovať zapojenie slovenských subjektov do implementácie rozvojových a vzdelávacích projektov EÚ;
- pokračovať v podpore projektov globálneho a rozvojového vzdelávania na Slovensku a presadzovať tieto témy v spolupráci s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR ako súčasť učebných osnov všetkých typov škôl na Slovensku;
- postupovať v súlade s odporúčaniami OECD týkajúcimi sa koherencie politík pre rozvoj;
- posilniť dialóg a medzirezortnú spoluprácu v oblasti koherencie politík pre rozvoj;
- pokračovať vo zvyšovaní transparentnosti dát o poskytovanej pomoci a na stránke www.slovakaid.sk zverejňovať dáta vo formáte vhodnom na analýzu, opätovné použitie a porovnávanie dát;
- v súlade so záväzkami 4. fóra na vysokej úrovni o efektívnosti pomoci v Pusane podniknúť kroky na zvýšenie efektívnosti a transparentnosti rozvojovej spolupráce: aktualizovať plán implementácie spoločného štandardu a najneskôr do decembra 2015 publikovať dáta v IATI.

VEREJNÁ DIPLOMACIA SR V ROKU 2013

ONDREJ GAŽOVIČ

Zatiaľ posledné hodnotenie verejnej diplomacie SR, ktoré ponúkla ročenka v roku 2011, identifikovalo tri hlavné výzvy, ktorým by sa malo ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí (MZVaEZ) v rámci uvedenej témy venovať.¹ Konkrétne ide o tieto oblasti:

1. zabezpečiť širšie vnímanie verejnej diplomacie, nad rámec brandingu SR;
2. v oblasti brandingu aktualizovať ideový koncept prezentácie SR v zahraničí „Slovensko, krajina s potenciálom“ (2011) o spätnú väzbu verejnosti a pristúpiť k tvorbe návrhov konkrétnych komunikačných posolstiev značky SR a ich vizuálnych stvárnení;
3. vytvoriť funkčný mechanizmus, ktorý umožní relevantným subjektom podieľať sa na prezentácii SR v zahraničí efektívne koordinovať svoju činnosť.

Predkladaný text s odstupom dvoch rokov hodnotí, v akej miere rezort diplomacie v spolupráci so svojimi partnermi uspel pri riešení týchto výziev.

MANAŽMENT INTERAKCIÍ A UTVÁRANIE PARTNERSTVIEV

Odborníci, ktorí sa venujú téme verejnej diplomacie a jej príbuzným oblastiam, dlhodobo poukazujú na potrebu jej širšieho chápania.² Popri strategickej komunikácii

1 Gažovič, O.: Verejná diplomacia SR v roku 2011 – hľadanie značky krajiny. In: Brezáni, P. (ed.): *Ročenka zahraničnej politiky SR 2011*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2012, s. 109 – 119.

2 Pozri napr. Nye, J. S.: Public diplomacy and soft power. In: *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. Marec 2008, roč. 616, č. 1, s. 94 – 109; Leonard, M., Stead, C.,

sa ich pozornosť upriamuje na manažovanie denných interakcií s domácou a so zahraničnou verejnosťou, ako aj na utváranie dlhodobých partnerstiev s ich kľúčovými predstaviteľmi.

V roku 2013 MZVaEZ využilo širokú paletu nástrojov a pripravilo množstvo podujatí, ktoré je možné interpretovať ako realizovanie dvoch rovín verejnej diplomacie predstavených vyššie. Na zabezpečení ich uskutočňovania sa podieľali viaceré útvary rezortu, od kabinetov ministra a štátnych tajomníkov cez vecne príslušné sekcie ministerstva až po jednotlivé odbory. Kľúčovú rolu zohráva v tejto oblasti sekcia ministra, pod ktorú patria odbory najintenzívnejšie sa podieľajúce na informovaní domácej verejnosti o zahraničnopolitických témach – odbor verejnej diplomacie, odbor kultúrnej diplomacie³, tlačový odbor a odbor analýz a plánovania. Dôležitú úlohu v rámci konkrétnych tém zohrávajú tiež odbor rozvojovej a humanitárnej pomoci, odbor ľudských práv, odbor bezpečnostnej politiky a ďalšie. Hlavným aktérom pri komunikácii so zahraničnou verejnosťou boli slovenské zastupiteľské úrady.

Jedným z výraznejších motívov, ktoré ministerstvo verejnosti sprostredkovalo v roku 2013, bolo 20. výročie vzniku samostatnej SR, čo je len logické, keďže takéto výročie poskytuje priestor na kritickú reflexiu doterajšieho pôsobenia SR na medzinárodnej scéne a zároveň predstavuje prirodzený naratívny rámec na prezentáciu jeho kladných črt a dosiahnutých úspechov.

Pozitívnym odštartovaním prezentácie spomínanej témy z pohľadu získanej spätnej väzby a mediálnej pozornosti bola konferencia „Moderná diplomacia: 20 rokov služby pre Slovensko“, ktorú s podporou MZVaEZ organizovala 21. januára Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. V priamom prenose ju vysielala televízia TA3 a ako hostia sa na nej zúčastnili predstavitelia medzinárodného diplomatického zboru v SR, reprezentanti akademickej obce a tretieho sektora. Hlavnými rečníkmi konferencie boli osobnosti slovenskej diplomacie, ktoré dosiahli významné uznanie a kariérne postavenie na medzinárodnom diplomatickom fóre.⁴ Podujatie ponúklo domácemu a zahraničnému publiku príbeh mladej krajiny, ktorá sa dokázala úspešne etablovať na medzinárodnej scéne. Konferencia bola správaná výstavným projektom „Bohatstvo v rozmanitosti“, ktorý predstavil úspechy SR dosiahnuté za 20 rokov jej existencie s dôrazom na pôsobenie slovenskej diplomacie. Výstava bola expedovaná i na desiatky slovenských ambasad.

Smewing, C.: *Public diplomacy*. Londýn: The Foreign Policy Center, 2002; Zaharna, R. S.: Mapping out a spectrum of public diplomacy initiatives. In: Snow, N., Taylor, P. M. (ed.): *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York: Routledge, 2009.

3 V roku 2013 došlo v rámci organizačných zmien na MZVaEZ SR k rozdeleniu pôvodne existujúceho odboru verejnej a kultúrnej diplomacie (OVKD) na dva samostatné odbory: OVDI a OKUD.

4 Miroslav Jenča: osobitný predstaviteľ generálneho tajomníka OSN a vedúci Regionálneho centra pre preventívnu diplomáciu v Strednej Ázii; Ján Kubiš: osobitný zástupca generálneho tajomníka OSN pre Afganistan a vedúci Pomocnej misie OSN v Afganistane (UNAMA), bývalý minister zahraničných vecí SR a bývalý generálny tajomník OBSE; Eduard Kukan: poslanec Európskeho parlamentu, bývalý minister zahraničných vecí SR a bývalý osobitný vyslanec generálneho tajomníka OSN pre Balkán; Miroslav Lajčák: podpredseda vlády a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, bývalý vysoký predstaviteľ medzinárodného spoločenstva a osobitný predstaviteľ Európskej únie v Bosne a Hercegovine, bývalý výkonný riaditeľ Európskej služby pre vonkajšiu činnosť pre Európu a Strednú Áziu; Maroš Šefčovič: podpredseda Európskej komisie a komisár pre inštitucionálne vzťahy a administratívu, bývalý komisár pre vzdelanie, kultúru a mládež v Európskej komisii; Peter Tomka: predseda Medzinárodného súdneho dvora OSN.

Okrem toho pripravilo ministerstvo v spolupráci s partnermi viacero ďalších výstavných projektov, ktoré mali za cieľ sprostredkovať domácej a zahraničnej verejnosti vybrané posolstvá o SR. Medzi hlavné patrili výstava „1150. výročie príchodu Konštantína a Metoda na územie dnešného Slovenska“, výstava súčasnej slovenskej fotografie „Slovak Press Photo“, výber z tvorby popredných slovenských výtvarníkov „Vizuálne inšpirácie a cesty hľadania“ a ďalšie. V spolupráci so Slovenskou poštou zabezpečilo ministerstvo prípravu pamätných poštových známok k pripomínaným výročiam a partnerským projektom⁵ a ich distribúciu na jednotlivé diplomatické misie v zahraničí.

V roku 2013 realizovalo ministerstvo viacero podujatí v oblasti kultúry a športu. Z tých významnejších možno spomenúť kultúrne podujatia, ktoré sa konali v rámci dní slovenskej kultúry napr. v Berlíne, Ríme, Marseille a na Malte, vo sfére športu zas organizačnú podporu ministerstva pri usporiadaní prvého ročníka Vyšehradských cyklistických pretekov v máji 2013.⁶ Doplnkovým komunikačným prostriedkom MZVaEZ s domácou verejnosťou boli už tradičné aktivity s charitatívnym rozmerom, ako napr. usporiadanie tenisového turnaja diplomatov, patronát nad Detským domovom v Novom Meste nad Váhom či zapojenie sa do Vianočného bazára diplomatickej komunity v SR.⁷ Podobné aktivity predstavujú pomocnú platformu na priblíženie slovenskej diplomacie a širšej domácej a zahraničnej verejnosti a poskytujú priestor na neformálnu komunikáciu o témach, ktoré zúčastnené strany považujú za relevantné.

Rezort diplomacie v uplynulom roku pokračoval v intenzívnej spolupráci s mimovládnymi organizáciami a predstaviteľmi akademického sektora. MZVaEZ sa na podpore tohto partnerstva podieľalo prostredníctvom viacerých samostatných dotačných či grantových schém (dotácie v oblasti medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky, dotácie zamerané na podporu a ochranu ľudských práv a slobôd⁸, programy a nástroje v rámci oblasti rozvojovej spolupráce) a spoločnou realizáciou mnohých projektov. Minister vyzdvihol expertízu partnerov z tohto sektora a poďakovanie za spoluprácu im vyslovil aj na tradičnom novoročnom stretnutí, ktoré sa konalo 8. januára 2013.

Spomedzi aktivít zameraných na najširšiu domácu verejnosť treba vyzdvihnúť Deň otvorených dverí, ktorý sa v priestoroch ministerstva konal 25. mája 2013. Profesionálni diplomati sa osobne venovali stovkám návštevníkov, pripravili pre nich sériu prezentácií a informačných stánkov venovaných zahraničnopolitickým témam a konzulárnym otázkam, ako aj odborné výstavy, kultúrny program a prezentácie slovenských špor-

5 20. výročie vzniku SR; 1150. výročie príchodu sv. Cyrila a sv. Metoda na Veľkú Moravu; projekt Košice – európske hlavné mesto kultúry 2013 (ktorý MZVaEZ v roku 2013 kontinuálne podporovalo).

6 *Zahraničná a európska politika v roku 2013. Výročná správa MZVaEZ SR*. Bratislava: MZVaEZ SR, 2014.

7 Tamže.

8 Samostatnou oblasťou, v rámci ktorej prebiehala komunikácia MZVaEZ s domácou verejnosťou a špeciálne so zástupcami širokého spektra mimovládnych organizácií, bola gescia rezortu nad agendou ľudských práv, ku ktorej získaniu prišlo v závere roka 2012 v dôsledku uznesenia vlády SR č. 479/2012. Počas celého roka 2013 prebiehali pod gesciou MZVaEZ intenzívne rokovania množstva zúčastnených aktérov vo viacerých formátoch (Rada vlády, okrúhle stoly, pracovné skupiny, workshopy a pod.) s cieľom pripraviť na schválenie text Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike. Jednoznačne pozitívne je možné hodnotiť ambíciu rezortu diplomacie pristúpiť k riešeniu tejto citlivej témy participatívnym spôsobom. Dosiahnutie konsenzu či aspoň kompromisu sa však ukázalo v roku 2013 nereálne, proces sprevádzali silné emócie a jeho doriešenie bolo posunuté na rok 2014.

tovcov. Sprievodným podujatím bolo udeľovanie ocenení ministra „Vyslanec dobrej vôle (Goodwill Envoy)“ pre Slovákov, ktorí dlhodobo pôsobia v zahraničí a dosiahli tam významný profesionálny úspech a uznanie. V roku 2013 sa toto ocenenie udeľovalo druhý raz.⁹ Udeleniu ocenení venovalo pozornosť široké spektrum médií, a to aj v podobe priameho televízneho prenosu a nadväzujúcich novinárskych rozhovorov s laureátmi, čím sa vyslal pozitívny signál smerom k domácej verejnosti aj ku komunite slovenských profesionálov pôsobiacich v zahraničí.

Záverečný okruh hodnotenia manažmentu interakcií a nadväzovania partnerstiev v rámci verejnej diplomacie ministerstva predstavujú aktivity v oblasti tzv. digitálnej diplomacie. V roku 2013 možno sledovať intenzívnejšie využívanie sociálnych sietí vedením ministerstva či pravidelné zverejňovanie audiovizuálneho obsahu na rezortnom účte platformy YouTube a pod. Slovenská diplomacia prišla aj s dvomi novinkami, ktorých zámerom bolo zlepšiť servis poskytovaný zahraničnou službou pre občanov SR.

Prvou je uvítacia SMS, ktorá od januára 2013 v testovacom režime a od februára 2013 v plnej prevádzke prichádza každému zákazníkovi prevádzkovateľov mobilných sietí v SR po prekročení štátnych hraníc smerom do zahraničia na mobilný telefón. Obsahom SMS sú telefonické kontakty na príslušný zastupiteľský úrad SR, ako aj na diplomatickú službu v ústredí ministerstva, ktoré môže občan využiť v prípade núdze. Všetci operátori tieto správy zasielajú adresátom bezplatne.

Druhou novinkou v oblasti digitálnej komunikácie s domácou verejnosťou je mobilná aplikácia Svetobežka, ktorú rezort diplomacie spustil do prevádzky v októbri 2013. Aplikácia je určená pre operačné systémy Android a iOS, jej stiahnutie je bezplatné a služby poskytuje aj v offline režime. Jej obsahom je niekoľko hlavných sekcií, pomocou ktorých občan SR v zahraničí získa praktické rady pre konkrétne núdzové situácie, v ktorých sa môže ocitnúť a pri ktorých mu môže slovenská diplomacia pomôcť. Aplikácia občanom zároveň umožňuje preventívnu registráciu v systéme MZVaEZ ešte pred samotným vycestovaním do zahraničia, ako aj aktuálne kontakty na všetky slovenské zastupiteľské úrady v zahraničí. Obe novinky sú dobrým príkladom snahy rezortu diplomacie adaptovať sa pri poskytovaní služieb na meniace sa prostredie a rastúcu informatizáciu.

BRANDING SR – SPÄTNÁ VÄZBA VEREJNOSTI

A KOMUNIKAČNÉ POSOLSTVÁ

Druhou výzvou, ktorá stála v roku 2013 pred slovenskou verejnou diplomaciou, bolo pokračovanie v projekte tvorby „značky Slovensko“. Konkrétnymi potrebami v tejto oblasti boli najmä aktualizácia ideového konceptu prezentácie SR v zahraničí „Sloven-

9 Laureátmi sa stali Monika Gullerová, popredná výskumníčka v odbore molekulárnej biológie, ktorá vedie vlastné laboratórium na University of Oxford, autorka prestížnych vedeckých publikácií; prof. Marián Mark Stolárik, dlhoročný propagátor a bádateľ v oblasti slovenskej politiky, histórie a kultúry v USA a Kanade, vedúci Katedry slovenskej histórie a kultúry na University of Ottawa; Matej Krén, popredná osobnosť slovenského výtvarného umenia, nositeľ viacerých medzinárodných ocenení a účastník prestížnych výstav a podujatí žijúci v ČR.

sko, krajina s potenciálom“ o spätnú väzbu verejnosti a na ňu nadväzujúca príprava návrhov konkrétnych komunikačných posolstiev značky Slovensko a ich vizuálnych stvárnení.

Keďže MZVaEZ nedisponovalo špeciálnym rozpočtom alokovaným na komplexný projekt brandingu SR, odbor verejnej diplomacie zvolil ako metódu realizácie postupné riešenie na seba nadväzujúcich a obsahovo limitovaných čiastkových projektov, ktoré boli financované prostredníctvom rezortného dotačného mechanizmu. Prvým z nich v roku 2013 sa stal projekt „Branding SR: od ideového konceptu k hodnotám, posolstvám a komunikácii“ autorského tímu Fakulty sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského.¹⁰ Jeho úlohou bolo nadviazať na doteraz realizované kroky v oblasti brandingu SR, otestovať reakcie relevantných segmentov domácej odbornej verejnosti na ideový koncept prezentácie Slovenska a v nadväznosti na získanú spätnú väzbu pripraviť návrh konkrétnych komunikačných posolstiev určených na praktické použitie v rámci brandingu.

Na základe moderovaných diskusií so šiestimi zainteresovanými okruhmi¹¹ účastníkov identifikovali autori niekoľko desiatok interpretačných rámcov pôvodných štyroch atribútov ideového konceptu „Slovensko, krajina s potenciálom“ (svojráznosť, rozmanitosť, vitalita, vynachádzavosť). Z nich vybrali a sformulovali desať konkrétnych posolstiev, ktoré navrhli predložiť do verejnej diskusie ako základ brandingu SR:

1. *Autentickosť.* Nehanbíme sa za to, čo je prirodzené. Budme originálni.
2. *Emocionálnosť.* Ostaňme takí, akí sme; u nás bude vždy prevládať emocionálne nastavenie, nie racionálna logika.
3. *Folklór.* Či už k nemu vzťah máme, alebo nie, na svoj folklór by sme mali byť všetci hrdí.
4. *Veľa kontrastov na malom území.* Podporujme rozmanitosť akéhokoľvek druhu; čím väčšia rozmanitosť tu bude, tým budeme pre svet zaujímavejší.
5. *Priesečník civilizácií.* Máme v sebe niečo zo severského chladu i z južanského temperamentu. Rozvíjajme novú kvalitu slovenského charakteru. Z oboch prístupov si zoberme to najlepšie a postavme to na vyššiu úroveň.
6. *Stále sa niečo deje.* Sme progresívna krajina, kde sa stále niečo deje. Každý z nás môže ovplyvniť jej vývoj.
7. *Adaptabilitosť.* Nie sme takí veľkí, preto sa musíme snažiť viac.
8. *Inovatívnosť.* „Invented in Slovakia“ je rozhodne lepšie než „Made in Slovakia“.
9. *Šikovnosť.* Sme šikovní a vynaliezaví – a budeme v tom ešte lepší.
10. *Ambicióznosť.* Majme globálne ambície!¹²

Vypracovanie uvedenej štúdie hodnotím jednoznačne kladne. Autorskému tímu sa podarilo získať spätnú väzbu viacerých relevantných segmentov domácej verejnosti

10 Autorský tím uvedeného projektu pracoval v zložení Oľga Gyárfášová, Jozef Bátora a Marián Timoracký.

11 Účastníkmi fokusových skupín boli zástupcovia MZVaEZ SR, zástupcovia ministerstiev a štátnych agentúr podieľajúcich sa na činnosti Pracovnej skupiny pre koordinovanú prezentáciu SR v zahraničí, zástupcovia médií, študenti a mladí profesionáli, zástupcovia cestovného ruchu a zástupcovia oblastí PR, kreatívneho dizajnu a reklamy.

12 Citované podľa Timoracký, M., Gyárfášová, O., Bátora, J.: *Branding Slovenska. Od ideového konceptu k posolstvám a komunikácii*. Bratislava: ÚEŠMV FSEV UK, 2013, s. 8 – 9.

k prvotnému ideovému konceptu a na základe nej pôvodný koncept upraviť, abstrahovať od negatívne prijímaných interpretačných rámcov a zredukovať ho do podoby konkrétnych posolstiev. Ministerstvo tak dokázalo realizovať ďalší z krokov na ceste k vytvoreniu značky SR.

Ďalšiu fázu, ktorej úlohou bolo konkretizovať a posunúť ideový koncept vpred aj po grafickej stránke, mali v druhej polovici roka 2013 zabezpečiť dva projekty na tému „Vizuálne stvárnenie komunikačných posolstiev brandingu SR“, ktoré nezávisle od seba vypracovali autorský tím Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave (VŠVU) a autorský tím Fakulty masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave (FMK UCM). Tímy k téme pristúpili odlišným spôsobom. Tím VŠVU zložený z popredných odborníkov na danú tému v SR pripravil teoreticky zameranú štúdiu, v ktorej predstavil okrem iného prípadové štúdie vizuálnych identít vo vybraných krajinách, spracoval otázku manažmentu vizuálnej identity. Štúdia zároveň obsahovala niekoľko ideových skíc ako ukážok možného prístupu k vizuálnemu stvárneniu brandingu SR. Tím FMK UCM naopak pristúpil k vypracovaniu troch študentských návrhov konkrétneho loga SR, vrátane ukážok ich aplikácií, a k následnému testovaniu týchto návrhov na vzorke 369 respondentov. Obe štúdie priniesli viaceré cenné postrehy, ktoré možno následne použiť v procese príprav brandingu SR, ich náčrty a skice však nedosahujú úroveň potrebnú na praktické využitie priamo v brandingu. Ukázalo sa, že obmedzené finančné zdroje rezortného dotačného mechanizmu nie sú pre profesionálnych grafických dizajnérov dostatočne motivujúce na to, aby vypracovali plne využiteľný, takpovediac hotový produkt. Pripravené skice a náčrty by mali byť v priebehu roka 2014 poskytnuté slovenskej verejnosti ako podklad na širšiu diskusiu o tom, ktorým smerom by sa mala vizuálna stránka brandingu SR uberať.

V súhrne je možné aktivity ministerstva vykonané v roku 2013 v oblasti brandingu SR hodnotiť prevažne pozitívne, i keď s niekoľkými výhradami. V agende je dodržaná kontinuita, jednotlivé realizované kroky na seba logicky nadväzujú a bol kvalitatívne rozpracovaný ideový koncept prezentácie SR v zahraničí do podoby návrhov konkrétnych komunikačných posolstiev. Naproti tomu nebol dosiahnutý zásadnejší pokrok v oblasti vizuálneho stvárnenia brandingu SR a očakávania vkladané do potenciálu využitia rezortného dotačného mechanizmu v tejto oblasti sa ukázali nereálne. Jednoznačne kladne možno hodnotiť pretrvávajúcu snahu MZVaEZ SR riešiť agendu brandingu nie „od stola“, úradným pokynom, ale práve naopak, v dôslednej spolupráci so širším okruhom partnerov z iných ministerských rezortov, štátnych agentúr a popredných expertov z oblastí PR, marketingu, spoločenských vied, grafického dizajnu a pod. Napriek tomu bol projekt brandingu SR v závere roka 2013 ešte stále pomerne ďaleko od bodu, v ktorom bude nová komplexná značka krajiny uvedená do praktického života.

Hlavným dôvodom tohto stavu je nealokovanie finančných zdrojov v podobe samostatného rozpočtu na branding SR, z ktorého vyplynula potreba riešiť agendu prostredníctvom navzájom nadväzujúcich, čiastkových a finančne limitovaných projektov rôznych pracovných tímov. Sekundárnym zdrojom tohto stavu je administratívna zdĺhavosť celého procesu, čo čiastočne súvisí s primárnym problémom. Zároveň aj skúsenosti iných krajín ukazujú, že branding krajiny býva behom na dlhú trať.

MEDZIREZORTNÁ KOORDINÁCIA PREZENTÁCIE SR V ZAHRANIČÍ

Za tretiu veľkú výzvu pre slovenskú verejnú diplomaciu bolo v roku 2011 označené hľadanie efektívneho modelu koordinácie jednotlivých aktérov, ktorí sa podieľajú na prezentácii SR v zahraničí. V minulosti bolo odpoveďou na ňu buď neúspešné snaženie (pôsobenie Rady vlády pre jednotnú prezentáciu Slovenska v zahraničí v rokoch 2009 – 2010), alebo rezignácia na podobnú ambíciu (dôraz kladený výhradne na rezortnú prezentáciu a na užšie chápaný rezortný branding MZVaEZ v roku 2011 a prvej polovici roka 2012).

V roku 2013 sa ministerstvo rozhodlo pre súbežné riešenie témy brandingu a medzirezortnej koordinácie, s ambíciou vypracovať nie samostatný rezortný branding, ale naopak, pripraviť zastrešujúcu „značku Slovensko“ určenú pre všetky relevantné ministerské rezorty a štátne agentúry. Mandát na podobný aktívnejší a širší prístup vyplynul MZVaEZ z novely tzv. kompetenčného zákona č. 575/2001 Z. z. účinnej od 1. októbra 2012, v zmysle ktorej MZVaEZ zabezpečuje na úrovni štátnej správy „koordináciu presadzovania obchodno-ekonomických záujmov Slovenskej republiky v zahraničí a jednotnú prezentáciu Slovenskej republiky v zahraničí.“

S cieľom úspešne riešiť uvedenú výzvu a zabezpečiť vzájomný dialóg a efektívnu koordináciu medzi jednotlivými partnermi v procese prezentácie SR v zahraničí iniciovalo MZVaEZ v roku 2013 vznik novej medzirezortnej platformy. Pracovná skupina pre koordinovanú prezentáciu SR v zahraničí bola zriadená v rámci Rady vlády SR na podporu exportu a investícií a prvýkrát rokovala 5. apríla 2013. Jej členmi sa stali zástupcovia MZVaEZ, ministerstva hospodárstva, ministerstva kultúry, ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, ministerstva školstva, agentúr SARIO a SACR a Slovenského olympijského výboru (na úrovni generálnych riaditeľov a riaditeľov), poradcovia ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí pre oblasť prezentácie Slovenska v zahraničí, ako aj experti z akademického prostredia a oblasti PR či marketingu.

Ako konštatuje správa o činnosti pracovnej skupiny za rok 2013, „za vznikom Pracovnej skupiny stála ambícia MZVEZ SR pomenovať a riešiť strategické ciele jednotnej prezentácie SR v zahraničí. Prvým z cieľov je príprava a implementácia príťažlivej, špecifickej a dôveryhodnej prezentačnej identity SR (branding SR), vrátane návrhu konkrétnych komunikačných posolstiev a ich vizuálnych stvárnení. Ako druhý z cieľov bola identifikovaná potreba vytvoriť a implementovať funkčný mechanizmus zabezpečujúci informovanosť jednotlivých aktérov podieľajúcich sa na prezentácii SR v zahraničí o aktivitách, ktoré vykonávajú v rámci svojich existujúcich kompetencií“¹³. Z uvedenej definície je zjavné, že činnosť pracovnej skupiny bola vnímaná rovnocenne v dvoch rovinách. Ako sa pracovnej skupine podarilo uvedené dva ciele splniť v roku 2013?

Pokiaľ ide o prípravu prezentačnej identity Slovenskej republiky, pracovná skupina sa ukázala ako vhodný partner MZVaEZ v procese brandingu. Ministerstvo uvedenú platformu spolupráce aktívne využívalo a jednotlivé zúčastnené inštitúcie mali prostredníctvom svojich zástupcov možnosť pripomienkovať ideový koncept prezentácie SR

13 Správa o činnosti Pracovnej skupiny pre koordinovanú prezentáciu SR v zahraničí za rok 2013. Bratislava: MZVaEZ SR, 2014, s. 3. Materiál je dostupný na stránke [http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_DC6F391D8543C310C1257C8C00317683_SK/\\$File/140227_Sprava_o_cinnosti_PS_za_rok_2013.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_DC6F391D8543C310C1257C8C00317683_SK/$File/140227_Sprava_o_cinnosti_PS_za_rok_2013.pdf) (prístup: 20. 7. 2014).

v zahraničí, zúčastnili sa na stretnutiach fokusových skupín v rámci prípravy komunikačných posolstiev brandingu SR a poskytli spätnú väzbu k ich návrhom. V budúcnosti sa tiež počíta so zapojením zúčastnených inštitúcií do celospoločenskej diskusie o podobe brandingu SR a najmä s ich účasťou pri implementácii komplexnej „značky Slovensko“. Naproti tomu negatívne treba hodnotiť skutočnosť, že napriek spolupráci v rámci pracovnej skupiny naďalej dochádza k triešteniu komunikačných posolstiev a k nekoordinovanému nasadzovaniu komunikačných prezentačných kampaní jednotlivými aktérmi, ako ukázalo napr. spustenie kampane SACR „Slovakia. Best friends forever“ v septembri 2013.¹⁴

Tento fakt zároveň predznamenáva problematickejšie fungovanie pracovnej skupiny v druhej rovine jej činnosti, a to ako funkčný mechanizmus vzájomnej komunikácie aktérov podieľajúcich sa na prezentácii SR v zahraničí. MZVaEZ sa pokúsilo v rámci činnosti pracovnej skupiny zriadiť v roku 2013 online platformu „Koordinovaná prezentácia Slovensko (KOPRES)“ ako priestor, „v rámci ktorého všetci členovia Pracovnej skupiny zdieľajú spoločné dokumenty, informácie, výhľadový kalendár plánovaných akcií, aktuálne dostupné prezentačné materiály (powerpointy, pdf brožúry, výstavné projekty a pod.) týkajúce sa prezentácie SR v zahraničí“¹⁵. Podobná online platforma však z dôvodu problémov s nastavením bezpečnostných oprávnení pre jednotlivých členov nebola uvedená do činnosti ani k začiatku roka 2014 a jej ďalší vývoj bol presunutý na úroveň Rady vlády SR na podporu exportu a investícií.

Pozitívnejším prvkom medzirezortnej koordinácie v rámci pracovnej skupiny sa stala spoločná príprava vrcholného kultúrno-spoločenského podujatia k 10. výročiu vstupu SR do EÚ (plánovaného na máj 2014) a realizácia štruktúrovaného auditu prezentačných aktivít, cieľových trhov a rozpočtových prostriedkov jednotlivých členov.¹⁶

V roku 2013 absolvovala pracovná skupina celkovo tri rokovania. Na jednotlivých stretnutiach členovia opakovane uvítali vznik podobnej platformy a správa o činnosti pracovnej skupiny deklaruje záujem členov o aktívne podieľanie sa na naštartovaných procesoch.¹⁷ Zároveň sa však ukázali viaceré nedostatky doterajšieho nastavenia riešenia agendy: chýbajúce finančné zdroje a nástroje na výkon kompetencií na strane MZVaEZ ako koordinátora celého procesu, pretrvávajúca nízka informovanosť členov o kľúčových prezentačných projektoch v dostatočnom predstihu, delegovanie účasti na nižšiu úroveň riadiacich pracovníkov, pretrvávajúci rezortizmus a pod.¹⁸

Na základe skúseností z prvého roka fungovania pracovnej skupiny MZVaEZ identifikovalo návrhy na zvýšenie jej účinnosti. Ako rozpočtové opatrenie sa odporúča realizovať dohodu o spôsobe financovania národného brandingu z rozpočtových výdavkov na rok 2015 pomocou realokácie príslušných financií z rozpočtu ministerstiev hospodárstva a dopravy v prospech MZVaEZ.¹⁹ Ako kompetenčné opatrenie sa zase odporúča lepšie zosúladenie medzirezortnej koordinácie s procesmi na úrovni Rady vlády SR na podporu exportu a investícií, ako aj príprava vládneho materiálu, ktorý

14 Pozri <http://medialne.etrend.sk/televizia/sacr-ide-slovensko-opat-predstavit-divakom-europortu.html>.

15 *Správa o činnosti Pracovnej skupiny pre koordinovanú prezentáciu Slovenska v zahraničí za rok 2013*, c. d., s. 6.

16 Tamže.

17 Tamže, s. 8.

18 Tamže.

19 Tamže, s. 10.

presnejšie „zadefinuje nástroje pre výkon kompetencií MZVEZ SR ako koordinátora jednotnej prezentácie Slovenska v zahraničí vo vzťahu k ostatným subjektom štátnej a verejnej správy a stanoví etapy procesov smerujúcich k vytvoreniu brandingu krajiny“²⁰.

V rámci strednodobej vízie analyzovaná správa o činnosti pracovnej skupiny navrhuje tieto prioritné oblasti činnosti na roky 2014 – 2017:

- prípravu vizuálnych stvárnení ku komunikačným posolstvám brandingu SR;
- dôkladnú verejnú diskusiu o návrhoch brandingu SR a jej zhodnotenie;
- vypracovanie komplexnej koncepcie „značky Slovensko“;
- prípravu vrcholného kultúrno-spoločenského podujatia k 10. výročiu vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie, realizovaného prostredníctvom aktívnej spolupráce MZVaEZ a ministerstva kultúry;
- koordinovaný postup pri zabezpečení prezentácie SR počas EXPO v Miláne 2015, LOH v Riu de Janeiro 2016 a EXPO v Astane 2017 (v prípade účasti SR na podujatí);
- úspešnú komplexnú prezentáciu krajiny počas predsedníctva SR v Rade EÚ v roku 2016.²¹

ZÁVER A VÝZVY DO BUDÚCNOSTI

Verejnú diplomaciu SR v roku 2013 je možné hodnotiť prevažne pozitívne. MZVaEZ vyvinulo výraznú aktivitu pri manažovaní priebežných interakcií a pri nadväzovaní partnerstiev so zástupcami domácej a zahraničnej verejnosti. Ako možný námet na zlepšenie verejnodiplomatického výkonu ministerstva v budúcnosti sa ponúka intenzívnejšie rozvíjanie decentralizovanejšieho modelu, v rámci ktorého by bol aktívnym „verejným diplomatom“ každý diplomatický pracovník ministerstva. Rozdielna efektivita projektov verejnej diplomacie na jednotlivých ambasádach SR poukazuje na kľúčový aspekt, ktorým úspech v tejto agende ovplyvňujú ľudský faktor, osobná iniciatíva a komunikačné zručnosti konkrétnych pracovníkov. Príspevkom k zlepšeniu uvedenej zložky práce ministerstva by tak mohol byť napr. systematický a prierezový vzdelávací program zameraný na zlepšenie „mäkkých“ zručností pracovníkov rezortu, a to pod gesciou odboru diplomatickej prípravy, vzdelávania a knižnice.

V oblasti prípravy brandingu SR bolo pozitívne najmä rozvinutie ideového konceptu prezentácie krajiny do podoby návrhov konkrétnych komunikačných posolstiev a ich testovanie na zástupcoch relevantných segmentov domácej odbornej verejnosti. Kontinuita v tejto agende sa ukazuje významným prínosom v záujme jej úspešného riešenia a logickej nadväznosti jednotlivých krokov. Je však tiež zjavné, že proces brandingu bude v podmienkach SR skôr behom na dlhú trať, a existuje malá pravdepodobnosť, že by MZVaEZ bolo schopné verejnosti predstaviť komplexnú novú „značku Slovensko“ už v roku 2014.

Dôvodmi identifikovaného pomalšieho napredovania v agende sú najmä finančné, kompetenčné a personálne poddimenzovanie kapacít MZVaEZ ako gestora témy,

²⁰ Tamže.

²¹ Tamže, s. 10 – 11.

administratívna zdĺhavosť celého procesu v podmienkach štátnej správy SR a nie vždy maximálna vôľa ďalších partnerských ministerských rezortov a štátnych agentúr spolupracovať. Tento posledný dôvod je do istej miery daňou za ambicióznejší prístup MZVaEZ, ktoré sa v roku 2013 v súvislosti s novelou kompetenčného zákona rozhodlo pripraviť strešný branding SR pre celú štátnu správu na rozdiel od predchádzajúceho užšie vnímaného prístupu.

Uvedená oblasť medzirezortnej koordinácie subjektov podieľajúcich sa na prezentácii SR v zahraničí sa aj v roku 2013 preukázala ako jedna z najväčších výziev, pokiaľ ide o dosiahnutie pokroku v agende brandingu. Novovzniknutá medzirezortná platforma v podobe Pracovnej skupiny pre koordinovanú prezentáciu SR v zahraničí poskytla priestor na vzájomnú komunikáciu zúčastnených aktérov o jednotlivých kľúčových témach, stále je však zrejmé, že od nastolenia spoločných plánov k ich praktickej implementácii vedie pomerne dlhá a komplikovaná cesta. Zefektívnenie tejto spolupráce bude dôležitou úlohou pre všetky rezorty a agentúry podieľajúce sa na činnosti pracovnej skupiny, pričom hlavnou motiváciou by pre aktérov mohol byť potenciál synergie a efektívnejšieho využívania dostupných prostriedkov. Systém prezentácie SR v zahraničí je finančne skôr poddimenzovaný a nemal by poskytovať priestor na zbytočné a duplicitné náklady.

IV.

Z HISTÓRIE SLOVENSKEJ ZAHRANIČNEJ POLITIKY

DVADSAŤ ROKOV ZAHRANIČNEJ POLITIKY SR: DETSKÉ CHOROBY, ZVLÁDNUTÁ INTEGRÁCIA A POVSTUPOVÉ VÝZVY

ALEXANDER DULEBA

Od vzniku SR v roku 1993 prevládol v súvislosti s prioritami zahraničnej politiky široký vnútorný konsenzus. Parlamentné strany, z ktorých odvtedy pozostávali vlády SR, si vo svojich vládnych programoch predsavzali stať sa partnerom vyspelých demokratických krajín a čo najskôr dosiahnuť členstvo v rozhodujúcich integračných štruktúrach západného sveta – Severoatlantickej aliancii a Európskej únii.¹ V roku 1997 však boli prijaté dve dôležité rozhodnutia – v júli na madridskom samite o rozšírení NATO a v decembri na luxemburskom samite o spôsobe ďalšieho rozšírenia Únie. Slovensko sa neocitlo medzi kandidátmi na členstvo ani v jednom prípade. V roku 1997 sa skončila prvá etapa

1 Od získania nezávislosti v roku 1993 v SR vládlo 8 vlád vedených 5 premiérmi: Vladimír Mečiar (1992 – 1994, 1994 – 1998), Jozef Moravčík (marec – december 1994), Mikuláš Dzurinda (1998 – 2002, 2002 – 2006), Iveta Radičová (2010 – 2012) a Robert Fico (2006 – 2010, od apríla 2012). V prípade konsenzu o zahraničnopolitických prioritách je potrebné upozorniť na malú výnimku, ktorá sa týka Slovenskej národnej strany (SNS) a Združenia robotníkov Slovenska (ZRS), ktorí boli súčasťou vládnej koalície v rokoch 1994 – 1998. O hlasy voličov sa v roku 1994 uchádzali s volebnými programami, v ktorých mali členstvo v NATO a EÚ uvedené ako zahraničnopolitické priority. Spochybňovať tieto priority – v rozpore s vlastným volebným programom – začali až koncom roka 1995. Viac pozri v Duleba, A.: *Slepý pragmatizmus slovenskej východnej politiky: aktuálna agenda slovensko-ruských bilaterálnych vzťahov*. Štúdie k medzinárodným otázkam 01. 1. vyd. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, 1996, 59 s.

zahraničnej politiky SR. Skončila sa fiaskom z hľadiska plnenia úloh, ktorými slovenskú diplomaciu poverovali vlády a občania SR.²

Druhá etapa zahraničnej politiky SR sa začala v roku 1998 a vyvrcholila o šesť rokov neskôr dosiahnutím členstva v EÚ i NATO. Predpokladom bola politická zmena po parlamentných voľbách v roku 1998 a – v krátkych dejinách slovenskej diplomacie – nevídaná diplomatická ofenzíva, a to nielen v zmysle nasadenia vlády a rezortu zahraničia v integračnej agende, ale aj dovtedy nevídaná v zmysle schopnosti SR dosahovať zahraničnopolitické ciele. Je príznačné, že v uvedenom období mala slovenská diplomacia iba jedného ministra zahraničných vecí, Eduarda Kukana, ktorý je doteraz najdlhšie kontinuálne slúžiacim ministrom zahraničných vecí SR. Výsledkom bola stabilizácia rezortu zahraničia a posilnenie jeho postavenia v štruktúre vlády.

Slovensku sa podarilo dobehnúť stratený čas a dokončiť rokovania o pristúpení k EÚ spolu s Českom, Maďarskom a Poľskom. Podarilo sa nielen obnoviť, ale i dosiahnuť novú kvalitu regionálnej spolupráce v rámci V4, ktorá je aj v súčasnosti jedným zo základných pilierov našej zahraničnej politiky. V tejto etape boli sformované hlavné parametre súčasného medzinárodného postavenia SR.

Tretia etapa slovenskej zahraničnej politiky trvá od roku 2004 doteraz.³ V rámci nej sa podarilo úspešne sformulovať povstupové priority, resp. oblasti najväčšej pridanej hodnoty SR pre vonkajšie vzťahy NATO a EÚ a zároveň oblasti, v ktorých má Slovensko vlastné záujmy – v prvom rade ide o podporu integračného procesu krajín západného Balkánu a východnej Európy. Prirodzene, medzi politickými stranami, ktoré sa od vstupu SR do NATO a EÚ v roku 2004 striedajú pri moci, existujú rozdiely vo viacerých zahraničnopolitických otázkach. Napriek tomu v hlavných agendách (zásadné otázky vyplývajúce z členstva SR v EÚ a NATO, regionálna spolupráca v rámci V4, podpora integračného procesu východných susedov a krajín západného Balkánu) majú hlavní aktéri slovenskej politiky veľmi podobné, ak nie totožné postoje. V tejto tretej etape sa zmenila základná paradigma zahraničnej politiky SR: členstvo v NATO a EÚ sa zmenilo z jej cieľa na nástroj. I v súčasnosti však platí, že slovenská diplomacia sa ešte len učí, ako tento nástroj využívať.

2 V období dvoch Mečiarových vlád a dočasnej vlády vedenej Jozefom Moravčíkom (1992 – 1998) sa na poste šéfa rezortu zahraničných vecí SR za 6 rokov vystriedalo 7 ministrov: Milan Kňažko (1992 – 1993), Jozef Moravčík (1993 – 1994), Eduard Kukan (marec – december 1994), Juraj Schenk (1994 – 1996), Pavol Hamžík (1996 – 1997), Zdenka Kramplová (1997 – 1998) a Jozef Kalman (6. – 30. október 1998). Časté zmeny na poste ministra zahraničných vecí SR v období rokov 1993 – 1998 sú inštitucionálnym svedectvom o nestálosti zahraničnej politiky SR a slabom politickom postavení rezortu. Svedčia zároveň o tom, že tým, kto mal rozhodujúce slovo pri tvorbe našej zahraničnej politiky, neboli ministri zahraničných vecí.

3 V povstupovom období boli na Slovensku sformované – ak nerátame zvyšné dva roky pôsobenia druhej Dzurindovej vlády (2004 – 2006) – tri vlády: dve vedené Robertom Ficcom (2006 – 2010, od apríla 2012) a jedna vedená Ivetou Radičovou (2010 – apríl 2012). Ak odrátame dva roky pôsobenia Eduarda Kukana na poste ministra zahraničných vecí SR (do roku 2006), rezort zahraničia po vstupe do NATO a EÚ viedli 3 ministri: Ján Kubiš (2006 – 2009), Mikuláš Dzurinda (2010 – apríl 2012) a Miroslav Lajčák (2009 – 2010, od apríla 2012). Inými slovami, za posledných 14 rokov (od roku 1998) mala SR „iba“ 4 ministrov zahraničných vecí. V porovnaní s prvými šiestimi rokmi slovenskej diplomacie (1993 – 1998), keď sa ich na tomto poste vystriedalo 7, ide o zásadnú zmenu. Je to zmena pozitívna, pretože viedla k väčšej inštitucionálnej stabilite rezortu, ale predovšetkým je vyjadrením skutočnosti, že zahraničná politika prestala byť rukojemníkom vnútornej politiky v takej miere, ako to bolo v 90. rokoch.

PRVÝCH ŠEŠŤ ROKOV ZAHRANIČNEJ POLITIKY SR (1993 – 1998): JEDNA SPLNENÁ A DVE NESPLNENÉ ÚLOHY

POZITÍVNY ČESKO-SLOVENSKÝ FAKTOR ZRODU SR I SLOVENSKEJ DIPLOMACIE

Dňa 1. januára 1993 sa v dôsledku rozdelenia česko-slovenskej federácie Slovensko stalo úplne novým aktérom na medzinárodnej scéne a zároveň celkom novým geopolitickým faktorom v strednej Európe. Muselo čeliť súčasne trom hlavným výzvam pri kladení základov svojej zahraničnej politiky: dosiahnuť medzinárodné diplomatické uznanie štátu, vybudovať inštitucionálne zabezpečenie zahraničnej politiky a sformulovať jej program.

Zásadný význam pre pomerne rýchly proces medzinárodného diplomatického uznania nového slovenského štátu mala skutočnosť, že sa prihlásil k nástupníctvu po česko-slovenskej federácii, a nie k nástupníctvu po vojnovom slovenskom štáte. Nemalú úlohu v tomto smere zohral i charakter a civilizovaný spôsob rozdelenia česko-slovenskej federácie v priebehu roka 1992. V diplomatickej nóte, ktorú zaslala vláda SR vládam iných krajín sveta v decembri 1992, bola jednoznačne deklarovaná vôľa akceptovať všetky existujúce princípy regulujúce medzinárodné vzťahy, prispieť k procesu odzbrojenia, posilňovať vlastný demokratický politický systém a zabezpečiť uplatňovanie ľudských práv a práv národnostných menšín.⁴ Predovšetkým vďaka týmto dvom hlavným faktorom bola SR uznaná za suverénny štát už k 1. máju 1993 vládami 99 štátov sveta. Hneď od prvého dňa svojej existencie, teda 1. januára 1993, sa Slovensko stalo účastníckym štátom KBSE (neskôr OBSE). Dňa 19. januára 1993 bola SR prijatá za riadneho člena OSN a 30. júna 1993 sa stala členským štátom Rady Európy. Ďalší významný krok bol dosiahnutý 4. októbra 1993, keď bola podpísaná Dohoda o pridružení s Európskymi spoločnosťami.⁵

Slovenská republika tak úspešne zvládla najzákladnejšiu úlohu svojej zahraničnej politiky už v prvom roku nezávislej existencie: dosiahla široké medzinárodné uznanie a získala členstvo v najdôležitejších medzinárodných organizáciách. Nevyhla sa však zaplateniu dane za svoju štátnu mladosť pri riešení druhej základnej úlohy zahraničnej politiky – jej inštitucionálneho zabezpečenia.

DAŇ ZA DETSKÉ ROKY: NEDOSTATOK KÁDROV A NESTABILNÉ INŠTITÚCIE

Problém nespočíval ani tak vo vybudovaní štruktúr ministerstva zahraničných vecí a siete zastupiteľských úradov v zahraničí ako skôr v nedostatku kvalitne pripravených ľudských

4 Pozri Demeš, P., Mojžita, M.: Slovakia. In: Neuhold, H., Havlik, P., Suppan, A. (ed.): *Political and Economic Transformation in East Central Europe*. Austrian Institute for International Affairs Series. Boulder, San Francisco, Oxford: Westview Press, 1995, s. 315.

5 Pozri Holásek, P.: Diplomatické dokumenty o uznaní a nadväzovaní diplomatických stykov Slovenskej republiky s inými krajinami. In: *Medzinárodné otázky*, č. 1 – 2, 1993, s. 148 – 160; Eštok, M.: Slovensko – cesta do Rady Európy. In: *Medzinárodné otázky*, č. 3, 1993, s. 89 – 113. Pozri tiež Duleba, A., Lukáč, P., Wlachovský, M.: *Zahraničná politika Slovenskej republiky: východiská, stav a perspektívy*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku a Friedrich Ebert Stiftung, 1998, 63 s.

zdrojov. Ministerstvo zahraničných vecí SR vzniklo na báze Ministerstva medzinárodných vzťahov SR, ktoré bolo zriadené ešte v roku 1990 v podmienkach federácie. Jeho činnosť bola v rokoch 1990 – 1993 zameraná predovšetkým na rozvíjanie kultúrnych stykov Slovenska a zastupovanie jeho záujmov pri rozvíjaní spolupráce s regiónmi – nie však vládami – iných štátov. Jeho činnosť okrem toho koordinovalo federálne ministerstvo zahraničných vecí so sídlom v Prahe. Od 1. januára 1993 sa Ministerstvo medzinárodných vzťahov SR z čias federácie transformovalo na ústredný orgán štátnej správy – Ministerstvo zahraničných vecí SR, ktorému bola podľa kompetenčného zákona zverená zodpovednosť za výkon zahraničnej politiky samostatného štátu.

Princíp rozdelenia majetku federácie medzi Českou republikou a Slovenskou republikou v pomere 2 : 1 sa týkal i majetku v zahraničí. Vďaka tejto skutočnosti bola SR schopná už k 1. januáru 1993 otvoriť svoje zastupiteľské úrady v 53 štátoch sveta, rovnako ako v 4 stále misie pri medzinárodných organizáciách. Tento princíp delenia majetku sa však netýkal rozdelenia kádrov federálneho ministerstva zahraničných vecí. Pracovníkom MZV ČSFR bola ponúknutá možnosť slobodnej voľby, či a kde chcú pokračovať v službe na novozriadených ministerstvách – MZV ČR alebo MZV SR. Je potrebné dodať, že značná časť pracovníkov federálneho ministerstva sa rozhodla pracovať na MZV ČR, a to vrátane etnických Slovákov.⁶ Nedostatok ľudských zdrojov bol jedným z hlavných problémov slovenskej zahraničnej politiky v prvej dekáde jej existencie.

Ďalšou formou dane za detské roky štátnosti bola slabosť a nestabilita samotných novobudovaných štátnych inštitúcií. Tento problém sa týkal všetkých novovzniknutých štátov v postkomunistickom svete, ktoré nemali tradície štátnosti (výnimku potvrdzujúcu pravidlo v tomto smere predstavovalo najskôr Slovinsko). Inštitúcie v takýchto krajinách si ešte nezískali prirodzenú autoritu pri výkone štátnych funkcií. Pre nové štáty je typické, že spoločnosti, ktoré ich tvoria, nie sú dostatočne štruktúrované a systém pravidiel politického správania je veľmi krehký. Skupinové záujmy sú mnohokrát silnejšie než štátne inštitúcie s nedostatočnou tradíciou a so široko rešpektovanou úlohou v spoločnosti. Obrazne povedané, nič ešte nie je sväté a každý môže po tom, ako sa dostane k moci, zmeniť to, čo považuje za nevyhnutné, podľa svojich momentálnych potrieb – vrátane štátnych inštitúcií a pravidiel hry.

Na základe úvah uvedených vyššie možno konštatovať, že v 90. rokoch SR nevládla jednu zo základných úloh svojej zahraničnej politiky – jej inštitucionálne zabezpečenie. Síce bola schopná vybudovať formálne štruktúry, ale nie zabezpečiť ich kvalitnými ľudskými zdrojmi a vytvoriť vnútorné podmienky na nezávislú a rozhodujúcu úlohu ministerstva zahraničných vecí pri výkone zahraničnej politiky štátu.

VNÚTROPOLITICKÉ PRÍČINY NEZVLÁDNUTIA ZAHRANIČNOPOLITICKÉHO PROGRAMU A ZBLÍŽENIE S RUSKOM

Podobne neúspešne zvládlo Slovensko i tretiu základnú úlohu svojej zahraničnej politiky po vzniku samostatného štátu: sformulovanie a realizáciu zahraničnopolitického programu. Už bolo spomenuté, že všetky slovenské vlády od roku 1993 si vo svojich vládných programoch a programových dokumentoch týkajúcich sa zahraničnej a bez-

6 Demeš, P., Mojžita, M.: c. d., s. 314.

pečnostnej politiky stanovili ako prioritu budovanie nadštandardných vzťahov s integračnými štruktúrami západného sveta (NATO a EÚ či ZEÚ) v úsilí o získanie plného členstva v nich. Program slovenskej vlády vedenej premiérom Vladimírom Mečiarom z januára 1995, ktorá vzišla z parlamentných volieb v októbri 1994, predpokladal rozvoj nielen ekonomickej, ale i politickej a bezpečnostnej spolupráce s európskymi a transatlantickými štruktúrami. Pred parlamentnými voľbami v roku 1998 – po šiestich rokoch existencie nezávislého Slovenska – však výsledky vládnej politiky nielenže nezodpovedali stanoveným prioritám, ale boli s nimi v priamom rozpore.

V porovnaní s vyšehradskými susedmi mala SR v období pred júlovým rozhodnutím na madridskom samite NATO i decembrovým rozhodnutím Európskej rady v roku 1997 podpriemerné vzťahy s oboma organizáciami, pričom zlyhával predovšetkým politický dialóg. Rozhodnutia NATO a EÚ nepozvať, resp. neodporučiť SR na začatie rozhovorov o integrácii boli práve jeho zákonným výsledkom. Slovensko ako jediné z asociovaných krajín EÚ dostalo sériu oficiálnych demaršov a upozornení od EÚ i USA, ktoré hrozili pozastavením platnosti dohody o pridružení a kvalitatívnym zhoršením úrovne politickej i ekonomickej spolupráce s EÚ, rovnako ako neúspechom úsilia SR o získanie členstva v Severoatlantickej aliancii.⁷

Po demaršovom období rokov 1994 – 1995 si slovenská vládna koalícia (HZDS – ZRS – SNS) uvedomila, že vyhliadky SR na integráciu do západných štruktúr pri zachovaní štýlu i obsahu vnútornej politiky sú minimálne, lepšie povedané žiadne. Ocitol sa pred neľahkou dilemou: na jednej strane by sa zmena vnútornej politiky rovnala priznaniu domácej politickej prehry a na strane druhej absencia tejto zmeny by znamenala, že Slovensko, na rozdiel od svojich najbližších susedov Poľska, Česka a Maďarska, zostane neintegrovanou a nestabilnou krajinou so zhoršenými parametrami medzinárodného postavenia. Koalícia nadradila vlastné domáce mocenské záujmy nad dlhodobé záujmy štátu. Rozhodla sa začať presvedčovať samu seba, ale i budúcich voličov, že Slovensko vlastne integráciu do NATO a EÚ nepotrebuje a že západný model transformácie nezodpovedá slovenským rozvojovým potrebám.

Vládnym programom stanovené priority zahraničnej politiky (dosiahnutie členstva v NATO a EÚ) boli prvýkrát verejne spochybnené lídrami dvoch koalíčných strán v októbri 1995. Predseda SNS Ján Slota a predseda ZRS Ján Lupták v krátko po sebe nasledujúcich rozhovoroch pre ruskú tlačovú agentúru ITAR-TASS uviedli, že „SR by nemala vstupovať do rôznych vojenských blokov a mala by si zachovať neutralitu“⁸ a že „väčšine radových Slovákov vôbec nechýba NATO, EÚ, ani MMF“⁹. Koncom októbra 1995 sa predseda najsilnejšej koalíčnej strany a premiér vlády Vladimír Mečiar počas návštevy v Moskve vyjadril takto: „Rozšírenie NATO je v programovom vyhlásení vlády a vláda *zatiaľ* [pri zopakovaní vety už toto slovíčko vynechal – pozn. spravodajcu] toto programové vyhlásenie *nemení*.“ Svoju predstavu bezpečnej Európy spojil s vytvorením bezpečnostného kontinentálneho systému, ktorý by zahŕňal i Rusko. „Jedna z možných ciest je, že NATO sa transformuje na celoeurópsku organizáciu, v ktorej môžu byť krajiny členské i kooperujúce. Bolo by historickou chybou, keby sa Európa mala deliť na dve časti.“¹⁰

7 Pozri Texty demaršov EÚ a USA vláde Slovenskej republiky. In: *Pravda*, 9. 11. 1995.

8 Pozri denník *Sme*, 4. 10. 1995.

9 Pozri denník *Pravda*, 21. 10. 1995.

10 Pozri denník *Pravda*, 2. 11. 1995. Kurzívou zvýraznil autor príspevku.

Rozchod s NATO a EÚ však nebolo možné uspokojivo vysvetliť iba celokontinentálnymi zahraničnopolitickými špekuláciami, kopírujúcimi ruské videnie budovania novej bezpečnostnej architektúry Európy.¹¹ Dialóg so Západom skrachoval predovšetkým na vnútropolitických témach. Ruská politika veľmi citlivo zareagovala na slovenské problémy v komunikácii so Západom a ústami svojho vtedajšieho veľvyslanca v SR Sergeja Jastržemského sa podujala Slovensko v tomto dialógu podporiť a hájiť: „To je nový bolševizmus, keď sa hovorí, ako to robia mnohé západné krajiny: Nasledujte nás. Existuje iba jedna cesta k demokracii a my túto cestu poznáme.“¹² Inými slovami, na Slovensku sa nerobí nič nedemokraticky, iba inak, a ako suverénny štát má na to Slovensko právo, ktoré mu upiera bolševický Západ... Niekedy na prelome rokov 1995 a 1996 sa zrodil mýtus slovenskej cesty, ktorá mala údajne predstavovať alternatívu k reformám v postkomunistickom svete. Závislosť Mečiarovej vlády od Ruska rástla proporcionálne k jej nezávislosti od Západu.

ZMARENÉ REFERENDUM V ROKU 1997 A ZJEDNOTENIE SLOVENSKEJ OPOZÍCIE

Spolu s približujúcim sa dátumom madridského samitu NATO rástla vnútropolitická potreba Mečiarovej vlády získať od občanov verejné ospravedlnenie za zlyhanie zahraničnej politiky a za to, že SR nebude medzi prvými pozvanými krajinami. Vo februári 1997 parlament prijal rozhodnutie o konaní referenda s tromi otázkami: 1. Ste za členstvo SR v NATO? 2. Ste za to, aby na území SR boli umiestnené jadrové zbrane? 3. Ste za to, aby sa na území SR nachádzali cudzie vojenské základne? Podľa mnohých pozorovateľov a predstaviteľov opozície formulácia otázok dokazovala apriórnu snahu vlády, aby referendum o členstve v NATO dopadlo záporne.¹³

Referendum o NATO a očakávané nepozvanie SR na vstup do Aliancie v Madride predstavovali jednu z dvoch hlavných príčin, ktoré prinútili opozíciu začať aktívnu politickú kampaň začiatkom roka 1997. Druhou príčinou bola skutočnosť, že v marci 1998 sa končilo volebné obdobie prezidenta Michala Kováča a podľa slovenskej ústavy kompetencie prezidenta pri jeho nezvolení dvojtretinovou väčšinou v parlamente prechádzajú na vládu a premiéra. Obava z ďalšej koncentrácie moci v rukách Vladimíra Mečiara prinútila slovenskú opozíciu konať. Kresťanskodemokratické hnutie (KDH), Demokratická únia (DÚ), Demokratická strana (DS), Sociálnodemokratická strana Slovenska (SDSS), Slovenská strana zelených (SSZ) spolu s Maďarskou koalíciou (MK) sa rozhodli iniciovať petičnú akciu s cieľom uskutočniť referendum o priamej voľbe prezidenta. Petícia bola úspešná a už na začiatku marca 1997 petičný výbor odovzdal prezidentovi Kováčovi dostatočný počet podpisov na vyhlásenie referenda. Prezident

11 Podrobnejšie o problematike osvojenia si ruského nazerania na globálne bezpečnostné problémy postbipolárnej Európy slovenskou zahraničnou politikou, predovšetkým v súvislosti s plánovaným rozšírením NATO smerom na východ, pozri autorovu štúdiu *Slepý pragmatizmus slovenskej východnej politiky*, c. d.; o problematike hospodárskych vzťahov pozri Slovensko-ruské hospodárske vzťahy – viac otázok ako odpovedí (obchodné problémy, vízie, suroviny a záujmy). In: *Mezinárodní vztahy*, č. 2, 1997, s. 31 – 50; v súvislosti s otázkami spolupráce vo vojenskej oblasti a deblokáciami ruského dlhu pozri Slovak-Russian cooperation in the military and military-industrial spheres or Where trade ends and politics begins. In: *Perspectives*, č. 9, zima 97/98, s. 23 – 44.

12 Pozri *Wall Street Journal*, 11. 1. 1996.

13 Prvá zmienka o úmysle zorganizovať referendum sa objavila v októbri 1996. Pozri *Sme*, 24. 10. 1996. Pokiaľ ide o prehľad hodnotení a stanovísk, pozri Slovensko a NATO. In: *Sme*, 7. 2. 1997.

na základe rozhodnutia parlamentu z februára 1997 a úspešnej petičnej akcie opozície vyhlásil na 23. – 24. mája 1997 referendum so štyrmi otázkami – tromi o členstve SR v NATO a jednej o priamej voľbe prezidenta.¹⁴

Napriek legitímnemu postupu prezidenta, ktorý bol potvrdený i nálezom Ústavného súdu SR (zverejnený 21. mája 1998), nechal minister vnútra Gustáv Krajčí (HZDS), zodpovedný za organizáciu referenda, vytlačiť hlasovacie lístky iba s tromi otázkami o členstve v NATO bez štvrtej otázky o priamej voľbe prezidenta. Následne opozícia vyzvala občanov, aby neplatné referendum ignorovali. Výsledok hlasovania v referende sumarizovala Ústredná referendumová komisia takto: „Celkový počet oprávnených voličov, ktorí sa zúčastnili hlasovania, je nula... Celkový počet občanov, ktorí hlasovali ‚za‘, a celkový počet voličov, ktorí hlasovali ‚proti‘, nie je možné určiť, pretože nemali k dispozícii platné hlasovacie lístky.“ Podľa komisie minister vnútra konal protizákonne a pravdepodobne zmaril referendum tým, že nezabezpečil distribúciu platných hlasovacích lístkov.¹⁵

Zmarené referendum v roku 1997 malo dva kľúčové vnútropolitické efekty. Po prvé, Mečiarovej vláde sa nepodarilo dosiahnuť to, čo konaním referenda o NATO sledovala – získať od občanov ospravedlnenie za zlyhanie zahraničnej politiky. Po druhé, spoločné aktivity v súvislosti s petičnou akciou, kampaňou okolo referenda a ignorovanie zákonov zo strany vládnej koalície zjednotili slovenskú opozíciu.

Dňa 3. júla 1997 päť slovenských politických strán podpísalo dohodu o vytvorení predvolebného bloku s názvom Slovenská demokratická koalícia (SDK), ktorý sa 14. júla 1998 – v dôsledku novelizácie volebného zákona – transformoval na politickú stranu.¹⁶ Inými slovami, HZDS na čele s Vladimírom Mečiarom prehralo parlamentné voľby v roku 1998 už v máji 1997, keď zmarilo referendum, zjednotilo proti sebe slovenskú opozíciu a zbavilo sa možnosti politického manévrovania na domácej scéne.

PÄŤ PRELOMOVÝCH ROKOV (1998 – 2004):

DIPLOMATICKÁ OFENZÍVA A ZVLÁDNUTÁ INTEGRÁCIA

Slovensko premrhalo zahraničnopolitický úspech prvého roka svojej samostatnej existencie. Koncom roka 1998 bolo jeho medzinárodné postavenie – v celom rade najdôležitejších parametrov – oveľa horšie než v roku 1993. Nová vládna koalícia, ktorá vzišla z parlamentných volieb v roku 1998, nemusela meniť deklarované priority zahraničnej politiky SR, na rozdiel od svojej predchodkyne však musela začať konať tak, aby jej činy prioritám zodpovedali.

14 Podrobnú analýzu udalostí a politických súvislostí spätých s referendom v roku 1997 pozri v Mesežnikov, G., Bútora, M. (ed.): *Slovenské referendum '97: zrod, priebeh, dôsledky*. Edícia Štúdie a názory. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 1997.

15 *Národná obroda*, 26. 5. 1997; Mesežnikov, G., Bútora, M.: c. d.

16 *Sme*, 4. 7. 1997. Text dohody o vytvorení SDK pozri v *Sme*, 30. 6. 1997.

POVOLEBNÉ OČAKÁVANIA A OFENZÍVA SLOVENSKEJ DIPLOMACIE

NATO i Európska únia vypadnutie SR z prvej skupiny uchádzačov o členstvo v obidvoch prípadoch zdôvodnili predovšetkým neplnením politických kritérií. V kruhoch slovenskej opozície a vládnej koalície po voľbách v roku 1998 pretrvávalo presvedčenie, že stačí zvíťaziť vo voľbách, obnoviť vládu zákona a rešpektovať demokratické princípy vládnutia a krajina sa vráti do prvej skupiny uchádzačov. Tento odkaz prinášali na Slovensko predstavitelia opozície zo svojich oficiálnych i súkromných ciest v zahraničí ešte pred voľbami. Bol to zároveň jeden z kľúčových argumentov opozičných strán vo volebnej kampani. V tomto názore utvrdzovali slovenských politikov i vyjadrenia predstaviteľov NATO, EÚ a západných krajín. Je nepochybné, že výsledky volieb sa – po rokoch nedorozumení s Mečiarovou vládou – stretli s veľmi pozitívnym ohlasom západných partnerov, ale i stredoeurópskych susedov Slovenska.¹⁷

Všetky tieto faktory mali za následok v dovtedajších dejinách slovenskej diplomacie nevídanú a strhujúcu ofenzívu už v prvom mesiaci po zostavení novej vlády vedenej Mikulášom Dzurindom. Vzápätí predsedovia štyroch koaličných strán zaslali list generálnemu tajomníkovi NATO a predsedovi Európskej komisie, v ktorom deklarovali pripravenosť urobiť všetko pre to, aby sa Slovensko v integračnom procese vrátilo tam, odkiaľ ho predchádzajúca vláda vylúčila.¹⁸ Keďže išlo v prvom rade o odstránenie „demokratického deficitu“, očakávania slovenskej strany boli veľké. Najvyšší predstavitelia slovenskej vlády už prvý mesiac po nástupe do úradu uskutočnili desať oficiálnych návštev v zahraničí, z toho šesť v najsilnejšom zložení na čele s vtedajším premiérom Mikulášom Dzurindom. Premiér navštívil dvakrát Brusel, kde rokoval s najvyššími predstaviteľmi NATO a EÚ, dvakrát Viedeň na rokovania s kancelárom Viktorom Klimom i prezidentom Thomasom Klestilom, zúčastnil sa na samite EÚ, vo Varšave rokoval s najvyššími predstaviteľmi Poľska a v Záhrebe sa stretol s premiérmi krajín Stredoeurópskej iniciatívy. Prvý mesiac po nástupe novej vlády na Slovensko zavítali neoficiálne český prezident Václav Havel, oficiálne český premiér Miloš Zeman, britský minister ozbrojených síl Douglas Henderson a minister zahraničných vecí Maďarska János Mártonyi. Mečiarovej vláde sa ničो podobné nikdy nepodarilo.

NATO

Prvá oficiálna návšteva slovenského premiéra na začiatku novembra 1998 – týždeň po nástupe do funkcie – viedla do Bruselu. Slovenský premiér si návštevu centrál NATO a rokovania s generálnym tajomníkom Javierom Solanom zopakoval znova 27. novembra. Spolu s ministrom zahraničných vecí Eduardom Kukanom a ministrom obrany Pavlom Kanisom sa zúčastnil na zasadnutí Rady NATO na úrovni veľvyslancov členských štátov venovanom individuálnemu dialógu so SR a stretol sa s generálnym tajomníkom Západoeurópskej únie Josém Cutileirom. Postoj slovenskej strany prezentovaný na rokovaníach s NATO veľmi výstižne ilustruje výrok slovenského premiéra po rokovaníach s Javierom Solanom: „SR bola v roku 1994 na tej istej línii spolu s ČR, Poľskom a Maďarskom. A preto by sme nechceli hovoriť o druhom kole rozširovania NATO, ale

17 Prehľad pozri napr. v denníku *Trend*, 30. 9. 1998.

18 Obsah listu pozri v *Sme*, 29. 10. 1998.

o *dokončení prvej vlny rozširovania*.¹⁹ Argument o „neúplnosti prvej vlny rozširovania NATO bez Slovenska“, resp. o „dokončení prvej vlny vstupom Slovenska“ predstavoval základnú premisu novej slovenskej diplomacie v rokovaníach s Alianciou.²⁰

Washingtonský samit NATO v roku 1999 zaradil SR na zoznam kandidátskych krajín na členstvo. Bol na ňom zároveň prijatý Akčný plán členstva (Membership Action Plan – MAP) na lepšiu prípravu kandidátskych krajín na členstvo v NATO aj ako praktický nástroj na realizáciu záväzku Aliancie pokračovať v jej rozširovaní, potvrdzujúci politiku otvorených dverí.²¹ Pozvánku na začatie prístupových rokovaní dostala SR na pražskom samite NATO v novembri 2002²² a o mesiac neskôr sa aj začali. V marci 2003 SR podpísala protokol o pristúpení k NATO. Proces ratifikácie a odovzdania protokolov depozitárovi Zmluvy o NATO, vláde USA, bol ukončený o rok neskôr v marci 2004. Dňa 2. apríla 2004 sa konal slávnostný ceremoniál prijatia siedmich nových členských krajín NATO vrátane SR v sídle Aliancie v Bruseli. V júni 2004 sa v Istanbule uskutočnil samit NATO, na ktorom sa SR zúčastnila už ako členský štát.²³

Významným vnútropolitickým medzníkom prístupového procesu Slovenskej republiky do NATO bolo schválenie Bezpečnostnej stratégie SR v národnej rade 27. marca 2001. Hlasovala za ňu drvivá väčšina poslancov parlamentu vrátane poslancov vtedy opozičného HZDS vedeného Vladimírom Mečiarom. Článok 59 novej bezpečnostnej stratégie uvádza, že „Slovenská republika sa usiluje o dosiahnutie plnohodnotného členstva v Severoatlantickej aliancii ako optimálneho variantu získania efektívnych bezpečnostných záruk“. ²⁴ Schválenie bezpečnostnej stratégie v marci 2001 bolo možné považovať za oficiálny dátum potvrdzujúci sformovanie politického konsenzu v otázke členstva v NATO ako priority zahraničnej politiky SR v postmečiarovskom období.

Pred aprílovým samitom NATO vo Washingtone v roku 1999 i po ňom slovenská diplomatická ofenzíva pokračovala s cieľom presadiť výnimočnosť Slovenska pri vstupe do NATO ako *súčasti, resp. dokončenia prvej vlny* bez ohľadu na to, ako sa bude vyvíjať situácia okolo druhej vlny. Čas ukázal, že zvolená diplomatická stratégia – postavená na argumente *neúplnosti prvej vlny* – bola správna a efektívna.

EURÓPSKA ÚNIA

Podobne ako v prípade NATO, aj v súvislosti so vstupom do EÚ si slovenská diplomacia stanovila maximalistické ciele. Čerstvo po parlamentných voľbách v roku 1998 sa predstavy politikov novej koalície v SR spájali s nádejou, že Európska komisia (EK)

19 Sme, 28. 11. 1998. Kurzívou zvýraznil autor príspevku.

20 Pozri napr. argumentáciu štátneho tajomníka MZV SR Jána Figela v denníku *Národná obroda*, 16. 11. 1998.

21 Dokumenty z washingtonského samitu NATO v apríli 1999 sú prístupné na oficiálnej stránke Severoatlantickej aliancie <http://www.nato.int/docu/comm/1999/9904-wsh/9904-wsh.htm> (prístup: 20. 7. 2014).

22 Dokumenty z pražského samitu NATO v novembri 2002 sú prístupné na oficiálnej stránke NATO <http://www.nato.int/docu/comm/2002/0211-prague/index.htm> (prístup: 20. 7. 2014).

23 Pokiaľ ide o prehľad hlavných udalostí súvisiacich so vstupom SR do NATO, pozri oficiálnu stránku MZVaEZ SR http://www.mzv.sk/sk/zahranicna_politika/slovensko_v_nato-cesta_slovenska_do_nato (prístup: 20. 7. 2014).

24 Pozri *Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky. Schválené Národnou radou Slovenskej republiky uznesením č. 1312 z 27. marca 2001*.

prepracuje hodnotiacu správu o Slovensku ešte pred samitom EÚ v decembri 1998 tak, aby už vo Viedni bolo prijaté rozhodnutie o začatí rozhovorov so Slovenskom o vstupe v prvej skupine krajín. Dňa 4. novembra 1998 však Európska komisia schválila vypracované hodnotiace správy bez toho, aby správu o Slovensku akokoľvek zmenila. Iba v prípade Lotyšska uviedla, že je potrebné zvážiť začatie rozhovorov na konci roka 1999, zatiaľ čo v prípade Litvy a Slovenska „v rozumnom čase“.²⁵ Na Slovensku bolo cítiť z prístupu EK sklamanie. Výstižne to vyjadril vtedajší predseda zahraničného výboru NR SR Peter Weiss: „Na luxemburskom summite v roku 1997 sa povedalo, že hodnotenia budú individuálne pri uplatnení pružného prístupu. Zásadný pokrok v demokracii na Slovensku dosiahli predovšetkým voliči, z ktorých dve tretiny hlasovali za vymanenie z hroziacej izolácie... Tak ako vtedy EÚ vyzývala SR, aby ušla svoj diel cesty a plnila politické kritériá, teraz je rad na EÚ, aby dala pozitívny signál.“²⁶

Slovenská delegácia prišla do Bruselu deň po zverejnení stanoviska Európskej komisie a neodchádzala s prázdnyimi rukami. EK súhlasila s vytvorením tzv. osobitnej spoločnej komisie, ktorá bude priebežne hodnotiť pokrok SR pri príprave na rokovania o vstupe. Viedli ju zástupca riaditeľa Generálneho riaditeľstva EK pre vonkajšie vzťahy Francois Lamoureux a štátny tajomník MZV SR Ján Figeľ.²⁷ Posun v očakávaniach slovenskej diplomacie po novembrových rokovaniach v Bruseli možno sformulovať v tomto zmysle: ďalším cieľom je dosiahnuť, aby bola hodnotiacia správa o Slovensku vypracovaná už v prvom polroku 1999 a aby bola SR preradená do prvej skupiny na záver nemeckého predsedníctva na kolínskom samite EÚ v júni 1999.

Týždeň pred začiatkom samitu EÚ vo Viedni Európsky parlament (EP) 3. decembra 1998 prijal rezolúciu, v ktorej odporučil Európskej rade, aby prehodnotila situáciu na Slovensku a nariadila Komisii vypracovať novú správu o Slovensku. Nemalú zásluhu na prijatí rezolúcie malo lobovanie SDĽ prostredníctvom podpredsedu Strany európskych socialistov a spravodajcu EP pre SR Jana Marinusa Wiersmu,²⁸ ktorý už od septembrových volieb vyzýval EÚ na prehodnotenie prístupu k SR. Rezolúcie EP však majú iba odporúčací charakter, čo sa potvrdilo i na viedenskom samite EÚ. Ešte pred ním vedúci osobitnej spoločnej komisie zo strany EK Francois Lamoureux vyhlásil, že „nie je v záujme Slovenska dostať novú hodnotiacu správu už na jar budúceho roku. Tak rýchlo pripravený dokument by totiž vo väčšine prípadov mohol konštatovať iba dobré závery nového vládneho kabinetu, ale nie veľa skutočných konkrétnych zmien“²⁹. Vo Viedni padlo rozhodnutie, že nové hodnotiace správy, a teda i možnosť prípadného preradenia ďalších kandidátov do prvej skupiny, budú reálne až na samite EÚ na konci budúceho roka v Helsinkách.³⁰

Samit EÚ v Helsinkách, ktorý sa konal v decembri 1999, rozhodol o začatí rokovaní o vstupe so všetkými štátmi tzv. druhej skupiny vrátane SR. Konferencia, ktorá otvorila prístupové rokovania EÚ so SR, sa konala vo februári 2000 v Bruseli. Už v júni 2001 SR dostihla ČR v počte uzatváraných kapitol. V októbri 2002 Európska komisia, vychádzajúc z hodnotenia prístupových rokovaní, oficiálne odporučila prijať SR za

25 *Sme*, 5. 11. 1998.

26 *Pravda*, 9. 12. 1998.

27 *Trend*, 30. 9. 1998.

28 Pozri interview Petra Weissu pre denník *Pravda*, 9. 12. 1998. Stanovisko a vyjadrenia J. M. Wiersmu pozri napr. v *Sme*, 30. 10. 1998.

29 *Trend*, 9. 12. 1998.

30 *Hospodárske noviny*, 14. 12. 1998.

člena EÚ v roku 2004. Dňa 20. novembra 2002 Európsky parlament výraznou väčšinou hlasov schválil rezolúciu o rozšírení Únie. Vyzval v nej členské krajiny, aby na samite v Kodani stanovili ako najneskorší dátum rozšírenia 1. máj 2004. Na tomto samite v decembri 2002 lídri členských krajín EÚ dosiahli dohodu o ukončení prístupových rokovaní s desiatimi kandidátskymi štátmi vrátane Slovenska. V apríli 2003 EP schválil prijatie SR a ďalších deviatich krajín do EÚ. Za vstup SR hlasovalo 521 poslancov, proti sa vyslovilo 21 a 25 sa hlasovania zdržalo. Prijatie všetkých desiatich krajín schválila Rada EÚ 14. apríla 2002. Rozhodnutie definitívne otvorilo cestu k podpísaniu zmluvy o pristúpení. Jej slávnostné podpísanie s desiatimi krajinami sa uskutočnilo v Aténach 16. apríla 2003. Referendum o vstupe SR do EÚ sa konalo 16. a 17. mája 2003, pričom za vstup sa vyslovilo 92,46 % zúčastnených občanov s hlasovacím právom, hoci je potrebné dodať, že účasť na referende bola najnižšia zo všetkých kandidátskych krajín – 52,15 %. Dňa 1. mája 2004 sa Slovensko stalo členom Únie.³¹

Vstup do EÚ a NATO v roku 2004 bol uskutočnením priorít zahraničnej politiky SR od získania nezávislosti v roku 1993 a zároveň medzinárodným potvrdením dokončenia jej vnútornej demokratickej transformácie po páde komunistického režimu na prelome 80. a 90. rokov minulého storočia a rozdelení ČSFR. Zahraničná politika SR v rokoch 1998 – 2004 bola odvrátenou stranou vnútornej politiky, podobne ako to bolo počas rokov 1993 – 1998. Inými slovami, členstvo v NATO a EÚ bolo rubom tej istej mince. Jej lícom boli významné reformy prvej i druhej Dzurindovej vlády, ktoré stabilizovali základné demokratické inštitúcie štátu a naštartovali ekonomický rast. Slovensko sa stalo úspešnou krajinou, ktorú by chceli nasledovať i ďalšie postkomunistické krajiny. Skúsenosť z prístupového procesu do NATO a EÚ, rovnako ako z reforiem uskutočnených v rokoch 1998 – 2006, je i v súčasnosti jedným z hlavných vývozných artiklov slovenskej rozvojovej pomoci a zároveň veľmi pozitívne hodnoteným príspevkom SR do politiky NATO i EÚ voči krajinám západného Balkánu a východnej Európy.

POVSTUPOVÉ ROKY ZAHRANIČNEJ POLITIKY SR: 2004 – SÚČASNOSŤ

Členstvo v EÚ i NATO prinieslo pre zahraničnú politiku SR niekoľko zásadných výziev i príležitostí – závisí od uhla pohľadu.³² Povstupový rámec zahraničnej politiky zároveň určuje niekoľko nových faktorov. Vlády SR od roku 2004 sa s nimi snažia vyrovnávať a pritom hľadať odpovede na nové otázky. Tento proces ešte zďaleka nie je ukončený a netýka sa len Slovenska, je podobný vo všetkých nových členských krajinách NATO a EÚ.

31 O priebehu prístupových rokovaní SR s EÚ pozri Figel', J., Adamiš, M.: *Slovensko na ceste do Európskej únie. Kapitoly a súvislosti*. Bratislava: Úrad vlády SR, Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku, Centrum pre európsku politiku, 2003, 204 s. Chronológia hlavných udalostí súvisiacich so vstupom SR do EÚ je prístupná na webovej stránke Úradu vlády SR <http://www.euroinfo.gov.sk/chronologia-vstupu-sr-do-eu/> (prístup: 20. 7. 2014).

32 Je potrebné dodať, že v povstupových rokoch SR úspešne zavŕšila proces integrácie do EÚ. Ficova vláda (2006 – 2007) zabezpečila splnenie kritérií na vstup SR do schengenského priestoru od decembra 2007 a na zavedenie spoločnej meny euro od januára 2009. SR sa stala prvou vyšehradskou krajinou, ktorá splnila podmienky na zavedenia eura.

ZMENA ZAHRANIČNOPOLITICKEJ PARADIGMY

NATO a EÚ sa predovšetkým zmenili z cieľa zahraničnej politiky SR na jej nástroje. Kľúčová výzva pre slovenskú diplomaciu v povstupovom období spočíva v schopnosti využívať členstvo v nich na presadzovanie štátnych záujmov a záujmov občanov. Od vstupu do NATO a EÚ platí, že vo vzťahoch s nečlenskými štátmi môže slovenská diplomacia nezriedka dosiahnuť viac v Bruseli než v hlavných mestách týchto krajín. V prípade SR ide najmä o krajiny východnej Európy a západného Balkánu, s ktorými boli vzťahy definované ako povstupové priority zahraničnej politiky.³³ Táto skutočnosť sa však ešte stále nestala ani zďaleka samozrejmosťou. Po takmer siedmich rokoch nášho členstva v NATO a EÚ popredný slovenský zahraničnopolitický a bezpečnostný analytik Tomáš Valášek konštatoval: „Vedeli sme, že sa chceme začleniť do Európskej únie a NATO, ale nezamýšľali sme sa, čo tam chceme robiť.“³⁴ Vízia, akú EÚ a aké NATO chceme mať a ako chceme využívať členstvo v týchto organizáciách, v zahraničnej politike SR stále chýba.

V každom prípade treba konštatovať, že Slovensko a nové členské štáty sa od svojho vstupu v roku 2004 iba vo veľmi malej miere stali tvorcami politickej agendy v rámci EÚ. Podľa štúdie Katedry politológie Univerzity Komenského v rokoch 2004 – 2009 vo viac než 90 % sporných prípadov, ktoré si vyžadovali kvalifikované hlasovanie v Európskej rade, nové členské krajiny podporili väčšinové rozhodnutia. Naproti tomu výnimku potvrdzujúcu pravidlo predstavujú niektoré postoje nových členských krajín, vrátane Slovenska, ktoré sa vymykajú väčšinovému prúdu. Napríklad Poľsko a Litva v roku 2008 zablokovali začatie rokovaní o novej dohode EÚ s Ruskom. Slovensko – spolu s ďalšími štyrmi členskými štátmi EÚ – zase neuznáva Kosovo a ako jediná krajina eurozóny odmietlo poskytnúť bilaterálnu pôžičku Grécku.³⁵ Spomínaná štúdia je pritom dôkazom, že obavy starých členských štátov zo sprostredkovania procesu prijímania rozhodnutí po rozšírení Únie sa nepotvrdili.

POVSTUPOVÉ PRIORITY

Expertná debata o povstupových prioritách zahraničnej politiky SR prebehla v rokoch 2002 – 2004, v čase, keď už bolo zrejmé, že predvstupové priority budú splnené a Slovensko sa stane členom NATO i EÚ. Jej zhrnutie a závery možno nájsť v publikácii *Zahraničná politika Slovenska po vstupe do NATO a EÚ*, ktorú

33 Vzťahy s Ukrajinou a krajinami západného Balkánu ako priority zahraničnej politiky SR po vstupe do NATO a EÚ prvýkrát verejne definoval predseda vlády SR Mikuláš Dzurinda na hodnotiacej konferencii zahraničnej politiky SR v marci 2004. Pozri Vystúpenie predsedu vlády Slovenskej republiky Mikuláša Dzurindu. In: Brezáni, P. (ed.): *Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2003*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2004, s. 11 – 17.

34 Valášek, T.: Naša zahraničná politika po novom. In: *Sme*, 17. 6. 2010. Pozri tiež kolektív autorov: *Bruselenie valášiek*. Bratislava: Kalligram, 2010, 192 s.

35 Pozri napr. EU Calls Slovakia's Decision „Breach of Solidarity“ in Euro Area. In: *Bloomberg Businessweek*, 12. 8. 2010, <http://www.businessweek.com/news/2010-08-12/eu-calls-slovakia-decision-breach-of-solidarity-in-euro-area.html> (prístup: 12. 9. 2010). Výskum sa týkal nových členských krajín s výnimkou Malty a Cypru.

vydalo Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku v roku 2004.³⁶

Odborná debata dospela k záveru, že povstupové priority majú byť sformulované ako koncept medzinárodnej zodpovednosti Slovenska, s ktorým by sa mala stotožniť väčšina relevantných domácich politických aktérov a slovenskej verejnosti. Ich formulácia ako „pomenovanie národnoštátnych záujmov“ bola odmietnutá ako prekonaná, pretože schopnosť niesť zodpovednosť za medzinárodnú stabilitu a prosperitu bola definovaná ako absolútne kľúčová charakteristika zahraničnej politiky Slovenska v povstupovom období. Prevládol názor, že kľúčové národnoštátne záujmy Slovenska v medzinárodných vzťahoch sa realizovali vstupom do NATO a EÚ. Prvé, čo musí byť Slovensko schopné po vstupe do transatlantických štruktúr urobiť, je naučiť sa využívať ich ako nástroje svojej zahraničnej politiky a v prípade EÚ i ako nástroj vnútornej politiky. Obe organizácie síce kladú na nové členské štáty záväzky, avšak zároveň vytvárajú oveľa viac možností na vlastnú interpretáciu príspevku členov do spoločných politík.

Hlavnou misiou NATO i EÚ v medzinárodných vzťahoch je zodpovednosť za regionálnu a globálnu stabilitu a prosperitu, ktorá sa uskutočňuje aj formou exportu spoločných modelov a pravidiel Únie a Aliancie do menej stabilných a menej prosperujúcich častí sveta. Slovensko preto stálo pred výzvou sformulovať svoju vlastnú mieru zodpovednosti v spoločných politikách NATO a EÚ tak, aby na vlastné plecia prevzalo časť ich zodpovednosti v medzinárodných vzťahoch.

Západný Balkán a najväčší východný sused SR Ukrajina boli zhodnotené ako prvé veľké témy pre slovenskú zahraničnú politiku, ktoré sa v povstupovom období ponúkli takpovediac samy. Obe vykazujú dve základné charakteristiky: sú oblasťami prioritného záujmu NATO i EÚ a Slovensko tam má vlastné vitálne záujmy.

Inými slovami, i vo vzťahoch s Ukrajinou a krajinami západného Balkánu sa NATO a EÚ môžu stať nástrojom slovenskej zahraničnej politiky, a naopak, Slovensko môže prevziať časť ich zodpovednosti. Neexistuje až tak veľa zahraničnopolitických tém a oblastí, kde platí jedno i druhé. Pritom práve témy a oblasti medzinárodných vzťahov, v ktorých platia obe charakteristiky, sú návodom, alebo inak povedané, kľúčom na definovanie povstupových priorít zahraničnej politiky SR. Ako už bolo spomenuté, vzťahy s Ukrajinou a krajinami západného Balkánu za povstupové priority zahraničnej politiky SR prvýkrát verejne vyhlásil vtedajší predseda vlády Mikuláš Dzurinda v marci 2004.³⁷

Udržanie a rozvoj regionálnej spolupráce v rámci vyšehradskej štvorky bol definovaný ako ďalšia strategická priorita záujmov SR po vstupe do EÚ a NATO.³⁸ Spolu s Českom, Poľskom a Maďarskom má Slovensko v rámci organizácií väčšiu váhu a zároveň záujmy V4 v regióne východnej Európy a západného Balkánu sú veľmi podobné. Regionálny formát znásobuje kapacitu každej z krajín V4 pri presadzovaní záujmov vnútri EÚ a NATO, a to aj pri presadzovaní záujmov v dvoch kľúčových susedných re-

36 Duleba, A., Lukáč, P. (ed.): *Zahraničná politika Slovenska po vstupe do NATO a EÚ. Východiská a stratégie*. Štúdie k medzinárodným otázkam A 08. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2004, 115 s.

37 Pozri *Vystúpenie predsedu vlády Slovenskej republiky Mikuláša Dzurindu*, c. d.

38 Pozri Lukáč, P., Strážay, T.: *Regionálna zodpovednosť Slovenska*. In: Duleba, A., Lukáč, P. (ed.): c. d.

giónoch – vo východnej Európe a na Balkáne. SR bola jednoznačným podporovateľom prijatia Kroměřížskej deklarácie z 12. mája 2004, ktorá definovala povstupové priority regionálnej spolupráce v rámci V4: posilňovanie regionálnej identity a spolupráce, koordináciu politík v rámci EÚ a NATO a spoločný príspevok k tvorbe ich politiky voči krajinám východnej a juhovýchodnej Európy.³⁹

IMPLEMENTÁCIA PRIORÍT

Slovenská diplomacia si získala medzinárodné uznanie vďaka príspevku k riešeniu situácie na západnom Balkáne. V tomto prípade nemám na mysli už spomínané polemické stanovisko SR v otázke Kosova, ale predovšetkým nasledujúce udalosti:

- Bratislavský proces, ktorý bol významným príspevkom SR k sformovaniu demokratickej koalície srbských politických strán schopných zostaviť vládu po páde režimu Slobodana Miloševića v roku 1999;
- úspešnú diplomatickú misiu Eduarda Kukana, ministra zahraničných vecí SR, ako osobitného predstaviteľa generálneho tajomníka OSN pre Balkán v prvých povojnových rokoch 1999 – 2001;
- úspešné pôsobenie Miroslava Lajčáka ako osobitného vyslanca vysokého predstaviteľa EÚ pre SZBP Javieru Solanu pre referendum v Čiernej Hore, ktoré sa konalo v marci 2006 a viedlo k pokojnému oddeleniu Čiernej Hory od Srbska;
- medzinárodne vysoko uznávaný výkon Miroslava Lajčáka na poste osobitného predstaviteľa EÚ a medzinárodného spoločenstva v Bosne a Hercegovine v rokoch 2007 – 2009;
- rozhodnú podporu vlády SR na čele s Mikulášom Dzurindom v prospech rozhodnutia EÚ začať prístupové rozhovory s Chorvátskom v roku 2004;
- zaradenie Srbska ako programovej krajiny v rámci oficiálnej rozvojovej pomoci SR od jej spustenia v roku 2004.⁴⁰

Výsledky slovenskej diplomacie na západnom Balkáne v období rokov 1999 – 2009 predstavujú doposiaľ najvýraznejšiu kapitolu zahraničnej politiky SR od roku 1993, vrátane jej povstupového obdobia.

To isté sa nedá povedať o druhej povstupovej priorite zahraničnej politiky SR – Ukrajine a krajinách západného Spoločenstva nezávislých štátov. Je síce pravda, že veľvyslanectvo Slovenska v Kyjeve pôsobilo ako kontaktné veľvyslanectvo NATO pre Ukrajinu počas dvoch rokov (2007 – 2009). Ak by sme však mali úspešnosť tohto pôsobenia merať rastom podpory ukrajinskej verejnosti v uvedenom období pre vstup Ukrajiny do NATO, nebolo by veľmi čo hodnotiť. Rovnako je pravda, že SR ponúkla Ukrajine plán bilaterálnej pomoci pri plnení cieľov akčného plánu, ktorý si dohodla Ukrajina s EÚ v roku 2005, a ktorý vtedajší ukrajinský premiér Jurij Jechanurov označil

39 *Declaration of Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on Cooperation of the Visegrad Countries after their accession to the European Union*, 12. 5. 2002, <http://www.visegradgroup.eu/documents/visegrad-declarations/visegrad-declaration-110412-1> (prístup: 20. 7. 2014).

40 O slovenskej zahraničnej politike voči krajinám západného Balkánu pozri práce bývalého veľvyslanca SR v Belehrade a neskôr veľvyslanca SR v Sarajeve Miroslava Mojžitu – Mojžita, M.: *Belehrad. Poznámky 1995 – 2001*. Bratislava: Dilema, 2003, 231 s.; Mojžita, M.: *Sarajevo. Čakanie na lastovičky*. Bratislava: Kalligram, 2010, 264 s.

za najlepši, aký Ukrajina dostala od členského štátu Únie.⁴¹ Napriek tomu politike SR voči Ukrajine i samotnej východnej Európe chýba dlhodobá strategická vízia a najmä kontinuita.

Dve Dzurindove vlády v rokoch 1998 – 2006 sa s väčším alebo menším úspechom snažili o podporu zblížovania Ukrajiny s NATO i EÚ, čo je strategickým záujmom SR. Ficova vláda v rokoch 2006 – 2010, a najmä po plynovej kríze v januári 2009, ich vrátila takmer do bodu nula. Vtedajší slovenský premiér v rusko-ukrajinskom plynárenskom spore nekriticky a najmä neodôvodnene jednostranne podporil Rusko a označil Ukrajinu za vinníka prerušenia dodávok zemného plynu do SR. Navyše vyhlásil, že ako odvetný krok voči Ukrajine by Slovensko malo prehodnotiť svoju podporu jej európskym aspiráciám.⁴² Ak by boli vzťahy s Ukrajinou nielen deklarovanou, ale i vžitou prioritou zahraničnej politiky SR, slovenský premiér by také niečo nikdy nemohol vyhlásiť.

ROZŠÍRENÁ AGENDA A ZODPOVEDNOSŤ

Po vstupe do EÚ a NATO nový rozmer nadobudla globálna angažovanosť Slovenskej republiky. Súčasťou jej bezprostrednej zahraničnopolitickej agendy sa stali medzinárodné témy a regióny sveta, ktoré boli v predvstupovom období z objektívnych príčin na okraji zorného uhla štátneho záujmu a zahraničnej politiky SR. Mieru globálnej angažovanosti každej krajiny je možné hodnotiť podľa jej vôle prispievať k riešeniu medzinárodných kríz a poskytovať rozvojovú pomoc. V prípade Slovenska jedno i druhé nadobudlo kvalitatívne nový rozmer v povstupovom období.

Ozbrojené sily SR sa od roku 1993 zapojili do 42 operácií medzinárodného krízového manažmentu. Najstaršou misiou so slovenskou účasťou (od roku 1998) je pozorovateľská misia UNTSO (United Nations Truce Supervision Operation) na Golanských výšinách. V máji 2001 sa OS SR zapojili do misie OSN UNFICYP (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus), ktorej cieľom je udržiavať *status quo* v nárazníkovej zóne medzi gréckou a tureckou časťou rozdeleného ostrova. Ide dlhodobo o jednu z najväčších mierových misií SR v zahraničí. Od júna 2004 participujú naše ozbrojené sily na misii NATO ISAF (International Security Assistance Force) v Afganistane. Od marca 2002 pôsobia v rámci misie NATO KFOR (The Kosova Force) slovenský kontingent v Kosove a od decembra 2002 sú príslušníci OS SR zapojení do činnosti Veliteľstva NATO v Bosne a Hercegovine, kde od decembra 2004 pôsobia i strážna čata v misii EU ALTHEA (European Union Force in Bosnia and Hercegovina).⁴³

Významnú kapitolu slovenskej zahraničnej politiky v povstupovom období predstavuje pôsobenie SR ako nestáleho člena BR OSN v rokoch 2006 – 2007. Medzi priority nášho predsedníctva patrili témy týkajúce sa reformy bezpečnostného sektora a zaťaženia šírenia zbraní hromadného ničenia. Boli počas neho prijaté štyri rezolúcie, dve predsednícke vyhlásenia a uskutočnili sa tri diskusie (o Blízkom východe, reforme

41 Tretecký, H.: V Jevropu – razom iz Slovaččynuju. In: *Deň*, 18. 2. 2006.

42 Podrobnejšiu analýzu pozri v štúdii Duleba, A.: Vzťahy Slovenska s východnými susedmi. In: Brezáni, P. (ed.): *Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2008*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2009, s. 103 – 122.

43 Počty príslušníkov OS SR, ako aj informácie o pôsobení v operáciách medzinárodného krízového manažmentu pozri na webovej stránke MO SR <http://www.mod.gov.sk/pocty-prislusnikov-os-sr-v-operaciach-medzinarodneho-krizoveho-manazmentu/> (prístup: 20. 7. 2014).

bezpečnostného sektora a medzinárodnom režime nešírenia zbraní hromadného ničenia). V nadväznosti na úspešné predsedníctvo v BR OSN bola SR zvolená do pozície viceprezidenta Výkonnej rady Rozvojového programu OSN (UNDP), Rady pre ľudské práva a Hospodárskej a sociálnej rady OSN.⁴⁴

Slovenská republika ako prvá z vyšehradských krajín začala program oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA) v roku 2003. V rokoch 2003 – 2008 bolo na projekty v rámci nej vyčlenených 95,5 milióna eur.⁴⁵ Najviac prostriedkov v tomto období smerovalo do projektov realizovaných v programových krajinách, ktorými boli Srbsko a Čierna Hora, a v 16 prioritných krajinách. V roku 2009 bola schválená nová strednodobá koncepcia ODA SR na roky 2009 – 2013, ktorá zúžila počet prioritných krajín na 12 a určila nové programové krajiny: Afganistan, Keňu a Srbsko.⁴⁶ Rozvojová pomoc sa stala novým nástrojom slovenskej zahraničnej politiky a spolu s úspešnou diplomaciou (oficiálnou i verejnou) a transformačným know-how základným prvkom konceptu „mäkkej moci“ SR v povstupovom období. Ich uplatňovanie po roku 2003 ukázalo, že Slovensko má všetky predpoklady na to, aby posilňovalo svoje medzinárodné postavenie a významne prispievalo k medzinárodnej stabilite, bezpečnosti a rozvoju.

POVSTUPOVÁ DEBATA A POKRAČUJÚCE HĽADANIE KONSENZU

Predpokladom na efektívne vykonávanie a úspešné plnenie úloh zahraničnej politiky je široký politický konsenzus o jej prioritách, ktorý musí vychádzať zo zhody relevantných domácich politických aktérov na obsahu štátnych záujmov a medzinárodnej zodpovednosti krajiny. Je úplne prirodzené a zákonité, že slovenské politické strany (ako je to v každej demokratickej krajine) sa vo svojich zahraničnopolitických programoch líšia tým, že pripisujú väčší alebo menší význam niektorým témam zahraničnej politiky, prípadne vzťahom s konkrétnymi vonkajšími aktérmi. V povstupovom období sa v centre zahraničnopolitickej diskusie na Slovensku nachádzali, resp. stále sa nachádzajú bilaterálne vzťahy s Maďarskom, vzťahy s Ruskom, rozhodnutie Európskej únie začať prístupové rokovania s Tureckom a medzinárodný štatút Kosova.

Diskusia o vzťahoch s Maďarskom má na Slovensku na rozdiel od iných zahraničnopolitických tém silný vnútropolitický rozmer a je súčasťou vnútropolitického boja. Napriek tomu, že Slovensko a Maďarsko majú rovnaké záujmy v rámci NATO, EÚ i vyšehradskej spolupráce⁴⁷, bilaterálny vzťah je zaťažený nedorozumeniami. Naj-

44 Pozri Burian, P.: Pôsobenie Slovenskej republiky v Bezpečnostnej rade OSN (2006 – 2007). In: Brezáni, P. (ed.): *Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky 2007*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2008, s. 27 – 38.

45 Pozri oficiálnu stránku Slovenskej agentúry pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu www.slovakaid.sk.

46 Prioritné krajiny ODA SR v rokoch 2003 – 2008 pozri v publikácii *Strednodobá koncepcia oficiálnej rozvojovej pomoci 2003 – 2008*. Bratislava: Ministerstvo zahraničných vecí SR, 2003, s. 18 – 19; prioritné krajiny ODA v rokoch 2009 – 2013 v dokumente *Strednodobá koncepcia oficiálnej rozvojovej pomoci 2009 – 2013*. Bratislava: Ministerstvo zahraničných vecí SR, 2009, s. 12. Pozri tiež analýzy týkajúce sa rozvojovej spolupráce v publikáciách Brezáni, P. (ed.): *Ročenka zahraničnej politiky SR* od roku 2004.

47 Spoluprácu s Maďarskom a maďarskými partnermi v oblasti zahraničnej politiky (vrátane spolupráce v otázkach východnej politiky EÚ, západného Balkánu a pod.) hodnotia predstavitelia MZV SR vysoko pozitívne. Zdroj: osobné rozhovory autora článku.

konfliktnejšie obdobia v slovensko-maďarských vzťahoch boli vždy sprevádzané jednostrannými krokmi Maďarska, ktoré mali exteritoriálne účinky – týkali sa slovenského územia alebo občanov a neboli dohodnuté s vládou SR:

- vznik Stálej maďarskej konferencie (1999);
- schválenie tzv. krajanského zákona Maďarskom (2002);
- vznik Fóra maďarských poslancov Karpatskej kotliny s účasťou poslancov NR SR za Stranu maďarskej koalície (2004), ktoré sa od roku 2008 stalo inštitúciou maďarského parlamentu;
- schválenie zákona o dvojitom občianstve Maďarskom (2010).⁴⁸

Rôzne politické strany v SR prejavujú k tejto téme rôzne prístupy (najradikálnejšie postoje prezentuje Slovenská národná strana), avšak naprieč naším politickým spektrom – s výnimkou Strany maďarskej koalície – existuje konsenzus v tom, že akýkoľvek jednostranný krok Maďarska, ktorý zakladá inštitucionálny vzťah medzi ním a občanmi SR bez medzištátnej dohody, je neprípustný. Rezignácia na tento postoj by znamenala rezignáciu na štátnu suverenitu Slovenskej republiky, a preto neexistuje ani dôvod, ani predpoklad na očakávanie, že v tejto otázke dôjde k zmene slovenského postoja.

Vzťahy s Ruskom predstavujú ďalšiu veľkú tému, ktorá je súčasťou zahraničnopolitickej debaty v SR už od roku 1993. V povstupovom období stratila ten vnútropolitický náboj, ktorý mala v 90. rokoch minulého storočia a najmä počas obdobia tretej vlády V. Mečiara (1994 – 1998). Po vylúčení SR z prvého kola rozširovania NATO a EÚ v druhej polovici 90. rokov sa Mečiarova vláda pokúšala prezentovať vzťahy s Ruskom ako alternatívu pre zahraničnú politiku SR – t. j. alternatívu vstupu do NATO a EÚ. Po nástupe prvej Dzurindovej vlády v roku 1998 došlo v slovensko-ruských vzťahoch k štandardizácii a depolitizácii.⁴⁹ K spolitizovaniu tejto témy prispela znova až vláda Roberta Fica (2006 – 2010). Ten sa vo svojich verejných vystúpeniach stotožnil v kľúčových otázkach medzinárodného diania s postojmi ruskej diplomacie (diskusia o umiestnení prvkov americkej protiraketovej obrany v strednej Európe, hodnotenie príčin rusko-gruzínskej vojny v auguste 2008 a pod.). Názory predsedu vlády sa však nie vždy stotožňovali s názormi, ktoré verejne i na medzinárodných fórach prezentoval minister zahraničných vecí SR Ján Kubiš a v prípade debaty o protiraketovej obrane i prezident Ivan Gašparovič. Výsledkom bola určitá dvojkoľajnosť a menšia čitateľnosť našej zahraničnej politiky.⁵⁰

V otázke vzťahov s Ruskom existuje medzi parlamentnými stranami na Slovensku deliaca línia. Dvojkoľajný postoj „aj aliančná politika v rámci NATO a EÚ, aj dobré vzťahy s Ruskom“ zastávajú politické strany Smer – Sociálna demokracia a Slovenská národná strana. Politické strany, ktoré sformovali vládu I. Radičovej po parlamentných voľbách v júni 2010, Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana (SDKÚ-DS), Strana

48 V súvislosti so slovensko-maďarskými vzťahmi pozri práce Rudolfa Chmela, bývalého čs. veľvyslanca v Budapešti (1990 – 1992), ministra kultúry SR (2002 – 2005) a podpredsedu vlády SR pre národnostné menšiny (2010 – 2012), napr. Chmel, R.: Slovak – Hungarian dialogue: the need for a new beginning. In: *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*, roč. XV, č. 3 – 4, 2006, s. 3 – 14.

49 Pozri Duleba, A., Bilčík, V., Klavec, J., Korba, M.: Vplyv zahraničnopolitických a bezpečnostných faktorov na politický režim. In: Szomolányi, S. (ed.): *Spoločnosť a politika na Slovensku. Cesty k stabilite 1989 – 2004*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005, s. 309 – 337.

50 Pozri Duleba, A.: Vzťahy Slovenska s východnými susedmi v roku 2008. c. d., s. 103 – 122.

Sloboda a solidarita (SAS), Kresťanskodemokratické hnutie (KDH) a Most-Híd, podriaďujú záujem mať dobré vzťahy s Ruskom aliančnej politike v rámci NATO a EÚ. Existuje však jedna výnimka, pri ktorej sa postoj zahraničnej politiky SR, vrátane všetkých hlavných vládnych i opozičných parlamentných strán (s výnimkou nejasného postoja strán Most-Híd a OĽaNO)⁵¹, zhodujú so stanoviskom Ruska a sú v rozpore s väčšinovým postojom v rámci EÚ a NATO: otázka medzinárodného štatútu Kosova.

Slovensko nezávislosť Kosova vyhlásenú vo februári 2008 neuznáva. Tento postoj sa nezmenil ani po rozhodnutí Medzinárodného súdneho dvora v Haagu z 22. júla 2010, podľa ktorého vyhlásenie nezávislosti Kosova nebolo v rozpore s medzinárodným právom. V reakcii na rozhodnutie haagskeho súdu Ministerstvo zahraničných vecí SR zdôvodnilo postoj Slovenska takto: „Pozícia Slovenskej republiky sa opiera o vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky z 28. marca 2007. Slovenská republika vychádza z toho, že princíp územnej celistvosti štátu je základným princípom medzinárodného práva, na základe ktorého je medzinárodné spoločenstvo budované a na základe ktorého funguje“.⁵² Rovnako Slovensko neuznáva ani existenciu nezávislého Južného Osetsku a Abcházsku. Jeho postoj vo všetkých troch prípadoch sa dá vyčítať veľa vecí, avšak nie nekonzistentnosť.

Veľkou témou povstupovej zahraničnopolitickej debaty na Slovensku bola otázka postoja SR ako členskej krajiny EÚ k rozhodnutiu Únie o začatí alebo nezačatí prístupových rozhovorov s Tureckom v roku 2005. Zatiaľ čo väčšina parlamentných politických strán (volebné obdobie 2002 – 2006) zaujala vyčkávací postoj, jednoznačne negatívne stanovisko voči začatiu prístupových rozhovorov EÚ s Tureckom zastávala SNS.⁵³ Negatívne rozhodnutie podporilo i KDH. Namiesto plnohodnotného členstva by EÚ podľa neho mala Turecku ponúknuť „privilegované partnerstvo“.⁵⁴ Podporu začatiu rozhovorov s Tureckom vyjadril v tom čase opozičný ľavicový Smer a nakoniec i vládna pravicová SDKÚ. Výsledkom bol postoj SR, podľa ktorého sa prístupové rokovania EÚ s Tureckom majú začať, ale „s otvoreným koncom“, t. j. bez prísľubu členstva.⁵⁵

NAMIESTO ZÁVERU

Hlavnou výzvou pre zahraničnú politiku SR v povstupovom období zostáva pokračujúce hľadanie odpovede na otázku, akú EÚ a aké NATO chceme mať. Slovensku chýba

51 Stranu Most-Híd založili bývalí členovia Strany maďarskej koalície (SMK). SMK ako jediná parlamentná strana podporila vyhlásenie nezávislosti Kosova vo februári 2008. Most-Híd je parlamentnou stranou od júla 2010, avšak k otázke štatútu Kosova sa predstavitelia strany k dátumu napísania tohto článku (koniec augusta 2010) nevyjadrili. Zahraničnopolitické postoje OĽaNO – parlamentnej strany od apríla 2012 – sú nečitateľné.

52 MZV SR k poradnému posudku o nezávislosti Kosova. MZV SR, 22. 7. 2010, <http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf?Open> (prístup: 22. 7. 2010).

53 SNS je zásadne proti vstupu Turecka do EÚ. In: *SITA*, 21. 10. 2004.

54 KDH: *Turecku treba ponúknuť iba vzťah privilegovaného partnerstva*. Kresťanskodemokratické hnutie, 4. 11. 2009, <http://staryweb.kdh.sk/article.php?659> (prístup: 4. 11. 2009).

55 O debate týkajúcej sa Turecka v SR pozri Najšlová, L.: *Talking Turkey in Slovakia: in search of the proper cure for an uncertain diagnosis*. In: *Finding common grounds. Rediscovering the common narrative of Turkey and Europe*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o., 2009, s. 91 – 102.

stratégia pôsobenia v nich, rovnako ako stratégia využívania členstva ako nástroja zahraničnej politiky. Kľúčovou otázkou 20. roka existencie SR i slovenskej diplomacie bude riešenie krízy v eurozóne a jej vplyv na budúcu podobu a fungovanie inštitúcií EÚ. Pozmenená Únia zásadným spôsobom ovplyvní medzinárodné prostredie i vnútorné pomery na Slovensku v ďalších rokoch.

Pre súčasné i budúce pôsobenie slovenskej diplomacie je veľmi dôležité, aby Slovensko bolo schopné jasne zadefinovať svoje povstupové zahraničnopolitické priority a dosiahnuť zaujímavé výsledky, najmä v prípade západného Balkánu. Východnej politike SR ešte stále chýba dlhodobá stratégia, a ako ukázala plynová kríza v januári 2009 a vývoj slovensko-ukrajinských vzťahov po nej, chýba i kontinuita. Medzi úspechy našej zahraničnej politiky v povstupovom období možno zaradiť rozvoj regionálnej spolupráce v rámci V4, pôsobenie SR vo funkcii nestáleho člena BR OSN (2006 – 2007), účasť na mierových misiách a začatie programu oficiálnej rozvojovej pomoci od roku 2004. Otvorenou témou slovenskej zahraničnej politiky zostáva i naďalej bilaterálny vzťah s Maďarskom.

Napriek zostávajúcim otvoreným otázkam možno príbeh samostatného Slovenska a jeho zahraničnej politiky za posledných dvadsať rokov hodnotiť ako úspešný. V oblasti zahraničnej politiky Slovensko s veľkými problémami, ale predsa len prekonalo choroby detstva svojej štátnosti, úspešne zvládlo vstup do NATO i EÚ a potvrdilo svoje predpoklady na to, aby čelilo výzvam, ktoré prináša súčasný medzinárodný vývin.

PRÍLOHY

CHRONOLÓGIA DÔLEŽITÝCH UDALOSTÍ V SLOVENSKEJ ZAHRANIČNEJ POLITIKE V ROKU 2013

10. 1. Minister M. Lajčák a vedúci Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku D. Chrenek podpísali Komunikačný plán na rok 2013 v rámci projektu „Partnerstvo pre riadenie“ (Management Partnership). Program je zameraný na komunikáciu európskych tém verejnosti v členských krajinách Európskej únie.

14. 1. Premiér R. Fico sa stretol s rakúskym kancelárom W. Faymannom pri príležitosti 20. výročia nadviazania vzájomných diplomatických vzťahov. Obaja označili vzájomné vzťahy za dobré, vyplývajúce z podobných priorít oboch krajín v EÚ a z úzkej spolupráce. Jedinou otvorenou otázkou ostáva jadrová energetika.

15. 1. Minister obrany M. Glváč navštívil slovenských vojakov pôsobiacich v rámci operácie ISAF na základni v Kandaháre. Počas návštevy sa minister vyjadril, že Slovensko plánuje ponechať vojakov v Afganistane do konca roka 2014.

17. 1. Minister M. Lajčák sa stretol s ministrom zahraničných vecí Nemecka G. Westerwellem v Berlíne. Na stretnutí spoločne zhodnotili 20 rokov bilaterálnych vzťahov a debatovali o ďalších možnostiach ich prehĺbovania. Zároveň sa v diskusii venovali viacročnému finančnému rámcu a krajinám západného Balkánu a Východného partnerstva.

19. – 20. 1. Prezident I. Gašparovič sa zúčastnil na neformálnom stretnutí prezidentov Poľska, Slovenska a Česka v poľskom meste Wisla, ktorého cieľom bolo prediskutovať aktuálne otázky vývoja v regióne strednej Európy a EÚ.

20. 1. Premiér R. Fico otvoril projekt Košice: Európske hlavné mesto kultúry na rok 2013.

22. 1. Na pozvanie prezidenta I. Gašparoviča pricestoval na návštevu Slovenska srbský prezident T. Nikolić s delegáciou. Spoločne hovorili o vzájomných ekonomických vzťahoch a potrebe ich ďalšieho prehĺbenia, o slovenských rozvojových projektoch v Srbsku a srbských integračných

Na základe údajov z internetových stránok Prezidenta SR, Národnej rady SR, Úradu vlády SR, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a Ministerstva obrany SR spracoval Štefan Bako, RC SFPA (bako@sípa.sk).

snahách. Počas návštevy podpísali minister M. Lajčák a jeho srbský partner I. Mrkić zmluvu o medzinárodnej osobnej a nákladnej doprave.

27. 1. Minister M. Lajčák sa zúčastnil na samite CELAC – EÚ v Čile, ktorého cieľom bolo podporiť politický dialóg a prehĺbiť ekonomickú spoluprácu s dôrazom na podporu regionálnych integračných procesov medzi CELAC a EÚ.

31. 1. Minister Lajčák sa zúčastnil na zasadnutí Rady EÚ pre zahraničné veci, kde ministri rokovali o zmenách vyvolaných arabskou jarou (Egypt a Tunisko) a o prioritách EÚ v strategických vzťahoch s USA. V Bruseli sa stretol aj s ministrom zahraničných vecí Ukrajiny L. Kožarom, s ktorým rokoval o proeurópskych ambíciách Ukrajiny a slovensko-ukrajinskej spolupráci v oblasti zjednodušenia vydávania víz.

1. 2. V Mníchove sa minister M. Lajčák stretol s macedónskym prezidentom G. Ivanovom, s ktorým rokoval o európskej ambícii Macedónska, pričom obaja sa zhodli na potrebe preukázania schopnosti splniť všetky podmienky na otvorenie prístupových rokovaní. Na okraj Mníchovskej bezpečnostnej konferencie sa minister Lajčák stretol s predsedom 67. valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov V. Jeremičom, s ktorým diskutoval na tému stability západného Balkánu vo vzťahu k OSN, ako aj o ďalšej podpore činnosti Hospodárskej a sociálnej rady OSN, ktorej Slovensko predsedalo v roku 2012.

4. 2. Štátny tajomník P. Javorčík sa zúčastnil na rokovaní Rady EÚ pre všeobecné záležitosti zameranom na prípravu samitu venujúceho sa završeniu diskusie o novom rozpočte Únie.

6. 2. Premiér R. Fico po rokovaní s tureckým premiérom R. T. Erdoğom nom hovoril o intenzívnejšej spolupráci v oblasti hospodárstva a vzdelávania. Premiéri sa dohodli na úzkej spolupráci pri liberalizácii vízovej povinnosti na oboch stranách a na vzájomnej podpore vedeckovýskumných projektov v oblasti výroby elektriny.

7. 2. Premiér R. Fico sa zúčastnil na samite EÚ, ktorého hlavnou témou bola dohoda na podobe viacročného finančného rámca Únie na roky 2014 – 2020. Počas rokovaní Slovensko zdôrazňovalo politiku súdržnosti, spoločnú poľnohospodársku politiku a primeranú finančnú pomoc pri vyradovaní blokov jadrovej elektrárne v Jaslovských Bohuniciach.

13. 2. Minister M. Glváč sa zúčastnil na neformálnom stretnutí ministrov obrany krajín EÚ. Cieľom stretnutia bolo stanoviť strategické smerovanie zasadania Európskej rady, počas ktorého sa mala definovať vízia v bezpečnostnej a obrannej oblasti so zreteľom na zlepšenie schopnosti Únie reagovať na vzniknuté krízy v rámci spolupráce EÚ, NATO a OSN.

15. 2. Minister Miroslav Lajčák a podpredseda čínskej vlády Chuej Liang-jü rokovali o možnostiach vzájomnej spolupráce s cieľom diverzifikovať zahraničný obchod Slovenska. Rozvoj spolupráce sa má týkať oblastí energetiky, zelenej ekonomiky a jadrovej bezpečnosti. Medzi Slovenskom a Čínou bolo podpísané memorandum o prehlbovaní poľnohospodárskej spolupráce a podpore malého a stredného podnikania.

19. 2. Premiér R. Fico po rokovaní s poľskou ministerkou športu a cestovného ruchu J. Muchovou vyjadril podporu vlády pre spoločnú poľsko-slovenskú organizáciu Zimných olympijských hier v roku 2022.

19. 2. Prezident I. Gašparovič sa na oficiálnej návšteve Maďarska stretol s maďarským prezidentom J. Áderom. Hovorili o vzájomných vzťahoch oboch krajín a v rámci nich sa dotkli aj otázok, v ktorých sa nezhodujú, ako je jazykový zákon a dvojité občianstvo. Počas oficiálnej

návštevy sa stretli i ministri zahraničných vecí M. Lajčák a J. Martonyi, ktorí zhodnotili slovensko-maďarskú spoluprácu, činnosť zmiešaných komisií a zhodu na regionálnych či európskych zahraničnopolitických témach. Vyzdvihli najmä výsledky dosiahnuté v oblasti hospodárstva, dopravy a energetiky.

21. 2. Minister M. Lajčák vystúpil v Prahe na konferencii „Dvadsať rokov samostatných diplomacií SR a ČR“ s prejavom o vývoji diplomatickej služby oboch krajín po rozdelení so zreteľom na spoluprácu pri integrácii do štruktúr EÚ a NATO.

21. 2. Prezident I. Gašparovič sa v poľskej Wisle stretol s prezidentom Poľska B. Komorowským a prezidentom Ukrajiny V. Janukovyčom. Zámerom stretnutia bolo prerokovať podporu integračných snáh Ukrajiny do EÚ s cieľom zabezpečiť podpísanie asociačnej dohody v novembri na samite vo Vlniuse.

22. 2. Minister M. Glváč sa v Bruseli zúčastnil na rokovaní ministrov obrany krajín NATO, ktorého cieľom bolo rokovanie o implementácii chicagského obranného balíka a využitie financovania na udržanie interoperability. Počas rokovania sa ministri sústredili na otázku inteligentnej obrany s cieľom prekonať nedostatkové obranné spôsobilosti, ako aj budúcu úlohu NATO v Afganistane po roku 2014.

26. 2. Český prezident Václav Klaus pricestoval na poslednú oficiálnu návštevu Slovenska. Na stretnutí s I. Gašparovičom bilancovali 20 rokov vzájomnej spolupráce, ktoré sú na vysokej úrovni. Na rokovaní s premiérom R. Ficom hovorili o vzájomnej spolupráci oboch krajín v rôznych oblastiach a hodnotili aktuálne medzinárodné a politické otázky.

28. 2. Pozvanie na Slovensko prijala vysoká predstaviteľka EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku C. Ashton, ktorá spolu s ministrom M. Lajčákom zhodnotila dva roky Európskej služby pre vonkajšiu činnosť. Na spoločnom stretnutí prediskutovali ďalšie budovanie spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ, ako aj vzťahy s krajinami západného Balkánu a Východného partnerstva.

6. 3. Slovenský prezident I. Gašparovič a český prezident V. Klaus sa stretli v Brne, kde si navzájom odovzdali najvyššie štátne vyznamenanie.

6. 3. Premiér R. Fico sa zúčastnil na samite V4 vo Varšave, kde boli okrem krajín V4 prítomní nemecká kancelárka A. Merkel a francúzsky prezident F. Hollande. Témou stretnutia bolo využitie budúceho rozpočtu Únie a potvrdenie spoločného vyšehradského postupu v tejto oblasti, ako aj konkurencieschopnosť EÚ a budúcnosť hospodárskej a menovej únie. Na stretnutí bol aj minister obrany M. Glváč, ktorý spolu s ostatnými ministrami podpísal dokument o zámere vytvoriť spoločnú bojovú skupinu EÚ krajín V4 do roku 2016.

7. 3 Na bilaterálnom stretnutí sa minister M. Lajčák s ministrom zahraničných vecí Holandského kráľovstva F. Timmermansom venovali otázkam slovensko-holandských vzťahov a európskych záležitostí so zameraním sa na predsedníctvo oboch krajín v Rade EÚ.

7. 3. V Haagu sa minister M. Lajčák stretol s vysokým komisárom OBSE pre otázky národnostných menšín K. Vollebaekom pri príležitosti 20. výročia vzniku úradu. Počas rokovania sa zaoberali témou postavenia národnostných menšín na Slovensku a problematikou štátneho občianstva.

11. 3. Neformálne stretnutie Skupiny priateľov Moldavska v Bruseli za účasti ministra Lajčáka prinieslo zhodnotenie posilňovania vzťahov Moldavska s EÚ. Členské štáty vyzvali predstaviteľov Moldavska, aby neohrozili približovanie krajiny k EÚ.

12. 3. Štátny tajomník P. Javorčík viedol zasadnutie Medzirezortnej koordinačnej rady pre prípravu predsedníctva SR v Rade EÚ v roku 2016, na ktorom sa prerokoval vládny materiál o finančnom zabezpečení slovenského predsedníctva.

13. 3. Minister Lajčák prijal na oficiálnej návšteve maďarského ministra zahraničných vecí J. Martonyiho, s ktorým diskutoval o regionálnych témach pred predsedníctvom Maďarska vo V4. Ministri zároveň odovzdali Cenu za dobré susedstvo a porozumenie osobnostiam, ktoré prispievajú k spolupráci medzi krajinami.

14. 3. Premiér R. Fico sa zúčastnil na rokovaní v rámci pravidelného zasadnutia Európskej rady, na ktorom lídri krajín rokovali o prioritách na rok 2013. Tými boli fiškálna konsolidácia podporujúca rast, obnovenie pôžičiek pre hospodárstvo, podpora rastu a konkurencieschopnosti, nezamestnanosť a modernizácia verejnej správy.

16. 3. V Bruseli sa stretol minister M. Lajčák s čiernohorským predsedom vlády M. Đukanovićom, s ktorým hovoril na tému integračného procesu Čiernej Hory do EÚ a NATO ako jedinej krajiny rokujúcej o vstupe do EÚ v tom období. Minister pritom poukázal na dôležitosť dosahovania výsledkov v plnení stanovených kritérií.

21. 3. Minister zahraničných vecí Grécka D. Avramopoulos prijal pozvanie ministra M. Lajčáka. Cieľom stretnutia bolo zhodnotiť úroveň bilaterálnych vzťahov a aktuálnu politickú a hospodársku situáciu v Grécku i predpoklad ďalšieho rozvoja vzťahov. Hlavou témou rokovania bola otázka stability eurozóny.

25. 3. Premiér R. Fico, minister financií P. Kažimír a minister životného prostredia P. Žiga rokovali v USA o zotrvaní oceliarskej spoločnosti US Steel na Slovensku. Podarilo sa im dojednať podmienky, za ktorých podnik na Slovensku ostane.

27. 3. V Poprade sa uskutočnilo prvé zasadnutie predstaviteľov vlády Slovenska a Poľska, ktoré bolo zamerané na vzájomnú spoluprácu oboch krajín v oblastiach bezpečnosti, V4 a ekonomického rozvoja. V rámci prvého spoločného rokovania vlád Slovenska a Poľska v Poprade sa minister M. Lajčák stretol s ministrom zahraničných vecí Poľska R. Sikorským. Obaja konštatovali výbornú úroveň spoločných vzťahov v mnohých oblastiach. Hlavným cieľom stretnutia bolo prerokovať prieniky názorov oboch krajín v európskej aj regionálnej spolupráci V4.

4. 4. Prezident I. Gašparovič prijal na prvej oficiálnej návšteve českého prezidenta M. Zemana. Rokovali o zintenzívnení vzájomných hospodárskych vzťahov prostredníctvom konkrétnych investícií do vzájomného obchodu, dopravy a obrany, ako je napr. spoločný železničný prepravca. Obaja pozitívne hodnotili výšku vzájomných investícií v krajinách. V rámci regionálneho zoskupenia V4 prezident Zeman vyjadril osobné želanie, aby sa doň pripojilo aj Slovensko.

8. 4. Premiér R. Fico sa stretol na predsedom Európskej komisie J. M. Barrosom, s ktorým rokoval o ekonomických otázkach čerpania eurofondov a ich novej realokácii na dlhšie časové obdobie s dôrazom na ekonomický rast a zamestnanosť.

8. 4. Kancelária prezidenta zaslala kondolenčný list vláde Spojeného kráľovstva v súvislosti s úmrtím barónky M. Thatcherovej.

11. 4. Premiér R. Fico sa na pracovnej návšteve Francúzska stretol s prezidentom F. Hollandeom, s ktorými rokoval o situácii v eurozóne a opatreniach v boji s hospodárskou krízou. Vzájomné vzťahy hodnotili ako intenzívne, a to najmä z dôvodu pôsobenia francúzskych podnikov na Slovensku.

17. 4. Premiér R. Fico sa stretol s premiérom Čiernej Hory M. Đukanovićom. Rokovanie sa sústredilo na európsku perspektívu Čiernej Hory, pričom premiér Fico vyjadril podporu snahám o jej integráciu nielen do štruktúr EÚ, ale aj NATO.

18. 4. Prezident I. Gašparovič prijal na oficiálnej návšteve estónskeho prezidenta T. H. Ilvesa, s ktorým hovoril o riešení problémov eurozóny a o posilnení pozície východnej časti Únie v európskych štruktúrach. Diskutovali aj o dôležitosti regionálnych zoskupení, ktorých sú krajiny členmi. Obaja prezidenti konštatovali, že je potrebné prestať deliť EÚ na staré a nové štáty.

18. 4. Ministri zahraničných vecí krajín V4 predstavili spoločnú deklaráciu Pre efektívnejšiu a silnejšiu spoločnú bezpečnostnú a obrannú politiku, ktorá má posilniť vplyv a účinnosť spoločnej európskej obrannej politiky.

19. 4. S talianskym ministrom zahraničných vecí F. Frattinim rokoval minister M. Lajčák o vnútor politickej situácii v Taliansku v nadväznosti na nedávne parlamentné voľby, pričom prebrali aj možnosti rozvoja bilaterálnych vzťahov na obchodno-ekonomickej úrovni.

22. 4. Na zasadnutí Rady EÚ pre zahraničné veci minister Lajčák hovoril najmä o pokroku v rokovaniach medzi Srbskom a Kosovom.

23. 4. Predseda vlády R. Fico na pracovnej návšteve Španielska otvoril Slovensko-španielske podnikateľské fórum, ktorého cieľom je zlepšiť hospodársku spoluprácu medzi krajinami. Následne premiéra Fica prijal španielsky premiér M. Rajoy, s ktorým rokoval o konsolidácii verejných financií.

23. 4. Minister M. Lajčák sa zúčastnil na pravidelnom rokovaní ministrov zahraničných vecí členských krajín NATO, kde hodnotili vývoj na Blízkom východe, v severnej Afrike a na západnom Balkáne a jeho implikácie pre Alianciu.

24. 4. Štátny tajomník P. Burian sa stretol s predstaviteľmi mimovládnych organizácií pôsobiacich v krajinách Východného partnerstva. Cieľom stretnutia bolo zvýšiť efektivitu plnenia zahraničnopolitických cieľov SR, ako aj odovzdávanie transformačných skúseností týmito krajinami.

25. 4. Predstavitelia vlády, podnikateľského sektora a akademickej obce sa za prítomnosti zahraničných hostí z USA a Taiwanu stretli na konferencii „Inovácie: Budúcnosť Slovenska“, ktorej cieľom bola diskusia o podpore inovatívnych oblastí podnikania a koncepčných riešeniach stratégie v oblasti inovácií.

2. 5. Prezident I. Gašparovič prijal členov Rady guvernérov Európskej centrálnej banky na čele s jej prezidentom M. Draghim. Počas vzájomných konzultácií obaja vyzdvihli dôležitosť a prínos eura pre Slovensko, pričom sa zhodli na dôležitosti stability spoločnej meny pre ďalší vývoj a znižovanie nezamestnanosti v celej eurozóne. Rada guvernérov ECB sa v Bratislave zišla na jednom z dvoch výjazdových zasadnutí do roka.

10. 5. Predsedovia parlamentných politických strán prijali pozvanie ministra M. Lajčáka, s ktorým hovorili na tému blížiaceho sa predsedníctva Slovenska v Rade EÚ v roku 2016. Spoločnú deklaráciu v súvislosti s prípravou a výkonom predsedníctva podpísali 16. mája 2013.

13. 5. Na pozvanie ministra zahraničných vecí E. Tuomioju navštívil minister M. Lajčák Fínsko. Hovorili o otázkach bezpečnosti a obrannej politiky EÚ, ako aj o možných prienikoch krajín V4 a severo-baltskej osmičky a budúcnosti rozširovania EÚ. Minister sa stretol aj s prezidentom Fínska S. Niinistöom, s ktorým sa zhodli, že vzťahy medzi krajinami sú bezproblémové, a kon-

šťatovali existenciu dostatočného priestoru na zintenzívnenie spolupráce v rôznych oblastiach, ako je výskum a zelené technológie.

15. 5. Prezident I. Gašparovič prijal predsedu Senátu Parlamentu ČR M. Štěcha, ktorý na Slovensko pricestoval s viacerými členmi senátu. V kontexte dobrej spolupráce krajín obaja predstavitelia vyjadrili podporu užšej spolupráce medzi národnými parlamentmi v súvislosti s otázkami EÚ, ekonomiky a bezpečnosti. Predsedu prijal aj minister Lajčák. Počas stretnutia hovorili o význame bilaterálneho a vyšehradského medziparlamentného dialógu pri riešení výziev stojacich pred EÚ a regiónom.

16. 5. Na pôde Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR rokovali predstavitelia V4 o poskytnutí rozvojovej pomoci pre Afriku.

30. 5. Minister Lajčák sa stretol s vedúcimi diplomatických misií arabských krajín (Egypt, Kuvajt, Irak a Líbya), s ktorými hovoril o posilnení ekonomickej dimenzie bilaterálnych vzťahov. V ten istý deň diskutoval s veľvyslancami štátov EÚ akreditovaných na Slovensku o spolupráci krajín V4, európskych témach a pripravovanom predsedníctve Slovenska v Rade EÚ.

30. 5. Vláda SR rokovala o odporúčaniach Rady EÚ pre Slovensko, ktoré sa týkajú národného programu reforiem na rok 2013. Zo správy vyplýva, že Slovensko bolo pozitívne hodnotené v oblasti konsolidovania verejných financií.

3. 6. Na Slovensku sa začalo najväčšie medzinárodné logistické cvičenie NATO za uplynulých 10 rokov, ktoré trvalo až do 28. júna. Zúčastnilo sa na ňom približne 1 800 vojakov z 37 krajín sveta, pričom program cvičenia vychádzal z fiktívneho konfliktu medzi dvomi krajinami, kde o nasadenie vojsk požiadala Bezpečnostná rada OSN.

4. 6. V Bruseli sa konalo stretnutie ministrov obrany krajín NATO, ktoré bolo zamerané na proces obranného plánovania Aliancie. Rokovalo sa o negatívnych účinkoch znižovania rozpočtov na obranu a bol vytvorený zoznam spôsobilostí, ktorými majú jednotlivé krajiny prispieť do kolektívnej obrany. Počas rokovania predstavitelia vyzdvihli najmä regionálne bojové zoskupenia, ktoré plánuje zaviesť aj V4. Dôležitosť spolupráce sa prejavuje okrem iného v oblasti kybernetickej bezpečnosti.

5. 6. Vláda SR na svojom zasadnutí rozhodla o otvorení slovenského trhu práce pre občanov Chorvátska po jeho pristúpení k EÚ 1. júla 2013.

10. 6. Minister M. Lajčák rokoval v New Yorku s generálnym tajomníkom OSN Panom Ki-munom o možnostiach posilnenia spolupráce predovšetkým v prioritných oblastiach slovenskej zahraničnej politiky. Generálny tajomník vyzdvihol angažovanosť Slovenska v práci OSN za dvadsaťročnú existenciu slovenskej diplomatickej služby.

11. 6. Robert Fico prijal rumunského premiéra V. Ponta a rokoval s ním o podpore vstupu Rumunska do schengenského priestoru, ktorú vyjadril v súvislosti s hlasovaním. Počas rokovania sa venovali aj vzájomným hospodárskym vzťahom a ich rozvoju najmä v oblasti poľnohospodárstva a energetiky.

12. 6. Na rokovaní premiéra R. Fica a predsedu Európskej rady H. Van Rompuya sa debatovalo o udelení ročnej výnimky pre Slovensko v oblasti čerpania eurofondov, ale aj o finančnej stabilite EÚ a zlepšení odolnosti hospodárstva ozdravením verejných financií.

12. 6. Prezident I. Gašparovič na okraj stredoeurópskeho samitu konajúceho sa v Bratislave prijal prezidenta Čiernej Hory F. Vujanovića, pričom vyjadril dlhodobú podporu snahám Čiernej

Hory o integráciu do štruktúr EÚ a NATO aj v súvislosti s pomocou v integrácii prostredníctvom projektov realizovaných v Čiernej Hore.

12. 6. Počas bilaterálneho rokovania prezidenta I. Gašparoviča a moldavského prezidenta N. Timoťiho slovenský prezident vyjadril potešenie z rastúcej spolupráce na vládnej aj mimovládnej úrovni. Slovensko podporuje integračné snahy Moldavska cez platformu Východného partnerstva a je pripravené pokračovať v odovzdávaní transformačných a integračných skúseností. Prezident tiež ocenil pokrok Moldavska v rokovaní o asociačnej dohode s EÚ.

13. 6. V Bratislave sa konal 18. samit krajín strednej a východnej Európy, ktorého témou bola pokrízová obnova a obnovenie rastu EÚ. Prezident Gašparovič vo svojom príhovore vyzval na zavedenie prorastových opatrení vzhľadom na to, že hospodárska kríza nadobudla sociálny charakter s rastúcou frustráciou v spoločnosti. Dvadsať predstaviteľov štátov sa zhodli na potrebe neustáleho posilňovania európskej integrácie aj napriek pretrvávajúcej kríze.

16. 6. Predseda vlády SR Fico sa zúčastnil na stretnutí vyšehradských krajín vo Varšave, ktorého cieľom bolo zhodnotiť predsedanie Poľska vo V4. Zasadnutie prebiehalo vo formáte V4 plus Japonsko, s ktorým predstavitelia hovorili o prehlbovaní politickej, ekonomickej a vedecko-technickej spolupráce v regióne.

19. 6. Minister M. Lajčák rokoval s guvernérom najbohatšieho indického štátu Maháraštra K. Sankaranarayanom o investičných možnostiach Slovenska v Indii, pričom by chcelo využiť obchodné siete indickej krajiny.

24. 6. Prezident Gašparovič sa stretol s japonským princom Akišinom a princeznou Kiko pri príležitosti 20. výročia nadviazania diplomatických vzťahov medzi krajinami. Vyjadril potešenie nad intenzívnou spoluprácou medzi krajinami i nad tým, že predstavitelia oboch krajín ustavične hľadajú možnosti jej prehlbovania.

27. 6. Na zasadnutí krajín EÚ v Bruseli rokoval premiér Fico o implementácii opatrení vyplývajúcich z Paktu pre rast a nezamestnanosť so zameraním na nezamestnanosť mladých. Cieľom bolo zabezpečiť, aby bola iniciatíva zamestnávania mladých funkčná od 1. januára 2014.

30. 6. Premiér Fico a minister Lajčák sa zúčastnili na oslavách vstupu Chorvátska, ako 28. člena, do Únie.

2. 7. V Poľskej Wisle sa prezident I. Gašparovič zúčastnil na samite prezidentov V4, na ktorom bol prítomný aj prezident Ukrajiny V. Janukovyč. Cieľom samitu bola otázka kohézie v oblasti infraštruktúry, energetiky a bezpečnosti v strednej Európe.

2. 7. Na spoločnom rokovaní predstaviteľov vlády Slovenska a Maďarska sa diskutovalo o kľúčových otázkach ďalšieho rozvoja vzájomnej spolupráce medzi krajinami so zreteľom na rozvoj projektov v oblasti spoločnej infraštruktúry s pomocou využívania fondov EÚ. Zároveň boli podpísané memorandá o spolupráci prihraničných regionálnych samospráv.

3. 7. Premiér R. Fico vystúpil v Berlíne na konferencii „Zamestnanosť a mládež v Európe“, v rámci ktorej sa stretol s predstaviteľmi Európskej únie a jej členských štátov. Cieľom konferencie bolo riešiť nesamostatnosť a podporu mladých ľudí v Európe prostredníctvom financovania ich podnikania.

8. 7. Minister M. Lajčák sa na oficiálnej návšteve Moldavska stretol s ministerkou zahraničných vecí N. Ghermanovou. Ministri rokovali o vytvorení efektívneho mechanizmu konzultácie medzi ministerstvami oboch krajín v procese integrácie Moldavska do EÚ, čo je oblasť, kam je záro-

veň nasmerovaná rozvojová pomoc Slovenska Moldavsku. Minister Lajčák pri návšteve otvoril zastupiteľstvo Slovenska v Kišiňove.

9. 7. Premiér R. Fico sa stretol s eurokomisárom A. Tajanom zodpovedným za podnikanie a priemysel. A. Tajani pozitívne hodnotil príspevok Slovenska počas riešenia krízy v Európe prostredníctvom podpory dôležitých pilierov európskej ekonomiky a Akčného plánu pre oceľ.

10. 7. Premiér Fico a minister obrany Glváč odcestovali do Afganistanu s cieľom prešetriť útok na základňu, pri ktorom jeden slovenský vojak zahynul a štyria boli zranení.

15. 8. Premiér R. Fico prijal ministra zahraničných vecí Švajčiarska D. Burkhaltera. Cieľom stretnutia bolo prerokovať vzájomné vzťahy oboch krajín so zreteľom na švajčiarsky finančný mechanizmus, ktorý je zameraný na vyrovnávanie ekonomických a sociálnych rozdielov medzi pôvodnými a novými členskými krajinami EÚ.

20. 8. Prezident I. Gašparovič sa na návšteve Turecka stretol s prezidentom A. Gülom. Hovorili o podpore Slovenska tureckej integrácii do EÚ, ktorú Turecko ocenilo zrušením víz pre slovenských občanov. Prezidenti označili za dôležité, aby sa uzavreli zmluvy nevyhnuté na podporu a vzájomnú ochranu investícií. Počas diskusie sa venovali aj situácii na Blízkom východe, v Sýrii a Egypte a problematike Cypru a Kosova.

20. 8. Minister M. Lajčák spoločne s českým ministrom zahraničných vecí J. Kohoutom hľadal prienik slovensko-českých záujmov v európskej agende a v spolupráci na regionálnej úrovni v rámci V4. V diskusii sa venovali aj pôsobeniu oboch štátov na západnom Balkáne a v krajinách Východného partnerstva. Došlo k rozšíreniu zoznamu krajín, kde sa Slovensko a Česko môžu navzájom zastupovať, a to konkrétne o Libanon.

25. 8. Štátny tajomník P. Javorčík sa zúčastnil na tradičnom stretnutí štátnych tajomníkov krajín V4 v Balatonfürede, počas ktorého rokovali o snahe lepšie využiť eurofondy, ako aj o témach litovského predsedníctva z pohľadu možnej spolupráce V4, ako bol rozpočet na rok 2014, administratívna spolupráca v oblasti daní či infraštruktúra pre alternatívne palivá. Prediskutovali aj možné scenáre nadchádzajúceho samitu Východného partnerstva vo Vilniuse.

26. 8. Prezidenti Slovenska a Poľska I. Gašparovič a B. Komorowski sa stretli na pracovnej návšteve na oboch stranách hraníc. Na Slovensku sa stretli v Červenom Kláštore, kde konštatovali potrebu dobudovať infraštruktúru pre dopravu a energetiku s cieľom podporiť rozvoj turizmu a cestovného ruchu. V rozhovore sa venovali aj budúcnosti EÚ a európskej budúcnosti Ukrajiny.

28. 8. Prezident I. Gašparovič prijal rumunského prezidenta T. Băsesca. Prezidenti rokovali o menšinách v Rumunsku, medzi ktoré patrí aj slovenská. Prezident Gašparovič vyjadril podporu pre ďalšiu integráciu Rumunska do EÚ prostredníctvom vstupu do schengenského priestoru, pričom odmietol ďalšie kritériá pre Rumunsko. V rámci energetickej bezpečnosti obaja prezidenti vyzdvihli potrebu diverzifikovať energetické mixy krajín a investovať do modernizácie, ako aj dobudovať plánované plynovody.

6. 9. Minister M. Lajčák sa zúčastnil na neformálnom stretnutí ministrov zahraničných vecí štátov EÚ vo Vilniuse, ktoré bolo venované kríze v Sýrii a reakcii medzinárodného spoločenstva na chemický útok v Damasku z 21. augusta. Počas stretnutia ministri hovorili o nadchádzajúcom samite Východného partnerstva a o spoločnej bezpečnostnej a obrannej politike EÚ.

9. 9. Rokovanie medzi ministrom Lajčákom a ministrom zahraničných vecí Švédska C. Bildtom sa viedlo predovšetkým na úrovni rozvoja vzájomných vzťahov, ako aj aktívneho prehlbovania

politického a ekonomického dialógu medzi krajinami. Zhodli sa na potrebe udržania záujmu krajín Východného partnerstva o európsku perspektívu, ako aj na potrebe podpory pre Srbsko a normalizácie vzťahov medzi Srbskom a Kosovom.

11. 9. Minister M. Lajčák prijal ministra zahraničných vecí Bosny a Hercegoviny Z. Lagumdžiju, s ktorým rokoval o integračných snahách krajiny v súvislosti s EÚ a NATO. Minister Lajčák vyjadril podporu pre dosiahnutie týchto ambícií.

13. 9. Premiér R. Fico rokoval s ministrom zahraničných vecí Ukrajiny L. Kožarom o rozvoji hospodárskej spolupráce v oblasti energetiky, obchodu a vzájomných investícií, ako aj o snahe o podpísanie asociačnej dohody.

14. 9. V Budapešti sa konal samit V4, na ktorom sa premiéri krajín uzniesli na spoločnom odmietavom postoji k smernici EÚ o jadrovej bezpečnosti. Predstavitelia krajín sa dohodli na vytvorení bojovej jednotky pod záštitou V4 do roku 2016 a na navýšení rozpočtu Medzinárodného vyšehradského fondu na 8 miliónov eur.

16. 9. Grécky prezident K. Papoulias počas oficiálnej návštevy na Slovensku rokoval s prezidentom I. Gašparovičom o hospodárskej situácii v Európe, pričom Grécko dôsledky hospodárskej krízy prežíva mimoriadne intenzívne. Oba konštatovali dobré vzájomné vzťahy a podporu v EÚ a NATO. Tieto vzťahy neboli narušené ani po neposkytnutí pôžičky Slovenskom.

18. 9. Minister M. Lajčák sa zúčastnil na 3. ročníku Belehradského bezpečnostného fóra, po ktorom sa stretol s predstaviteľmi Srbska – prezidentom T. Nikolićom, premiérom I. Dačićom a ministrom zahraničných vecí I. Mrkićom.

20. 9. Prezident Ivan Gašparovič prijal predsedu Celočínskeho zhromaždenia ľudových zástupcov Čanga Te-fiang, s ktorým rokoval o neustále vzrastajúcej ekonomickej spolupráci medzi krajinami, pričom predseda zhromaždenia prejavil záujem o jej zvýšenie prostredníctvom ďalších investícií.

20. 9. Minister obrany M. Glváč podpísal v Ostrave s českým partnerom V. Picekom medzivládnu dohodu o rozvoji spolupráce v oblasti obrany, ktorou sa odstránili legislatívne prekážky pre vzájomné zákazky na opravu vojenskej techniky. Na základe dohody by sa spolupráca medzi krajinami mala rozvíjať v oblastiach obranného plánovania, vojenského vzdelávania, vyzbrojovania, logistiky a zdravotníctva.

23. 9. Minister obrany M. Glváč počas návštevy Švédska podpísal spolu so švédskou ministerkou K. Enströmovou medzivládnu dohodu o spolupráci v oblasti obrany. Cieľom oboch krajín je prehĺbiť spoluprácu v oblasti obranného priemyslu, vojenskotechnickú spoluprácu, výskum, vývoj a výcvik.

24. – 26. 9. Prezident I. Gašparovič, ktorého počas cesty sprevádzal minister zahraničných vecí a európskych záležitostí M. Lajčák, vystúpil na 68. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN v New Yorku. Zúčastnil sa tam tiež na stretnutí o európskej budúcnosti Ukrajiny s vybranými prezidentmi krajín EÚ za prítomnosti predsedu Európskej rady H. Van Rompuya a ukrajinského prezidenta V. Janukovyča. Prezidenti sa zhodli na tom, že podporia podpísanie asociačnej dohody Ukrajinou v novembri. Na bilaterálnom stretnutí prezident Gašparovič a generálny tajomník Pan Ki-mun hovorili o situácii v Sýrii, pričom OSN očakáva od Slovenska, ako aj od EÚ podporu Sýrie prostredníctvom humanitárnej pomoci. Prezident sa stretol aj s prezidentom Srbska T. Nikolićom, s ktorým rokoval o ďalšej podpore srbskej integrácie do EÚ, pričom za pozitívne označil nadviazanie intenzívnej komunikácie medzi Srbskom a Kosovom aj inými susednými krajinami.

26. 9. Počas stretnutia sa minister M. Lajčák a predstaviteľ prištinskej administratívy E. Hoxhaj, ktorý ho informoval o príprave lokálnych volieb v Kosove koncom roka 2013, zhodli, že výsledok bude dôležitý pre normalizáciu vzťahov medzi Srbskom a Kosovom. Napriek neuznaniu Kosova Slovenskom medzi nimi funguje expertná spolupráca so zámerom o prehĺbenie bilaterálnych kontaktov.

27. 9. Minister M. Lajčák sa v New Yorku stretol s čiernohorským premiérom M. Đukanovićom, s ktorým sa zhováral o prístupových rozhovoroch medzi EÚ a Čiernou Horou, pričom minister Lajčák vyjadril podporu otvoreniu ďalších kapitol zameraných na oblasť právneho štátu, ako aj sprostredkúvaniu skúseností s integráciou.

27. 9. Minister Lajčák v New Yorku rokoval s ministrom zahraničných vecí Arménska E. Nalbandianom, s ktorým hovoril v prvom rade o rozvoji vzájomných vzťahov so zameraním na obchodno-ekonomickú dimenziu, pričom vyjadril pochopenie pre rozhodnutie Arménska pripojiť sa k colnej únii s Ruskom.

2. 10. Ministri zahraničných vecí štátov V4 v spoločnom vyhlásení vyzdvihli dôležitosť silných väzieb medzi EÚ a krajinami Východného partnerstva, ktoré považujú za nevyhnuté pre stabilitu a prosperitu v rámci Európy. Vyjadrili spokojnosť s rozhodnutím Ukrajiny, Gruzínska a Moldavska pokračovať v procese implementácie politických, sociálnych a ekonomických reforiem.

11. 10. Na stretnutí s gruzínskou ministerkou zahraničných vecí M. Pandžikidzeovou vyjadril minister M. Lajčák podporu pre euroatlantickú integráciu Gruzínska. Počas spoločného rokovania predstavil zámer SR otvoriť zastupiteľský úrad v Tbilisi.

16. 10. Minister M. Lajčák prijal komisára pre rozvojovú spoluprácu EÚ A. Piebalgsa, s ktorým diskutoval o rozvojovej agende po roku 2015 a aktuálnych prioritách rozvojovej pomoci EÚ a SR. Obaja sa zúčastnili na konferencii pri príležitosti 10. výročia SlovakAid.

21. 10. Na rokovaní Rady EÚ pre zahraničné veci sa zúčastnil minister M. Lajčák. Rada sa venovala politike Východného partnerstva z pohľadu prípravy jeho samitu, od ktorého krajiny očakávali podpísanie asociačnej dohody s Ukrajinou. Ministri rokovali aj o situácii v Sýrii so zreteľom na možnosti urovnania politického konfliktu.

22. 10. O budúcnosti a bezpečnosti jadrovej energie a o ďalšom rozvoji energetického odvetvia na Slovensku rokoval premiér Fico s generálnym riaditeľom Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu Jukijom Amanom.

23. 10. Minister M. Lajčák na oficiálnej návšteve Grécka rokoval s ministrom zahraničných vecí E. Venizelosom o ďalšom prehľbovaní bilaterálnych vzťahov so zameraním na ekonomickú spoluprácu i spoluprácu v oblasti školstva a výmeny študentov medzi krajinami. Diskutovali tiež o otázkach týkajúcich sa nadchádzajúceho predsedníctva Grécka v prvom polroku 2014.

24. 10. Na jesennom samite Európskej rady sa rokovalo o dokončení jednotného digitálneho trhu a európskeho výskumného priestoru. Cieľom samitu bolo aj rokovať o problematike dobudovania hospodárskej a menovej únie a bankovej únie. Účastníci sa okrem iného dohodli na prešetrení odpočúvania predstaviteľov EÚ americkými tajnými službami.

28. 10. Prezident I. Gašparovič prijal predsedu dánskeho parlamentu M. Lykketofta, s ktorým hodnotil vzájomné vzťahy krajín, pričom podotkol, že Dánsko patrí medzi najväčších investorov na Slovensku. V kontexte zahraničnej politiky Slovenska, ako aj EÚ sa obaja zhodli, že pre Úniu je nevyhnutné, aby bol projekt Východného partnerstva úspešný. Predsedu dánskeho parlamen-

tu prijal aj premiér Fico, s ktorým rokoval o upevnení bilaterálnych vzťahov prostredníctvom hospodárskej spolupráce.

28. 10. Francúzsky prezident Hollande sa na oficiálnej návšteve Slovenska stretol s prezidentom Gašparovičom, s ktorým rokoval o vzájomných hospodárskych otázkach. Prezidenti sa zhodli na podpore jadrovej energetiky, ktorú obe krajiny vnímajú ako významnú súčasť energetického mixu. Predstavitelia oboch krajín sa zhodli na potrebe podporiť rast ekonomík EÚ po období konsolidácie financií. Na bilaterálnom stretnutí bol podpísaný nový Akčný plán na roky 2013 – 2018, ktorý hovorí o posilnení spolupráce medzi krajinami hlavne v oblasti energetiky, vedy a techniky.

29. 10. Štátny tajomník P. Javorčík sa zúčastnil na 2. výročnom fóre Stratégie pre dunajský región, na ktorom sa rokovalo o otázkach implementácie stratégie a možnostiach jej posilnenia. Zástupcovia prijali spoločné vyhlásenie s návrhom na vytvorenie koordinačného mechanizmu zameraného na lepšiu výmenu názorov o projektoch v rámci Dunajskej stratégie.

5. 11. Prezident I. Gašparovič prijal na oficiálnej návšteve Slovenska bulharského prezidenta R. Plevnelieva. Hovorili o vzájomnej podpore v inštitúciách EÚ, pričom prezident Gašparovič opätovne vyjadril podporu pre vstup Bulharska do schengenského priestoru, ako aj ďalších iniciatív, v ktorých obe krajiny pôsobia (Priatelia kohézie, Dunajská stratégia). Počas rokovaní sa zhodli na nepostačujúcej obchodnej výmene medzi krajinami. Na stretnutí boli podpísané bilaterálne dohody v oblasti vzdelávania a výskumu.

8. 11. Na ministerstve obrany sa konalo prvé kolo slovensko-poľského strategického dialógu o obrannej a bezpečnostnej politike za účasti predstaviteľov ministerstiev obrany a ministerstiev zahraničných vecí oboch krajín. Nový formát dialógu medzi krajinami predstavuje nevyhnutnosť na užšiu spoluprácu medzi krajinami a ministerstvami navzájom. Prediskutovalo sa spoločné stanovisko krajín V4 na decembrovom samite Európskej rady v oblasti obrannej politiky.

12. 11. Predseda vlády Fico sa zúčastnil na 2. medzinárodnej konferencii o zamestnanosti mládeže v Paríži, kde sa stretol s predstaviteľmi Únie a jej jednotlivých krajín. Cieľom konferencie boli nájsť spôsob podpory zamestnanosti mladých, ako aj zlepšiť ich vzdelávanie s dôrazom na prepájanie vzdelania s požiadavkami trhu práce.

12. 11. Zasadnutie Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre európsku a atlantickú integráciu viedol štátny tajomník P. Javorčík. Rokovanie vyzdvihlo doterajšiu spoluprácu krajín v oblastiach energetických a dopravných infraštruktúr a cezhraničnej spolupráce.

18. 11. Vo Viedni rokoval premiér R. Fico s rakúskym kancelárom W. Faymannom o vzájomných projektoch oboch krajín. Obaja vyzdvihli dôležitosť dobudovania diaľničného prepojenia severu Bratislavy s Viedňou a prípadnej výstavby mosta cez rieku Morava, ako aj železničného prepojenia letísk. Premiér zároveň vystúpil na pôde Diplomatickej akadémie s prednáškou o 20 rokoch nezávislosti SR a 20 rokoch vzájomných vzťahov Slovenska a Rakúska.

18. 11. Prezident I. Gašparovič prijal prezidenta Singapuru T. Tana Kenga Yama, ktorý pricestoval na viacdňovú návštevu Slovenska. Počas rokovania prezident Gašparovič vyjadril obdiv k rastu singapurského vplyvu vo svete z dôvodu priaznivého podnikateľského prostredia, pričom poukázal na Singapur ako možný vzor pri transformácii slovenskej ekonomiky na znalostnú.

21. 11. Premiéra R. Fica prijali v Bielom dome prezident USA B. Obama a viceprezident J. Biden. Témou diskusie bola spolupráca Slovenska s USA v oblasti likvidovania chemických zbraní Sýrie. Obe strany vyjadrili podporu pre dosiahnutie dohody medzi EÚ a USA o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve.

26. 11. Na bukureštskom samite Číny a krajín strednej a východnej Európy sa stretli premiér Robert Fico a čínsky premiér Li Kche-čchiang. Cieľom samitu bolo podporiť vzájomné obchodné vzťahy medzi Čínou a regiónom strednej a východnej Európy prostredníctvom konkrétnych bilaterálnych a regionálnych projektov. Na bilaterálnom stretnutí premiéri Slovenska a Číny rokovali o vzájomných vzťahoch a možnosti ich budúceho zintenzívnenia predovšetkým v oblasti energetiky a ochrany životného prostredia. Za možnú spoluprácu označili aj pôsobenie čínskych bánk na Slovensku.

28. 11. Premiér R. Fico na bilaterálnom stretnutí premiérov Slovenska a Česka podpísal s J. Rusnokom Zmluvu o vzájomnom uznávaní rovnocennosti dokladov o vzdelávaní v SR a ČR, ktorej cieľom je odstrániť administratívne zaťaženie študentov.

29. 11. Prezident I. Gašparovič sa zúčastnil na samite Východného partnerstva vo Vilniuse, kde sa podarilo iniciovať asociačné dohody s Gruzínskom a Moldavskom, avšak dohodu sa nepodarilo podpísať s Ukrajinou.

2. 12. Podpredseda vlády SR pre investície Ľ. Vážny prijal komisára pre regionálnu politiku J. Hahna, s ktorým rokoval o novom programovom období na implementáciu európskych štrukturálnych a investičných fondov na roky 2014 – 2020.

5. 12. Minister Lajčák vystúpil na zasadnutí Ministerskej rady OBSE v Kyjeve, pričom prízvukoval, že OBSE by mala byť aktívna aj mimo teritoriálneho rámca účastníckych krajín. Následne sa stretol s generálnym tajomníkom L. Zannierom, s ktorým hovoril o úspechoch ukrajinského predsedníctva a prioritách švajčiarskeho predsedníctva.

12. 12. Ministri zahraničných vecí krajín V4 v spoločnom stanovisku reagovali na vývoj na Ukrajine po nepodpísaní asociačnej dohody, pričom apelovali na všetky zúčastnené strany, aby sa zdržali násilia a čo najskôr dospeli k pokojnému riešeniu krízy.

13. 12. Slovenskej diplomacii na čele s ministrom Lajčákom sa podarilo ukončiť rokovania v Teheráne o prepustení slovenských paraglajdistov, ktorých v Iráne zadržali v máji 2013.

16. 12. Na zasadnutí Rady EÚ pre zahraničné záležitosti minister M. Lajčák s ostatnými ministrami zahraničných vecí rokoval o iránskom jadrovom programe, konflikte v Sýrii a o jeho vplyve na okolité krajiny, ako je Libanon. Ministri zhodnotili úspechy a neúspechy Vilniuskeho samitu Východného partnerstva a dohodli ďalšie kroky na nasledujúce obdobie. Na rokovaníach sa zúčastnil aj minister zahraničných vecí S. Lavrov, s ktorým sa diskutovalo o strategických vzťahoch EÚ a Ruska.

18. 12. Štátny tajomník P. Burian sa zúčastnil na slovensko-poľskom diskusnom fóre zameranom na hľadanie riešení urýchléného rozvoja cezhraničnej dopravnej infraštruktúry v kontexte spoločnej kandidatury na Zimné olympijské hry v roku 2022.

20. 12. Na zasadnutí Európskej rady sa premiér R. Fico stretol s predsedami vlád krajín V4 a predsedom Európskeho parlamentu M. Schulzom. Hlavnými témami rokovania boli spoločná zahraničná a bezpečnostná politika s dôrazom na jej efektivitu a viditeľnosť a rozvoj obranných kapacít. V oblasti hospodárskej a menovej únie sa predstavitelia dohodli na nevyhnutnosti posilnenia a implementácii štrukturálnych reforiem na podporu rastu a zamestnanosti. Samit priniesol prehĺbovanie integrácie členských krajín do bankovej únie prostredníctvom mechanizmov. Súčasťou bankovej únie je bankový dohľad, ktorý vykonáva ECB.

ZMLUVY, DOHODY A DOHOVORY PUBLIKOVANÉ V ROKU 2013

BILATERÁLNE ZMLUVY

MEDZI ŠTÁTMI

1. Zmluva medzi Slovenskou republikou a Srbskou republikou o sociálnom zabezpečení a Vykonávacia dohoda na vykonávanie Zmluvy medzi Slovenskou republikou o sociálnom zabezpečení
(Bratislava 2. marca 2012, publ. č. 26/2013 Z. z.)
2. Dodatok č. 1 k Dohode medzi Slovenskou republikou a Organizáciou Spojených národov o Centrálnej úrade projektu Transeurópskych železníc
(Bratislava 21. decembra 2011, publ. č. 110/2013 Z. z.)
4. Zmluva medzi Slovenskou republikou a Tureckou republikou o sociálnom zabezpečení a Vykonávacia dohoda k Zmluve medzi Slovenskou republikou a Tureckou republikou o sociálnom zabezpečení
(Ankara 25. januára 2007, publ. č. 121/2013 Z. z.)
5. Zmluva medzi Slovenskou republikou a Tureckou republikou o podpore a vzájomnej ochrane investícií
(Ankara 13. októbra 2009, publ. č. 391/2013 Z. z.)

MEDZI VLÁDAMI

1. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Srbskej republiky o vzájomnej ochrane utajovaných skutočností
(Bratislava 15. novembra 2011, publ. č. 25/2013 Z. z.)

2. Protokol medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Čiernej Hory o vykonávaní Dohody medzi Európskym spoločenstvom a Čiernohorskou republikou o readmisii osôb bez povolenia na pobyt
(Podgorica, publ. č. 107/2013 Z. z.)
3. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Čiernej Hory o spolupráci a vzájomnej pomoci pri prírodných a iných katastrofách
(Podgorica 5. júna 2012, publ. č. 131/2013 Z. z.)
4. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Luxemburského veľkovojvodstva o výmene a vzájomnej ochrane utajovaných skutočností
(Bratislava 26. júla 2011, publ. č. 179/2013 Z. z.)
5. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Kenskej republiky o rozvojovej spolupráci
(Nairobi 14. decembra 2011, publ. č. 390/2013 Z. z.)
6. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Kazašskej republiky o hospodárskej a vedecko-technickej spolupráci
(Bratislava 11. júna 2007, publ. č. 414/2013 Z. z.)
7. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Českej republiky o rozvoji spolupráce v oblasti obrany
(Ostrava 20. septembra 2013, publ. č. 458/2013 Z. z.)

REZORTNÉ

1. Dohoda medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a Rozvojovým programom Organizácie Spojených národov o podieľaní sa na nákladoch tretej strany
(Nairobi 19. decembra 2012, publ. č. 13/2013 Z. z.)
2. Program spolupráce medzi Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky a Ministerstvom kultúry Chorvátskej republiky na roky 2013 – 2017
(Bratislava 28. januára 2013, publ. č. 35/2013 Z. z.)
3. Program spolupráce medzi Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky a Ministerstvom kultúry Ruskej federácie na roky 2013 – 2017
(Moskva 5. marca 2013, publ. č. 67/2013 Z. z.)
4. Memorandum o porozumení medzi Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky a Ministerstvom poľnohospodárstva Čínskej ľudovej republiky o prehlbovaní poľnohospodárskej spolupráce
(Bratislava 15. februára 2013, publ. č. 77/2013 Z. z.)
5. Dohoda medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a Ministerstvom zahraničných vecí a spolupráce Španielskeho kráľovstva o zastupovaní pri vydávaní víz
(Formou výmeny nôt, publ. č. 109/2013 Z. z.)

6. Vykonávací protokol medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom vnútra Chorvátskej republiky o spolupráci počas turistickej sezóny 2013 (Bratislava 20. mája 2013, publ. č. 129/2013 Z. z.)
7. Vykonávací protokol medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom vnútra Chorvátskej republiky k Dohode medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Chorvátskej republiky o policajnej spolupráci zo dňa 17. novembra 2010 (Bratislava 20. mája 2013, publ. č. 130/2013 Z. z.)
8. Dohoda medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a Federálnym ministerstvom zahraničných vecí, zahraničného obchodu a rozvojovej spolupráce Belgického kráľovstva o zastupovaní pri vydávaní víz (Formou výmeny nót, publ. č. 149/2013 Z. z.)
9. Vykonávací protokol medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministrom spravodlivosti a Ministerstvom vnútornej bezpečnosti Spojených štátov amerických k Zmluve medzi Slovenskou republikou a Spojenými štátmi americkými o zintenzívnení spolupráce pri predchádzaní a boji proti trestnej činnosti (Washington 31. mája 2013, publ. č. 169/2013 Z. z.)
10. Dohoda medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a United States Holocaust Memorial Museum o spolupráci pri vyhotovovaní kópií archívnych dokumentov týkajúcich sa Holocaustu (1933 – 1948) (Washington 29. mája 2013, publ. č. 170/2013 Z. z.)
11. Dohoda medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Federálnou službou pre finančný monitoring (Ruská federácie) o spolupráci v oblasti boja proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu (Sun City 3. júla 2013, publ. č. 224/2013 Z. z.)
12. Dohoda medzi Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky a Ministerstvom zdravotníctva Arménskej republiky o spolupráci v oblasti zdravotníctva (Jerevan 10. apríla 2013, publ. č. 210/2013 Z. z.)
13. Zmena prílohy k Dohode medzi Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky a Spolkovým ministerstvom pre európske a medzinárodné záležitosti Rakúskej republiky o vykonávaní Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a spolkovou vládou Rakúskej republiky o vzájomnom zastupovaní prostredníctvom diplomatických misií a konzulárnych úradov svojich štátov v konaní o udelení víza, podpísanej 6. mája 2011 (Výmenou nót, publ. č. 241/2013 Z. z.)
14. Program spolupráce medzi Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Ministerstvom národného športu Rumunska v oblasti vzdelávania na roky 2013 – 2016 (Bratislava 22. júla 2013, publ. č. 282/2013 Z. z.)
15. Dohoda medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Správou Štátnej hraničnej služby Ukrajiny o spoločných hliadkach na slovensko-ukrajinskej štátnej hranici (Bratislava 30. októbra 2013, publ. č. 369/2013 Z. z.)

16. Memorandum o porozumení medzi Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky a Ministerstvom priemyslu a poľnohospodárstva Mongolska o rozvoji poľnohospodárskej spolupráce
(Ulanbátar 23. septembra 2013, publ. č. 389/2013 Z. z.)
17. Dohoda medzi Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Ministerstvom mládeže a športu Bulharskej republiky o spolupráci v oblasti športu
(Bratislava 5. novembra 2013, publ. č. 409/2013 Z. z.)
18. Zmena Protokolu medzi Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky a Ministerstvom zahraničných vecí Českej republiky o vykonávaní Dohody medzi Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky a Ministerstvom zahraničných vecí Českej republiky o vzájomnom zastupovaní prostredníctvom diplomatických misií a konzulárnych úradov svojich štátov vo vízovom konaní, podpísaného 4. novembra 2011
(Výmenou nót 2. júla 2013 a 5. septembra 2013, publ. č. 302/2013 Z. z.)

MNOHOSTRANNÉ

1. Zmena a doplnenie zoznamu zmluvných strán k Dohovoru o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa z 19. októbra 1996
(publ. č. 17/2013 Z. z.)
2. Zmluva o stabilite, koordinácii a správe v hospodárskej a menovej únii medzi Belgickým kráľovstvom, Bulharskou republikou, Dánskym kráľovstvom, Spolkovou republikou Nemecko, Estónskou republikou, Írskom, Helénskou republikou, Španielskym kráľovstvom, Francúzskou republikou, Talianskou republikou, Cyperskou republikou, Lotyšskou republikou, Litovskou republikou, Luxemburským veľkoveľkostvom, Maďarskom, Maltou, Holandským kráľovstvom, Rakúskou republikou, Poľskou republikou, Portugalskou republikou, Rumunskom, Slovinskou republikou, Slovenskou republikou, Fínskou republikou a Švédskym kráľovstvom
(Brusel 2. marca 2012, publ. č. 18/2013 Z. z.)
3. Doplnenie Úplného aktualizovaného zoznamu orgánov zmluvných strán podľa článku 6 Dohovoru o zrušení požiadavky vyššieho overenia zahraničných verejných listín
(publ. č. 27/2013 Z. z.)
4. Zmeny a doplnky k Poriadku pre medzinárodnú železničnú prepravu nebezpečného tovaru (RID) – dodatok C k Dohovoru o medzinárodnej železničnej preprave (COTIF), prijatého v Berne 9. mája 1980 v znení Protokolu 1999 o zmene Dohovoru o medzinárodnej železničnej preprave (COTIF) z 9. mája 1980
(publ. č. 45/2013 Z. z.)
5. Dohoda o vytvorení stredo- a východoeurópskej konštituencie v Medzinárodnom menovom fonde na roky 2012 – 2022
(Viedeň 11. júla 2012, publ. č. 51/2013 Z. z.)

6. Dodatok ku Konštituenčnej dohode z 8. októbra 2003
(Bratislava 7. augusta 2012, publ. č. 52/2013 Z. z.)
7. Konštituenčná dohoda guvernérov Európskej banky pre obnovu a rozvoj štátov Českej republiky, Maďarska, Slovenskej republiky a Chorvátskej republiky
(Luxemburg 20. októbra 2011, publ. č. 53/2013 Z. z.)
8. Dodatok č. 1 ku Konštituenčnej dohode guvernérov Európskej banky pre obnovu a rozvoj štátov Českej republiky, Maďarska, Slovenskej republiky a Chorvátskej republiky v súvislosti s pristúpením Gruzínska ku konštituenčnej dohode
(Londýn 18. mája 2012, publ. č. 53/2013 Z. z.)
9. Opčný protokol k Medzinárodnému paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach Slovenskou republikou
(New York 10. decembra 2008, publ. č. 68/2013 Z. z.)
10. Zmeny Vykonávacieho predpisu k Dohovoru o udeľovaní európskych patentov (Európskemu patentovému dohovoru)
(publ. č. 63/2013 Z. z.)
11. Zmeny a doplnky príloh A a B k Európskej dohode o medzinárodnej cestnej preprave nebezpečných vecí (ADR)
(publ. č. 62/2013 Z. z.)
12. Zmeny a doplnky v prílohách k Európskej dohode o medzinárodnej preprave nebezpečných tovarov po vnútrozemských vodných cestách (ADN)
(publ. č. 78/2013 Z. z.)
13. Dohovor o Európskom lesníckom inštitúte
(Joensuu 28. augusta 2003, publ. č. 104/2013 Z. z.)
14. Dohoda o obchode medzi EÚ a jej členskými štátmi na jednej strane a Kolumbiou a Peru na strane druhej
(Brusel 26. júna 2012 – predbežné vykonávanie – publ. č. 120/2013 Z. z.)
15. Dodatok k Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier
(Madrid 28. novembra 2003, publ. č. 141/2013 Z. z.)
16. Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky, Úradom vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov a Medzinárodnú organizáciu pre migráciu o humanitárnom transfere utečencov, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu, cez Slovenskú republiku
(Bratislava 24. júna 2013, publ. č. 217/2013 Z. z.)
17. Zmluva medzi členskými štátmi Európskej únie a Chorvátskou republikou o pristúpení Chorvátskej republiky k Európskej únii
(Brusel 9. decembra 2011, publ. č. 188/2013 Z. z.)
18. Dodatky k prílohám A, B a C Štokholmského dohovoru o perzistentných organických látkach
(Ženeva 29. apríla 2011, publ. č. 187/2013 Z. z.)

19. Dohoda o stabilizácii a pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Srbskou republikou na strane druhej (Luxemburg 29. apríla 2008, publ. č. 234/2013 Z. z.)
20. Zmeny Dohody o založení Európskej banky pre obnovu a rozvoj (Londýn 30. septembra 2011, publ. č. 320/2013 Z. z.)
21. Protokol o trvalo udržateľnom obhospodarovaní lesov k Rámcovému dohovoru o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát (Bratislava 27. mája 2011, publ. č. 304/2013 Z. z.)
22. Rámcový dohovor Rady Európy o hodnote kultúrneho dedičstva pre spoločnosť (Faro 27. októbra 2005, publ. č. 325/2013 Z. z.)
23. Regionálna dohoda o rádiokomunikačnej službe na vnútrozemských vodných cestách (RAINWAT) (Bukurešť 18. apríla 2012, publ. č. 324/2013 Z. z.)
24. Medzinárodný dohovor o občianskoprávnej zodpovednosti za škody vzniknuté v dôsledku znečistenia olejom zo zásobníkov z roku 2001 (BUNKERS 2001) (Londýn 23. marca 2001, publ. č. 336/2013 Z. z.)
25. Protokol z roku 1992, ktorým sa mení a dopĺňa Medzinárodný dohovor o občianskoprávnej zodpovednosti za škody vzniknuté v dôsledku znečistenia ropnými látkami z roku 1969 (CLC PROT 1992) (Londýn 27. novembra 1992, publ. č. 334/2013 Z. z.; konsolidované znenie publ. č. 335/2013 Z. z.)
26. Protokol z roku 1992, ktorým sa mení a dopĺňa Medzinárodný dohovor o zriadení medzinárodného fondu na kompenzáciu škôd vzniknutých v dôsledku znečistenia ropnými látkami, 1971 (FUND PROT 1992) (Londýn 27. novembra 1992, publ. č. 331/2013 Z. z.; konsolidované znenie publ. č. 332/2013 Z. z.)
27. Protokol z roku 1997, ktorým sa mení a dopĺňa Protokol z roku 1978 k Medzinárodnému dohovoru o zabránení znečisťovaniu z lodí, ktorého nedeliteľnou súčasťou je Medzinárodný dohovor o zabránení znečisťovaniu z lodí z roku 1973 (MARPOL PROT 1997) (Londýn 26. septembra 1997, publ. č. 344/2013 Z. z.)
28. Protokol z roku 2003 k Medzinárodnému dohovoru o zriadení Medzinárodného fondu na kompenzáciu škôd vzniknutých v dôsledku znečistenia ropnými látkami v znení z roku 1992 (FUND PROT 2003) (Londýn 16. mája 2003, publ. č. 333/2013 Z. z.)
29. Protokol, ktorým sa mení Dohovor o vzájomnej administratívnej pomoci v daňových záležitostiach (Paríž 27. mája 201, publ. č. 461/2013 Z. z.)

**ŠTRUKTÚRA ORGÁNOV ŠTÁTNEJ SPRÁVY
PÔSOBIACICH V OBLASTI MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ V ROKU 2013**

PREZIDENT SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ivan Gašparovič

Kancelária prezidenta Slovenskej republiky

Hodžovo nám. 1, 810 00 Bratislava 1

tel.: 02/5933 3319

www.prezident.sk

Odbor protokolu

riaditeľ: Peter Priputen, tel.: 02/5933 3339

Odbor zahraničnej politiky

riaditeľ: Ján Foltín, tel.: 02/5788 8165

NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Námestie Alexandra Dubčeka 1, 812 80 Bratislava

tel.: 02/5972 1111

www.nrsr.sk

Predseda Národnej rady Slovenskej republiky

Pavol Paška

Zahraničný výbor

František Šebej, predseda, tel.: 02/5972 1233, zv@nrsr.sk

Výbor pre európske záležitosti

Ľuboš Blaha, predseda,

tel.: 02/5972 2751, vez@nrsr.sk, oez@nrsr.sk

Výbor pre ľudské práva a národnostné menšiny

Rudolf Chmel, predseda, tel.: 02/5972 1699, vlpnm@nrsr.sk

Výbor pre obranu a bezpečnosť

Jaroslav Baška, predseda, tel.: 02/5972 1225, vob@nrsr.sk

ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Nám. slobody 1, 813 70 Bratislava

tel.: 02/5729 5111, info@vlada.gov.sk, premier@vlada.gov.sk info@vlada.gov.sk,

premier@vlada.gov.sk

www.vlada.sk

Predseda vlády Slovenskej republiky

Robert Fico

Podpredseda vlády Slovenskej republiky pre investície

Ľubomír Vážny

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hlboká cesta 2, 833 36 Bratislava

tel.: 02/5978 1111

www.mzv.sk

Minister

Miroslav Lajčák

Štátny tajomník

Peter Burian

Peter Javorčík

Vedúci služobného úradu

Pavol Sýkorčin, tel.: 02/5978 3301, kave@mzv.sk

Sekcia ministra

generálny riaditeľ: Stanislav Vallo, tel.: 02/5978 3051, stanislav.vallo@mzv.sk

Diplomatický protokol

riaditeľka: Anna Tureničová, tel.: 02/5978 3041, anna.tureniov@mzv.sk

Tlačový odbor

riaditeľ: Peter Susko, tel.: 02/5978 3070, peter.susko@mzv.sk

Odbor analýz a plánovania

riaditeľ: Peter Lizák, tel.: 02/5978 3020, peter.lizak@mzv.sk

Odbor generálnej inšpekcie

riaditeľ: Ján Voderadský, tel.: 02/5978 3030, jan.voderadsky@mzv.sk

Odbor verejnej diplomacie

riaditeľka: Elena Mallicková, tel.: 02/5978 3061, elena.mallickova@mzv.sk

Odbor kultúrnej diplomacie

riaditeľka: Jana Tomková, tel.: 02/5978 3061, jana.tomkova@mzv.sk

Politická sekcia

generálny riaditeľ: Ľubomír Rehák, tel.: 02/5978 3401, lubomir.rehak@mzv.sk

Odbor spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky

riaditeľ: Ľubomír Čaňo, tel.: 02/5978 3411, lubomir.cano@mzv.sk

Odbor bezpečnostnej politiky

riaditeľ: Manuel Korček, tel.: 02/5978 3480, manuel.korcek@mzv.sk

Odbor štátov východnej Európy, južného Kaukazu a strednej Ázie

riaditeľ: Branislav Hitka, tel.: 02/5978 3431, branislav.hitka@mzv.sk

Odbor štátov juhovýchodnej Európy a Turecka

riaditeľ: Roman Hloben, tel.: 02/5978 3441, roman.hloben@mzv.sk

Odbor štátov severnej a južnej Ameriky

riaditeľka: Viera Grigová, 02/5978 3420, viera.grigova@mzv.sk

Odbor Ázie a Pacifiku

riaditeľ: Milan Lajčiak, tel.: 02/5978 3451, milan.lajciak@mzv.sk

Odbor Blízkeho a Stredného východu a subsaharskej Afriky

riaditeľ: Peter Holásek, tel.: 02/5978 3460, peter.holasek@mzv.sk

Sekcia európskych záležitostí

generálna riaditeľka: Andrea Elscheková Matisová, tel.: 02/5978 3501,

andrea.elschekova.matisova@mzv.sk

Oddelenie práva EÚ

vedúci: Tomáš Buchta, tel.: 02/5978 3505, tomas.buchta@mzv.sk

Odbor európskych politík

riaditeľka: Iveta Hricová, tel.: 02/5978 3560, iveta.hricova@mzv.sk

Odbor všeobecných záležitostí a vzťahov s inštitúciami EÚ

riaditeľ: Juraj Tomáš, tel.: 02/5978 3581, juraj.tomas@mzv.sk

Prvý teritoriálny odbor

riaditeľka: Monika Tomšovičová, tel.: 02/5978 3511, monika.tomasovicova@mzv.sk

Druhý teritoriálny odbor

riaditeľka: Eva Ponomarenková, tel.: 02/5978 3541, eva.ponomarenkova@mzv.sk

Odbor pre prípravu predsedníctva SR v Rade EÚ

riaditeľ: Branislav Pavlovič, tel.: 02/5978 3530, branislav.pavlovic@mzv.sk

Sekcia hospodárskej spolupráce

generálna riaditeľka: Dagmar Repčeková, tel.: 02/5978 3801, dagmar.repcekova@mzv.sk

Odbor riadenia ekonomickej diplomacie 1

riaditeľka: Daniela Bezákova, tel.: 02/5978 3810, daniela.bezakova@mzv.sk

Odbor riadenia ekonomickej diplomacie 2

riaditeľ: Drahomír Štos, tel.: 02/5978 3880, drahomir.stos@mzv.sk

Odbor medzinárodných ekonomických organizácií

riaditeľka: Zuzana Chudá, tel.: 02/5978 3862, zuzana.chuda@mzv.sk

Odbor podnikateľského centra

riaditeľka: Dagmar Urbanová, tel.: 02/5978 3890, dagmar.urbanova@mzv.sk

Sekcia medzinárodných rozvojových organizácií, rozvojovej a humanitárnej pomoci

generálny riaditeľ: Roman Bužek, tel.: 02/5978 3601, roman.buzek@mzv.sk

Odbor OSN a medzinárodných organizácií

riaditeľka: Denisa Frelichová, tel.: 02/5978 3611, denisa.frelichova@mzv.sk

Odbor odzbrojenia a boja proti terorizmu

riaditeľ: Karol Mistrík, tel.: 02/5978 3620, karol.mistik@mzv.sk

Odbor rozvojovej a humanitárnej pomoci

riaditeľ: Peter Hulényi, tel.: 02/5978 3641, peter.hulenyi@mzv.sk

Sekcia právna a konzulárna

generálna riaditeľka: Barbara Illková, tel.: 02/5978 3701, barbara.illkova@mzv.sk

Odbor medzinárodného práva

riaditeľka: Hana Kováčová, tel.: 02/5978 3719, hana.kovacova@mzv.sk

Odbor ľudských práv

riaditeľ: Peter Klenovský, tel.: 02/5978 3770, peter.klenovsky@mzv.sk

Konzulárny odbor

riaditeľ: Vladimír Jakabčín, tel.: 02/5978 3741, vladimir.jakabcin@mzv.sk

Legislatívno-právny odbor

riaditeľka: Miroslava Vozáryová, tel.: 02/5978 3730, miroslava.vozaryova@mzv.sk

Osobný úrad

generálny riaditeľ: Dušan Krištofik, tel.: 02/5978 2101, dusan.kristofik@mzv.sk

Odbor personálnej a mzdovej politiky pre ústredie

riaditeľka: Emília Šrámková, tel.: 02/5978 2130, emilia.sramkova@mzv.sk

Odbor personálnej a mzdovej politiky pre zahraničie

riaditeľka: Zuzana Warderová, tel.: 02/5978 2130, zuzana.warderova@mzv.sk

Odbor rozvoja ľudských zdrojov

riaditeľ: Július Hauser, tel.: 02/5978 2110, julius.hauser@mzv.sk

Odbor diplomatickej prípravy, vzdelávania a knižnica

riaditeľ: Ján Škoda, tel.: 02/5978 2140, jan.skoda@mzv.sk

Sekcia ekonomiky a všeobecnej správy

generálny riaditeľ: Tibor Králik, tel.: 02/5978 2801, tibor.kralik@mzv.sk

Finančný odbor

riaditeľka: Silvia Toldyová, tel.: 02/5978 2810, silvia.toldyova@mzv.sk

Odbor investícií, nehnuteľností a služieb

riaditeľ: František Zemanovič, tel.: 02/5978 2850, frantisek.zemanovic@mzv.sk

Odbor verejného obstarávania

riaditeľka: Adriana Gajdošová, tel.: 02/5978 2890, adriana.gajdosova@mzv.sk

Odbor ekonomických informácií a majetku

riaditeľka: Lýdia Selecká, tel.: 02/5978 2700, lydia.selecka@mzv.sk

Sekcia bezpečnosti, spracovania a prenosu informácií

generálny riaditeľ: Oldřich Hlaváček, tel.: 02/5978 2001, oldrich.hlavacek@mzv.sk

Oddelenie disponentúry a správy majetku

riaditeľ: Miroslav Kubenka, tel.: 02/5978 2010, miroslav.kubenka@mzv.sk

Odbor riadenia a koordinácie projektu informatizácie služieb MZVaEZ

riaditeľ: Milan Kováč, 02/5978 2090, milan.kovac@mzv.sk

Odbor prevádzky a bezpečnosti informačných a komunikačných technológií

riaditeľ: Rastislav Kubán, tel.: 02/5978 2020, rastislav.kuban@mzv.sk

Odbor bezpečnosti, utajovaných skutočností, archívu a registratúry

riaditeľka: Katarína Hanzalová, tel.: 02/5978 2050, katarina.hanzalova@mzv.sk

MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mierová 19, 827 15 Bratislava

tel.: 02/4854 1111

www.economy.gov.sk

Minister

Tomáš Malatinský

Štátny tajomník

Pavol Pavlis
Dušan Petrík

Odbor koordinácie a záležitostí EÚ

riaditeľ: Tomáš Kakula, tel.: 02/4854 2517, tomas.kakula@mhsr.sk

MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava
tel.: 0960 11 22 33
oficiálna stránka je www.mosr.sk, ale funguje aj mod.gov.sk

Minister

Martin Glváč

Štátny tajomník

Miloš Koterec

Sekcia obrannej politiky

generálny riaditeľ: Pavol Svetík, tel.: 02/44 25 87 81, 0960 312 156, pavol.svetik@mod.gov.sk

Odbor medzinárodných vzťahov

riaditeľ: Dalibor Pavolka, dalibor.pavolka@mod.gov.sk

MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Pribinova 2, 812 72 Bratislava
tel.: 02/5094 111
www.minv.sk

Minister

Robert Kaliňák

Štátny tajomník

Jozef Buček
Marián Saloň

MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Štefanovičova 5, 817 82 Bratislava
tel.: 02/5958 1111
www.finance.gov.sk

Minister

Peter Kažimír

Štátny tajomník

Peter Pellegrini
Vazil Hudák

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Námestie SNP 33, 813 31 Bratislava

tel.: 02/2048 2111

www.culture.gov.sk, www.mksr.sk

Minister

Marek Maďarič

Štátny tajomník

Ivan Sečík

MINISTERSTVO ZDRAVOTNÍCTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Limbová 2, 837 52 Bratislava 37

tel.: 02/5937 3111

www.health.gov.sk

Ministerka

Zuzana Zvolenská

Štátny tajomník

Viliam Čislák

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Špitálska 4 – 8, 816 43 Bratislava

tel.: 02/2046 0000

www.employment.gov.sk

Minister

Ján Richter

Štátny tajomník

Jozef Burian

Branislav Ondruš

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Stromová 1, 813 30 Bratislava

tel.: 02/5937 4111

www.minedu.sk

Minister

Dušan Čaplovič

Štátny tajomník

Štefan Chudoba

MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Župné námestie 13, 813 11 Bratislava

tel.: 02/5935 3111

www.justice.gov.sk

Minister

Tomáš Borec

Štátna tajomníčka

Monika Jankovská

Sekcia medzinárodného práva

generálny riaditeľ: Peter Báňas, tel.: 02/5935 3248, ms.smep.sek@justice.sk

Odbor medzinárodného práva súkromného

riaditeľ: Miloš Haľapka, tel.: 02/5935 3349, inter.coop@justice.sk

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Nám. Ľ. Štúra 1, 812 35 Bratislava

tel.: 02/5956 1111

www.enviro.gov.sk, www.minzp.sk

Minister

Peter Žiga

Štátny tajomník

Vojtech Ferencz

Ján Ilavský

Sekcia environmentálnej politiky

generálny riaditeľ: Kamil Viliňovič, tel.: 02/5956 2001, kamil.vilinic@enviro.gov.sk

Odbor medzinárodných vzťahov a protokolu

Katarína Uhrinová, tel.: 02/5956 2194, katarina.uhrinova@enviro.gov.sk

Odbor implementácie environmentálnej politiky EÚ

riaditeľ: Ivan Rodina, 02/59562459, ivan.rodina@enviro.gov.sk

MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Dobrovičova 12, 812 66 Bratislava

tel.: 02/5926 6111

www.mpsr.sk

Minister

Ľubomír Jahnátek

Štátny tajomník

Magdaléna Lacko-Bartošová

Štefan Adam

MINISTERSTVO DOPRAVY, VÝSTAVBY A REGIONÁLNEHO ROZVOJA

Námestie slobody 6, 810 05 Bratislava

tel.: 02/5949 4111

www.telecom.gov.sk

Minister

Ján Počiatek

Štátny tajomník

František Palko

Viktor Stromček

Sekcia stratégie záležitostí EÚ a medzinárodných vzťahov

generálna riaditeľka: Ľudmila Vodzinská, tel.: 02/5949 4537

PROTIMONOPOLNÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Drieňová 24, 826 03 Bratislava

tel.: 02/4829 7111

www.antimon.gov.sk

Predseda

Tibor Menyhart, tel.: 02/4829 7230

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Miletičova 3, 824 67 Bratislava

tel.: 02/5023 6111

www.statistics.sk

Predsedníčka

Ľudmila Benkovičová, tel.: 02/5542 5802

ZOZNAM ZASTUPITEĽSKÝCH ÚRADOV KRAJÍN EÚ, NATO A NIEKTORÝCH ĎALŠÍCH KRAJÍN V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

EXISTUJÚCE ZASTUPITEĽSKÉ ÚRADY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE A ICH VEDÚCI PODĽA STAVU VO FEBRUÁRI 2014

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Afganská islamská republika	–	Komornická 1852/25 160 00 Praha 6 Česká republika	Mohammad Kacem Fazelly <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 17. január 2012
Albánska republika	1. 1. 1993	Nad Šárkou 1594/59 160 00 Praha 6 Česká republika	Agim Isaku <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 3. máj 2011
Alžírská demokratická ľudová republika	1. 1. 1993	Rudolfingasse 18 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Mohamed Benhocine <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 25 apríl 2013
Andorrské kniežatstvo	3. 6. 1996	Kärtnergasse 2A/13 1010 Viedeň Rakúska republika	Gemma Cano Berné <i>radkyňa, chargé d'affaires a. i.</i>
Angolská republika	30. 9. 1993	Wallstrasse 58 D-10179 Berlín Spolková republika Nemecko	
Argentínska republika	1. 1. 1993	Goldschmiedgasse 2/1 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Eugenio Maria Curia <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 21. marec 2007
Arménska republika	14. 11. 1993	Na Pískách 1411/95 160 00 Praha Česká republika	Tigran Seiranian <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 20. marec 2013
Austrálsky zväz	1. 1. 1993	Mattiellistrasse 2 A-1040 Viedeň Rakúska republika	David Gordon Stuart <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 20. marec 2013
Azerbajdžanská republika	27. 11. 1993	Hügelgasse 2 A-1130 Viedeň Rakúska republika	Galib Israfilov <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 29. máj 2012
Bangladéšská ľudová republika	3. 3. 1993	Dovestr. 1 105 87 Berlín Spolková republika Nemecko	Mosud Mannan <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 12. júl 2011
Belgické kráľovstvo	1. 1. 1993	Fraňa Kráľa 5 811 05 Bratislava 1	Christian G. Lepage <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 2. október 2013

Na základe údajov Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR spracoval Štefan Bako, RC SFPA (bako@sfa.sk).

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Beninská republika	19. 1. 1993	Englerallee 23 D-14159 Berlín Spolková republika Nemecko	Isidore Bio <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 21. október 2013
Bieloruská republika	1. 1. 1993	Jančova 5 811 02 Bratislava 1	Vladimír Serpikov <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 13. december 2010
Bolívijský mnohonárodný štát	5. 3. 1993	Waaggasse 10/4 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Ricardo Javier Martinez Covarrubias <i>chargé d'affaires a. i.</i>
Bosna a Hercegovina	1. 1. 1993	Opletalova 27 110 00 Praha Česká republika	Slobodan Srdanović <i>radca, chargé d'affaires a. i.</i>
Botswanská republika	–	Lennestrasse 5 10785 Berlín Nemecko	Roy Blackbeard <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 16. apríl 2002
Brazílska federatívna republika	1. 1. 1993	Palisády 47 811 06 Bratislava	Susan Kleebank <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 16. október 2012
Bulharská republika	1. 1. 1993	Kuzmányho 1 811 06 Bratislava 1	Margarita Ganeva Ganeva <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 29. máj 2012
Burkina Faso	1. 8. 1997	Strohgasse 14c A-1030 Viedeň Rakúska republika	Paul Robert Tiendrebeogo <i>dezinovovaný veľvyslanec</i>
Burundská republika	29. 6. 1999	Berliner Strasse 36 D-10715 Berlín Spolková Republika Nemecko	Edouard Bizimana <i>dezinovovaný veľvyslanec</i>
Cyperská republika	1. 1. 1993	Michalská 12 811 01 Bratislava	Marios Kountourides <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 13. október 2010
Česká republika	1. 1. 1993	Hviezdoslavovo námestie 8 811 02 Bratislava 1	Livia Klausová <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 16. december 2013
Čierna Hora	1. 1. 1993	Nibelungengasse 13 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Slavica Milčić <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> 16. máj 2013
Čilská republika	1. 1. 1993	Lugeck 1/3/10 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Hellmut Lagos Koller <i>prvý tajomník, chargé d'affaires a. i.</i>
Čínska ľudová republika	1. 1. 1993	Jančova 8b 811 02 Bratislava 1	Weifang Pan <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 25. apríl 2013
Dánske kráľovstvo	1. 1. 1993	Panská 27 816 06 Bratislava	Christian Albert Königsfeldt <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 3. september 2013
Zastúpenie Európskej komisie	–	Palisády 29 811 06 Bratislava	Dušan Chrenek <i>vedúci delegácie EK v SR</i>
Informačná kancelária Európskeho parlamentu	–	Palisády 29 811 06 Bratislava	Robert Hajšel <i>výkonný riaditeľ</i>
Egyptská arabská republika	1. 1. 1993	Holubyho 4 811 03 Bratislava 1	Ihab Ahmed Talaat Nasr <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 11. október 2010
Ekvádorská republika	1. 1. 1993	Goldschmiedgasse 10/2/24 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Pernando Augusto Suarez Moren <i>dezinovovaný veľvyslanec</i>

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Estónska republika	1. 1. 1993	Wohlebengasse 9/13 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Eve-Küllü Kala <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 2. február 2010
Etiópska federatívna demokratická republika	–	Boothstrasse 20a D-12207 Berlín Spolková republika Nemecko	Fesseha Asghedom Tessema <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 29. január 2013
Filipínska republika	1. 1. 1993	Laurenzerberg 2 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Lourdes Ortiz Yparraguirre <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 14. jún 2011
Fínska republika	1. 1. 1993	Palisády 29 811 06 Bratislava	Henna Kaarina Knuuttila <i>radkyňa, chargé d'affaires a. i.</i>
Francúzska republika	1. 1. 1993	Hlavné námestie 7 P.O. Box 152 812 83 Bratislava 1	Didier Lopnot <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 2. október 2013
Gambijská republika	18. 8. 1995	Avenue F. D. Roosevelt 126 1050 Brusel Belgické kráľovstvo	Mamour A. Jagne <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 8. august 2012
Ghanská republika	–	V Tišine 4 160 00 Praha 6 Česká republika	Samuel Mbrayeh Quartey <i>deznovaný veľvyslanec</i>
Gruzínska republika	25. 11. 1993	Michalská 9 811 01 Bratislava	Alexander Nalbandov <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 3. máj 2011
Guatemalská republika	15. 4. 1993	Landstrasser Hauptstrasse 21/9 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Sandra América Noriega de Kulgler <i>radkyňa ministerka, chargé d'affaires a. i.</i>
Guinejská republika	16. 3. 1993	Jägerstrasse 67-69 D-10117 Berlín Spolková republika Nemecko	Ibrahime Sory Sow <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 21. október 2013
Helénska republika	1. 1. 1993	Hlavné námestie 4 811 01 Bratislava 1	Nicolas Plexidas <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 3. september 2013
Holandské kráľovstvo	1. 1. 1993	Fraňa Kráľa 5 811 05 Bratislava 1	Richard Van Rijssen <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 3. september 2013
Chorvátska republika	1. 1. 1993	Mišikova 21 811 06 Bratislava 1	Jakša Muljačić <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 16. október 2012
Indická republika	1. 1. 1993	Dunajská 4 811 08 Bratislava	Rajiva Misra <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 18. január 2011
Indonézska republika	1. 1. 1993	Brianska 31 811 04 Bratislava 1	Djumanoro Purwokoputro Purbo <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 14. január 2013
Iracká republika	1. 1. 1993	Radvanská 15 811 01 Bratislava	Mohamed Hakiem Abd Ali Hamza Al-Robaiee <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 2. október 2013
Íránska islamská republika	1. 1. 1993	Jsuressgasse 9 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Hassan Tajik <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 20. marec 2013
Írsko	1. 1. 1993	Carlton Savoy Building Mostová 2 811 02 Bratislava	Anne-Marie Callan <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 21. október 2013

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Islandská republika	1. 1. 1993	Naglergasse 2/8 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Audunn Atlason dezinovaný veľvyslanec
Štát Izrael	1. 1. 1993	Slávičie údolie 106 P. O. Box 6 811 02 Bratislava	Alexander Ben-Zvi mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 18. august 2010
Jamajka	1. 1. 1993	Schmargendorfer Strasse 32 D-12159 Berlín Spolková republika Nemecko	Carol Angella Lee radkyňa
Japonsko	1. 1. 1993	Hlavné nám. 2 813 27 Bratislava	Akio Agawa mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 16. december 2013
Jemenská republika	1. 1. 1993	Reisnerstrasse 18 – 20 1030 Viedeň Rakúska republika	Abdulahakim Abdulrahman Al-Eryani mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 21. február 2012
Jordánske hášimovské kráľovstvo	3. 3. 1993	Rennweg 17/4 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Qais Okla B. Abu Daieh radca, chargé d'affaires a. i.
Juhoafrická republika	1. 1. 1993	Sandgasse 33 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Talent Dumisile Georgina Molaba radkyňa ministerka, chargé d'affaires a. i.
Kambodžské kráľovstvo	–	Benjamin-Vogelsdorf Str. 2 D-13187 Berlín Spolková republika Nemecko	Sopheak Phan druhý tajomník, chargé d'affaires a. i.
Kamerunská republika	–	Ulmenallee 32 D-14050 Berlín Spolková republika Nemecko	
Kanada	1. 1. 1993	Laurenzerberg 2 A-1010 Viedeň Rakúska republika Kancelária v Bratislave: Carlton Savoy Building Mostová 2 811 02 Bratislava	Kathy Bunka chargé d'affaires Kancelárie Veľvyslanectva Kanady v Slovenskej republike
Katarský štát	–	Cseppkő u. 27/B 1025 Budapešť Maďarská republika	Hassan Nasser M. N. Alkhalifa tretí tajomník, chargé d'affaires a. i.
Kazašská republika	1. 1. 1993	Pod Hradbami 662/9 160 00 Praha 6 Česká republika Kancelária v Bratislave Gunduličova 6 811 05 Bratislava	Anarbek B. Karashev mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 29. september 2008
Kenská republika	1. 1. 1993	Andromeda Tower, 16th Floor Donau-City Strasse 6 1220 Viedeň Rakúska republika	Michael Adipo Okoth Oyugi dezinovaný veľvyslanec
Kirgizská republika	1. 1. 1993	Invalidenstrasse 3/8, A-1030 Viedeň, Rakúska republika	Ulanbek Dyikanbaev radca, chargé d'affaires a. i.
Kolumbijská republika	1. 1. 1993	Stadiongasse 6-8/15 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Nohra Maria Quintero Correa radkyňa ministerka, chargé d'affaires a. i.

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Konžská republika	30. 6. 1998	Grabbeallee 47 D-13156 Berlín Spolková republika Nemecko	Serge Michel Odzocki <i>chargé d'affaires a. i., radca minister</i>
Konžská demokratická republika	18. 2. 1993	Soukenický 34/1765 110 00 Praha 1 - Nové Mesto Česká republika	Jacques Yvon Ndolouh <i>deziňovaný veľvyslanec</i>
Kórejská republika	1. 1. 1993	Dunajská 4 811 08 Bratislava	Sang-hoon Park <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 16. október 2012
Kórejská ľudovodemokratická republika	1. 1. 1993	Na Větru 395/18 162 00 Praha 6 Česká republika	Kwang Il Ri <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 17. január 2012
Kostarická republika	6. 10. 1993	Wagramer Strasse 23/1/1/2-3 A-1220 Viedeň Rakúska republika	Ana Teresa Dengo Benavides <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 4. jún 2008
Kubánska republika	1. 1. 1993	Somolického 1/A 811 05 Bratislava	Loipa Sánchez Lorenzo <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 8. november 2011
Kuvajtský štát	1. 1. 1993	Lodná 2 811 02 Bratislava	Bader Nasser Ali Alhouthi <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 13. december 2010
Laoská ľudovodemokratická republika	–	Sommerhaidenweg 43 A-1180 Viedeň Rakúska republika	Khamkheuang Bounteum <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 29. január 2013
Lesothské kráľovstvo	8. 5. 1995	Via Serchio 8 001 98 Rím Talianska republika	Senate Barbara Masupha <i>radkyňa</i>
Libanonská republika	1. 1. 1993	Oppolzgasse 6/3 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Ishaya El-Khoury <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 21. október 2009
Libanonská republika	1. 1. 1993	Oppolzgasse 6/3 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Ishaya El-Khoury <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 21. október 2009
Líbyjská republika	1. 1. 1993	Révova 45 811 02 Bratislava	Abdulhafid M.M. Benzeitun <i>chargé d'affaires</i>
Litovská republika	1. 1. 1993	Löwengasse 47/4 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Edvilas Raudonikis <i>radca minister, chargé d'affaires</i>
Lotyšská republika	1. 1. 1993	Stefan Esders Platz 4 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Daiga Krieva <i>radkyňa, chargé d'affaires a. i.</i>
Luxemburské veľkovevodstvo	1. 1. 1993	Sternwartestrasse 81 A-1180 Viedeň Rakúska republika	Hubert Wurth <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 12. december 2011
Macedónska republika	1. 1. 1993	Kinderspitalgasse 5/2 A-1090 Viedeň Rakúska republika	Gjorgji Filipov <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 17. január 2012
Madagaskarská republika	16. 2. 1996	Koursovoy Per. 5 119 034 Moskva Ruská federácia	Eloi A. Maxime Dovo <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 26. november 2003
Maďarská republika	1. 1. 1993	Nad lomom 28 811 02 Bratislava 1	Csaba Balogh <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 19. september 2011

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Malajzia	1. 1. 1993	Floridsdorfer Hauptstrasse 1 – 7 A-1210 Viedeň Rakúska republika	Suzilah Mohd Sidek radkyňa, chargé d'affaires a. i.
Malawijská republika	–	– Westfälische Strasse 86 D-10709 Berlín Spolková republika Nemecko	Oliver M. C. Kumbambre vyslanec, chargé d'affaires a. i., zástupca vedúceho misie
Malijská republika	–	Novokuznetskaya 11 115184 Moskva Ruská federácia	Brahima Coulibaly dezinovaný veľvyslanec
Maltská republika	1. 1. 1993	Opernring 5/1 1010 Viedeň Rakúska republika	Anthony Licari mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 16. október 2013
Marocké kráľovstvo	1. 1. 1993	Hasenauerstrasse 57 A-1180 Viedeň Rakúska republika	Ali El Mhamdi mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 21. február 2012
Mauritánska republika	–	Kommandantenstrasse 80 D-10117 Berlín Spolková republika Nemecko	Bebbe Ould Mohamed M'Barek dezinovaný veľvyslanec
Republika Mjanmarského zväzu	–	Kneza Miloša 72 11000 Belehrad Srbská republika	Zaw Tun mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 16. december 2013
Moldavská republika	1. 1. 1993	Loewengasse 47/10 1030 Viedeň Rakúska republika	Angela Ponomariov radkyňa, chargé d'affaires a. i.
Mongolsko	1. 1. 1993	Na Marně 5 160 00 Praha 6 Česká republika	Zumberellkham Dornjamba dezinovaný veľvyslanec
Namíbijská republika	9. 12. 1997	Zuckerandlgasse 2 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Simon Madjumo Maruta dezinovaný veľvyslanec
Spolková republika Nemecko	1. 1. 1993	Hviezdoslavovo námestie 10 811 02 Bratislava	Michael Georg Schmunk mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 3. september 2013
Nepál	4. 3. 1994	Guerickestrasse 27 D-10587 Berlín Spolková republika Nemecko	Prakash Mani Paudel chargé d'affaires a. i.
Nigérijská federatívna republika	1. 1. 1993	Rennweg 25 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Ayoola Lawrence Olukanni vyslanec
Nigerská republika	–	Machnowerstraße 24 D-14165 Berlín Spolková republika Nemecko	
Nikaraguiská republika	5. 1. 1993	Ebendorferstrasse 10/3/12 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Isolda Frixione Miranda chargé d'affaires a. i., radkyňa ministerka
Nórske kráľovstvo	1. 1. 1993	Palisády 29 811 06 Bratislava	Inga Magistad mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 16. máj 2013
Nový Zéland	1. 1. 1993	Mattiellistrasse 2 – 4 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Philip Wallace Griffiths mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 14. jún 2011
Ománsky sultanát	3. 3. 1993	Wahringer Strasse 2-4/24-25 A-1090 Viedeň Rakúska republika	Badr bin Mohammed Zahr al-Hinai mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 5. február 2009

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Pakistanská islamská republika	1. 1. 1993	Hofzeile 13-A A-1190 Viedeň Rakúska republika	Ayesha Riyaz deziňovaná veľvyslankyňa
Palestínsky štát	1. 1. 1993	Červeňova 15 811 03 Bratislava Slovenská republika	Abdallahman S. O. Bsaiso mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 11. október 2010
Panamská republika	–	Wichmannstrasse 6 107 87 Berlín Spolková republika Nemecko	Juan Ramón Porras de la Guardia mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 25. november 2013
Paraguajská republika	8. 1. 1993	Prinz Eugen Strasse 18/1/7 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Horacio Norgués Zubizarreta deziňovaný veľvyslanec
Peruánska republika	1. 1. 1993	Mahlerstrasse 7/22 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Edgard Arturo Perez Alvan radca minister, chargé d'affaires a. i.
Poľská republika	1. 1. 1993	Hummelova 4 811 03 Bratislava 1	Tomasz Chłoni mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 29. január 2013
Portugalská republika	1. 1. 1993	Opernring 3/1 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Ana Maria Coelho Ribeiro Da Silva radkyňa, chargé d'affaires e. p.
Rakúska republika	1. 1. 1993	Astoria Palace Hodžovo námestie 1/A 811 06 Bratislava	Josef Markus Wuketich mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 11. október 2010
Rumunsko	1. 1. 1993	Tichá 45/A 811 02 Bratislava 1	Florin Vodit mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 5. február 2009
Ruská federácia	1. 1. 1993	Godrova 4 811 06 Bratislava 1	Pavel Kuznetsov mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 31. máj 2010
Rwandská republika	–	Jägerstrasse 67 – 69 D-10117 Berlín Spolková republika Nemecko	Christine Nkulikiyinka mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 21. október 2013
Salvádorská republika	1. 1. 1993	Prinz Eugen Strasse 72/2/1 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Mario Antonio Rivera Mora mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 21. február 2012
Sanmarínska republika	1. 1. 1993	Via Címon 27 48100 Ravenna Talianska republika	Severino Bollini mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 22. február 2007
Saudskoarabské kráľovstvo	16. 6. 1995	Formanekgasse 38 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Mohammed Al Salloum mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec PL: 25. november 2013
Senegalská republika	–	Dessauer Strasse 29/29 D-10963 Berlín Spolková republika Nemecko	
Seychelská republika	–	Boulevard Saint Michel, 28 1040 Brusel Belgické kráľovstvo	Vivianne Simone Fock Tave deziňovaná veľvyslankyňa
Sierraleonská republika	–	Rublevskoe šosse 26/1 121615 Moskva Ruská federácia	John Bobor Laggah radca/konzul
Singapurská republika	12. 2. 1993	MZV, Tanglin 248163 Singapur	Jennie Chua Kheng Yeng mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa PL: 16. júl 2007

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Slovenská republika	1. 1. 1993	Ventúrska 5 813 15 Bratislava 1	Bernarda Gradišnik <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 25. november 2013
Somálska demokratická republika	–	Simferopolsky Bulvar 7a-145 117 556 Moskva Ruská federácia	
Spojené arabské emiráty	3. 1. 1993	Chimanistrasse 36 A-1190Viedeň Rakúska republika	Ali Mohammed Mlmarzooqi <i>radca, chargé d'affaires a. i.</i>
Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska	1. 1. 1993	Panská 16 811 01 Bratislava 1	
Spojené štáty americké	1. 1. 1993	Hviezdoslavovo námestie 5 811 02 Bratislava 1	Theodore Sedgwick <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 18. august 2010
Spojené štáty mexické	1. 10. 1993	Operngasse 21/10 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Cecilia Villanueva <i>chargé d'affaires a. i., radkyňa ministerka</i>
Srbská republika	1. 1. 1993	Búdkova 38 811 04 Bratislava 1	Šani Dermaku <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 25. november 2013
Srílanská demokratická socialistická republika	15. 2. 1993	Weyringergasse 33 – 35 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Aliyar Lebba Abdul Azeez <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 8. august 2012
Sudánska republika	27. 7. 1993	Reisnerstrasse 29/5 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Yousif Ahmed Eltayeb Yousif Elkordofani <i>vyslanec, chargé d'affaires a. i.</i>
Svazijské kráľovstvo	–	Avenue Winston Churchill 188 1180 Brusel Belgické kráľovstvo	
Svätá stolica	1. 1. 1993	Nekrasovova 17 811 04 Bratislava 1	Mario Giordana <i>apoštolský nuncius</i> PL: 4. jún 2008
Sýrska arabská republika	1. 1. 1993	Daffingerstrasse 4 A-1030 Viedeň Rakúska republika	Bassam Ahmad Nazim Al Sabbagh <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 13. december 2010
Španielske kráľovstvo	1. 1. 1993	Prepoštská 10 811 01 Bratislava 1	Félix Valdés y Valentín Gamazo <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 29. máj 2012
Švajčiarska konfederácia	1. 1. 1993	Michalská 12 811 06 Bratislava 1	Christian Martin Fotsch <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 18. január 2011
Švédske kráľovstvo	1. 1. 1993	Obere Donaustrasse 49 – 51 A-1025 Viedeň Rakúska republika	Nils Daag <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 12. december 2011
Taliana republika	1. 1. 1993	Palisády 49 811 06 Bratislava	Roberto Martini <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 8. august 2012
Tanzánijská zjednotená republika	1. 1. 1993	Eschenallee 11 D-14050 Berlín Spolková republika Nemecko	Christopher H. Mvula <i>chargé d'affaires a. i.</i>
Thajské kráľovstvo	1. 1. 1993	Cottagegasse 48 A-1180 Viedeň Rakúska republika	princezná Bajrakitiyabha <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 2. október 2013

Krajina	Nadviazanie dipl. stykov	ZÚ	Vedúci ZÚ
Tuniská republika	1. 1. 1993	Sieveringerstrasse 187 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Mohamed Samir Koubaa <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 20. marec 2013
Turecká republika	1. 1. 1993	Holubyho 11 811 03 Bratislava 1	Lebibe G ülhan Ulutekin <i>mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa</i> PL: 12. december 2011
Turkménsko	1. 1. 1993	Argentinierstrasse 22/II/EG A-1040 Viedeň Rakúska republika	Yazkuli Mammedov <i>prvý tajomník</i>
Ukrajina	1. 1. 1993	Radvanská 35 811 01 Bratislava 1	Oleh Havaši <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 13. október 2010
Uruguajská východná republika		Palais Esterhazy Wallnerstrasse 4/3/17 A-1010 Viedeň Rakúska republika	Carlos Alejandro Barros Oreiro <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 25. apríl 2013
Uzbecká republika	20. 1. 1993	Pötzleinsdorfer Strasse 49 A-1180 Viedeň Rakúska republika	Ravshanbek Duschanov <i>chargé d'affaires a. i.</i>
Venezuelská bolívarovská republika	1. 1. 1993	Prinz Eugen Strasse 72/1 A-1040 Viedeň Rakúska republika	Alí de Jesús Uzcátegui Duque <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 27. apríl 2009
Vietnamská socialistická republika	1. 1. 1993	Dunajská 15 811 08 Bratislava	Xuan Luu Nguyen <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 14. jún 2011
Zambijská republika	5. 5. 1993	Axel-Springer Strasse 54 A D-10117 Berlín Spolková republika Nemecko	Bwalya Stanley Kasonde Chiti <i>dezinovaný veľvyslanec</i>
Zimbabwejská republika	3. 3. 1993	Strozzigasse 10/15 A-1080 Viedeň Rakúska republika	G. H. Nyathi <i>radca</i>
Zvrchovaný vojenský špitálsky rád sv. Jána Jeruza- lemského z Ródu a Malty	1. 1. 1993	Kapitulská 9 811 01 Bratislava	Otto Karl Finsterwalder <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i> PL: 25. apríl 2013

ZOZNAM KONZULÁRNYCH ÚRADOV VEDENÝCH HONORÁRNymi KONZULMI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

VEDÚCI KONZULÁTOV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE POĎĽA STAVU VO FEBRUÁRI 2014

Krajina	Konzulát	Konzul
Azerbajdžanská republika	Klobučnícka 4 811 01 Bratislava	Džalal Gasymov honorárny konzul
Bahamské spoločenstvo	Rybárska brána 8 811 08 Bratislava	Michal Lazar honorárny konzul
Bangladéšska ľudová republika	Pod záhradami 41 841 01 Bratislava	Štefan Petkanič honorárny konzul
Belgické kráľovstvo	Hlavná 75 040 01 Košice	Dany R. E. Rottiers honorárny konzul
Bieloruská republika	Osadská 679/15 028 01 Trstená	Marián Murín honorárny konzul
Čínska republika	Kľzavá 31/C 831 01 Bratislava	Jaroslav Šoltys honorárny konzul
Dánske kráľovstvo	Letecká 10 831 03 Bratislava	Michal Lőrincz honorárny generálny konzul
Ekvádorská republika	Ventúrska 1 811 01 Bratislava	Ján Molitor honorárny konzul
Estónska republika	Tomášikova 19 82101 Bratislava	Peter Pochaba honorárny konzul
Etiópska federatívna demokratická republika	Bojnická 3 831 04 Bratislava	Štefan Rosina honorárny konzul
Filipínska republika	Cesta na Senec 15725/24 830 06 Bratislava	Pavol Konštiak honorárny generálny konzul
Fínska republika	Moyzesova 5 811 05 Bratislava	Karol Kállay honorárny generálny konzul
Gruzínska republika	Hlavná 24 040 01 Košice	Franco Pigozzi honorárny konzul
Guatemalská republika	Vajnorská 8/A 831 04 Bratislava	Zoroslav Kollár honorárny konzul
Holandské kráľovstvo	Košická 44 P.O. Box 21 080 01 Prešov	Matúš Murajda honorárny konzul

Na základe údajov Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR spracoval Štefan Bako,
RC SFPA (bako@sfp.sk).

Krajina	Konzulát	Konzul
Islandská republika	Palisády 39 811 06 Bratislava	Otto Halás honorárny konzul
Juhoafrická republika	Fraňa Kráľa 1 851 01 Bratislava	Milan Lopašovský honorárny konzul
Kazašská republika	Ventúrska 3 811 01 Bratislava	Štefan Rosina honorárny konzul
Kirgizská republika	Miletičova 1 821 08 Bratislava	Tibor Podoba honorárny konzul
Kolumbijská republika	AC Diplomat Palisády 29/A 811 06 Bratislava	Anton Siekel honorárny konzul
Konžská demokratická republika	Štefanovičova 12 811 04 Bratislava	Pavol Jánošík honorárny konzul
Kórejská republika	Hviezdoslavovo nám. 20 811 02 Bratislava	Marián Mojžiš honorárny generálny konzul
Kostarická republika	Prepoštská 6 811 01 Bratislava	Tomáš Chrenek honorárny konzul
Lesothské kráľovstvo	Slávičie údolie 31 811 02 Bratislava	Dušan Blattner honorárny konzul
Lotyšská republika	Krmanova 1 040 01 Košice	Miroslav Repka honorárny konzul
Luxemburské veľkovoľvodstvo	Apollo Business Centrum Mlynské Nivy 43 821 09 Bratislava	Peter Kríško honorárny konzul
Malajzia	Jašíkova 2 821 03 Bratislava	Igor Junas honorárny konzul
Maldivská republika	Lazaretská 29 811 09 Bratislava	Andrej Maľko honorárny konzul
Malijská republika	Mikulášska 3 – 5 811 02 Bratislava	Eugen Horváth honorárny konzul
Maltská republika	Palisády 33 811 06 Bratislava	Martin Hantabál honorárny konzul
Marocké kráľovstvo	Krajná 86 821 04 Bratislava	Ľubomír Šídala honorárny konzul
Moldavská republika	Zámocká 16 811 01 Bratislava	Antonio Parziale honorárny konzul
Monacké kniežatstvo	Gorkého 7/A 811 01 Bratislava	Miroslav Výboh honorárny konzul
Mongolsko	Národná trieda 56 040 01 Košice	Peter Slávik honorárny konzul
Nikaraguiská republika	Vrbová 22 900 43 Hamuliakovo	Vladimír Kašák honorárny konzul
Paraguayská republika	Prepoštská 8 811 01 Bratislava	Martin Šamaj honorárny konzul
Peruánska republika	Tuhovská 5 831 07 Bratislava	Andrej Glatz honorárny generálny konzul
Poľská republika	Nám. osloboditeľov 1 031 01 Liptovský Mikuláš	Tadeusz Frackowiak honorárny konzul
Rumunská republika	Kapitulská 1 Banská Bystrica	Ladislav Rehák honorárny konzul
Ruská federácia	Štúrova 7 040 11 Košice	Ladislav Štefko honorárny konzul
Salvádorská republika	Zahradnícka 20 900 28 Ivanka pri Dunaji	Igor Moravčík honorárny konzul
Senegalská republika	Sad SNP 665/10 010 01 Žilina	Souleymane Seck honorárny konzul honorárny konzul

Krajina	Konzulát	Konzul
Seychelská republika	Beblavého 4 811 01 Bratislava	Andrej Hryc honorárny konzul
Sierraleonská republika	Partizánska 16 A 811 03 Bratislava	Branislav Hronec honorárny generálny konzul
Spojené štáty mexické	Prepoštská 8 811 01 Bratislava	Václav Míka honorárny konzul
Spolková republika Nemecko	Timonová 27 040 01 Košice	Juraj Banský honorárny konzul
Srbská republika	Jesenského 12 040 01 Košice	Eva Dekanovská honorárna konzulka
Sýrska arabská republika	Tatranská 1 841 06 Bratislava-Záhorská Bystrica	Mustafa Al-Sabouni honorárny konzul
Španielske kráľovstvo	Hutnícka 1 040 01 Košice	Daniel Lučkanič honorárny konzul
Švajčiarska konfederácia	Vajanského 10 080 01 Prešov	Helena Virčíková honorárna konzulka
Švédske kráľovstvo	Tomášikova 30 821 01 Bratislava	Vladimír Kestler honorárny generálny konzul
Thajské kráľovstvo	Viedenská cesta 7 851 01 Bratislava	Alexander Rozin honorárny generálny konzul
Turecká republika	Kuzmányho 16 974 01 Banská Bystrica	Vladimír Soták honorárny konzul
Turecká republika	Mlynská ulica 2 040 01 Košice	Štefan Melník honorárny konzul
Ugandská republika	Ružová dolina 25 821 09 Bratislava	Andrej Brna honorárny konzul
Ukrajina	Budovateľská 29 093 01 Vranov nad Topľou	Stanislav Obický honorárny konzul
Uzbecká republika	Business Centrum Lake Side Park Tomášikova 64 831 04 Bratislava	Ľudovít Černák honorárny konzul

ZOZNAM ZASTUPITEĽSKÝCH ÚRADOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY, STÁLÝCH MISÍÍ, GENERÁLNYCH KONZULÁTOV A SLOVENSKÝCH INŠTITÚTOV

EXISTUJÚCE ZASTUPITEĽSKÉ ÚRADY A ICH VEDÚCI
PODĽA STAVU VO FEBRUÁRI 2014

ZÚ	Pôsobnosť	Adresa	Vedúci ZÚ
Abuja	Beninská republika, Burkina Faso, Demokratická republika Svätého Tomáša a Princovho ostrova, Gabon, Gambia, Ghana, Guinea, Kamerun, Kapverdy, Libéria, Mali, Niger, Nigéria, Republika Pobrežia Slonoviny, Rovníková Guinea, Senegal, Sierra Leone, Guinea-Bissau, Nigérijská federatívna republika	No. 14, Lord Lugard Street, Asokoro Abuja, Nigéria	Miroslav Hacek <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Addis Abeba	Džibutská republika, Etiópia, Etiópia, Stredoafrická republika	Yeka Sub-City, Woreda 13, Kebele 20/21, House No.: P7 CARA-VIL Compound Addis Abeba Etiópia	Jozef Cibula <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Ankara	Turecko	Atatürk Bulvari 245 06692 Ankara Turecká republika	Milan Zachar <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Astana	Kazachstan, Kirgizsko	D.A Kunajeva 1, C 11 010 000, Astana Kazachstan	Peter Juza <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Atény	Grécko	Georgiou Saferi 4, Palaio Psychiko 154 52 Atény Helénska republika	Peter Michalko <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Bagdad	Irak	Jadryah Quarter, Section 915, Street 24, House 195 Bagdad Iracká republika	Miloslav Naď <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Bangkok	Thajsko, Kambodža, Laos, Mjanmarsko	9-th Floor, South Sathorn Road 25 Bangkok 10 120 Thajské kráľovstvo	Vladimír Halgaš <i>veľvyslanec, vedúci zastupiteľského úradu</i>
Bejrút	Libanonská republika, Jordánske hášimovské kráľovstvo, Sýrska arabská republika	Weavers Center, 14th FL. Clemenseau Street, Bejrút Libanon	Ivan Surkoš <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>

Na základe údajov Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR spracoval Štefan Bako, RC SFPA (bako@sfa.sk).

ZÚ	Pôsobnosť	Adresa	Vedúci ZÚ
Belehrad	Srbsko, Macedónsko	Bulevar umetnosti 18 110 70 Nový Belehrad Srbská republika	Ján Varšo <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Berlín	Nemecko	Hildebrandstraße 25 10785 Berlin Nemecko	Igor Slobodník <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Bern	Švajčiarsko, Lichtenštajnsko	Thunstrasse 63 3074 Muri b. Bern, Švajčiarska konfederácia	Ján Foltín <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Brasília	Brazília, Ekvádor, Kolumbia, Venezuela, Surinam, Guayana	SES, Avenida das Nações, Qd. 805, Lote 21 B CEP 70 200-902 Brasília, D.F. Brazílska federatívna republika	Milan Cigán <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Brusel	Belgické kráľovstvo, Luxemburské veľkovevodstvo	Avenue Moliere 195 1050 Brusel Belgické kráľovstvo	Ján Kuderjavý <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Budapešť	Maďarsko	Stefánia út 22 – 24. 1143 Budapešť XIV Maďarská republika	Rastislav Káčer <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Buenos Aires	Argentína, Bolívia, Čile, Paraguaj, Peru, Uruguaj	Figuerola Alcorta 1425 Buenos Aires Argentínska republika	Pavel Šípka <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Bukurešť	Rumunsko	Strada Otetari 020 977 Bukurešť Rumunsko	Ján Gábor <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Canberra	Austrálsky zväz, Kiribatská republika, Nauruská republika, Nový Zéland, Papua-Nová Guinea, Republika Fidžijských ostrovov, Samojský nezávislý štát, Šalamúnove ostrovy, Tongské kráľovstvo, Tuvalu, Vanuatská republika	47 Culgoa Circuit, O'Malley 2606 Canberra Austrálsky zväz	Igor Bartho <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Dillí	India, Bangladéš, Nepál, Srí Lanka, Maldivy, Bhután	50-M, Niti Marg, Chanakyapuri 110021 Nai Dillí Indická republika	Žigmund Bertók <i>vedúci zastupiteľského úradu</i>
Dublin	Írsko	80 Merrion Square South Dublin 2 Írsko	Dušan Matulay <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Haag	Holandsko	Parkweg 1 2585 Den Haag Holandské kráľovstvo	Jaroslav Chlebo <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Hanoj	Vietnam	12 Ba Huyen Thanh Quan Ba Dinh District Hanoj Vietnamská socialistická republika	Igor Pacolák <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Havana	Antigua a Barbuda, Bahamy, Barbados, Dominika, Dominikánska republika, Grenada, Haiti, Jamajka, Kuba, Svätá Lucia, Svätý Krížof a Nevis, Svätý Vincent a Grenadíny, Trinidad a Tobago	Calle 66, No. 52 entre 5B - tay7 Miramar Havana Kubánska republika	Ladislav Straka <i>vedúci zastupiteľského úradu</i>
Helsinki	Fínsko, Estónsko	Vähäniittyntie 5 00570 Helsinki Fínska republika	Juraj Podhorský <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Jakarta	Brunejsko-darussalamský štát, Východný Timor, Filipíny, Indonézia, Malajzia, Singapur	Jalan Profesor Mohammad Yamin 29 1368 Jakarta 103 10 Indonézska republika	Michal Slivovič <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>

ZÚ	Pôsobnosť	Adresa	Vedúci ZÚ
Káhira	Egyptská arabská republika, Jemenská republika, Ománsky sultanát, Saudskoarabské kráľovstvo, Spojené arabské emiráty, Sudánska republika	3 Adel Hosein Rostom P.O. Box 450 11794 – Ramses Post Office Dokki, Káhira Egyptská arabská republika	Anton Pinter veľvyslanec
Kišiňov	Moldavsko	A. Sciusev 101 Kišňov Moldavsko	Róbert Kirmág mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Kodaň	Dánske kráľovstvo (Dánsko, Faerské ostrovy, Grónsko)	Vesterled 26 – 28 2100 Kodaň Dánske kráľovstvo	Radomír Boháč mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Kuvajt	Kuvajt, Bahrajn, Katar	Block No. 2, Street No. 16 Villa No. 22 131 23 Area Surra Kuvajtský štát	Ivan Lančarič mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Kyjev	Ukrajina	Jaroslavov val 34 019 01 Kyjev Ukrajina	Juraj Siváček mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Lisabon	Portugalsko	Avenida da Liberdade 200 5 Esq., 1250-147 Lisabon Portugalská republika	Jozef Adamec mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Londýn	Spojené kráľovstvo	25, Kensington Palace Gardens W8 4QY Londýn Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska	Miroslav Wlachovský mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Ľubľana	Slovinsko	Bleiweisova 4 1000 Ľubľana Slovinsko	Juraj Migaš mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Madrid	Španielsko, Andorra, Maroko	C/Pinar, 20 28006 Madrid Španielske kráľovstvo	Vladimír Grác mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Mexico City	Mexiko, Guatemala, Honduras, Salvador, Kostarika, Nikaragua, Panama, Belize	Julio Verne 35 11 560 Mexico Spojené štáty mexické	Jaroslav Blaško mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Minsk	Bielorusko	Volodarskogo 6 220 034 Minsk Bieloruská republika	Miroslav Mojžita vedúci úradu, veľvyslanec
Moskva	Ruská federácia, Arménsko, Azerbajdžan	J. Fučíka 17/19 115 127 Moskva Ruská federácia	Jozef Migaš mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Nairobi	Burundi, Eritrea, Juhoafrická republika, Keňa, Komory, Konžská demokratická republika, Konžská republika, Rwanda, Seychely, Somálsko, Tanzánia, Uganda	Milimani Road 30 204 00 100 Nairobi Kenská republika	Michal Mlynár mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Nikózia	Cyperská republika	4, Kalamatas St., Acropolis Strovolos, 2002 Nikózia Cyperská republika	Oksana Tomová mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa
Oslo	Nórsko, Island	Thomas Heftyes gate 24 N-0244 Oslo Nórske kráľovstvo	František Kašík mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Ottawa	Kanada	50 Rideau Terrace K1M 2A1, Ottawa, Ontario Kanada	Milan Kollár mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Paríž	Francúzsko, Monako, Alžírsko	125 rue du Ranelagh 75016 Paríž Francúzska republika	Marek Ěstok mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec

ZÚ	Pôsobnosť	Adresa	Vedúci ZÚ
Peking	Čína, Mongolsko, KEDR	Ritan Lu, Jian Guo Men Wai 100 600 Peking Čínska ľudová republika	František Dlhopolček mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Podgorica	Čierna Hora	Crnogorskih Serdara 5 81000 Podgorica Čierna Hora	František Lipka vedúci zastupiteľského úradu
Praha	Česká republika	Pelléova 12 160 00 Praha Česká republika	Peter Weiss mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Pretória	Juhoafrická republika, Angola, Botswana, Lesotho, Madagaskar, Maurícius, Malawi, Mozambik, Namíbia, Svazijsko, Zambia, Zimbabwe	930 Arcadia Street Arcadia 0083 Pretória Juhoafrická republika	Alexander Iláščík mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Priština	Srbsko (Kosovo)	Metush Krasniqi 7 Dragodan 10000 Priština Srbská republika (Kosovo)	Henrich Markus vedúci pobočky zastupiteľského úradu
Riga	Lotyšsko, Litva	Smilšu iela 8 1050 Riga Lotyšská republika	Peter Hatiar vedúci zastupiteľského úradu
Rím	Taliansko, Malta, San Marino, Vatikán	Via dei Colli della Farnesina 144VI/A 00194 Rím Talianska republika	Mária Krásnohorská mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa
Sarajevo	Bosna a Hercegovina	Trnovska 6 710 00 Sarajevo Bosna a Hercegovina	Ján Pšenica mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Skopje	Macedónsko	Budimpeštanska 39 1000 Skopje Macedónska republika	Martin Bezák mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Sofia	Bulharsko	Blv. Janko Sakazov 1504 Sofia Bulharská republika	Marián Jakubócy mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Soul	Kórejská republika, Kórejská ľudovodemokra- tická republika	389-1 Hannam-dong, Yongsang-gu 140-210 Soul Kórejská republika	Dušan Bella mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Štokholm	Švédsko	Arsenalsgaten 2/3 TR 10388 Štokholm Švédske kráľovstvo	Jaroslav Auxt mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Slovenský ekonomický a kultúrny úrad Taipei	Taiwan	333 Keelung Road, Section 1 110 Taipei Čínska republika (Taiwan)	Michal Kováč vedúci úradu
Taškent	Tadžikistan, Turkmenistan, Uzbekistan	Kičik Bešjogoč 38 100070 Taškent Uzbecká republika	Pavol Ivan mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Teherán	Irán, Afganistan, Pakistan	Moghadas Ardebili 94 P.O. Box 19395-6341, Teherán Irán	Ján Bóryk mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Tel Aviv	Izrael, Palestínska samospráva	Jabotinsky 37 P.O. Box 6459 Tel Aviv Štát Izrael	Radovan Javorčík mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec
Tirana	Albánsko	Rruga Skenderbeu 8 Tirana Albánska republika	Milan Cigánik mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec

ZÚ	Pôsobnosť	Adresa	Vedúci ZÚ
Tokio	Japonsko, Mikronézia, Marshallove ostrovy, Palau	2-11-33, Motoazabu, Minato-ku 106-0046 Tokio Japonsko	Michal Kottman <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Svätá stolica	Vatikánsky mestský štát, Svätá stolica Zvrchovaný vojenský špitálsky rád sv. Jána Jeruzalemského z Ródu a Malty	Via dei Colli della Farnesina 144 00135 Roma Vatikán	Peter Sopko
Varšava	Poľsko	Litewska 6 00-581 Varšava Poľská republika	Vasil Grivna <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Viedeň	Rakúsko	Armbrustergasse 24 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Juraj Macháč <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Washington	USA	3523 International Court, NW 20008 Washington D.C. Spojené štáty americké	Peter Kmec <i>mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec</i>
Záhreb	Chorvátsko	Prilaz Gjüre Deželica 10 10000 Záhreb Chorvátska republika	Juraj Priputen <i>vedúci zastupiteľského úradu</i>

STÁLE MISIE

Stála misia	Adresa SM	Vedúci SM
SM pri medzinárodných organizáciách vo Viedni	Blaastraße 34 A-1190 Viedeň Rakúska republika	Oľga Algayerová
SD pri NATO, Brusel	Boulevard Leopold III NATO HQ 1110 Brusel Belgické kráľovstvo	Tomáš Valášek
SM pri OECD, Paríž	28, Avenue d'Eylau 750 16 Paríž Francúzska republika	Ingrid Brocková
SM pri OSN, New York	801 Second Avenue 10017 New York Spojené štáty americké	František Ružička
SM pri OSN, Ženeva	9, Chemin de l'Ancienne Route 1218 Grand Saconnex Švajčiarska konfederácia	Fedor Rosocha
SM pri Rade Európy, Štrasburg	1 Rue Ehrmann 67000 Štrasburg Francúzska republika	Drahošlav Štefánek
SZ pri EÚ, Brusel	Avenue de Cortenbergh 79 1000 Brusel Belgické kráľovstvo	Ivan Korčok

GENERÁLNE KONZULÁTY

Generálny konzulát	Adresa GK	Generálny konzul
Čínska ľudová republika	1375 Huaihai Central Road 200031 Šanghaj Čína	<i>František Hudák</i>
Maďarská republika	Derkovits sor 7 5600 Békešská Čaba	<i>Štefan Daňo</i>
Poľská republika	Św. Tomasza 34 31 027 Krakov	<i>Ivan Škorupa</i>
Ruská federácia	Orbeli č. 21/2 194 223 Sankt Peterburg	<i>Augustín Čisár</i>
Spojené štáty americké	801 Second Avenue, 12th Floor New York, N.Y. 10017	<i>Jana Trnovcová</i>
Spolková republika Nemecko	Vollmannstrasse 25d 819 25 Mníchov	<i>Veronika Lombardini</i>
Turecká republika	3. Levent Bambu Sokak No: 6 343 30 Istanbul	<i>Jozef Šesták</i>
Ukrajina	Lokoty 4 880 17 Užhorod	<i>Janka Burianová</i>

SLOVENSKÉ INŠTITÚTY

Názov	Adresa SI	Riaditeľ
Slovenský inštitút Berlín	Hildebrandstr. 25 10785 Berlín Spolková republika Nemecko	<i>Viera Polakovičová</i>
Slovenský inštitút Budapešť	Rákóczi út. 15 H-1088 Budapešť Maďarská republika	<i>Gabriel Hushegyi</i>
Slovenský inštitút Moskva	Ul. 2 Brestská 27 125-056 Moskva Ruská federácia	<i>Aneta Marenčíková</i>
Slovenský inštitút Paríž	125 Rue de Ranelagh F-75016 Paríž Francúzska republika	<i>Daniel Jurkovič</i>
Slovenský inštitút Praha	Jilská 450/16 110 00 Praha 1 Česká republika	<i>Vladimír Valovič</i>
Slovenský inštitút Rím	Via dei Colli della Farnesina 144 00194 Rím Talianska republika	<i>Peter Dvorský</i>
Slovenský inštitút Varšava	Krzywe Kolo 12/14a PL-00 270 Varšava Poľská republika	<i>Milan Novotný</i>
Slovenský inštitút Viedeň	Wipplingerstrasse 24 --26 A-1010 Viedeň Rakúska republika	<i>Alena Heribanová</i>

ZOZNAM KONZULÁRNYCH ÚRADOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY VEDENÝCH HONORÁRNymi KONZULMI

VEDÚCI KONZULÁRNYCH ÚRADOV SR PODĽA STAVU VO FEBRUÁRI 2014

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Albánska republika	Tirana	Faik Dizdari honorárny konzul
Andorrské kniežatstvo	Andorra	Josep Àngel Mortés Pons honorárny konzul
Argentínska republika	La Plata	Eduardo Kabát honorárny generálny konzul
Arménska republika	Jerevan	Gagik Vladimirovič Martirosian honorárny konzul
Austrálsky zväz	Brisbane	Michal Horvath honorárny konzul
Austrálsky zväz	Perth	Pavol Faix honorárny konzul
Austrálsky zväz	Sydney	Milan Neklapil honorárny konzul
Bahamské spoločenstvo	Nassau	Isacc Chester Cooper honorárny konzul
Bangladéška ľudová republika	Dhaka	Miran Ali honorárny konzul
Belgické kráľovstvo	Antverpy	Gunnar Riebs honorárny konzul
Belgické kráľovstvo	Gent	Arnold Vanhaecke honorárny konzul
Belgické kráľovstvo	Liège	Raffaele Antonio Apruzzese honorárny konzul
Bolívijská republika	La Paz	Hernán Guido Vera Ruiz honorárny konzul
Bosna a Hercegovina	Medžugorie	Rajko Zelenika honorárny konzul
Brazílska federatívna republika	Santa Catarina	Ernesto Heinzelmann honorárny konzul
Brazílska federatívna republika	Pernambuco	João Alixandre Neto honorárny konzul
Brazílska federatívna republika	Rio de Janeiro	Mohamad Faïçal Mohamad Said Hammoud honorárny konzul

Na základe údajov Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR spracoval Štefan Bako, RC SFPA (bako@sfp.sk).

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Brazílska federatívna republika	Sao Paulo	Peter Pauliček honorárny generálny konzul
Bulharská republika	Varna	Edita Blagoevova honorárna konzulka
Cyperská republika	Limassol	George Vassos Hadjitheodossiou honorárny generálny konzul
Česká republika	Brno	Jaroslav Weigl honorárny konzul
Čilská republika	Santiago	Paul Nador honorárny konzul
Čínska ľudová republika	Hongkong	Willy Sun Mo Lin honorárny konzul
Egyptská arabská republika	Alexandria	Mohamed Moustafa el Naggar honorárny konzul
Estónska republika	Tallinn	Even Tudeberg honorárny konzul
Etiópska federatívna demokratická republika	Addis Abeba	Feleke Bekele Safo honorárny konzul
Filipínska republika	Cebu City	Antonio N. Chiu honorárny konzul
Filipínska republika	Manila	Robert Chin Siy honorárny generálny konzul
Fínska republika	Teerijärvi	Mikael Albäck honorárny konzul
Fínska republika	Tampere	Kalervo Kummola honorárny konzul
Francúzska republika	Lille	Alain Bar honorárny konzul
Francúzska republika	Lyon	Christian Michel-Mestrallet honorárny konzul
Francúzska republika	Marseille	Marc-André Distanti honorárny konzul
Francúzska republika	Nancy	Jean-Marie Keller honorárny konzul
Grécko	Chania	Stavros Paterakis honorárny konzul
Grécko	Thessaloniki	Konstatinos Mavridis honorárny konzul
Grécko	Patras	Phaedon Couninotis honorárny konzul
Grécko	Pireus	Michael Bodouroglou honorárny konzul
Gruzínsko	Tbilisi	Besarion Kvartskhava honorárny konzul
Guatemalská republika	Guatemala	Mario Fernando Montúfara Rodrigues honorárny konzul
Guinejská republika	Conakry	Boubakar Lombonna Diallo honorárny konzul
Haitská republika	Port-au-Prince	Claude Martin honorárny konzul
Holandské kráľovstvo	Eindhoven	Gerardus Hendrik Meulesteen honorárny konzul
Holandské kráľovstvo	Rotterdam	Jacob Ten Hoop honorárny konzul

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Chorvátska republika	Osijek	Ivan Komak honorárny konzul
Chorvátska republika	Split	Ante Plančić honorárny konzul
Indická republika	Kalkata	Patrha Sadhan Bosé honorárny konzul
Indická republika	Mumbai	Amit Choksey honorárny konzul
Indonézska republika	Denpasar	Jürgen Schreiber honorárny konzul
Indonézska republika	Surabaya	Sindunata Sambudhi honorárny konzul
Islandská republika	Reykjavík	Runólfur Oddsson honorárny konzul
Štát Izrael	Ha Sharon	Karol Nathan Steiner honorárny konzul
Štát Izrael	Haiifa	Yaron Miller honorárny konzul
Štát Izrael	Jeruzalem	Martin Rodan honorárny konzul
Jamaika	Kingston	Christopher Richard Issa honorárny konzul
Japonsko	Kirišima	Masahiro Jamamoto honorárny konzul
Japonsko	Ucunomija	Eiichi Išikawa honorárny konzul
Jemenská republika	Saná	Adel Mohamed Al Huraibi honorárny konzul
Jordánske hášimovské kráľovstvo	Ammán	Khaldun A. Abuhassan honorárny generálny konzul
Juhoafrická republika	Port Louis	Yatemani Gujadthur honorárny konzul
Juhoafrická republika	Kapské Mesto	Geoffrey Leighton Ashmead honorárny konzul
Kamerunská republika	Yaoundé	Mohamadou Salihou honorárny konzul
Kanada	Montreal	Dezider Michaletz honorárny konzul
Kanada	Toronto	Michael Martinček honorárny konzul
Kanada	Vancouver	Stanislav Lišiak honorárny konzul
Kazašská republika	Karaganda	Alexej Petrovič Nefedov honorárny konzul
Kazašská republika	Kurčatov	Kairat Kamalovič Kadyrzanov honorárny konzul
Kenská republika	Mombasa	Christoph Modigell honorárny konzul
Kirgizská republika	Biškek	Igor Konstantinovič Gusarov honorárny konzul
Kolumbijská republika	Medellín	Jenaro Pérez Gutiérrez honorárny konzul
Kórejská republika	Pusan	Oh Mjung Hwan honorárny konzul

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Kostarická republika	San José	Eugenio Gerardo Arraya Chacón honorárny konzul
Litovská republika	Kaunas	Vytautas Mikaila honorárny konzul
Luxemburské veľkovoľvodstvo	Luxemburg	Blanche Mourtrier honorárny konzul
Macedónska republika	Skopje	Vlade Tome Stojanovski honorárny konzul
Malajzia	Kota Kinabalu	Wong Khen Thau honorárny konzul
Malawijská republika	Blantyre	Salim David Bapu honorárny konzul
Maltská republika	Valletta	Godwin Edvard Bencini honorárny konzul
Marocké kráľovstvo	Casablanca	Kamil Ouzzani Touhamy honorárny konzul
Maurícius	Port Louis	Yatemani Gujadhur honorárny konzul
Mexiko	Cancún	Francisco Edmundo Lechón Rosas honorárny konzul
Mexiko	Monterrey	Jorge García Segovia honorárny konzul
Moldavská republika	Kišiňov	Iurie Grigore Popovici honorárny konzul
Monacké kniežatstvo	Monako	Cristina Noghés-Ménio honorárna generálna konzulka
Mongolsko	Ulanbátar	Gotov Duggerjav honorárny konzul
Mozambická republika	Maputo	Ismael Mussá Mangueira honorárny konzul
Nepál	Káthmandu	Pasang Dawa Sherpa honorárny konzul
Nigérijská federatívna republika	Port Harcourt	Eze Clifford Amadi honorárny konzul
Nórske kráľovstvo	Bergen	Morten L. Gjesdahl honorárny konzul
Nórske kráľovstvo	Drammen	Zuzana Opavská Wahl honorárna konzulka
Nórske kráľovstvo	Trondheim	Erik Frederiksen honorárny konzul
Nový Zéland	Auckland	Peter Kiely honorárny konzul
Omán	Muscat	Mohammed S. Al-Harthy honorárny konzul
Palestína	Betlehem	George Suliman Malki Jabra honorárny konzul
Panamská republika	Panama	Julio César Benedetti honorárny konzul
Paraguajská republika	Cuidad del Este	Charif Hammoud honorárny konzul
Peruánska republika	Lima	Teresa Koetzle-Daly honorárna konzulka
Poľská republika	Gliwice	Marian Czerny honorárny konzul

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Poľská republika	Poznaň	Piotr Stanisław Styczynski honorárny konzul
Poľská republika	Rzeszow	Adam Góral honorárny konzul
Poľská republika	Sopot	Jerzy Leśniak honorárny konzul
Poľská republika	Vroclav	Maciej Kaczmarcki honorárny konzul
Poľská republika	Zakopané	Wiesław Tadeusz Wojas honorárny konzul
Portugalská republika	Porto	Tiago Ferreira Quintas Neiva de Oliveira honorárny konzul
Portugalská republika	Madeira	Roberto Rodrigo Vieira Henriques honorárny konzul
Rakúska republika	Graz	Volker Pichler honorárny konzul
Rakúska republika	Innsbruck	Jurgen Bodenser honorárny konzul
Rakúska republika	Linz	Harald Papesch honorárny konzul
Rakúska republika	Salzburg	Gerald Hubner honorárny konzul
Rakúska republika	Eisenstadt	Alfred Tombor honorárny konzul
Rumunsko	Salonta	Miroslav Iablonsik honorárny konzul
Ruská federácia	Astrachán	Vladimir Stepanovič Sinčenko honorárny konzul
Ruská federácia	Chanty-Mansijsk	Eduard Vasiljevič Lebedev honorárny konzul
Ruská federácia	Rostov na Done	Peter Šulek honorárny konzul
Ruská federácia	Omsk	Jurij Viktorovič Šapovalov honorárny konzul
Ruská federácia	Krasnojarsk	Valerij Alexandrovič Gračev honorárny konzul
Ruská federácia	Jekaterinburg	Alexander Petrovič Petrov honorárny konzul
Salvádorská republika	San Salvador	Nicolas Antonio Salume Babun honorárny konzul
Senegalská republika	Dakar	Mapathé Ndiouck honorárny konzul
Seychelská republika	Victoria	Joseph France Albert honorárny konzul
Singapurská republika	Singapur	Cheo Guan Ow honorárny konzul
Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska	Belfast	Thomas Sullivan honorárny konzul
Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska	Cardiff	Nigel Bruce Harold Payne honorárny konzul
Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska	Edinburgh	Duncan Alexander Spiers honorárny konzul
Spojené štáty americké	Boston	Peter Mužila honorárny konzul

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Spojené štáty americké	Denver	Gregor James Fasing honorárny konzul
Spojené štáty americké	Detroit	Edward Zelenak honorárny konzul
Spojené štáty americké	Indianapolis	Steve Zlatos honorárny konzul
Spojené štáty americké	Kansas City	Ross F. Marine honorárny konzul
Spojené štáty americké	Dallas	Martin Valko honorárny konzul
Spojené štáty americké	Bloomington, Minneapolis	Donald Paľko honorárny konzul
Spojené štáty americké	North Miami	Cecilia F. Rokusek honorárna konzulka
Spojené štáty americké	Columbia	Peter D. Korn honorárny konzul
Spojené štáty americké	Pittsburgh	Joseph T. Senko honorárny konzul
Spojené štáty americké	San Francisco	Barbara M. Pivnicka honorárna konzulka
Spojené štáty americké	Naperville	Rosemary Macko Wisnsky
Spolková republika Nemecko	Bad Homburg	Imrich Donath honorárny konzul
Spolková republika Nemecko	Hamburg	Peter Littmann honorárny konzul
Spolková republika Nemecko	Hannover	Dirk Bettels honorárny konzul
Spolková republika Nemecko	Stuttgart	Christoph Goesser honorárny konzul
Srbsko	Niš	Stela Jovanovič honorárna konzulka
Demokratická socialistická republika Sri Lanka	Colombo	Mahen Roshan Andrew Kariyawasan honorárny konzul
Sudánska republika	Chartúm	Nasreldin Ibrahim Shulgami honorárny generálny konzul
Sýrska arabská republika	Lattakia	Anas Dib Joud honorárny konzul
Španielske kráľovstvo	Barcelona	Joan Ignacio Torredemer Galles honorárny generálny konzul
Španielske kráľovstvo	Santa Cruz de Tenerife	Francisco José Perera Molinero honorárny konzul
Španielske kráľovstvo	Malaga	Jesús García Urbano honorárny konzul
Švajčiarska konfederácia	Zürich	Michal Čierny honorárny generálny konzul
Švédske kráľovstvo	Göteborg	Carl Magnus Richard Kindal honorárny konzul
Švédske kráľovstvo	Luleå	Jonas Lundström
Švédske kráľovstvo	Malmö	Rolf Bjerndell honorárny konzul
Talianska republika	Ascoli Piceno	Carlo Matarazzo honorárny konzul
Talianska republika	Florenca	Massimo Sani honorárny konzul

Krajina	Konzulárny úrad	Konzul
Talianska republika	Forlì	Alvaro Ravaglioli honorárny konzul
Talianska republika	Miláno	Luigi Cuzzolin honorárny konzul
Talianska republika	Neapol	Franca Serao honorárny konzul
Talianska republika	Terst	Miljan Todorovič honorárny konzul
Talianska republika	Turín	Giuseppe Pellegrino honorárny konzul
Togská republika	Lomé	Wiwoto James Victor Sossou honorárny konzul
Turecká republika	Bursa	Hüseyin Özdişlek honorárny konzul
Turecká republika	Edirne	Coskun Molla honorárny konzul
Turecká republika	Izmir	Selçuk Borovali honorárny konzul
Turecká republika	Trabzon	Suat Gürkök honorárny konzul
Turecká republika	Kayseri	Osman Güldüoğlu honorárny konzul
Turecká republika	Antalya/Manavgat	Dr. Şükrü Vural honorárny konzul
Turecká republika	Tekirdağ	Levent Erdoğan Honorárny konzul
Uganda	Kampale	Abel M. S. Katahoire honorárny konzul
Ukrajinská republika	Doneck	Tamara Timofejevna Lysenko honorárna konzulka
Ukrajinská republika	Odesa	Muzalev Mychailo honorárny konzul
Ukrajinská republika	Veľké Berezny	Oleg Adamčuk honorárny konzul
Uruguaj	Montevideo	Matías Balparda honorárny konzul
Venezuela	Caracas	Manuel Antonio Polanco Fernández honorárny konzul
Vietnamská socialistická republika	Hočiminovo mesto	Huy Ho honorárny generálny konzul
Zambijská republika	Lusaka	Jaroslav Kulich honorárny konzul

POČTY PRÍSLUŠNÍKOV OS SR V SÚČASNÝCH MISIÁCH NA PODPORU MIERU

STAV K JANUÁRU 2014

Misia	Miesto pôsobenia	Skutočný počet príslušníkov OS SR
OSN		
UNFICYP (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus) – OSN	Cyperská republika	157
UNTSO (United Nations Truce Supervision Organization) – OSN	Sýrska arabská republika, Egypt	2
NATO		
ISAF (International Security Assistance Force)	Afgánsky islamský štát	289
EÚ		
ALTHEA	Bosna a Hercegovina	36
EUMM	Gruzínsko	1

Na základe údajov Ministerstva obrany SR spracoval Štefan Bako, RC SFPA (bako@sfp.sk).

O AUTOROCH

O AUTOROCH

Nora Beňáková vyštudovala na Ekonomickej univerzite v Bratislave. Pracovala v organizáciách SAIA a Nadácia pre podporu občianskych aktivít. Od roku 2002 pôsobí v občianskom združení Človek v ohrození s expertízou najmä v oblasti humanitárnych a posthumanitárnych intervencií v krajinách, ako je Srí Lanka, Indonézia, Pakistan, Afganistan, Libanon, Sudán. V rokoch 2010 až 2012 bola predsedníčkou Platformy mimovládnych rozvojových organizácií, strešnej organizácie 31 mimovládnych rozvojových organizácií zameranej na zvyšovanie efektivity systému slovenskej rozvojovej pomoci. (benakova@clovekvohrozeni.sk)

Vladimír Bilčík vyštudoval politológiu a ekonómiu na Swarthmore College v USA, európsku politiku na University of Oxford vo Veľkej Británii a teóriu politiky na Univerzite Komenského v Bratislave. Od septembra 1999 pracuje ako analytik a vedúci výskumného programu európskych štúdií vo Výskumnom centre Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku. Od decembra 2005 pôsobí na Katedre politológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského ako odborný asistent. V rokoch 2002 – 2003 bol poradcom Jána Figela ako člena Konventu o budúcnosti Európy. Vo svojom výskume sa venuje problematike európskej integrácie a medzinárodným vzťahom. (bilcik@sfpa.sk)

Peter Brezáni ukončil v roku 2002 štúdium na Fakulte medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave. Od roku 2002 do roku 2003 pracoval ako analytik v Slovenskom inštitúte medzinárodných štúdií. Od septembra 2003 pracuje vo Výskumnom centre Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, ako výskumný pracovník programu Hospodárska a rozvojová politika, spolueditor časopisu *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs* a editor *Ročenky zahraničnej politiky SR*. Vo svojom výskume sa venuje problematike vzťahov krajín severovýchodnej Ázie a rozvojovej politike. (brezani@sfp.sk)

Alexander Duleba absolvoval v roku 1989 štúdium na Kyjevskej štátnej univerzite T. G. Ševčenka. V rokoch 1990 – 1993 pracoval na Katedre sociálno-politických vied Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Prešove. Od mája 1993 do augusta 1995 bol analytikom Slovenského inštitútu medzinárodných štúdií zriadenom pri MZV. Od septembra 1995 pracuje vo Výskumnom centre Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, od mája 2002 ako riaditeľ a zároveň vedúci výskumného programu Východná Európa. Titul PhD. získal na Ústave politických vied SAV a v roku 2009 získal titul docent na Univerzite Komenského v Bratislave. Od mája 2010 pôsobí ako pedagóg na Prešovskej univerzite v Prešove. Je autorom, spoluautorom a editorom viacerých kníh, štúdií a množstva odborných článkov. (duleba@sfp.sk)

Zsolt Gál vyštudoval politológiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Doktorandské štúdium z ekonómie a medzinárodných vzťahov absolvoval na Univerzite Corvinus v Budapešti. Od roku 2006 je odborným asistentom na Katedre politológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, kde vyučuje ekonomické kurzy a verejnú politiku. Vo svojom výskume sa venuje predovšetkým ekonomickým aspektom európskej integrácie, finančným krízam a ekonomickým dôsledkom migrácie. (zsolt.gal@uniba.sk)

Ondrej Gažovič vyštudoval medzinárodné vzťahy na Fakulte sociálnych štúdií a právo na Právnickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne. Doktorandské štúdium v odbore teória politiky absolvoval na Ústave európskych štúdií a medzinárodných vzťahov na Fakulte sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave. Absolvoval tiež študijné a výskumné pobyty na University of Oslo (2006, 2011) a na Diplomatickej akadémii vo Viedni (2010). V súčasnosti pôsobí ako pracovník odboru verejnej diplomacie na Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. (ondrej.gazovic@mzv.sk)

Karel Hirman vyštudoval ťažbu uhľovodíkov na Inštitúte ropy a plynu v Moskve a na Technickej univerzite v Košiciach. Ako novinár pracoval v Českej tlačovej kancelárii a ekonomickom týždenníku *Trend*. V spoločnostiach Bridge Brno a Blast Košice mal ako manažér na starosti obchodné operácie na trhu Ruska, Ukrajiny a ďalších krajín bývalého Sovietskeho zväzu. Na pozícii manažéra vonkajších vzťahov Slovenského plynárenského priemyslu (SPP) pracoval aj na príprave novej energetickej legislatívy. Pôsobil v predstavenstve i dozornej rade Teplárne Košice a bol predsedom dozornej rady Transpetrolu. Od roku 2007 do roku 2014 riaditeľom sekcie energetických činností Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry. Bol externým poradcom ministra zahraničných vecí Miroslava Lajčáka pre energetickú bezpečnosť (2009 – 2010) a externým poradcom pre energetiku premiérky Ivety Radičovej.

Miroslav Lajčák začal svoju profesionálnu kariéru na československom ministerstve zahraničných vecí v roku 1988. V rokoch 1994 – 1998 bol veľvyslancom SR v Japonsku a v rokoch 2001 – 2005 pôsobil ako veľvyslanec SR v Srbsku, Macedónsku a Albánsku. Pred svojím vymenovaním do funkcie ministra zahraničných vecí SR v januári 2009 sa v roku 2006 zúčastnil ako mediátor a osobný zástupca vysokého predstaviteľa EÚ pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politik na úspešnom a hladkom priebehu referenda v Čiernej Hore. Od júla 2007 do marca 2009 zastával post Vysokého predstaviteľa medzinárodného spoločenstva v Bosne a Hercegovine/Špeciálneho predstaviteľa EÚ. V rokoch 2010 – 2012 zastával pozíciu výkonného riaditeľa diplomatických zborov pre Rusko, Východné partnerstvo a západný Balkán. Od roku 2012 je ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. (kami@mzv.sk)

Július Lőrincz sa viac ako štyridsať rokov profesionálne venuje novinárstvu. Bývalá Juhoslávia bola predmetom jeho záujmu od sedemdesiatych rokov a jeho záujem sa vystupňoval v krízových deväťdesiatych rokoch minulého storočia. Je autorom alebo spoluautorom množstva rozhovorov publikovaných v denníku *Pravda* s významnými politickými osobnosťami regiónu, ako sú napr. Kiro Gligorov, Milan Kučan, Ibrahim Rugova, Ivica Račan, Mira Marković, Zoran Đinđić, Vojislav Koštunica, Milo Đukanović, Boris Tadić, Veton Surroi a ďalší. V rokoch 2002 – 2005 pôsobil na Ministerstve zahraničných vecí SR a na zastupiteľskom úrade SR v Záhrebe. Dlhodobu spolupracuje s rôznymi mimovládnyimi organizáciami. (lorincz@szm.com)

Róbert Ondrejcsák vyštudoval politológiu, históriu a filozofiu, titul PhD. získal z medzinárodných vzťahov. V rokoch 2010 – 2012 bol štátnym tajomníkom Ministerstva obrany SR, kde riadil proces strategického hodnotenia obrany a prípravy Bielej knihy o obrane SR, bol zodpovedný za bezpečnostnú politiku, záležitosti NATO a EÚ, ako aj za medzinárodnú multilaterálnu a bilaterálnu spoluprácu. V období rokov 2007 – 2010 bol riaditeľom Centra pre európske a severoatlantické vzťahy (CENAA) a zároveň pôsobil na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela. V minulosti pôsobil ako riaditeľ Inštitútu bezpečnostných a obranných štúdií MO SR, zástupca veľvyslanca na Veľvyslanectve SR v Maďarsku, poradca podpredsedu Národnej rady SR pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku, radca oddelenia NATO na MO SR a analytik Slovenského centra pre strategické štúdie. Patrí medzi zakladateľov *Panorámy globálneho bezpečnostného prostredia* a je jej editorom. Špecializuje sa na transatlantické vzťahy a NATO, európsku bezpečnostnú architektúru, zahraničnú a bezpečnostnú politiku USA a na strednú Európu. Je autorom alebo spoluautorom rôznych odborných publikácií v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky. (ondrejcsak@cenaa.org)

Tomáš Strážay vyštudoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave odbor žurnalistika a politológia. Doktorandské štúdium absolvoval na Graduate School for Social Research vo Varšave. Pracuje vo Výskumnom centre Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, kde vedie program Stredná a juhovýchodná Európa a je spolueditorom štvrťročníka *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*. (strazay@sfp.sk)

ROČENKA ZAHRANIČNEJ POLITIKY SLOVENSKEJ REPUBLIKY 2013

BRATISLAVA 2014

© VÝSKUMNÉ CENTRUM
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÚ POLITIKU, N.O.
© AUTORI

EDITOR
PETER BREZÁNI

EDIČNÁ RADA
VLADIMÍR BILČÍK, PETER BREZÁNI, JURAJ BUZALKA, ALEXANDER DULEBA,
PETER HOLÁSEK, PETER LIZÁK, JURAJ MARUŠIAK, TOMÁŠ STRÁŽAY, JÁN ŠOTH

RECENZENTI
VLADIMÍR BENČ, VLADIMÍR BILČÍK, PETER BREZÁNI, ALEXANDER DULEBA,
DUŠAN FISCHER, REBECCA MURRAY, TOMÁŠ STRÁŽAY, MARTIN VLACHYNSKÝ

JAZYKOVÁ REDAKTORKA
DOROTA BERECOVÁ, JANKA JUREČKOVÁ (s. 19 – 24)

220 STRÁŇ, VYDANIE PRVÉ

ISBN 978-80-89356-42-3

SFPA

Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku bola založená v auguste 1993 ako otvorené nestraničné diskusné fórum o medzinárodných otázkach a zahraničnej politike Slovenskej republiky. Jej hlavným cieľom je poskytovať priestor na otvorenú výmenu názorov o zahraničnej politike. Je dobrovoľným združením fyzických a právnických osôb, ktoré sa zaujímajú o oblasť zahraničnej politiky. Prostredníctvom svojich programov šíri informácie o medzinárodných vzťahoch z pôvodných zdrojov. SFPA združuje občanov rôznej politickej orientácie. Členstvo v SFPA je otvorené pre každého, kto je presvedčený o dôležitosti diskusií o problémoch zahraničnej politiky a medzinárodných vzťahov.

RC SFPA

Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o. vzniklo transformáciou bývalej príspevkovej organizácie MZV SR Slovenský inštitút medzinárodných štúdií podľa zákona č. 13/2002 Z. z. na základe rozhodnutia vlády Slovenskej republiky č. 1113 z 26. novembra 2003. V rámci svojej pôsobnosti poskytuje tieto všeobecne prospešné služby:

- vypracúva nezávislé odborné analýzy kľúčových otázok medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky Slovenskej republiky;
- vydáva odborné periodické i neperiodické publikácie, ktoré slúžia na prehĺbenie poznania v oblasti medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky SR a slúžia ako zdroj kvalifikovaných informácií pre odbornú a laickú verejnosť;
- organizuje odborné podujatia a podieľa sa na medzinárodnej vedeckej spolupráci v oblasti výskumu medzinárodných vzťahov a bezpečnosti;
- prispieva k skvalitneniu odbornej diskusie o medzinárodných vzťahoch a zahraničnej politike Slovenskej republiky;
- vytvára priaznivé prostredie na rast novej generácie slovenských odborníkov v oblasti medzinárodných vzťahov;
- podnecuje širší záujem občanov Slovenskej republiky o dianie vo svete, hlbšie pochopenie významu zahraničnej politiky a jej prepojenia s domácou politikou.

VÝSKUMNÉ CENTRUM
SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE ZAHRANIČNÚ POLITIKU

STAROMESTSKÁ 6/D, 811 03 BRATISLAVA
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
WWW.SFPA.SK

ISBN 978-80-89356-42-3